

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

Suriye 'de 2011 Sonrası Yerel Yönetim Tartışmaları:

Bir Model Önerisi

Nadir Elhalil

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Önder KUTLU

KONYA-2025

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nadir Elhalil		
	Numarası	16810401024		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi / Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora		X
Tezin Adı	Suriye 'de 2011 Sonrası Yerel Yönetim Tartışmaları: Bir Model Önerisi			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu teze başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Nadir Elhalil

İmza

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	--

ÖZET

Öğrenci nin	Adı Soyadı	Nadir Elhalil		
	Numarası	16810401024		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi / Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora	X	
	Tez Danışmanı	Prof.Dr. Önder KUTLU		
Tezin Adı	Suriye 'de 2011 Sonrası Yerel Yönetim Tartışmaları: Bir Model Önerisi			

Bu tez, Suriye'deki yerel yönetimin tarihsel gelişimini ve mevcut durumunu incelemektedir. Suriye devletinin ortaya çıkışından Fransız mandası dönemine ve sonrasına kadar geçen süreci ele almakta, özellikle Baas rejimi döneminde idari sistemde merkezileşmenin rolünü analiz etmeyi amaçlamaktadır. 2011 devrimi sonrası yerel meclislerin işleyişi incelenmiş, kaynak eksikliği, dış müdahale, hukuki çerçeve eksikliği gibi zorluklar değerlendirilmiştir. Bu tez, nitel araştırma yöntemleri kapsamında betimsel analiz, literatür taraması, saha çalışmaları, SWOT analizi ve derinlemesine mülakatlar (görüşmeler) kullanarak Suriye'deki yerel yönetim sisteminin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemektedir. Çalışma kapsamında, yerel yöneticiler, akademisyenler, sivil toplum temsilcileri ve uluslararası kuruluşların uzmanlarıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu mülakatlar, çevrimiçi platformlar görüşmeler aracılığıyla yürütülmüş ve katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Görüşmelerde, yerel yönetimlerin mevcut yapısı, yetki dağılımı, kaynak yönetimi ve karşılaşılan idari ve hukuki zorluklar detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Tez kapsamında, Suriye'nin gelecekteki idari yapılanmasını güçlendirmeye yönelik, merkezi ve yerel yönetimler arasındaki yetki dengesini esas alan bir yerel yönetim modeli önerilmiştir. Bu model, yerel meclislerin daha etkin çalışmasını, idari yetkilerin merkezi hükümet ile dengeli bir şekilde paylaşılmasını ve kamu hizmetlerinin verimli sunulmasını amaçlamaktadır. Modelin uygulanmasının, Suriye'de siyasi ve sosyal istikrarı artırması, sosyal adaleti teşvik etmesi ve bölgeler arasındaki kalkınma farklarını azaltması beklenmektedir. Ayrıca, önerilen modelin sürdürülebilir kalkınmayı destekleyerek toplumsal katılımı güçlendirmesi öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Adem-i Merkeziyet, Baas Rejimi, Yerel Meclisler, Yerinden Yönetim, Suriye İdaresi

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fak. A1-Blok 42090 Meram Yeni Yol /Meram /KONYA
Tel: 0 332 201 0060 Faks: 0 332 201 0065 Web: www.konya.edu.tr E-posta:
sosbil@konya.edu.tr

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

ABSTRACT

Autho,s	Name and Surname	Nadir Elhalil		
	Student Number	16810401024		
	Department	Political Science and Public Administration		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)		
		Doctoral Degree (Ph.D.)	X	
	Supervisor	Prof.Dr. Önder KUTLU		
Title of the Thesis/Dissertation	Local Government Debates In Syria After 2011: A Model Proposal			

This thesis examines the historical development and current state of local governance in Syria. It explores the period from the emergence of the Syrian state to the French mandate era and beyond, with a particular focus on analyzing the role of centralization in the administrative system during the Ba'ath regime. The functioning of local councils after the 2011 revolution has been examined, and challenges such as resource scarcity, external intervention, and the absence of a legal framework have been evaluated. This thesis employs qualitative research methods, including descriptive analysis, literature review, field studies, SWOT analysis, and in-depth interviews, to identify the strengths and weaknesses of the local governance system in Syria. As part of the study, interviews were conducted with local administrators, academics, civil society representatives, and experts from international organizations. These interviews were carried out via online platforms and participants were selected using a purposive sampling method. The interviews focused on the current structure of local governance, distribution of authority, resource management, and the administrative and legal challenges faced by local councils. Within the scope of the thesis, a local governance model has been proposed to strengthen Syria's future administrative structure, emphasizing a balanced distribution of powers between central and local governments. This model aims to improve the efficiency of local councils, ensure a more balanced allocation of administrative powers between the central government and local authorities, and enhance the effective delivery of public services. The implementation of this model is expected to contribute to political and social stability in Syria, promote social justice, and reduce regional development disparities. Additionally, the proposed model is envisioned to support sustainable development and strengthen public participation.

Keywords: Administrative Authority Distribution, Baath Regime, Decentralization, Local Councils, Syrian Administration

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fak. A1-Blok 42090 Meram Yeni Yol /Meram /KONYA
Tel: 0 332 201 0060 Faks: 0 332 201 0065 Web: www.konya.edu.tr E-posta: sosbil@konya.edu.tr

İÇİNDEKİLER

<i>İçerik</i>	<i>Sayfa</i>
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	viii
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR	ix
GİRİŞ	1
Tezin Amaçları	1
Tezin Konusu ve Problemi	5
Tezin Temel Soruları	6
Tezin Hipotezleri	7
Tezin Amacı	7
Tezin Yöntemi	7
Zaman ve Mekânsal Tez Çerçevesi	8
Tezin Yöntemi (Tez Metodolojisi)	8
Literatür Taraması	10

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Devletlerin İdare Açısından Sınıflandırılması	14
1.1.1. Merkezi Yönetim	14
1.1.2. Âdem-i Merkeziyet/Yerinden Yönetim	18
1.1.2.1. Âdem-i Merkeziyetin Bölümleri	21
1.1.2.2. Hizmetlerde Âdem-i Merkeziyet	22
1.2. Yerel Yönetim Kavramı	24
1.2.1. Siyasal Âdem-i Merkeziyet	26
1.2.2. İdari Âdem-i Merkeziyet	27
1.2.3. İdari Âdem-i Merkeziyetin Dayanakları	27
1.2.3.1. Farklı çıkarların varlığı	27
1.2.3.2. Âdem-i Merkeziyet Kurumlarının İdari Bağımsızlığı	28
1.2.3.3. Âdem-i Merkeziyet Kurumlarının/Merkezi Olmayan Kurumların Mali Bağımsızlığı	31
1.2.4. Kamu Hizmeti Kavramı	33
1.2.4.1. Kamu Hizmetlerinin Tanımı	33
1.2.4.2. Yerel Kamu Hizmetlerinin Tanımı	34
1.2.4.3. Yerel Kamu Hizmetlerinin Şartları	36
1.2.4.4. Kamu Hizmetlerinin Sunum İlkeleri	37
1.2.5. Yönetimler Arasında Hizmetlerin Dağılımı	39
1.2.5.1. Yönetimler Arasında Hizmet Bölüşümü	40
1.2.5.2. Harcamalar	42
1.2.6. Yerel Yönetim Kavramının Tanımı	43

1.2.6.1. Yerel Yönetim ve Bölgesel Yönetim	46
1.2.6.2. Yerel Yönetimin Unsurları ve Özellikleri	46
1.2.6.3. Yerel Yönetimin Esasları/Temelleri	47
1.2.6.4. Yerel Yönetimin Hedefleri	48
1.2.6.5. Yerel Yönetimin Önemi	48
1.2.7. Yerel Yönetim ile Bölgesel Yönetimin/Otoritenin Farkı	49
1.3. İyi Yerel Yönetişim	52
1.3.1. İyi Yerel Yönetişimin Özellikleri	53
1.3.2. Fransız ve Anglo-Sakson (İngiliz) modellerine göre yerel yönetim	56
1.3.3. Yerel Yönetişim Aktörleri	57
1.3.4. İyi Yerel Yönetişimin Boyutları	59
1.3.5. İyi Yerel Yönetişimin Gerçekleştirilme Şartları	59
1.3.6. İyi Yerel Yönetimi Somutlaştırma Mekanizmaları	61
1.3.7. İyi Yerel Yönetimin Yansımaları	62
1.3.8. Yerel Yönetim İçin Uluslararası Standartlar	64
1.4. Yerel Yönetim Otoritesinin İlkeleri	71
1.5. Mali Bağımsızlık ve Yerel Bağımsızlık (Mali Denge)	72
1.6. MALİ ÖZERKLİK KAVRAMI	74

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYE'DE YEREL YÖNETİMLER

2.1. 2011'e kadar Suriye'de yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi	76
2.1.1. Suriye devletinin kuruluşu	78
2.1.2. Suriye'de yerel yönetim sisteminin ortaya çıkışı	79
2.1.2.1. 1920 Suriye Krallığı Anayasasında yerel yönetim	79
2.1.2.2. Fransız işgali sırasında Suriye'deki yerel yönetim	77
2.1.3. Fransız işgalinden bağımsızlığın ardından Suriye'deki yerel yönetim	81
2.1.3.1. 1950 Kurtuluş Anayasası'nda yerel yönetim	82
2.1.3.2. 1957 tarihli İdari Teşkilatlar Kanunu	83
2.1.4. Suriye ve Mısır'ın birlik ve ayrılık aşamalarında yerel yönetim	84
2.1.5. Baas yönetimi ve Esad ailesi döneminde yerel yönetim	85
2.1.5.1. "Hafız Esad" döneminde yerel yönetim	86
2.1.5.2. 1973 Anayasasında yerel yönetim	87
2.1.6. "Beşşar Esad" döneminde yerel yönetim	88
2.1.6.1. 2011 tarihli 107 sayılı Kararname	89
2.1.6.2. 2012 Anayasasında yerel yönetim	91
2.2. Suriye'de Yerel Yönetim	94
2.2.1. Rejim Kontrolü Dışındaki Bölgelerde Yerel Meclislerin Oluşumu	96
2.2.1.1. Suriye Muhalefeti Kontrolündeki Bölgelerde Yerel Meclislerin Oluşumunun Başlangıcı	97
2.2.1.2. Yerel Meclislerin Seçilmesi.	98
2.2.2. Yerel Meclislerin Oluşumunun Önemi	99
2.2.2.1. Yerel Meclis Türleri	100
2.2.2.2. Yerel Meclislerin Hedefleri	102

2.2.3. Yerel Meclislerin Hukuki Sistemi	104
2.2.4. Yerel Meclislerin Finansman Kaynakları	106
2.2.4.1. Yerel Meclislerin Bütçesi	106
2.2.4.2. Hazırlama Mekanizması ve Finansman Kaynakları	108
2.2.5. Yerel Yönetimlerde Denetim ve Muhasebe	110
2.2.6. Yerel Yönetimlerin Yapısı ve Oluşum Mekanizmaları	112
2.2.6.1. Yerel Yönetimlerin Yapısı	114
2.2.6.2. Yerel Meclislerin Oluşum Mekanizması	117
2.2.7. Türk Etkisi Altındaki Muhalefet Bölgelerinde Yerel Yönetim	118
2.2.8. İdlib’de Yerel Yönetim	121
2.2.8.1. 2011'den Günümüze İdlib'deki Yerel Yönetim	122
2.2.8.2. İdlib’de Belediyelerle İlgili Yasa Tasarısı	125
2.2.8.3. İdlib’de Yerel Meclislerin/Konseylere Geleceği	128
2.2.9. Kürt Kontrolündeki Bölgelerde Yerel Yönetim	129
2.2.9.1. Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'nin Kurulması	131
2.2.9.2. SDG Bölgelerindeki İdari Bölünmeler Ve Yerel Yönetimler	135
2.2.9.3. SDG Bölgelerindeki Yerel Yönetim ve Özerklik Anayasası	141
2.2.9.4. Yönetim Bölünmeleri Kanunu	146
2.2.9.5. Otonom Yönetim Bölgelerindeki Belediyeler Kanunu	147
2.2.9.6. Geciktirilen Belediye Seçimleri	149
2.2.10. Muhalefet Bölgelerindeki Yerel Meclislerin Özellikleri ve Oluşum Kriterleri	151
2.2.11. Yerel Meclislerin Karşılaştığı Zorluklar ve Engeller	154
2.3. Suriye'deki Çözüm İçin Potansiyel Bir Dinamik Olarak Yerel Yönetim	156
2.3.1. Özgür Halep İl Meclisi Modeli ve Geçici Hükümetin Şekillendirilmesi	159
2.3.1.1. Halep Özgür İl Meclisi Oluşum Modeli ve Geçici Hükümet	159
2.3.1.2. Temsilcilerin Seçim Süreci	162
2.3.2. Halep’in Özgürleştirilmiş Bölgesindeki Yerel Konseylerin Durumu	163
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
SURİYE İÇİN BİR YEREL YÖNETİM MODELİ	
Giriş	165
3.1. Suriye'de Yerel Yönetim: SWOT Analizi	167
3.1.1. Suriye'deki Yerel Yönetimlerin Güçlü Yönleri	167
3.1.2. Suriye'deki Yerel Yönetimlerin Zayıf Yönleri	168
3.1.3. Suriye'deki Yerel Yönetimler İçin Fırsatlar	171

3.1.4. Suriye'deki Yerel Yönetimler İçin Tehditler	172
3.2. Veri Değerlendirme ve SWOT Analizi	173
3.2.1. Suriye'de Etkili Bir Yönetim Modeli Geliştirme	174
3.2.2. Olası alternatifler	174
3.3. Yönetim Modeli Önerisi	177
3.3.1. İdari Yetki Dağılımı	184
3.3.1.1. Belediyeler ve Meclisler İçin Özerklik	184
3.3.1.2. Belediyeler ve Meclisler için Merkezi Koordinasyon	189
3.3.2. Belediyeler ve Meclislerde Kapsayıcı Yönetim	194
3.3.2.1. Çeşitli Grupların Belediyelerde ve Meclislerde Temsili.	194
3.3.2.2. Kapsayıcı Yönetişimin Temel Mantığı	195
3.3.3. Katılımcı Karar Alma Süreci Belediyelerde ve Meclisler	196
3.3.3.1. Katılımcı Karar Almayı Uygulamak İçin Kullanılabilecek Araçlar	196
3.3.3.2. Katılımcı Karar Almanın Ekstra Yararları ve Uygulama Adımları	197
3.3.3.3. Etkin ve Sürdürülebilir Katılımcı Karar Alma Adımları	198
3.4. Belediyeler ve Meclislerde Güçlü Hukuki Çerçeve	199
3.4.1. Birleştirici Hukuk Sistemi	199
3.4.2. Yargı Bağımsızlığı	200
3.4.3. Ekonomik Gelişim ve Kaynak Yönetimi Belediyelerde ve Meclislerde	203
3.4.3.1. Kaynakların Adil Dağılımı	203
3.4.3.2. Sürdürülebilir Kalkınma İnisyatifleri	205
3.5. Belediyeler ve Meclisler Arasındaki Anlaşmazlıkların Çözümüne Yönelik Mekanizmalar	209
3.5.1. Belediyeler ve Meclislerle Uluslararası İşbirliği ve Destek	211
3.5.1.1. Çok Taraflı Katılım	212
3.5.1.2. İnsani Yardımlar ve Kalkınma Destekleri	215
Sonuç	220
Öneriler	224
Ek: 1 Görüşmeler Bilgileri	227
Ek: 2 Mülakat Soruları	229
KAYNAKÇA	232

KISALTMALAR

BY	Betimsel Yöntem
DM	Dış Müdahaleler
GA	Geçiş Adaleti
GH	Geçici Hükümet
HÇ	Hukuki Çerçeve
HK	Halk Katılımı
İY	İyi Yönetişim
KH	Kurtuluş Hükümeti
SDG	Suriye Demokratik Güçleri
SHK	Şam Kurtuluş Heyeti
SÇ	Suriye Çatışması
Sİ	Siyasi İstikrar
SK	Sürdürülebilir Kalkınma
SM	Suriye Muhalefeti
SR	Suriye Rejimi
VİY	Vaka İncelemesi Yöntemi
YF	Yerel Finansman
YY	Yeniden Yapılanma

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Her şeyden önce, bu tezi tamamlamamda bana güç ve sabır veren Yüce Allah'a hamd ediyorum. Bu tezin, yerel yönetim ve kamu politikalarıyla ilgilenen araştırmacılara ve öğrencilere değerli bir bilimsel katkı sunmasını temenni ediyorum.

Allah'a şükrettikten sonra, bu tezi kıymetli Anne ve Babamın, özellikle de şehit annemin aziz hatırasına ithaf etmek istiyorum. Onların hatıraları her zaman yolumu aydınlatmış, duaları ve nasihatleri bu başarıya ulaşmamda bana güç vermiştir. Bu tezin, onlar için bir sadaka-i cariye olmasını ve üzerimdeki emanetlerini bir nebze olsun yerine getirebilmiş olmayı umut ediyorum.

Aynı zamanda bu başarıyı sevgili köyüm Al Zara'ya ve ülkemın tamamına ithaf etmek istiyorum. Bu yerler, kimliğimin oluşumunda ve toplumumuza katkıda bulunma arzumun şekillenmesinde en büyük role sahip olmuştur. Bu tezin, yerel yönetim koşullarını iyileştirerek vatanımıza ve kalkınmamıza katkı sağlamasını diliyorum.

Sevgili eşime de en derin minnet ve takdirlerimi sunuyorum. Her zaman yanımda olan, beni destekleyen ve bu uzun yolculuğun zorluklarına benimle birlikte göğüs geren eşimin sabrı ve desteği, bu tez çalışmasının zorluklarını aşmamda büyük rol oynadı.

Bu tezi, hayatımda neşe ve umut kaynağı olan sevgili çocuklarıma da ithaf ediyorum. Bu başarının, onlara azimle çalışmanın ve hedeflere ulaşmanın önemini gösterecek bir örnek olmasını diliyorum.

Ayrıca, tez süresince bana değerli akademik rehberlik eden danışman hocam Prof.Dr.Önder Kutlu'ya içten teşekkürlerimi sunarım. Kendisinin bilimsel yönlendirmeleri ve desteği, bu tezi akademik olarak doğru bir çerçevede tamamlamamda büyük rol oynadı. Ayrıca, daha önce tezim üzerinde rehberlik eden Dr.Gökhan Bozbaş ve Prof.Dr.Mustafa Kocaoğlu'na da derin şükranlarımı sunarım. Bu tezin danışma kurulunda değerli katılımlarından dolayı Dr.Yusuf Sayın ve Dr.Öğr.Üyesi Gökhan Çınkara'ya, için teşekkür ederim.

Son olarak, bu yolculukta bana destek olan tüm arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma, özellikle de değerli dostum Muhammed Emin Uysal'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, tezin akademik gerekliliklere uygun şekilde düzenlenmesinde bana yardımcı olan diğer arkadaşlarıma da minnettarım.

Son olarak, bu bilimsel yolculukta bana destek olan herkese teşekkür ediyorum. Bu başarı, hepinizin katkılarının bir meyvesidir.

Nadir Elhalil

Giriş

Bu tez, Suriye'deki yerel yönetimlerin tarihsel gelişimini ve mevcut durumunu incelemektedir. Tezin temel amacı, merkeziyetçiliğin yerel yönetim sistemleri üzerindeki etkilerini analiz etmek ve Suriye'de çatışma sonrası dönemde uygulanabilir bir yerinden yönetim modeli önermektir.

Yerel yönetimlerin tarihsel süreçte nasıl şekillendiği ve merkezi hükümet ile olan ilişkileri, bu tezin ana çerçevesini oluşturmaktadır. Ayrıca, bu tez, 2011 sonrası dönemde yerel meclislerin karşılaştığı zorlukları ve fırsatları değerlendirmektedir.

Bu tez kapsamında şu temel sorular ele alınmaktadır:

1. Suriye'deki mevcut yerel yönetim sistemi nasıl tanımlanabilir?
2. Merkeziyetçi yönetim yapısı, yerel meclislerin işleyişini nasıl etkilemiştir?
3. Çatışma sonrası dönemde etkili bir yerinden yönetim modeli nasıl geliştirilebilir?

Bu sorulara yanıt ararken, tezin hipotezleri şu şekilde formüle edilmiştir:

- Merkeziyetçi yapının yerel yönetimlerin işleyişini sınırlandırdığı ve etkisiz hale getirdiği savunulmaktadır.
- Yerinden yönetim modeli, yerel meclislerin kaynak yönetiminde daha etkin olmasını sağlayabilir.

Bu tez, literatür taraması, saha çalışmaları ve SWOT analizi gibi yöntemlerden yararlanarak sonuçlara ulaşmayı hedeflemektedir.

Tezin Amaçları

Bu tez çalışmasının temel amaçları aşağıda sıralanmaktadır. Öncelikle, Suriye'deki yerel yönetim sisteminin geçmişten günümüze kadar olan gelişimi değerlendirilecek, ardından 2011 sonrası süreçte yerel meclislerin oynadığı rol analiz edilecektir. Son olarak, daha etkili bir yerel yönetim modeli önerilmektedir:

1. Suriye'deki yerel yönetimlerin tarihsel gelişimini incelemek: Ülkenin siyasi tarihinin yerel yönetim sistemini nasıl şekillendirdiğini ve bu durumun neden merkeziyetçiliğin yaygınlaşmasına yol açtığını anlamak.

2. 2011 sonrası yerel meclislerin deneyimlerini değerlendirmek: Suriye rejiminin kontrolünden çıkan bölgelerde yerel meclislerin nasıl kurulduğunu, bu meclislerin yerel işleri yönetmedeki başarılarını ve başarısızlıklarını analiz etmek.

3. Yerinden yönetimi esas alan bir yerel yönetim modeli önerisi sunmak: Merkezi hükümet ile yerel meclisler arasındaki ilişkiyi iyileştiren, kalkınmayı teşvik eden ve Suriye'de istikrarı artıran bir modelin nasıl uygulanabileceğini önermek.

Tez, yerel yönetim ve yerinden yönetim kavramlarının teorik çerçevesini incelemekte ve Suriye'deki yerel yönetimleri etkileyen siyasi, ekonomik ve sosyal faktörleri analiz etmektedir. Ayrıca, 2011 devrimi sonrası dönemdeki yerel meclislerin fiili deneyimlerini ele almakta ve bu meclislerin karşılaştığı dış müdahaleler, kaynak eksikliği ve yasal ve düzenleyici çerçeve eksikliği gibi zorlukları değerlendirmektedir.

Yerel yönetimler, modern yönetim yapısında temel bir unsurdur. Merkezi ve yerel yetkiler arasında denge sağlanmasına katkıda bulunarak, halkın günlük yaşamlarını etkileyen kararlara katılımını artırır. Suriye'de yıllar boyunca merkeziyetçilik, yerel meclislerin rollerini marjinalleştirmiş ve yetkilerin merkezi hükümetin elinde toplanmasına neden olmuştur. Bu durum, yerel yönetimlerin etkin bir şekilde çalışmasını engelleyerek yerel toplulukların ihtiyaçlarını karşılamalarını zorlaştırmıştır. Bu zorluklar, 2011 devriminden sonra daha da belirgin hale gelmiştir.

Tez, giriş, özet, üç ana bölüm, sonuçlar ve önerilerden oluşmaktadır.

Birinci bölüm, tezinin ana hatlarını, kavramsal çerçevesini ve teorik arka planını ele almaktadır. Yerel yönetim ve idari merkeziyetçilikle ilgili temel kavramlara giriş niteliğinde olup, idari merkeziyetçilik ile siyasi merkeziyetçilik arasındaki farkları açıklamaktadır.

Bu bölümün ilk kısmında, tez konusunu kapsayan tezin ana hatları gözden geçirilmektedir; burada, Suriye’de yerel yönetimin incelenmesi ve gelişimi üzerine odaklanılmaktadır. Suriye’de yerel yönetimin nasıl geliştiğine, neden başarısız olduğuna ve merkeziyetçiliğin sürdürülebilir bir çözüm olup olmayacağına dair tez soruları sunulmaktadır. Tez hipotezleri, Suriye’de yerel yönetimin tarihsel başarısızlığına ve yerel meclislerin istikrarı sağlama çözümünün bir parçası olma olasılığına odaklanılmaktadır. Bu bölüm, Suriye’de yerel yönetim tarihini anlamının ve analiz etmenin gerekliliğinden doğan tezin önemini tartışmakta, yerel meclislerin ülkenin yeniden inşasında nasıl merkezi bir rol oynayabileceğini ele almaktadır. Tez metodolojisinde, aşağıdaki yöntemler kullanılmıştır: Tarihsel yöntem, Suriye’de yerel yönetimin gelişimini farklı siyasi dönemler boyunca incelemek için kullanılmıştır. Suriye devletinin kuruluşundan başlayarak Fransız manda/işgali, ardından bağımsızlık, Esad ailesinin yönetimi ve "Ba’as" partisinin iktidarı dönemine kadar ele almıştır. Bu yöntem, siyasi olayların yerel yönetim sisteminin gelişimi üzerindeki etkilerini takip etmeye yardımcı olmaktadır.

Betimsel Yöntem

Tez, 2011 sonrası Suriye’deki yerel yönetimin mevcut durumunu analiz etmek için betimsel yöntemi kullanmıştır; bu bölüm, yerel meclislerin çalışma biçimini ve bu dönemde karşılaştıkları zorlukları tanımlamaya odaklanılmaktadır. Durum çalışması yöntemi: Araştırmacı, belirli yerel meclis deneyimlerini analiz etmek için durum çalışması yöntemini kullanmış, özellikle Suriye’nin kuzeybatısındaki muhalif bölgelerdeki yerel meclisleri incelemiş ve belirli tez mülakatları gerçekleştirmiştir; böylece, bu meclislerin gerçek hayatta karşılaştıkları zorlukları ve fırsatları anlamaya yönelik bir çaba içinde olmuştur. Analitik yöntem, Suriye’deki yerel yönetim için önerilen modelin yazılmasında kullanılmıştır. Burada, mülakatlardan ve durum çalışmalarından toplanan veriler analiz edilerek, istikrar ve gelişimi sağlamak için uygulanabilir bir model sunulmuştur. Bu yöntem, mülakatlardan elde edilen nitel verilerin analizine ve yerel meclislerin başarılı veya başarısız olmasını etkileyen faktörlerin incelenmesine dayanmakta olup, gelecekteki idari merkeziyetçiliğin uygulanması için pratik çözümler önermektedir.

Birinci bölümün, yerel yönetim için kavramsal çerçeve ve teorik arka planı sunulmaktadır. Yerel yönetim ve merkeziyetçilikle ilgili temel tanımlar ve kavramlar açıklanmakta; idari adem-i merkeziyetçilik ile siyasi adem-i merkeziyetçilik arasındaki farklılıkları belirtilmektedir. Ayrıca,

yerel yönetimin halk katılımını artırmadaki ve dengeli kalkınmayı sağlamadaki önemine değinilmektedir.

İkinci bölüm, Suriye'deki yerel yönetimi ele almakta olup, ilk bölümde Suriye devletinin kuruluşundan 2011 yılına kadar yerel yönetimin tarihsel gelişimini incelemektedir. 2012 Anayasası'ndan günümüze kadar, bu bölüm, Suriye'deki yerel yönetimin nasıl düzenlendiğini ve hükümetlerin benimsediği güçlü merkeziyetçiliğin yerel meclislerin etkinliğini nasıl zayıflattığını gözler önüne sermektedir. Suriye'deki yerel yönetimin, merkezi hükümetin Şam'daki kararlarına tamamen bağlı olan sınırlı yetkilere sahip bir idari yapı olduğunu göstermektedir. Bu bölümün ikinci kısmında ise, 2011 sonrası rejim kontrolü dışındaki bölgelerdeki yerel meclisler üzerine odaklanılmaktadır. Rejimin elinden çıkan bölgelerdeki yerel meclislerin kuruluşunu incelemekte ve bu meclislerin, rejimin çekilmesinin yarattığı idari boşlukta yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamadaki rolünü analiz etmektedir. Bu meclislerin karşılaştığı zorlukları, kaynak yetersizliği, dış müdahale ve çalışma düzenini sağlayan yasal çerçevenin eksikliği gibi konuları tartışılmaktadır. İkinci bölümün üçüncü kısmı, yerel yönetimi Suriye'deki çözüm dinamiği olarak sunmakta ve yerel yönetimin, Suriye'deki sürdürülebilir siyasi ve ekonomik çözümün bir parçası olarak neler sunabileceğini tartışmaktadır. Yerel yönetimin doğru bir şekilde güçlendirilmesi durumunda, ülke için istikrar ve kalkınmayı sağlamakta bir araç olabileceğini ve yeniden inşaya katkıda bulunabileceğini açıklamaktadır.

Üçüncü bölüm, Suriye'deki yerel yönetim için önerilen bir modeli ele almakta; burada, idari merkeziyetçiliğe dayalı bir model sunulmakta ve yerel meclislerin bağımsızlığını artırmayı ve karar alma süreçlerine etkin katılımlarını sağlamayı hedeflemektedir. Bu model, merkezi hükümet ile seçilmiş yerel meclisler arasında yetkilerin dengeli bir şekilde dağıtılmasının gerekliliğine odaklanmakta olup, her bir tarafın yetki ve sorumluluklarını belirleyen net bir yasal çerçeve sağlamayı önermektedir. Ayrıca, model, yerel meclislerin sürdürülebilirliği ve dış müdahalelerden bağımsızlığını sağlamak için mali kaynaklarını güçlendirmeyi de önermektedir.

Bu tez Suriye'deki yerel yönetimin gelişimine dair bu kapsamlı analiz aracılığıyla, yerel meclislerin gelecekteki rolünü artırmaya yönelik pratik öneriler sunmayı amaçlamaktadır. İdari adem-i merkeziyetçiliği, Suriye sonrası istikrar ve sürdürülebilir kalkınma için hayati bir araç

olarak öne çıkarmayı hedeflemekte ve Suriye'nin durumuna özgü bir yerel yönetim modeli önerisi sunmaktadır. Önerilen model, aşağıdaki anahtar alanları içermektedir:

- Birleşik yasal çerçeve: Yerel meclislerin hak ve yetkilerini garanti altına alan yasaların oluşturulmasının gerekliliği, denetim ve hesap verebilirliğin sağlanması.
- Mali bağımsızlık: Yerel meclislere, merkezi hükümete veya dış yardıma aşırı bağımlılık olmaksızın görevlerini yerine getirmelerini sağlayacak bağımsız mali kaynakların sağlanması.
- Merkeziyetçilik ve adem-i merkeziyetçilik arasında denge: Merkezi hükümetin yetkileri ile yerel meclislerin yetkileri arasında bir denge olmalıdır; bu, devletin birliğini korurken aynı zamanda yerel meclislerin etkin bir rol oynamasını sağlamaktadır.

Tezin Konusu ve Problemi

Tezın problematiği aşağıdaki sorularda temsil edilmektedir: Yerel yönetimin başarısızlık unsurları merkezi çerçevelerde (önceden) nasıl mevcuttu. Merkezileştirme bir devlet inşa etmekte başarısız mı oldu yoksa onu (doğru şekilde) inşa etmeye katkıda bulunmadı mı?. Suriye'de istikrarlı olan ve Suriye'nin toprak bütünlüğünü garanti altına alan gerçek, sağlam yerel Yönetme modellerini oluşturan faktörler nelerdir?

Tez sorununun bir kısmı, Suriye'deki yerel yönetim anlayışında yatmaktadır, çünkü uygulama olarak kavramında büyük bir "kafa karışıklığı" vardır ve buna göre yerel yönetim, tanımı ve sorunları ve yerel ve merkezi idare arasındaki ilişki (mevzuat- yürütme konseyleri ve merkezle ilişkisi - yetkiler - sınırlar - finansal sistemler - kalkınma politikaları). Suriye'de yerel yönetim hakkında kavramsal bir kafa karışıklığı olduğu için, burada şu soru sorulmaktadır: Yasama organı, yerel yönetim kavramı ve hedeflerine ilişkin gerçek bir anlayışa mı dayanıyordu (yani, yerel yönetim, kalkınmayı- ve yerel istikrarı- ve toplumun güçlendirilmesini hedefliyor mu)?, Başarıldı mı? Ve bu neden yapılmadı? .Yukarıdakilere verilen cevaplar kısmen kavramsal kusurla ve kısmen de aşırı merkezileşmeden kaynaklanıyor.

Ve yerel yönetimin inşası eyalette siyasi istikrar dönemlerinde olduğu için. Ve Suriye, Suriye'nin bir dereceye kadar siyasi istikrar dönemini yaşadığı " Hafız Esad" yönetiminin son yıllarında ve "oğlunun" ilk yıllarında (yaklaşık 30 yıl boyunca) bir miktar siyasi istikrara tanık oldu. Ancak, " Hafız Esad" aşamasında, "Hafız Esad" bu yatay yapıyı çarpıtıp, iktidarı kontrol

eden ve iktidarın benzersizliğini tesis eden bir anayasa ile "Baas" Partisi'nin merkezileşmesine (Madde 8) bağladığından, devletin yatay inşasına dikkat edilmedi. "Hafız Esad", çoğu etkili yerel çerçevelere göre örgütlenmiş olan dernek ve sendikaları çarpıtığında ve bastırduğunda, rollerine ve yerel bağımsızlıklarına el koymaya, onları "Baas" Partisi aracılığıyla denetlemeye ve böylece onları kontrol etmeye, böylece rollerini, etkinliklerini ve içeriklerini kaybederek basmakalıp hale gelmeye çalıştı. Böylece toplumsal yaşamı ve yerel yönetimi klişeleştirerek öldürdü.

Aynı şekilde babasının döneminde izlediği yaklaşımı değiştirmeyen ve böylece aynı klişeyi sürdüren "oğul aslan" da yaptı. valiyi atamaktadır, ve yerel olarak gerekli yasalarla ilgili yerel mali veya yasama yetkisi bulunmamaktadır.

Ayrıca bu aşamadan önce, devletin yatay inşasına ilgi yoktu. - Yerel yönetimin devletin yatay yapısının bir parçası olduğunu ve merkezi devlet kurumlarının devletin dikey yapısı olduğunu dikkate alıyoruz -.

Ayrıca Suriye tarihinde iki odalı bir sistem yoktu. Suriye'de istikrarın inşası için çözümlerden biri olarak 2011 devriminden sonra sunulmaya başlandı. Suriye devleti için Âdem-i merkeziyetçilik üretmek amacıyla (Özel yapıya sahip yerel yönetim), ayrılığı teşvik etmeden, Aynı zamanda, merkezi otoritenin uyguladığı baskıcı faktörlere son verir.

Buradan Suriye'de yerel yönetimin uygulanma yolları tartışılacak, gerek yasa koyucunun zihninde kavramsal düzeyde gerekse otoriter rejimlerin üretimi ışığında uygulama düzeyinde eksikliklerinin potansiyelleri, Suriye'de yerel yönetimin özellikleri ve başarısızlıkları incelenecek ve neden başarısız oldu? Yerel yönetim, yetkililer ile merkezin ve yerellerin rolleri arasında bir dengenin sağlanmasına neden katkıda bulunmadı?

Tezin Temel Soruları

Bu tez yanıt aranacak temel sorular şu şekildedir. Öncelikle, Suriye'de yerel yönetim sisteminin gelişim süreci değerlendirilecek ve bu süreçte yaşanan aksaklıklar tespit edilecektir. Daha sonra, 2011 sonrası dönemde yerel yönetimin rolü incelenerek, merkeziyetçilik ile yerinden yönetim arasındaki dengenin nasıl sağlanabileceği tartışılacaktır. Bu bağlamda, aşağıdaki temel sorulara odaklanılacaktır:

1. Suriye'deki mevcut yerel yönetim sistemi nasıl tanımlanabilir?

2. Merkeziyetçi yönetim yapısı, yerel meclislerin işleyişini nasıl etkilemiştir?
3. Çatışma sonrası dönemde etkili bir yerinden yönetim modeli nasıl geliştirilebilir?

Tezin Hipotezleri

Bu tez çalışması, Suriye’de yerel yönetim ile ilgili aşağıdaki hipotezleri test etmeyi amaçlamaktadır. Suriye’de yerel yönetim yapısının tarihsel gelişimi ve mevcut durumu göz önünde bulundurularak, aşağıdaki varsayımlar öne sürülmektedir:

1. Merkeziyetçi yapının, yerel yönetimlerin işleyişini sınırlandırdığı ve bu durumun yerel yönetimlerin etkisiz hale gelmesine neden olduğu savunulmaktadır.
2. Yerinden yönetim modeli, yerel meclislerin kaynak yönetiminde daha etkin ve sürdürülebilir bir yapı oluşturmasını sağlayabilir.
3. Yerel yönetimlerin, merkezi hükümet ile dengeli bir işbirliği çerçevesinde daha güçlü bir rol üstlenebileceği düşünülmektedir.

Tezin Amacı

Bu tez, Suriye'deki Âdem-i merkeziyetçi yönetimin uygulamasını ve yöntemini ve gelişimi, kökeni ve uygulaması üzerine araştırmayı amaçlamaktadır. Ve Suriye devletinin kuruluşundan günümüze kadar sahada fiili uygulama eksikliğine yol açan nedenler. Ve araştırmacının bu konudaki sonuçlarının faydası, gerçek ve dengeli bir yerel yönetimin kurulması ve inşası için yasal yasa koyucuya bir tür yardım olarak nasıl elde edilebilir? Ve gelecekte Suriye devletinin koşullarına uygun olarak yeniden inşa etmek.

Tezin Önemi

Bu tezin bilimsel önemi, Suriye'de yerel yönetimin inşası konusundaki araştırmalardan kaynaklanmaktadır ve kökleri devrimden önceye kadar uzanmaktadır. (sadece devrimle ilgili değil). Ve yerel yönetimin oluşumu ve dönüşümlerinin genel bağlamını araştırmaktan ve 2011 sonrası Suriye'deki durumu dikkate alan yeni bir doğa önermekten.

Bu tezin pratik önemi, Suriye devletinde yerel yönetimin ortaya çıkışına bütünsel bir yaklaşım sunmak, tüm dönüşümleri ve bu konuların birbirleriyle etkileşimlerini değerlendirmek, böylece etkin bir yerel yönetim modeline ulaşmayı sağlamaktır. Böylece gerçek ve etkin bir yerel

yönetimin inşası sağlanarak, Suriye gerçekliği ve özgünlüğünden yola çıkılarak yapıcı bir yerel yönetim önerisinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Zaman ve Mekânsal Tez Çerçevesi

Tez, geçtiğimiz yüzyılın yirmili yıllarında Suriye devletinin kurulmasından günümüze kadar yerel yönetimin kavramsal ve pratikteki gelişimini ele alıyor ve buna göre tezin zaman çerçevesi Suriye devletinin ortaya çıkış tarihinden günümüze kadar olacak ve mekansal çerçeve Suriye devletinin tüm bölgeleri olacak.

Tezin Yöntemi

Bu tez, Suriye'deki yerel yönetimlerin tarihsel gelişimini ve mevcut durumunu kapsamlı bir şekilde analiz etmek amacıyla çeşitli nitel araştırma yöntemlerini benimsemiştir. Tezde kullanılan başlıca yöntemler şunlardır:

1. Vaka Çalışması Yaklaşımı

Araştırmacı, Suriye'deki yerel yönetim yapısının tarihsel gelişimini incelemek ve mevcut durumunu analiz etmek amacıyla bir "vaka çalışması" yaklaşımını benimsemiştir. Bu yöntem çerçevesinde:

- Suriye'deki yerel yönetimlerin mevcut yapısı ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.
- Yerel yönetimlerin işleyişini etkileyen faktörler analiz edilmiştir.
- Gelecekteki olası yönelimler değerlendirilmiştir.

2. Betimleyici Araştırma Yöntemi

Bu Tez, yerel yönetimlerin yapısını ve işleyişini nesnel bir şekilde analiz etmek amacıyla tanımlayıcı araştırma yöntemi de kullanılmıştır.

- Bu yöntem sayesinde yerel yönetimlerin tarihi gelişimi ve mevcut durumu bağlamsal olarak ele alınmıştır.
- Yerel yönetimlerin temel özellikleri nesnel bir çerçevede analiz edilmiştir.

3. Yerel yönetimin nasıl şekillendiği belirli temalar üzerinden sistematik bir şekilde incelenmiştir. Nitel Araştırma ve Derinlemesine Mülakatlar

Suriye'nin kuzey ve kuzeybatısındaki muhalif bölgelerdeki yerel meclis yapılarını analiz etmek amacıyla, çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve derinlemesine mülakatlar (in-depth interviews) gerçekleştirilmiştir.

- Çalışma kapsamında, 12-katılımcıyla yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir.
- Katılımcılar, yerel yöneticiler, akademisyenler ve sivil toplum temsilcilerinden oluşmaktadır.
- Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir, böylece araştırmanın temel sorularına katkı sağlayabilecek uzman görüşleri elde edilmiştir.

Mülakat Konuları

Mülakatlar, Zoom platformu üzerinden çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiş ve şu konular üzerine odaklanmıştır:

- Yerel meclislerin oluşumu, yapısı ve yerel yönetimlerin özerkliği.
- Merkezi hükümet ile ilişkiler ve bu ilişkilerin yerel yönetimler üzerindeki etkisi.
- Yerel yönetimlerin karşılaştığı zorluklar ve kamu hizmetlerinin sunumu.

Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiş ve araştırmanın hipotezlerini test etmek ve bulguları yorumlamak amacıyla analiz edilmiştir. Mülakatlardan elde edilen bilgiler, doğrudan metin içerisinde kullanılmış ve ilgili bölümlerde uygun atıflarla desteklenmiştir. Bu yaklaşım, çalışmanın güvenilirliğini artırarak saha verilerinin teorik çerçeveye ile daha iyi ilişkilendirilmesini sağlamaktadır.

4. SWOT Analizi

Tezde, Suriye'deki yerel yönetimlerin mevcut durumunu kapsamlı bir şekilde analiz etmek amacıyla SWOT analizi yöntemi de kullanılmıştır.

- SWOT analizi, yerel yönetimlerin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemeye, aynı zamanda karşı karşıya oldukları fırsatları ve tehditleri analiz etmeye olanak tanımaktadır.
- Bu yöntemin kullanılması, yerel yönetimlerin iyileştirilmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.
- SWOT analizinin sonuçları, Suriye'de yerel yönetimlerin nasıl daha sürdürülebilir hale getirilebileceği konusunda politika önerileri geliştirmek için temel sağlamaktadır.

Bu bağlamda, Tez kapsamında Suriye'deki yerel yönetimlerin mevcut durumunu iyileştirmeye yönelik bir model önerisi sunulmuştur.

Literatür Taraması

Suriye'de yerel yönetim üzerine yapılan önceki tez çalışmaları, özellikle 2011 devriminden önceki sınırlı sayıdaki çalışmalardan biri olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, araştırmacının bilimsel katkı sağlayabilmesi için, ilgili tezler, bilimsel makaleler ve Arapça ile yabancı kaynaklar gibi çeşitli çalışmalar incelenmiştir. Bu incelemelerin sonuçları ve bu tezin katkıları aşağıda detaylandırılmıştır:

- *Bir grup araştırmacı (2018), 'Suriye'de Teori ve Pratik Arasında Merkezileşme ve Âdem-i Merkeziyetçilik', Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi, 4. Kitap.*

Bu kitapta Suriye'de merkezileşme ve Âdem-i merkeziyetçilik kavramlarını teori ve pratik açısından ele almıştır. Çalışma, Âdem-i merkeziyetçilik kavramlarını, biçimlerini ve bunların çatışmalardan etkilenen ülkelerdeki uygulamalarını kapsamlı bir şekilde incelemiş, bu yönetim biçimlerinin hem toprak bütünlüğünün korunmasında hem de müzakere süreçlerini ileriye taşımadaki önemini vurgulamıştır. Ayrıca araştırmacılar, Âdem-i merkeziyetçiliğin siyasi, güvenlik, mali ve kalkınma boyutlarını tanımlayıp analiz etmiş; Suriye'deki idari ve siyasi Âdem-i merkeziyetçiliğin anayasal ve yasal temellerini detaylı bir şekilde değerlendirmiştir. Çalışma, 2011 sonrası rejim kontrolündeki ve muhalefet alanlarındaki Yönetme deneyimlerini ve uygulamalarını incelemiş; Irak ve Lübnan gibi diğer ülkelerin deneyimlerinden yola çıkarak merkezi yönetim ile yerel idari birimler arasındaki yetki paylaşımını ele almıştır.

Ancak bu çalışma, 2011 devriminden önceki Suriye yerel yönetim sistemine dair bir değerlendirme sunmamıştır. Bu noktada, söz konusu tez, Suriye'deki yerel yönetimlerin tarihsel gelişimini ele alarak literatürdeki bu eksikliği gidermeyi hedeflemektedir. Tez, hem 2011 öncesi hem de sonrası döneme yönelik kapsamlı bir analiz sunarak, mevcut literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, Suriye'deki yerel yönetimlerin dönüşümünü tarihsel ve yapısal boyutlarıyla inceleyen ilk çalışmalardan biri olması bakımından özgün bir niteliğe sahiptir.

- *Basheer Zain Al-Abidin, 'Suriye'de Ordu ve Siyaset (1918-2000): Eleştirel Çalışma', 1. Baskı, Dar Al-Jabiya, 2008, PDF.*

Bu tez, ‘‘Suriye’de Ordu ve Siyaset (1918-2000)’’ adlı çalışma, 1918-2000 yılları arasında Suriye’deki sivil yönetim ile silahlı kuvvetler arasındaki ilişkilerin krizlerini incelemiştir. Çalışma, Fransız mandası döneminden başlayarak bağımsızlık sonrası dönemdeki sivil-asker ilişkilerine odaklanmış ve 1963’te başlayan Baas yönetimi döneminde yaşanan ideolojik değişimleri ele almıştır. Ancak bu çalışma, yerel yönetim sistemlerini doğrudan ele almamış, daha çok askeri ve siyasi yapılar arasındaki ilişkilere odaklanmıştır. Ancak bu Tez, Suriye’deki yerel yönetim sistemlerini siyasi ve idari boyutlarıyla derinlemesine inceleyerek, sivil yönetim ile yerel meclisler arasındaki ilişkilerin tarihsel ve güncel dinamiklerini analiz etmektedir. Ayrıca, atışma sonrası dönemde uygulanabilir bir yerinden yönetim modeli sunarak, literatürde yerel yönetim ve merkezi otorite arasındaki ilişkilere dair eksik kalan bir alanı doldurmayı hedeflemektedir.

- *Arap Araştırma ve Politika alışmaları Merkezi (2016), 'Devrim Sonrası Suriye'de Yerel Yönetim Modelleri', rnek Olay Analizi, Doha, Katar, PDF.*

Bu makale, Suriye rejiminin kontrolü dışındaki bölgelerde ortaya çıkan yerel yönetim modellerini incelemiş ve bu yapıların örgütsel ve idari işlevlerini analiz etmiştir. Çalışma, bu modellerin ortaya çıkma nedenlerini ve toplumsal gerekliliklerle ne ölçüde uyumlu olduklarını değerlendirmiştir. Ancak, 2011 devriminden önceki yerel yönetim yapısına dair bir analiz sunmamaktadır.

Ancak bu Tezi Katkısı: Bu doktora tezi, 2011 öncesi ve sonrası yerel yönetimlerin tarihsel ve yapısal gelişimini ele alarak, Suriye’deki yerel yönetim sistemine ilişkin daha kapsamlı ve bütüncül bir değerlendirme sunmaktadır. Bu bağlamda, hem mevcut durum hem de çatışma sonrası dönemde uygulanabilir bir model nerisi ile literatüre önemli bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

- *Maryam Youssef ve diğerleri (2019), 'Yanlış Yönde İlerleme: 2018 Suriye Yerel Meclis Seçimleri', atışma Araştırma Programı, PDF.*

Bu makale, 2018 yılında gerçekleşen yerel seçimlerin yasal çerçevesini, uygulamalarını ve halkın bu süreçlere yönelik algılarını incelemiştir. Çalışma, yasal prosedürlerdeki boşluklar ile Yönetme sistemine duyulan güvensizliği de ortaya koymaktadır.

Eksik Yönler: Çalışma, Suriye’deki yerel yönetim sisteminin bütünsel bir analizini sunmamış, yalnızca seçim sürecine odaklanmıştır.

Tezin Katkısı: Bu doktora tezi, yalnızca seçim süreçlerini değil, yerel yönetimlerin idari yapısı, yetkileri ve karşılaştıkları zorlukları ele alarak Suriye'deki yerel yönetim sistemine daha kapsamlı bir değerlendirme sunmaktadır.

- *Agnes Favier ve Marie Costers (2019), 'Yerel Seçimler: Suriye, Merkezi Kontrolü Yeniden Sıkılaştırmaya mı Yöneliyor?', Avrupa Üniversitesi Enstitüsü, PDF.*

16 Eylül 2018'de Suriye'de gerçekleştirilen yerel seçimleri analiz ederek, merkezi otoritenin seçim süreçlerini kontrol altına alma çabalarını ve vatandaşların seçimlere olan güvensizliğini vurgulamıştır. Çalışma, seçmen katılımının düşüklüğünü ve yerel yönetimlerin yeterli mali kaynak veya bağımsızlığa sahip olmadığını ortaya koymaktadır.

Eksik Yönler: Çalışma, seçim süreçlerine odaklanmış ve yerel yönetimlerin genel durumu ile tarihsel gelişimine değinmemiştir.

Tezin Katkısı: Bu doktora tezi, yerel yönetimlerin tarihsel ve mevcut durumunu ele alarak, seçim sürecini de kapsayan daha geniş ve kapsamlı bir analiz sunmaktadır..

Tez Planı

Bu tez, araştırma taslağının içeriğinde belirtildiği gibi bir giriş, üç bölüm ve bir sonuç olarak bölünecektir

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İnsanlık tarihinin başlangıcından beri sosyal olgular istikrar ve güvenliği sağlamak amacıyla aşiret şeyhi ve onun meclisi gibi basit düzeyli yapılar da olsa bir egemenlik merkezi çerçevesinde oluşmuştur. Bu olgular, hükümetin minyatür/ilkel bir görüntüsünü ve belediye veya köyün temel çekirdeğini temsil etmiştir. Daha sonra küçük hükümetler çeşitli aşamalarda sivil devletin kurulmasına kadar sürekli bir gelişim göstermiştir. Modern devletler faaliyetlerini ve hizmetlerini idari işlevlerin ve hükümet görevlerinin dağılımını kapsayacak şekilde genişletmiştir. Yerel hizmetlerin vatandaşlara sunulmasında etkinlik ve verimliliğin artırılması öncelikli bir konu haline gelmiştir.

Modern devlet, idari örgütlenme yöntemini, sosyal, iktisadi ve siyasi şartlarına göre düzenleme eğilimindedir. Devletler kuruluşlarının başlangıcında, idari merkeziyetçiliğe başvurur. İşleri istikrara kavuşunca büyüklüğü artar, görevleri ve hizmetleri çeşitlenir. Sınırları genişleyen ülkeler merkezi hükümetin önemli siyasi konulara odaklanmasını sağlamak ve tesislerin ve hizmetlerin yönetimine vatandaşların katılımını sağlamak için idari Âdem-i merkeziyete yönelmektedir.¹ Yerel yönetimler, ulusal sınırlar içerisinde farklı büyüklükteki topluluklarda yaşayan insanların genel ve yerel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hukuk sistemi içerisinde oluşturulan anayasal kuruluşlardır. Bu yapılar, ayrı varlık ve bütçelere sahip kuruluşlar olarak merkez tarafından sunulmayan bazı kamu hizmetlerinin sunulmasına olanak sunmaktadır.

Bu bölümde, yerel yönetim kavramı, merkeziyetçilik ve adem-i merkeziyetçilik arasındaki farklar, yerel yönetimlerin unsurları, hedefleri ve önemi gibi temel konular ele alınacaktır. Ayrıca, iyi yönetim ilkeleri ve yerel yönetimlerin kamu hizmetlerindeki rolü de detaylı bir şekilde incelenecektir.

¹ **Muhammed Mahmud et-Taamine,**(2003) ; *Nuzum el-İdara el-Mahalliyye (el-Mevhûm ve'l-Felsefe ve'l-Ehdâf) / Yerel Yönetim Sistemleri (Kavram, Felsefe ve Hedefler)*, Birinci Arap Yerel Yönetim Sistemleri Forumu, Salalah - Umman, 18-20 Ağustos 2003, Arap İdari Kalkınma Örgütü (ARADO), PDF, s. 4.

1.1. Devletlerin İdare Açısından Sınıflandırılması

İdari sistemler, devletin tüm alanlarda ilerlemesinin omurgası sayılmaktadır. İdarenin başarısının faktörlerinden biri, en yüksek ilkelerinde tutarlılık ve örgütsel kurallarında esnekliktir. Merkeziyet/merkezden yönetme modern toplumun ihtiyaçlarını karşılayamayan, gereksinimleri ve gelişmeleri ile yeteri ölçüde etkileşimde bulunmayan eksik bir yapıdadır. Yerinden yönetim, esnek bir idari reform sistemi olarak kabul edilmektedir ².

Yerinden yönetim/ Âdem-i merkeziyet sisteminin, yönetenleri yönetilenlere yakınlaştırma, karşılıklı güven ve ulusal sorumluluk duygusunu inşa etme işlevi görmesi nedeniyle yerel idari teşkilatın inşasında niteliksel ve kültürel bir değişimi temsil ettiğine şüphe yoktur. Bir yandan yerel topluluk üyelerinin işlerini yönetmeye katılma fırsatı, diğer yandan ise yüklerle katılma durumu vardır. Faaliyet alanının genişletilmesi ve görevlerinin çeşitlendirilmesinden sonra bugünkü devletler tüm idari aygıtlarını merkezi bir şekilde yönetememektedir. Zira devletlerin görevleri artık asayiş ve sınır güvenliği gibi geleneksel hizmetlerle sınırlı kalmamakta; savunma ve adalet işlevlerin ve görevlerinin ötesine geçmekte; idari, sosyal veya diğer düzeylerde daha geniş alanlara uzanmaktadır. Genel olarak idari örgütlenmenin önemi teknik süreçle ilgili olsa da yerel yönetimin önemi de yukarıdakilere ek olarak kritik kararlara katılım ilkesinin benimsenmesi ve yerel düzeyde istişare tabanının genişletilmesinin gerekliliklerinden kaynaklanmaktadır.

Bir ülkenin idari taksimi merkezi veya merkezi olmayan bir temele dayanmaktadır. Merkezi organizasyon, tüm idari yetkilerin merkezi başkentte yoğunlaşmasıyla öne çıkmaktadır. Merkeziyetçi sistemin klasik uygulaması, modern devlette neredeyse ortadan kalkmış durumdadır. Âdem-i merkeziyetçi sistem, merkezi olmayan örgütlenme, idari işlevin yürütme otoritesi ile organlar arasında dağılımı üzerine kuruludur. Buna idari işlevlerin merkezi hükümet arasındaki dağılımı denir. "İdari âdemi merkeziyet" ile kastedilen başkentte ve seçilmiş yerel veya bölgesel organlar arasında bir tür bağımsızlık olmasıdır. Ancak bu organlar idari işlevlerinin yerine getirilmesinde merkezi hükümetin denetim ve kontrolüne tabidir.³

1.1.1. Merkezi Yönetim

İdari merkeziyet/merkezden yönetme, devlet olgusu açısından bilinen ilk hükümet ve idare sistemidir.

² Süleyman et-Tammavi. (1981). (*Mebâdiu'l-Kânuni'l-İdâri*) / *İdari Hukukun İlkeleri*. Kahire: Dâru'l-Fikr el-Arabî, s. 83.

³a.g.e., s. 83

Bu çerçevede esasen idari faaliyetlerin başkentte bulunan idari organın elinde birleştirilmesi, gruplandırılması ve sınırlandırılması kastedilmiştir.⁴ Kısaca nihai karar alma yetkisini temsil eden merkezin ya da başkent yetkilerinin birleştirilmesi ya da bölünmemesi anlamına gelmiştir. Bu tür yönetim, tabiiyet ve hiyerarşiye dayalıdır; idari merkezîyet, merkezileştirmeme, saha yönetimi ve hizmet yönetimi dâhil olmak üzere birçok tezahürü vardır.⁵

Merkezileşme, yerel işlerle ilgili karar alma ve çözme yetkisinin başkentteki merkezi idarenin elinde toplanması anlamına gelmektedir. Devletler, genel olarak bağımsızlıklarını veya oluşumlarını takip eden dönemlerde nüfuzlarını yayma stratejisi olarak merkezileşme ilkesine başvurmaktadır. Yerel düzeyde nüfusun siyasi, ekonomik ve sosyal yaşamının tüm yönleri üzerindeki kontrollerini sıkılaştırmaktadır.

Merkezi yönetimde kamu hizmetlerine ilişkin kararların alınması ve uygulanması tek merkezden gerçekleştirilmektedir.⁶ Bu yönetim ilkesi, kanunların uygulanmasında ve hizmetlerin sunulmasında tekliği esas almakta ve kamu kurumlarının örgütlenmesi, işleyişi ve hizmet sunumunda homojenliği benimsemektedir.

Merkezden yönetimi esas alan sistemlerde merkezdeki organlar dışında başka yönetsel organlar bulunmamaktadır. Ülkenin bütününe ilgilendiren kararlar bu organlar tarafından alınır. Devlet ülkedeki tek tüzel kişiliktir. Kaynakların merkezde toplanması ve taşra teşkilatının varlığı merkezden yönetimin temel özellikleridir. Merkezi yönetimin yetkileri ülkenin tümünde geçerlidir. Yetkilerin kullanılmasında coğrafi sınır yoktur.⁷

Merkezi yönetim, devletin idari yapısında merkezi bir otoritenin etkin olduğu bir sistemdir. Bu sistem, kamu hizmetlerinin tek bir merkezden planlanması ve yürütülmesi esasına dayanır. Aşağıda merkezi yönetimin temel özellikleri sıralanmıştır:

- Merkezi yönetimde tek bir tüzel kişilik vardır, yalnızca devletin tüzel kişiliği söz konusudur.
- Devlet, yani merkezi idare, tüzel kişiliğini kamu hizmetlerini konularına göre bölerek bakanlıklar örgütlemiştir.

⁴ **Alauddin Uşşi.** (2009). (*Medhal el-Kanun el-İdari*) / *İdari Kanuna Giriş*. Birinci Bölüm. Cezayir: Dar Al-Hoda, s. 45.

⁵ **Şevvaf, S.** (1989). (*Kıyas Mütegayyirat el-Failiyye et-Tanzimiyye: el-İdara el-Amme*) / *Örgütsel Etkinlik Değişkenlerinin Ölçümü*. Kamu Yönetimi, Riyad: Kamu Yönetimi Enstitüsü, Suudi Arabistan Krallığı, 28(61), 50-53.

⁶ **et-Taamine, M. M.** (2005). (*İtticâhât et-Tanmiyye fi'l-İdâra el-Mahalliyye fi'l-Âlem el-Arabi*) / *Arap Dünyasında Yerel Yönetim ve Kalkınma Eğilimleri*. Arap İdari Kalkınma Örgütü, Araştırma ve Çalışmalar, Ürdün, ss. 11-12.

⁷ **el-Kordy, A.** (2019, 16 Haziran). (*el-Merkeziyye ve Ella merkeziyye fi'l-İdara*) / *Yönetimde Merkezîyet ve Âdem-i Merkezîyet*. Erişim adresi: <http://kenanaonline.com/users/ahmedkordy/posts/249590>. erişim tarihi:15.07.2022

- Kamu hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli olan gelir ve giderler merkezi bütçede toplanmaktadır.
- Vatandaşlara sunulacak kamu hizmetleri bir merkezde planlanır ve düzenlenir.
- Merkezi idarenin (devletin) bir taşra teşkilatı vardır. Ancak, taşra teşkilatı merkezin bir uzantısı konumundadır. Taşradaki görevliler, merkezin emir ve talimatlarıyla bağlıdır.
 - Merkezi idare (devlet), çeşitli bakanlıklara, bakanlıklar da başkent teşkilatı ve taşra teşkilatı olmak üzere değişik birimlere ayrılmış olsa da, merkezi idare (devlet) bir bütündür. Zira merkezi idare içindeki bütün görevliler hiyerarşik bir düzen içinde sıralanmıştır. Bu hiyerarşi merkezi idarenin bütünlüğünü sağlar.⁸

Merkeziyetçi yönetim, devletin kamu hizmetlerini tek bir merkezden planlayıp yürüttüğü bir yönetim modelidir. Bu modelin uygulanması, özellikle güçlü bir devlet yapısının oluşturulması ve kaynakların etkin bir şekilde kullanılması açısından birçok avantaj sunar. Merkeziyetçi yönetimin en önemli faydaları şu şekilde sıralanabilir:

- Güçlü bir devlet yönetiminin kurulması,
- Hizmetlerin akılcı ve daha düşük maliyetle sunulması.
- Bölgeler arası eşitliğin sağlanması ve tüm ülkeye tek düzeyde hizmet sunulması,
- Kamu görevlilerinin yerel etkilerden kurtarılması,
- Mali kontrolün kolaylığı,⁹
- İdari merkezleşme, açık bir karar alma süreciyle karakterize edilir.
- İdari merkezleştirme, politikaların ve girişimlerin uygulanmasını basitleştirmeye çalışır.
- Stratejik yönü kontrol etmeye katkıda bulunur.
- İdari merkezleşmenin idari bir yöntem olarak uygulanması harcamaların azaltılmasına katkı sağlar.
- İşin adil ve önyargısız bir şekilde dağıtılmasını sağlar.
- Acil durumlar veya krizler sırasında esnekliği artırır.
- Aynı işin farklı kişiler tarafından tekrarlanma şansını azaltır.

⁸ **Berkün, S.** (2017). *Kamu Açısından Yönetim. EMEK ve TOPLUM.*, s. 641. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/390927>. erişim tarihi: 22.07.2022

⁹ **Anbarlı Bozatay, Ş., & Kızılkaya, K.** (2016). *Merkezden Yönetim-Yerinden Yönetim Tartışmalarının Odağında Bir Düzenleme: 6360 Sayılı Yasa Hakkındaki Değerlendirmeler. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 612. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/382452>. erişim tarihi:22.07.2022

- Görev dağıtım sürecini kolaylaştırmak.¹⁰

Merkeziyetçi yönetim, birçok avantaj sunmasına rağmen, bazı dezavantajları da beraberinde getirebilir. Özellikle yerel ihtiyaçların göz ardı edilmesi ve demokratik katılımın sınırlanması gibi sorunlar, bu yönetim modelinin eleştirilmesine neden olmaktadır. Merkeziyetçi yönetimin başlıca dezavantajları şu şekilde sıralanabilir:

- Merkezileşme, ülkenin her yerine kapsamlı bir bakış açısıyla, yerel halkın hissedemeyeceği yerel ihtiyaçları göz ardı ederek bazı alanların diğerlerinden ayrılmasına yol açmaktadır. Başkente genellikle diğer bölgesel birimlerden daha fazla önem verilir. İller ve bölgelere verilen önem biraz farklılık gösterebilir.
- Merkezileşmenin güçlendirilmesi kaçınılmaz olarak devlet içinde mutlak yönetimin ve tiranlığın güçlenmesine yol açar.
- Gücün birkaç bakan ve üst düzey yetkilinin elinde yoğunlaşması nedeniyle demokratik olmayan bir yöntemdir. Birçok ulusal yetkinliğin kamu tesislerinin ve kamu işlerinin yönetimine katkıda bulunmasını engeller.
- Aşırı merkezileşmeye başvurmak çoğu zaman zayıf koordinasyon ve planlamaya yol açar.
- Karar alma yetkisinin başkentte yoğunlaşması genellikle işin aksamasına yol açmakta, bu abartı üzerinde ısrar etmek ise idari işlerin rutinleşmesine ve aksamasına yol açabilmektedir.
- Devleti başkentten yönetmekle yetinmek yerel demokrasi eksikliğinin bir tezahürüdür. Yerel halkın, ait olduğu bölgesel birimle bağlantısı nedeniyle ve insan gruplarında göz ardı edilemeyecek kolektif duyguya uygun olarak yerel halkın bir kısmını kendi seçtiği temsilciler aracılığıyla yönetmesine izin verilmemektedir.¹¹
- Kamu hizmetlerinin sunumunda gecikme, hizmetlerin yerel ihtiyaçlara uyarlanamaması, kaynak yetersizliği, kaynak israfı, evrak işlerinin çokluğu

¹⁰ **el-Kıyam, R.** (2023). *(Mezaya ve Uyubu'l-Merkeziyye ve ellamerkeziyye) / Merkeziyet ve Âdem-i Merkeziyetin Avantaj ve Dezavantajları.* mawdoo3.com. Erişim adresi: https://mawdoo3.com/%D9%85%D8%B2%D8%A7%D9%8A%D8%A7_%D9%88%D8%B9%D9%8A%D9%88%D8%A8_%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B1%D9%83%D8%B2%D9%8A%D8%A9_%D9%88%D8%A7%D9%84%D9%84%D8%A7%D9%85%D8%B1%D9%83%D8%B2%D9%8A%D8%A9#cite_note-6449b1f7_e8e4_4e92_88dc_3bf05b9ff164-2. erişim tarihi: 11.5.2024

¹¹ **Ahmed, M., ve diğerleri.** (t.y.). *(el-Merkeziyye el-İdariyye ve Alakatuha bi'l-İdara el-Amme) / Merkezi İdare Kavramı ve Onun Kamu Yönetimi ile İlişkisi.* s. 203. Erişim adresi: <https://www.asjp.cerist.dz/en/downArticle/417/4/3/85798>. erişim tarihi: 30.07.2022

- Kırsal kesimdeki memurlara kendi alanlarında fazla inisiyatif verilmediğinden bilgi ve becerilerini geliştirememesi, hizmet sunma konusunda ilgisiz ve isteksiz olmaları
- Hizmetlere aşırı yoğunluk ve giderek etkisiz hale gelmesi nedeniyle temel işlevlerin yerine getirilememesi.
- Kamu hizmetlerine halkın ilgisinin ve katılımının azaltılması.¹²

Merkeziyetçi yönetim, güçlü bir devlet yapısı oluşturmak için etkili bir araçtır. Ancak, yerel ihtiyaçların göz ardı edilmesi ve demokratik katılımın sınırlanması gibi eksiklikler, sistemin daha dengeli bir şekilde uygulanmasını gerektirir. Hem merkezileşmiş hem de yerel katılımı destekleyen bir yapı, daha adil ve etkili bir yönetim sağlayabilir.

1.1.2. Âdem-i Merkeziyet/Yerinden Yönetim

Yerinden yönetim veya 'idari adem-i merkeziyetçilik', yetki ve sorumlulukların merkezi hükümet ile yasal kişiliğe sahip yerel veya bağımsız kurumlar arasında dağıtılması anlamına gelir. Bu model, yerel katılımı artırmayı, hizmet sunumunda verimliliği artırmayı ve bölgelerin ihtiyaçlarını daha hassas bir şekilde karşılamayı amaçlar, aynı zamanda devletin birliğini koruyarak merkezi denetimi garanti altına alır.

Genel olarak idari Âdem-i merkeziyet organizasyon içinde yetkilerin mümkün olan en fazla sayıda kişiye dağıtılması anlamına gelir. Kamu yönetimi alanında kastedilen (merkezi otorite ile hukuken bağımsız diğer organlar arasında yetki ve yetkilerin dağılımına dayanan bir örgütlenme yöntemi) olup, bu anlamda, siyasal veya idari yerinden yönetim/ Âdem-i merkeziyet olabilir. Burada idari işlevin merkezi idari aygıt ile diğer bağımsız organlar arasında bölgesel veya tematik bazda dağıtımına dayanan idari yerinden yönetim meselesi konumuzu ilgilendirmektedir.¹³

İdari Âdem-i merkeziyet şu anlama gelir: Her bir tarafın kendi sorumluluklarından doğrudan sorumlu olacağı şekilde, yetkilerin idari yapının daha alt düzeylerinde birçok tarafa dağıtılmasını içeren idari bir organizasyonel süreçtir. Bu süreçte yönetim sürecine en fazla sayıda astın dahil edilmesinin yanı sıra, işe daha organize ve esnek bir biçim kazandırmak amaçlanmaktadır.¹⁴

¹² Anbarlı Bozatay & Kızılkaya, a.g.e., ss. 612-613

¹³ el-Kordy, a.g.e

¹⁴ Şehaze, Y. Y. (2014). *(Vakiu'l-İdara El-lamerkeziyye li-Umedai Külliyyat Camiat Bağdat min Vichet Nazar Muavinihim ve Ruesai'l-Aksami'l-İlmiyye) / Ana Bilim Dalı Başkanları ve Yardımcıları Gözünden Bağdat Üniversitesi Fakültelerinin Rektörlerinin Âdem-i Merkeziyetçi İdaresinin Gerçekliği* .ss. 362-364.

Âdem-i merkeziyetçi idare, devletin idari işlevlerinin merkezi hükümet ile bağımsız tüzel kişiliğe sahip ancak merkezi hükümetin denetimi ve kontrolü altında faaliyet gösteren yerel veya çıkar temelli organlar arasında dağıtılması anlamına gelir. Merkezileşmenin temeli ve kökeni, yerinden yönetimdir. Merkeziyet devletin genelinde tüm yetkilerin tek bir organın elinde toplanması ise, idari Âdem-i merkeziyet ise de bazı yetkilerin, merkezi organın yetkisini kaybetmeden, yasaların izin verdiği sınırlar içinde kullanmak üzere bağımsız organlara devredilmesidir. Ancak bu çerçevede merkezi idarenin bağımsız organlar üzerinde kontrolünü sağlaması ve devletin birlik ve beraberliğini kaybetmemesi şarttır.¹⁵

Merkezi olmayan yönetim, yetkinin, merkezi hükümetin kontrolü altında sınırlı ve hesaplanan bir dereceye kadar mali ve idari bağımsızlığa sahip coğrafi organlara devredilmesidir. Bu türün, idari ademimerkeziyet, yetki devri, hizmetlerin yönetiminde Âdem-i merkeziyet gibi çeşitli türleri vardır.¹⁶

Yerinden yönetim, yetkilerin merkezi hükümet ile yerel veya bağımsız kurumlar arasında dağıtılmasını amaçlar. Bu, katılımı artırır, hizmetlerin verimliliğini yükseltir ve bölgelerin ihtiyaçlarını daha doğru bir şekilde karşılar, aynı zamanda merkezi denetim yoluyla devletin birliğini korur. Bu model, merkezi hükümetin yükünü azaltır ve esnekliği ve organizasyonu artırır, ancak devletin birliğini tehdit etmeyecek veya denetimi zorlaştırmayacak hassas bir denge gerektirir. Yasal ve düzenli bir şekilde uygulandığında, sürdürülebilir ve dengeli bir yönetim sağlamak için etkili bir araçtır.

Yerinden yönetim, devlet işlerinin idaresinde verimlilik ve esnekliği artırmayı amaçlayan modern bir yönetim yaklaşımı olarak kabul edilir. Bu yaklaşım, yetkilerin merkezi kurumlar ile bağımsız yerel kurumlar arasında dağıtılmasını içerir. Demokrasi ve yerel katılım ilkelerine dayanır, bu da hizmetlerin farklı toplumların ihtiyaçlarına uygun şekilde sunulmasını sağlar. Âdem-i Merkeziyetin Özellikleri ve Faydalı Yönleri:

- Demokratik ilkelere bağlılık güçlüdür.
- Yoğun rutin işlemlerin azaltılması

¹⁵ el-Kordy, a.g.e.

¹⁶ Al-Shawaf, S. (1989). (*Kıyas Mütegayyirat el-Failiyye et-Tanzimiyye: el-İdara el-Amme*) / *Örgütsel Etkililik Değişkenlerinin Ölçülmesi: Kamu Yönetimi*. Kamu Yönetimi Enstitüsü, Riyad, Suudi Arabistan Krallığı, **28**(61), 50-53.

- Hizmetlerin ihtiyaçlara göre daha uygun şekilde uygulanması.¹⁷
- Yerinden yönetim ilkesiyle kurulan yapılar bağımsız bir statüye sahiptir.
- Merkezi olmayan devlet kuruluşlarının tüzel kişilikleri vardır.
- Merkezi olmayan hükümet kuruluşlarının kendi bütçeleri vardır.
- Merkezi olmayan hükümet kuruluşları kendi organlarına tabidir.
- Merkezi olmayan devlet kurumları kanunla kurulur ve buna göre yönetilir.¹⁸

Yerinden yönetim, demokratik ilkelere bağlılık ve rutin işlemlerin azaltılması yoluyla yerel katılımı ve şeffaflığı artırır, bu da idari süreçlerin hızlanmasını ve verimliliğin artmasını sağlar. Merkezi olmayan kurumların yasal ve mali bağımsızlığı, farklı toplumların ihtiyaçlarını karşılamada esneklik sağlar. Ancak, bu modelin başarısı, koordinasyon eksikliği veya yetki kötüye kullanımını önlemek için bağımsızlık ve denetim arasında denge sağlayan bir yasal ve düzenleyici çerçevenin varlığına bağlıdır.

Yerinden yönetimin birçok faydasına rağmen, devletin birliğini ve yönetim etkinliğini etkileyebilecek bazı dezavantajları da vardır. Bu, ulusal güvenliği tehdit edebilir, bölgeler arasındaki eşitsizlikleri artırabilir ve partizan veya yanlı uygulamaların ortaya çıkmasına yol açabilir. Ayrıca, mali ve teknik kaynakların yetersizliği hizmet sunumunu etkili bir şekilde engelleyebilir ve mali denetimde zorluklara neden olabilir. Âdem-i Merkeziyetin Dezavantajları:

- Ülkenin güvenliğini ve milli birliğini tehdit etme ihtimali vardır,
- Bölgeler arası farklılıkların artma ihtimali bulunmaktadır.
- Partizanca/traflı uygulamalara yol açabilir,
- Merkezi olmayan yönetim kuruluşlarının yeterli mali ve teknik imkanlara sahip olmaması, hizmetin uygulanmasında aksamalara neden olabilmektedir.
- Merkezi olmayan kurumların mali denetimindeki zorluklar yaşanabilir. Yerelleşmenin bir yandan merkezi yönetimin üzerindeki yükü azaltıp onun kilit görevlere odaklanmasını sağlarken, diğer yandan merkezi yönetimin yönetimdeki üstünlüğünü kaybetmesine yol açabilecek unsurları

¹⁷ Anbarlı Bozatay & Kızılkaya, a.g.e., s. 614

¹⁸ Berkün, a.g.e., ss. 642-643

da barındırdığı söylenebilir. Ekonomiye olumsuz etkileyebilir ve bölgesel farklılıkları derinleştirir.¹⁹

Yerinden yönetim, faydalarına rağmen, devletin birliğini veya ekonomisini olumsuz etkilememesi için hassas bir denge gerektirir. Bölgeler arasındaki eşitsizliğin artması ve mali denetimin zorluğu, akıllıca yönetilmezse idari sistemi zayıflatabilir. Bu nedenle, yerinden yönetimin uygulanması, esnekliği koruyarak adaleti ve denetimi sağlayan sıkı bir çerçeve gerektirir.

Yerinden yönetim iki ana bölüme ayrılır: bölgesel adem-i merkeziyetçilik ve hizmet adem-i merkeziyetçiliği. İlk tür, sağlık, eğitim ve ulaşım gibi yerel ihtiyaçları karşılamak için coğrafi bölgelere yasal ve idari özerklik verilmesine odaklanır. Bu yetkiler, her ülkenin siyasi ve hukuki sistemine göre belirlenir. Amaç, merkezi hükümet ile yerel kurumlar arasında yetkilerin dağıtılmasını sağlayarak devletin birliğini ve siyasi sistemin tehdit edilmemesini garanti altına almaktır.

1.1.2.1. Âdem-i Merkeziyetin Bölümleri

Âdem-i merkeziyet, bölgesel ve hizmet seviyesinde olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Bu iki tür kısaca tanımlanacak ve farklara değinilecektir.

Bölgesel yerinden yönetim: Devletin bir bölümü için tüzel kişiliğin tanınması ve yerel hizmet ve tesislerin yönetiminde bir tür bağımsızlığa sahip olmasıdır.²⁰ Devlette idari teşkilatın bölgesel ve coğrafi temelli olarak örgütlenmesi, bölgelerin kendi içlerinden yönetilmesine onay verecek bir yapının olması, birimlerin bölgesel düzeyde ve işlevleri bakımından yerel yönetimi bizzat üstlenmesi demektir. Sağlık, eğitim, ulaşım, su tesisatı ve çevre korunması ve benzeri toplumsal ihtiyaçlara odaklanan hizmetleri sunan bölgesel birimlerin varlığı anlamına gelmektedir.

Bölgesel Âdem-i merkeziyet, her ülkede cari siyasi veya yasal düzene ve onların belirlediği yerel yönetim yetkilerine göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin Kenya kanunlarına göre yerel yönetimlerin kanun çıkarmak, vergi tahsil etmek ve kamu hizmetleri sunmak benzeri yetkileri vardır. Ayrıca büyük şehirlerde bölgesel polis birlikleri bulunmakta, kanuna aykırılıklara doğrudan

¹⁹ Anbarlı Bozatay & Kızılkaya, a.g.e., s. 614.

²⁰ el-Hulv, M. (1987). (*el-Kanun el-İdari*) / *İdare Kanunu*. Son baskı. İskenderiye: İskenderiye Üniversitesi Yayın Evi, s. 113.

müdahale ederek vergi tahsiline yardımcı olmaktadır.²¹ Her devletin özel şartlarına göre bu durum değişmektedir. Hangi şartlar dahilinde olursa olsun Âdem-i merkeziyet yetkilerin coğrafi veya bölgesel temelde merkezi hükümetle mahalli kurumlar arasında paylaştırılması demektir. Hiyerarşik düzende tek bir otorite olması, siyasal rejime ve devletin birliğine tehdit oluşturmayacak biçimde gerçekleşmelidir.

1.1.2.2. Hizmetlerde Âdem-i Merkeziyet

“Devlete ait, tüzel kişilik verilmiş, geleneksel yönetiminden farklı yöntemlerle yönetilen, amacı halkın ihtiyaç ve çıkarlarını karşılamak olan ekonomik proje”dir.²² Fayda odaklı idari Âdem-i merkeziyet/yerinden yönetim, kamu kurum veya kuruluşlarına hizmetlerin yürütülmesi çerçevesinde belirli yetkiler verilmesi anlamına gelir. Daha geniş anlamda, kamu tesislerinin yönetilmesine yönelik bir yöntem olan fayda odaklı yerinden yönetim, bir veya birkaç kamu tesisinin yönetilmesi anlamına gelir. Kanunla verilen belirli bir idari organ tarafından ortak amaçlara sahip kamu tesislerinin, yerel ve ulusal düzeyde belirli bir hizmeti sağlamayı amaçlayan ve idari, mali ve teknik açıdan idari makamlardan bağımsız olan tüzel kişilik olması demektir.²³

Sadece “güvenlik, adalet ve savunma” ile sınırlı olan devlet anlayışının değişmesi ve devletin ekonomik, sosyal ve kültürel düzeyde etkin bir rol üstlenmeye ve uygulamaya başlamasıyla birlikte, çağın zorunlulukları neticesinde idari Âdem-i merkeziyetçilik sisteminin başka bir biçimi üretilmiştir. " Hizmet yönünden Âdem-i merkeziyet" adı verilen bu yeni biçimi benimsemenin gerekçesinin, bağımsız olan özel teknik idari organlara ihtiyaç duyan özel nitelikteki kamu tesislerinin veya projelerin bulunması olduğunu söylemek mümkündür.

Hizmet yönünden Âdem-i merkeziyet modeline tabi kurumlar, idari kısıtlamalardan muaftır. Bu modelde çalışmalarını kolaylaştırmak, ülkede hayati önem taşıyan projelerin ve kamu tesislerinin gerekli hızla uygulanmasının yönetilmesini sağlamak amacıyla kamu daire veya kurumları oluşturularak tüzel kişilik veya idari ve mali bağımsızlık tanınmaktadır.

²¹ **National Council for Law Reporting.** (2010). *LAWS OF KENYA, The Local Government Act, Chapter 265, Part IX—Certain Powers, Duties and Provisions Relating to all Local Authorities.* Revised Edition 2010 (1998). Attorney General's Authority., s. 70 ve sonrası. Erişim adresi:

<http://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/LocalGovernmentAct.pdf>. erişim tarihi: 15.9.2022

²² **el-Ferhan, E., & el-Meani, A.** (2001). *(İdarat el-Müessesat el-'Amme) / Kamu Kurumlarının Yönetimi.* Birinci baskı. Ürdün: Ürdün Üniversitesi, s. 30.

²³ **Muhammed, C. S.** (1998). *(el-Kanun el-İdari) / İdare Kanunu.* Riyad: Daru'l-Müeyyed, s. 27.

Yerinden yönetimin bölgesel ve hizmet olarak ayrılması, bu sistemin yerel ihtiyaçları etkili bir şekilde karşılamadaki esnekliğini yansıtır. Ancak, başarısı, yerel özerklik ile merkezi denetim arasındaki dengenin sağlanmasına bağlıdır; bu, devletin birliğini veya siyasi sistemin verimliliğini tehdit etmemek için önemlidir. Bu nedenle, bu sistemin her ülkenin özel koşullarına uygun şekilde tasarlanması, ondan en üst düzeyde yararlanmayı sağlamak için gereklidir.

Bölgesel Âdem-i merkeziyet ile hizmet yönünden” (hizmet) Âdem-i merkeziyet arasındaki fark:

Her ikisi de tüzel kişiliğe ve işlerini yönetmede bağımsızlığa sahip olmaları bakımından benzer olsa da, hem bölgesel Âdem-i merkeziyet ve hizmet yönünden Âdem-i merkeziyet arasında farklılıklar vardır:

- Bölgesel yerinden yönetim sisteminin ortaya çıkışı, bir bölge, valilik, şehir veya köyün sakinleri gibi devlet arazisinin belirli bir bölgesinde ikamet eden bir grup vatandaşın çıkarlarını gözetme arzusundan kaynaklanmaktadır. Su ve elektrik hizmetleri gibi kamu hizmetinin merkezi olmayan hale getirilmesi için tüzel kişilik verilmiş bir kamu kuruluşu belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulur.
- Merkezi veya merkezi olmayan bir sistemi uygulayan bir ülkede hizmet yönünden Âdem-i merkeziyet mevcut olabilirken, merkezi bir ülkede özerklik anlamında bölgesel yerinden yönetim/Âdem-i merkeziyet sağlanamaz.
- Yerel idare, işlerinden sorumlu olduğu idari birimin hayati öneme sahip bazı tesislerini yönetmek üzere yerel kamu kurumları kurabilir ve bunlara tüzel kişilik verebilir.
- Yerel idare, sistemce verilen yönetimle ilgili işleri içeren genel bir yetkiye sahiptir. Bu nedenle yetkisi belirli bir coğrafi kapsam veya bölge ile sınırlıdır. Hizmet yönünden Âdem-i merkeziyet/yerinden yönetimde sorumlu olan “kamu hizmeti” yöneticisi kişi ise herhangi bir kısıtlama olmaksızın belirli bir yetki/uzmanlık üstlenir. Belirli bir coğrafi kapsama sahip değildir, çünkü kamu hizmetleri devletin tüm topraklarını kapsayabilir.²⁴

²⁴ **Government of Kenya.** (1998). *The Local Government Act, Chapter 257*. Nairobi: Government Printer. Erişim adresi: <https://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/LocalGovernmentAct.pdf>. erişim tarihi: 12.03.2022

Sunulan bilgilerden idari olarak yerinden yönetim/ Âdem-i merkeziyet konusunun merkezi otoritenin yanı sıra sıklıkla yerel tesisleri yöneten ve bölge sakinlerinin çıkarlarını temsil eden seçilmiş yerel konseylerin varlığına izin veren bölgesel Âdem-i merkeziyet başlığı kapsamında değerlendirileceği açıkça anlaşılmaktadır. Devlette çıkar ve hizmet yönünden Âdem-i merkeziyet ise çeşitli kamu kurumlarında temsil edilmekte ve bu kurumlar genellikle idare hukukunda incelenmektedir.²⁵

Yerinden yönetim, demokrasiyi güçlendirmek ve merkezi hükümetin yükünü hafifletmek için etkili bir araçtır, çünkü yerel bölgeler ve bağımsız kurumların işlerini esnek ve verimli bir şekilde yönetmelerine olanak tanır. Ancak, düzgün bir şekilde düzenlenmezse bölgesel eşitsizliklerin artmasına ve mali ve idari denetim zorluklarına neden olabilir.

Yerinden yönetim, yönetimde insancıl bir yaklaşımı yansıtır, çünkü yerel toplulukların günlük yaşamlarını etkileyen karar alma süreçlerine katılımını amaçlar. Bununla birlikte, devletin birliğini etkilememek veya bölgeler arasındaki eşitsizliği artırmamak için dikkatli bir şekilde uygulanmalıdır. Merkeziyetçilik ile yerinden yönetim arasındaki denge, etkili ve sürdürülebilir bir yönetim sağlamak için en iyi çözümdür.

1.2. Yerel Yönetim Kavramı

Merkeziyetçilik ile yerinden yönetim arasındaki ilişkinin anlaşılması, yerel kurumların özerkliği ile devletin birliğini sağlama arasındaki dengeyi kurmak için gereklidir. Ancak, genel düzeni veya idari verimliliği tehdit edebilecek herhangi bir ihlali önlemek için merkezi denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Yerinden yönetim konusunu dünyada bazı ülkelerin deneyimlediği bir kavram ve uygulama olarak sunmadan yerel yönetim kavramından ve bileşenlerinden bahsetmek mümkün değildir. Bazı akademisyenlerin de vurguladıkları gibi merkezi otorite ile diğer yasal olarak bağımsız organlar arasında yetkilerin dağıtılması, merkezi hükümetin gözetim ve inceleme hakkını elinde tutması demektir, yetkilerin devredilmesi değildir.

²⁵ **Hyden, G.** (1985). *Development Administration: The Kenyan Experience*. Nairobi: University of Nairobi, s.25. Erişim adresi: https://www.academia.edu/8672766/Decentralized_planning_in_Kenya. erişim tarihi: 12.03.2022

Tammavi'nin belirttiği gibi, idari Âdem-i merkeziyetle başkentteki merkezi hükümetle bölge veya hizmet odaklı olan bağımsız kurumlar arasında idari işlevlerin paylaşımıdır. Bu kurumlar idari görevlerini icra ederken merkezi idarenin kontrolünde olur.²⁶

İdari Âdem-i merkeziyet aynı zamanda “idari işlevin merkezi hükümet ile yetkilerini hükümetin denetimi ve kontrolü altında kullanan yerel veya bölgesel olarak seçilmiş organlar arasında dağıtılması” anlamına da gelir.²⁷

Genel olarak, yerel yönetim sisteminin genel ve kapsamlı bir tanımını oluşturmak, onu tanımlarken çeşitli eğilim ve bakış açılarının mevcut olması nedeniyle zor bir konudur. En önemli yerel yönetim tanımları üç yaklaşımla özetlenebilir.

Birinci yaklaşım: Savunucuları idarenin işlevlerine dayalı bir yerel yönetim tanımı yapmış ancak yerel yönetimin işlevleri çok fazla olduğundan ve uygulanan sisteme ve izlenen politikaya göre ülkeden ülkeye farklılık gösterdiğinden bu tanım kapsamlı olmamıştır.

İkinci eğilimin savunucuları ise yerel yönetim sisteminin zamandan zamana ve bir tarihsel aşamadan diğerine değişen hedeflerine yönelmişlerdir. Üçüncü eğilim ise; özü itibarıyla yerel yönetimlere, yapısına ve biçimine odaklanmayı savunan eğilimdir.²⁸

İdari adem-i merkeziyetçilik sınıflandırmaları ele alınıp iki ana türe ayrılmaktadır: siyasi adem-i merkeziyetçilik ve idari adem-i merkeziyetçilik. Bu sınıflandırma, farklı ülkelerdeki adem-i merkeziyetçilik uygulamalarını ve yetkilerin merkezi hükümet ile yerel kurumlar arasında nasıl dağıtıldığını daha derinlemesine anlamamıza yardımcı olur. Yerinden yönetim kavramının genel kavramsal çerçevesi içerisinde, idari yerinden yönetim sistemleriyle ilgili iki tür yerinden yönetim arasında ayırım yapmak mümkündür: siyasal yerinden yönetim ve idari yerinden yönetim.

²⁶ **Cebdur, A. S.** (2009). *(el-İdara el-Amme el-Mukarane) / Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi*. (1. basım). Amman: Dar Al-Masirah Yayıncılık ve Dağıtım, s. 242.

²⁷ **Kasım, M. E.** (1988). *(et-Tanzim el-İdari ve'l-İdara el-Mahalliyye bi'l-Cezayir) / Cezayir'de İdari Teşkilat ve Yerel Yönetim*. (2. baskı). Cezayir: Üniversite Yayınları Ofisi, s. 25.

²⁸ **Muhammed, N. C.** (2022, 11 Mart). *(el-İdara el-Mahalliyye) / Yerel Yönetim*. PowerPoint sunumu. Erişim adresi: <https://coadec.uobaghdad.edu.iq/wpcontent/uploads/sites/9/2018/11/%D9%85%D8%AD%D8%A7%D8%B6%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%AF%D9%83%D8%AA%D9%88%D8%B1%D8%A9-%D9%86%D8%B3%D8%B1%D9%8A%D9%86.ppt>.

1.2.1. Siyasal Âdem-i Merkeziyet

Siyasal /Politik adem-i merkeziyetçilik, federal hükümet ile eyalet veya bölge hükümetleri arasında hükümet fonksiyonlarının dağıtılmasını ifade eder. Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya gibi federal sistemlerde bu durum geçerlidir. Bu tür bir adem-i merkeziyetçilik, kültürler ve diller açısından büyük çeşitliliğe sahip ülkeler için uygundur.

Bu, başkentteki federal hükümet ile eyalet hükümeti veya diğer siyasi birimler arasında çeşitli hükümet işlevlerinin (yasama, yürütme ve yargı) dağılımına dayanan anayasal bir durumdur. Bu tür Âdem-i merkeziyetçilik genellikle Amerika Birleşik Devletleri gibi karmaşık/kompleks ülkelerde hakimdir. Bu yöntem, egemenliğin çeşitli yönlerini merkezi hükümet ile eyaletler arasında dağıtmayı amaçladığından, birden fazla milletten, dilden ve kültürden oluşan büyük ülkeler için uygundur.²⁹

Merkezi hükümet, yasama, yürütme ve yargı yetkisine sahiptir. Yargı yetkisi federal eyaletin topraklarını kapsar ve her eyalet için yasama, yürütme ve yargı makamları bulunur.³⁰

Böylelikle Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya gibi federal bir birlik olarak adlandırılan bir kavram ortaya çıkmaktadır. Egemenliğin tezahürleri federal hükümet ve eyaletler arasında farklılık gösterir ve "yerel" bölgesel Âdem-i merkeziyet ile siyasi Âdem-i merkeziyet arasındaki fark çok büyüktür. Yerel bölgesel Âdem-i merkeziyet, federal bir birlik olarak birleşen ülkeler dışında mevcut değildir; çoğu ülkede, siyasi Âdem-i merkeziyetçilik yasama, uygulama ve yargı işlevlerine bölünmüştür ancak yerel düzeydedir. Eyaletler yasama, uygulama ve yargı açısından merkezi hükümetten bağımsızdır.³¹

Siyasal /Politik adem-i merkeziyetçilik, federal devletler için büyük bir esneklik sağlar ve farklı bölgelerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini artırır. Ancak, bu sistem, yönetimin farklı seviyeleri arasında koordinasyon zorluklarına yol açabilir, bu da ulusal birliği sağlamak için etkili mekanizmaların varlığını gerektirir.

²⁹ **Rondinelli, A.** (1982). *Analysis of Decentralization Policies in Developing Countries*. In *Political Economy Framework* (Vol. 20, p. 2). London: Sage.

³⁰ **Mecmau'l-Luga el-'Arabiyye.** (1970). (*Mecmuat el-Mustalahat el-İlmîyye ve'l-Fenniyye*) / *Bilimsel ve Teknik Terimler Dizisi*. Kahire: Mecmau'l-Luga el-'Arabiyye, s. 57.

³¹ **Mulusa, T.** (1990). *Central Government and Local Authorities*. Nairobi, Kenya: [Yayıncı Bilinmiyor], s. 63.

1.2.2. İdari Âdem-i Merkeziyet

İdari adem-i merkeziyetçilik, yetkilerin merkezi hükümetten yerel kurumlara devredilmesiyle ilgilidir, ancak merkezi hükümetin denetim ve gözetim hakkını saklı tutar. Bu sistem, yerel hizmetlerin sunum verimliliğini artırmayı amaçlar. Devletin planlama, kaynak yönetimi ve tahsis konularındaki yetkilerini merkezden sahadaki yerel birimlere devretmesi demektir. Başka bir deyişle, idari işlevi merkezi hükümet ile seçilebilen, atanabilen veya her ikisinin birleşimi olabilen yerel organlar arasında dağıtmanın bir yöntemidir. Her durumda, merkezi hükümet izleme, inceleme ve denetleme hakkını saklı tutar.³²

İdari adem-i merkeziyetçilik, yerel hizmetlerin verimliliğini artırır ve bölgelerin kendi işlerini daha iyi yönetmelerine olanak tanır. Ancak, başarısı, yerel özerklik ile merkezi denetim hakkı arasında denge sağlanmasını gerektirir; bu, ulusal çıkarların gerçekleştirilmesini garanti eder.

1.2.3. İdari Âdem-i Merkeziyetin Dayanakları

İdari adem-i merkeziyetçilik sistemi, farklı yerel çıkarların tanınması, merkezi olmayan kurumların idari ve mali özerkliği gibi birkaç temele dayanır. Ancak, devletin birliğini korumak için merkezi denetimin varlığını garanti altına alır. Merkezi olmayan idari sistem aşağıdaki gibi bir dizi bileşene dayanmaktadır:

1.2.3.1. Farklı Çıkarların Varlığı

Farklı yerel çıkarların varlığının tanınması idari Âdem-i merkeziyetin temel bileşenidir. Çünkü Âdem-i merkeziyet felsefesi başlangıçta belirli bir bölgedeki özel çıkarların yönetimine birimlerin ve insanların katılma gerekliliğinden kaynaklanır. Devlet, bunları yerel yönetim aracılığıyla karşılar.³³

Devletlerin topraklarının tüm kısımlarını, özellikle de tümünü ilgilendiren genel ihtiyaçları mevcuttur. Devletin çeşitli şehirleri, eyaletleri ve bölgelerindeki bireyleri kapsayan bu tür ihtiyaçlar ağırlıklı olarak ulusal çıkarlar olarak bilinir (dış savunma ve iç güvenlik gibi). Ancak diğer bölgeler hariç olmak üzere, devletin topraklarının bir kısmına veya belirli bir bölgenin nüfusuna ilişkin özel ihtiyaçlar veya kişisel çıkarlar ortaya çıkabilmektedir. Bunları ulusal

³² Abdullah, A. B. (2004). *(et-Tanzim el-İdari) / İdari Örgütlenme*. Kahire: Menşet el-Mearif, s. 96.

³³ Avada, H. (1983). *(el-İdara el-Mahalliyye ve Tatbikatuha fi'd-Duveli'l-'Arabiyye) / Yerel Yönetim ve Arap Devletlerindeki Uygulamaları*. Lübnan: el-Müessese el-Camiyye li'n-Neşr, s. 12.

çıkarlardan ayırmak için (su, elektrik, atık toplama, iç yollar gibi...) bu ihtiyaç veya çıkarlara kişisel-bölgesel çıkarlar adı verilir.

Bu nedenle, ulusal çıkarlardan farklı yerel çıkarların olması gerekir. Bu belirli bir bölgeyi ilgilendiren şey, mutlaka devletin tamamını ilgilendirmez ve bu nedenle ulusal kamu ihtiyaçlarının karşılanması için merkezi otoritelere bırakmak iyi bir organizasyondur. Çünkü bu eşitliğin, adaletin gerçekleşmesine ve meselelerin kontrolünün sağlanmasına yol açar. Yerel ihtiyaçların karşılanması bölge halkını temsil eden organlara bırakılırken, bu ihtiyaçların iyi değerlendirilmesi, önemsenmesi ve karşılanmasının gerekliliği söz konusudur.³⁴

1.2.3.2. Âdem-i Merkeziyet Kurumlarının İdari Bağımsızlığı:

Yerinden yönetim kurumlarının bağımsız bir tüzel kişiliğe sahip olması onlara merkezi idareye tabi olmadan çalışma ve tanınma imkânı sağlamaktadır. Zira anılan kurumlar, tüzel kişilikle merkezi idareden ayrı bir yasal varlığı oluşmakta, çeşitli işlevleri yerine getirmesini temin eden görev ve sorumluluk ehliyetine sahip olmaktadır.³⁵ Merkezi olmayan organların idari bağımsızlığı, merkezi otoriteye başvurmaya gerek kalmadan idari kararlar alma ve konularda nihai karar verme konusunda kanunla kendilerine verilen yetkilerle sağlanır. Bu organların kararları nihai ve icrai niteliktedir. Bağımsızlık, yerel organlar için yürürlükteki sistemlerden farklı olan özel idari sistemlerin varlığında ortaya çıkmaktadır. Bu sistemler yerel organların görev ve sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirebilecek yetkin insan kaynağını kendilerine çekmelerini sağlayacak altyapıyı belirlemektedir.³⁶

İdari bağımsızlığın etkili olabilmesi için, merkezi olmayan yapıların yönetiminden sorumlu meclis üyelerinin, bağımsızlığını sağlayacak ve merkezi otoritenin yönetimine tabi olmayacak biçimde (belediye meclisleri açısından da bu şekilde) seçilmesi gerekmektedir. Temsil ettikleri yerel birimin sakinlerinin memnuniyeti ölçüsünde gelişmiş hizmetler sunma yetenekleriyle modern yerel toplumun gereksinimlerini karşılamaları, yasa koyucunun tabi olduğu yasalar aracılığıyla aranması gerekmektedir. Yerel halkın isteklerini karşılayan belediye meclisi üyelerini seçmek için özel bir yöntem oluşturmak. Ülkelerin kendi yerel koşullarına göre

³⁴ eş-Şentavi, A. (2007). *(el-İdara el-Mahalliyye) / Yerel Yönetim*. Amman: Dar Vail, s. 100.

³⁵ Kubeylat, H. (2008). *(el-Kanun el-İdari) / İdare Kanunu*. Amman: Dar Vail, s. 52.

³⁶ et-Tammavi, S. (1992). *(el-Veciz fi'l-Kanun el-İdari) / İdare Kanununun Özlü Açıklaması*. Kahire: Daru'l-Fikri'l-'Arabi, s. 175.

belediye meclisi üyelerini seçmek için kullandıkları yöntemler arasında şu hususlar yer almaktadır:³⁷

- Seçim yöntemi: Bu yöntemde göre, yerel birim sakinleri, yerel birimlerini temsil eden belediye meclisi üyelerini kendileri seçerler. Bu yöntem, belediye meclislerinin oluşturulmasına temel olarak kabul edilir. Bu yöntem, diğer yöntemlere göre daha demokratik kabul edilir. Seçim doğrudan veya dolaylıdır) ve daha çok yerel birim sakinlerinin iradesini ifade eder. Ancak bu yöntemin yanlış tarafı, belediye meclisine üye olmak için idari ehliyeti olmayan kişileri seçebilmesidir.³⁸
- Seçim ve kararı birleştirme yöntemi: Bu yöntem, belediye meclisinin bir kısmının doğrudan yerel halk tarafından seçilmesi ve daha sonra seçilen üyelerin kalan sayıda deneyimli kişiyi seçmesi yoluyla meclis için bağımsızlık sağlamayı ve bir verimlilik unsuru sağlamayı amaçlamaktadır. Ancak, seçilen belediye meclisi üyelerinin sayısının belirli kişisel ve hizipsel eğilimlere dayanması ve konunun kararlara ilişkin nihai kararın niteliği ile ilgili kalması durumunda bu yöntem de eksik kalabilir.³⁹
- Tayin yöntemi: Bazı toplulukların kendilerini yerel meclislerde temsil edecek kişileri gerektiği gibi seçebilecek düzeyde olmaması ileri sürülerek devletin ve yerel halkın aşırı mali maliyet ve karmaşadan kaçınma girişiminden kaynaklanmaktadır. Bu topluluklar arasındaki siyasi ve kültürel farkındalık eksikliğinin bir sonucu olarak, merkezi otorite belediye meclisi üyelerini kendi bilgisi dâhilinde atar. Ancak idari verimliliği sağlamak için bu yöntem aynı zamanda hatalıdır. Özellikle ilgili üyelerin yerel halkla hiçbir bağlantısı ve onların işleriyle ilgili bilgileri yoksa yerel halkın iradesinden uzak olabilir, bu da iki taraf arasında güven kaybına neden olur, bu nedenle özel hususların dikkate alınması tavsiye edilir. Örneğin, akademik yeterlilikler gibi idari yeterliliğin sağlanması amacıyla adaylığa girmeden önce adaylara yönelik koşullar sunulmalıdır.⁴⁰

³⁷ a.g.e., s. 175

³⁸ ez-Zu'bi, H. (1993). (*Teşkilü'l-Mecalisi'l-Mahalliyye ve Eseruha ala Kifayetiha fi Nuzumi'l-İdarati'l-Mahalliyyeti – Dirase Mukarane*) / *Mahalli Meclislerin Oluşturulması*. (3. baskı). Amman: Dar es-Sekafe, s. 64.

³⁹ Kubeylat, H. (2006). (*Udviyyet el-Mecalis el-Belediyye fi'l-Memleke el-Haşimiyye beyne'l-İntihab ve't-Tayin*) / *Ürdün Haşimi Krallığında Tayin ve Seçim Gibi Yöntemlerle Belediye Meclislerine Üyelik*. Ebhasu'l-Yermuk Dergisi, 22(2), s. 12.

⁴⁰ Mansur, Ş. T. (1980). (*el-Kanun el-İdari*) / *İdare Kanunu*. (1. baskı). Bağdat: Bağdat Üniversitesi, s. 90.

- Karma yöntem: Bu yöntem seçim ve tayin üslubunu birleştirmeyi amaçlamaktadır. (Seçimle belediye meclisinde yerel sakinler temsil edilmekte, ayrıca teknik ve idari açıdan kalite unsurları olan yeterli kadrolar yönetime eklenmektedir.) Böylelikle belediye meclisinin işlerini en iyi şekilde yürütmesi amaçlanmakta, vatandaşlara sunulan hizmetlerin kalitesi yükseltilmektedir. İdari Âdem-i merkeziyet için bölgesel düzlemde yetkili kurumların seçimleri temel bir şarttır. Ancak belediye meclislerinde birtakım meclis üyelerinin atanma yöntemi ile gelmesi Âdem-i merkeziyete aykırı değildir. Atanmış kişiler arasında yetenekli ve donanımlı kişiler bulunabilmektedir. Atanmış üyelerin sayısının seçilmişlerden fazla olmaması, Âdem-i merkeziyet sisteminin boşa çıkarılmaması gerekmektedir. Eğer seçilmişler hesabına atanmışlara öncelik verilirse istenilen idari hedefler.⁴¹

Genel olarak seçilmiş yerel kurumlara merkezi otorite üyelerinin katkıda bulunmasını

gerekçelendirmek için ne türden bir gerekçe sunulursa sunulsun bu katkının en sınırlı şekilde tutulması gerektiği ortadadır. Atanmışlarda gerekli vasıflar oldukça onları danışman statüsünde tutarak onlardan yararlanmak mümkündür. Ancak bazı atanmışlarda yeterli donanım olmamaktadır. Hükümetler tarafından tayin edilen sorumlu ve üyelerin tamamı, idarecilik alanında, kamu politikaları ve hizmeti konusunda tecrübeli bulunmamaktadır. İdari vesayet yoluyla ülkenin tamamında geçerli olabilecek bir yönetim modeli sağlanabilirken teknik işlerin icrası için uygun personelin seçimi mevcut yönetmelikler ve yasalar doğrultusunda yerel yönetimlerce daha sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir.⁴²

İdari ve politik adem-i merkeziyetçilik, coğrafi veya kültürel karmaşıklığa sahip devletlerin yönetimi için esnek çözümler sunar, ancak başarısı, yerel özerklik ile merkezi denetim arasındaki hassas dengeyi sağlamaya bağlıdır. Bu denge, yerel hizmetlerin verimliliğini artırırken devletin birliğini ve siyasi istikrarını korumayı sağlar. Devletler, bu sistemden en iyi şekilde yararlanmak için ihtiyaçlarına ve özel koşullarına uygun adem-i merkeziyetçi sistemler tasarlamalıdır."

⁴¹ **et-Tammavi, S.** (1980). (*Şerhu Nizami'l-Mahalli el-Cedid*) / *Yeni Yerel Sistemin Şerhi*. Kahire: Daru'l-Fikri'l-'Arabi, s. 4.

⁴² **Al-Qubailat, H.** (2006). *Seçim ve Atama Arasında Haşimi Krallığında Belediye Meclisi Üyeliği*. Yarmouk Araştırma Dergisi, 22(2), s. 12.

1.2.3.3. Âdem-i Merkeziyet Kurumlarının/Merkezi Olmayan Kurumların Mali Bağımsızlığı

Merkezi olmayan kurumların mali özerkliği, merkezi olmayan sistemin en önemli dayanaklarından biridir, çünkü bu, projelerini ve kalkınma planlarını tamamen merkezi bütçeye bağımlı olmadan gerçekleştirmelerine olanak tanır.

Yerinden yönetim kurumların mali bağımsızlığı, onları projelerini ve kalkınma hedeflerini hızlı bir şekilde gerçekleştirme konusunda olanaklı kılmaktadır. Merkezin bütçesi kanalıyla finanse edilen ve dolayısıyla merkezin onayını gerektiren projelerin aksine bağımsız bir bütçe yerel makamların hareket serbestisine sahip olmalarını sağlamaktadır.⁴³

- Mali bağımsızlığın çeşitli tezahürleri vardır
 - Yerinden yönetim kuruluşu için genel devlet bütçesinden ayrı ve yerinden yönetim kuruluşunun gelir ve giderlerinden oluşan özel bir bütçeye sahip olma gerekliliği: Bu bütçe, merkezi otoritenin onayını almasa bile, özellikle yerel kalkınma alanında önemine ve gerekliliğine inandığı kararları almasına ve eylemleri gerçekleştirmesine yardımcı olur.
 - Bütçe merkezi otorite tarafından finanse ediliyorsa, giderlerini karşılamak için mali kaynaklarında bir açık olduğunda yerel yönetimin mali bağımsızlığı tehlikeye düşecektir. Böylelikle yerinden yönetim kuruluşunun işleyişi zayıflayacak ve merkezi otoritenin merhametine ve insafına kalacaktır.
 - Merkezi olmayan organlar için, belediyelerin mali sistemi ve çalışma ve tedarik sistemi gibi merkezi otoritelerin mali sistemlerinden bağımsız mali sistemlere sahip olma gerekliliği ortadadır.⁴⁴

Yukarıda belirtilenlere dayanarak, merkezi olmayan kurumların etkinliği ve gücünün önemli bir hususa, yani sahip oldukları mali kaynakların bolluğuyla ilişkili olduğunu belirtmek mümkündür. Merkezi olmayan kurumların iddialı projelerini yerel düzeyde uygulamak için kendilerine ait ve meşru yollarla yeterli mali kaynaklara sahip olmaları zorunludur. Kendilerini merkezi finansman otoritelerinin insafından kurtarmış olacaklar. Bu onun karar alma yetkisine el

⁴³ **Zuğbi, H.** (1985). (*et-Temvil el-Mahalli li'l-Vahdat el-İdariyye el-Mahalliyye*) / *Yerel İdari Birimlerin Yerel Finansmanı*. Amman: el-Munazzame el-Arabiyye li'l-'Ulumi'l-İdariyye, s. 17.

⁴⁴ **Atika, K.** (2010-2011). (*Ellamerkeziyye el-İdariyye fi'd-Duvel el-Meğaribiyye*) / *Mağrip Ülkelerinde İdari Âdem-i Merkeziyet*. s. 36.

konulmasıdır. Bu nedenle mali bağımsızlığın bölgesel adem-i merkeziyetçiliğin temel direği olduğu söylenebilirken idari bağımsızlığa da dönüşmüştür. Mali bağımsızlığın olmadığı durumlarda yönetim kurullarını seçim yoluyla oluşturmak tek başına işe yaramaz.⁴⁵

- Merkezi otoritenin gözetim ve kontrolü

Yerel organların bağımsızlığı ve merkezi otoriteye bağlı olmaması, idari Âdem-i merkeziyetçiliğin dayandığı temel dayanaklardan biri olarak kabul edilmektedir. Ancak tam bağımsızlık, devlete siyasi sorunların ortaya çıkması gibi birçok soruna neden olabileceği için söz konusu değildir. Devletin birliğini ve toprak bütünlüğünü tehdit eden, devletten ayrılmayı talep eden oluşumların, merkezi otoritenin yetkisini yerel birimlerin yararına terk ettiği doğrudur. Ancak sürecin kamu politikasına ve devletin kamu çıkarına uygun şekilde ilerlemesini sağlamak amacıyla izleme ve denetleme hakkı saklı tutulmuştur.⁴⁶

Bu özel denetim şu anlama gelir: “Kanunların merkezi otoriteye, merkezi olmayan organların meşruiyetini sağlamak ve kamu çıkarlarını korumak amacıyla çeşitli faaliyetleri arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla faaliyet ve çalışmalarını denetlemesini sağlamak üzere verdiği yetkiler grubu”.⁴⁷ Burada idari vesayetten kastedilen, Medeni hukukta sivil vesayette olduğu gibi merkezi olmayan kurumların çıkarlarının korunması değil, tam tersine merkezi otorite tarafından temsil edilen kamu çıkarının korunmasıdır.⁴⁸

Finansal özerklik, yerel kurumların verimliliğini artırmada kritik bir faktördür çünkü projelerini bağımsız ve hızlı bir şekilde gerçekleştirmelerine olanak tanır. Bununla birlikte, tamamen öz finansmana dayanmaları, kaynak sıkıntısı çeken bazı kurumları zayıflatabilir ve merkezi bağımlı hale getirebilir. Bu nedenle, mali özerklik ile merkezi denetim arasında denge sağlamak, sistemin sürdürülebilirliğini garanti altına almak için önemli bir zorluktur. Merkezi denetim, ulusal çıkarları korumak için gereklidir, ancak yerel kurumların bağımsızlığını zayıflatmamak için dikkatli bir şekilde uygulanmalıdır. Genel olarak, bu sistem, dengeli ve özenli bir şekilde uygulandığında, yerel kalkınmayı teşvik etmek ve kaynakların dağılımında adaleti sağlamak için etkili bir araçtır.

⁴⁵ a.g.e., s. 37

⁴⁶ Avada, H. (1983). *(el-İdara el-Mahalliyye ve Tatbikatuha fi'd-Duveli'l-'Arabiyye) / Yerel Yönetim ve Arap Devletlerindeki Uygulamaları*. s. 37.

⁴⁷ Barbar, K. (1996). *Yerel Yönetim Sistemleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma*. Beyrut: Üniversite Çalışmaları, Yayıncılık ve Dağıtım Vakfı, s. 28.

⁴⁸ Kenan, N. (2002). *(el-Kanun el-İdari) / İdare Kanunu*. (1. baskı). Amman: Daru's-Sekafe, s. 16.

Bu temellere dayanmak, idari adem-i merkeziyetçiliğin etkin bir şekilde uygulanması için güçlü bir çerçeve sağlar. Ancak, bu sistemin devletin birliğini tehdit etmeyecek şekilde suistimal edilmesini önlemek için yerel özerklik ile merkezi denetim arasındaki dengeyi sağlamak önemli bir zorluk olarak kalmaktadır.

1.2.4. Kamu Hizmeti Kavramı

"Hizmet" kavramını tanımlamanın ve onun operasyonlarını endüstriyel organizasyonlarda gerçekleşen operasyonlardan farklı kılan özelliğın ne olduğunu teşhis etmek zordur. Castells ve Aoyamoy, "Hizmetin tanımları en iyi ihtimalle belirsiz, en kötü ihtimalle yanıltıcıdır" demektedir. Birçok insan için tanıdık bir kavram olan büyük ölçüde günlük yaşamımızda kullanılan hizmet kavramı, maddi olmayan unsurları veya faydaları içeren "faaliyetler, performanslar, etkinlikler vb."dir. Yararlanıcıların yenilenen ihtiyaçlarının karşılanması ve onlarda rıza oluşturulması amacıyla hizmet sunucunun yerine getirdiği somut olan veya olmayan faydalardır. Anılan faydaları tek elde tutmama ve (mülkiyetin sağlayıcıdan yararlanıcıya devri dahil) zımni veya açık olarak talep edilmesi halinde üretilmesi demektir. Bu bölümde, kamu hizmeti kavramının akademik bir analizi sunulmakta ve kavramın yerel ve ulusal bağlamda tanımı, özellikleri ve önemi üzerinde durulmaktadır. Ayrıca kamu hizmetlerinin etkinliğinin sağlanması için gerekli koşullara da dikkat çekiliyor.

1.2.4.1. Kamu Hizmetlerinin Tanımı

Kamu hizmeti, vatandaşlara somut ve soyut faydalar sağlamayı amaçlayan faaliyetleri kapsayan çok boyutlu bir kavramdır. Bununla birlikte, kamu hizmetinin tanımı bazen belirsiz kalmakta ve diğer süreçlerle olan ince farkların belirlenmesini zorlaştırmaktadır.

Hizmet, bir yandan çalışanları diğer yandan yararlanıcılarla ilişkileri yönetmenin sonucunda çıkan bir olgudur. Hizmet yönetiminin başarısı "zaman, çalışanların deneyimi, duygusal empati, itibar" gibi unsurların etkili olarak kullanımıyla bağlantılıdır. Bireylere (saç kesimi) veya kuruluşlara (krediler) veya her ikisine de (elektrik enerjisi) verilebilir. Hizmetler öğrencilere yönelik olduğu eğitim gibi duyularla algılanan ve insan emeğine dayalı olarak sağlanan veya otomatik bankacılık hizmetleri gibi otomatikleştirilmiş hususlar olabilir. Aynı zamanda birçok hizmet (makineler, yiyecek, ...) gibi maddi malların kullanıldığı hizmetlerdir. Hizmet şu anda geleneksel anlayışından bir faaliyet olma durumundan, yararlanıcıların tasarımı ve sunumuna katılımıyla katma değer yaratan hizmet anlayışına doğru bir dönüşüm içerisinde. Bahsedilen

kavramlara ek olarak hizmet, “girdileri yararlanıcıların ihtiyaçlarını karşılayan soyut çıktılara dönüştüren üretken sistemler” olarak kabul.⁴⁹

Sağlık ve eğitim hizmetleri gibi yararlanıcı ile yüksek düzeyde teması olan hizmet sistemlerini de içerir. Lovelock tarafından açıklandığı kamu hizmeti aşağıdakileri hususları bünyesinde barındırmaktadır:

- 1- Hizmet Üretim Operasyonları Sistemi: Hizmetin üretilmesi için girdilerin işlendiği sistem (kamu hizmetinin sağlanmasına yönelik temel teknik işlemler hayata geçirilir).
- 2- Hizmet Sunum Sistemi: Hizmet elemanlarını birleştirilerek yararlanıcıya teslim edilir.⁵⁰

Hizmetin bir üretim sistemi olarak tüm sistemi içermediği, daha ziyade girdileri (faydalanıcı, çalışanlar, teknoloji, bilgi...) içeren bir sistemin çıktısı olduğu söylenebilir. Girdileri çıktılara dönüştüren üretim süreci, yararlanıcının statüsünün (hasta, eğitilmiş öğrenci, transfer edilen gezgin) değiştirilmesi ve sistemin etkinliğini gösteren geri bildirimler ve operasyonlar meydana gelmektedir. Yöneticiler, yararlanıcıların güvenini ve memnuniyetini kazanmak için üretim sürecini hizmet üretim operasyonları sistemi ile dağıtım sistemini koordine edecek şekilde tasarlayabilirler.

Hizmet kavramlarını inceledikten sonra hizmetin “vatandaşlara (yararlanıcılara) doğrudan fayda sağlamak, onların ihtiyaç ve isteklerini karşılamak ve onlarla olumlu etkileşim sürecini sürdürmek amacıyla hizmet kuruluşları tarafından sağlanan soyut bir ürün olduğunu söyleyebiliriz. Yerel kamu hizmetleri, devletin topraklarından, merkezi otoritenin denetimi altında yerel yönetimler tarafından kendilerine sunulan bir kısım sakinleri ilgilendiren yerel bir anlayışa sahip olmaları ile karakterize edilir.

Bu hizmetlerin amacına ulaşabilmesi için bir sistemle çalışmaması, uygun bir konteynere sahip olması ve kamu tüzel kişiliğinin yetki alanına aykırı olmaması, ayrıca bölünebilir olması gerekmektedir. Kamu tesisleri hizmetlerini sunarken, işleyişini düzenleyen hizmet sunumunda süreklilik, eşitlik ve değişebilirlik ilkelerine uygun olarak hareket etmektedir.

1.2.4.2. Yerel Kamu Hizmetlerinin Tanımı

Yerel kamu hizmetinin tanımı kamu hizmetiyle karşılaştırılmaktadır. Kamu hizmeti, “kamu çıkarını gerçekleştirmeyi amaçlayan her faaliyet demektir. Devlettaki kamu otoritesi bunu

⁴⁹ Bekri, S. (2000). (*İdaratı'l-İntac ve'l-'Ameliyyat: Medhalunnuzum*) / *Üretim ve Operasyonlar İdaresi*. Kahire: el-Dar el-Camiiyye li't-Tıbaati ve'n-Neşr, s. 41.

⁵⁰ Lovelock, C. (1996). *Service Marketing*. (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, p. 52.

doğrudan veya dolaylı olarak denetim, kontrol ve rehberlik yoluyla sağlamaktan sorumludur.” Yerel kamu hizmeti, yerel genel bir yararı elde etmeyi amaçlayan bir faaliyettir, yani özellikle devletin topraklarının bir bölümünde belirli bir grubu ilgilendiren çıkarlara dairdir. Oysa her yerel birimde, bu yerel birim içerisinde bu gruptan kaynaklanan ya da grubun büyük bir kısmını ilgilendiren ortak ihtiyaçlar vardır. Bunların özel faaliyete bırakılması ya da bu grubun büyük bir kısmını ilgilendiren konularda en iyi şekilde karşılanamayacağından korkulmaktadır. Örgütlenmeden, denetimden ve kontrolden mahrum bırakılmaları söz konusu olur. Kamu yararı ihlal ediliyorsa, bu durumlarda merkezi olmayan otorite bu ihtiyaçların karşılanmasını sağlamak veya denetim, kontrol ve denetim sağlamak için bu grubun hayatına müdahale eder. Devletin genel politikası çerçevesinde bu grubun yerel çıkarlarını gerçekleştirmek için birim kapsamında belirlediği amaç ve yönergeler çerçevesinde harekete geçer.⁵¹ Burada hizmetten kastedilen, yerel toplumun anlayışından kaynaklanan özel önem taşıyan bir ihtiyacın karşılanması talebidir. Özel faaliyet bunu karşılayamamakta veya yönetiminin kişilere veya onların özel kuruluşlarına bırakılmaması tercih edilmektedir. Yerel otorite aracılığıyla karşılanmasını gerekmektedir.⁵²

Yerel hizmetler, her yerel birimin tarihi, ekonomik, sosyal ve çevresel koşullarının, gelenek ve göreneklerinin bir sonucu olup, her birimin ve her grubun değişen koşullarına ve gelişiminin anlamına ayak uyduran bir düşüncedir. Birimler arasındaki bu farklılık hizmet farklılığına yol açacak, bu da diğer bölgelere özgü olmayan, yerel nitelikteki sorunların ortaya çıkmasını zorunlu kılacaktır. Yerli ya da ulusal bir hizmetin standardını belirlemek şu sorunun yanıtlanmasına bağlıdır: Hizmet kime aittir? Öncelikle yerel vatandaşlara mı aittir ve yalnızca onları mı ilgilendirmektedir? Yoksa etkisi daha genel ve kapsamlı mıdır?⁵³

Kamu hizmetlerinin tanımı, sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlamada bir araç olarak önemini vurgulamaktadır. Ancak, bu hizmetlerin kalitesini değerlendirmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak için daha net standartlar geliştirmeye yönelik daha fazla odaklanma gerekmektedir. Yerel kamu hizmetleri, kamu yönetiminde adem-i merkezîyetçiliğin önemini göstermektedir; çünkü yerel otoritelere, vatandaşların ihtiyaçlarını karşılama konusunda daha fazla esneklik sağlar.

⁵¹ Şelebi, M. İ. (1977). (*el-Mirfak el-Mahalli – Dirase Mukarane*) / *Yerel Hizmet – Karşılaştırmalı Araştırma*. (1. baskı). Kahire: Daru'l-Fikri'l-'Arabi, s.7.

⁵² Şelebi, a.g.e., s. 71

⁵³ Ruzeyka, Y. (2001). (*Devru'l-Belediyye fi Takdimi'l-Hidemati'l-Umumiyye el-Mahalliyye fi'l-Cezayir*) / *Cezayir Yerel Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Belediyenin Rolü*. Cezayir: Cezayir Üniversitesi, s. 66.

Bununla birlikte, ana zorluk, kaynakların kötüye kullanılmasını önlemek ve hedeflenen amaçların gerçekleştirilmesini sağlamak için etkili denetim mekanizmalarının varlığını garanti etmektir.

1.2.4.3. Yerel Kamu Hizmetlerinin Şartları

Yerel kamu hizmetleri, mahiyeti ve amacı ile ilgili tüm özellikleriyle, bu hizmetin amacına ulaşabilmesi için yerine getirilmesi gereken birtakım şartları barındırmaktadır. Dr. Münir İbrahim Şelebi, bu şartları şöyle özetlemiştir:

- Hizmetin kamu düzeniyle çelişmemesi: örneğin anlamları ve prosedürleri (yerel halk sağlığı, yerel halkın konforu ve kamu huzuru) açısından yerel kamu düzeniyle çelişmemesi şarttır. Gürültü veya hastalıkların yayılması nedeniyle yerleşim bölgelerinin ortası bazı faaliyetlere izin verilmemektedir.
- Hizmete uygun bir alanın bulunması: Bu durum ekonomik nitelikte olup, sınırlı kaynaklar karşısında kitlelerin ihtiyaçlarının katlanarak arttığı çağın koşullarının gelişmesiyle dikte edilmiş ve bu durum hizmetin genişletilmesine yol açmıştır. Kaynakların sağlanması yoluyla en yüksek düzeyde verimlilik ve ekonominin elde edildiği ölçüde yerel birimin kapsamı ve buna bağlı olarak yerel hizmetlerin performansı, tam memnuniyetin sağlanabilmesi için uygun bir nüfus havuzu gerektirir. Bazı hizmetler nüfus veya coğrafi alanın büyüklük ve sayısı ile ilgilidir. Hizmetin hacmi; su, aydınlatma, sanitasyon/arıtma gibi çevresel hizmetler, miktar veya nitelik açısından hizmetin türüne ve niteliğine göre değişir. Bunların hacmi yerel birimin yani coğrafi bölgenin kapsamına tabidir. Eğitim ve sağlık gibi kişisel hizmetlerin hacmi daha çok nüfusun büyüklüğüne, hizmet için uygun kapasitelerin varlığına ve türüne bağlıdır. Örneğin kütüphane hizmeti, sağlık veya güvenlik hizmetlerinden farklılık gösterir... Bu nedenle bir hizmetin kapsamıyla ilgili idari zorluklar çoktur. Kapsam ve niteliğin söz konusu hizmetlerin etkinliğinin sağlanması açısından esas olduğu düşünülmektedir. Genellikle yerel kamu hizmetlerinin etkisizliğinin, üretilen yerel hizmetlerin miktar ve türü ile hizmeti talep eden kişi sayısı arasındaki orantısızlıktan kaynaklandığı görülmektedir. Aynı şekilde hizmeti sunma yöntemleri, verilen tepkilerde ve etkileşimlerde bir kusura yol açmaktadır.
- Hizmet, kamu tüzel kişiliğinin yetkisini aşmaz: Bu durum, yerel makamların işlerini yaparken uyguladıkları kısıtlamalar kapsamına girmektedir. Yani, hizmetler bağlamında merkezi otoritenin yetkileri içinde sayılan veya doğasında olan bir uzmanlık veya hizmeti

yerel makamlar üstlenmemektedirler. Yerel kişinin yetkisi, yerel toplumun çıkarına olan ve ona kesin bir fayda sağlayan ihtiyaçların karşılanmasıyla sınırlıdır. Yetki aşımının olmaması bir zorunluluk olarak kabul edilir. Sağlanması veya yönetilmesi gereken hizmetlerin türünü Merkezi yönetim belirlediği için, yerel meclislerin onun tarafından yerine getirilen kamu hizmetlerini yürütme hakkı yoktur.⁵⁴

- Hizmetin bölünebilir olması gerekir: Hizmetler bölünme bakımından ikiye ayrılır. Bölünebilir hizmetler olduğu gibi savunma ve güvenlik gibi bölünme kabul etmeyen türler de vardır. Bunlar teknik olarak veya vatandaşlar arasında bölünemez. İlkokul, lise, üniversite gibi çeşitli aşamalara ayrılan eğitim ise bölünebilir hizmetlere örnektir. Bu aşamalar yerel olarak yönetilebilir. Üniversite eğitimi ise bölünemez yapıdadır ve merkezi olarak yönetilir, halk sağlığı iki bölüme ayrılabilir. Bölünmeyi kabul eden, yani aşı, anne ve çocuk bakımı gibi yerel bir konseptle oluşturulan ve dolayısıyla yerel olarak yönetilebilen bir kavramdan bahsetmek mümkündür. Ancak sağlık hizmetinin diğer kısmı ise bölünemez, yani ülke nüfusunun tamamını ilgilendiren model hastaneler, ihtisas hastaneleri gibi genel bir konseptte sahiptir.

Hizmetler yerel olarak yönetildiğinde merkezi otoriteler, tüm sektörlerde yasa ve düzenlemelerin uygulanmasını sağlamak için yönlendirme ve denetleme hakkına sahiptir. Merkezi otoritenin yaklaşımı yerel otoritenin kamu yararına bakışından daha geniştir, kanun ve yasaları uygulamak, çeşitli politikalarda birliği sağlamak için yerel makamları zorlama imkanını elinde tutmaktadır.⁵⁵

Yerel kamu hizmetleri için net koşullar sağlanması, hizmetlerin verimliliğini ve sürdürülebilirliğini artırmaya katkıda bulunur. Ancak, bu koşulların sağlanması, yerel ve merkezi otoriteler arasında yakın iş birliği gerektirir ve uyumu sağlamak için etkili denetim mekanizmalarının varlığını gerektirir.

1.2.4.4. Kamu Hizmetlerinin Sunum İlkeleri

Kamu hizmet sunumunun ilkeleri, vatandaşların ihtiyaçlarını adil ve etkili bir şekilde karşılamak için düzenleyici ve idari bir temel oluşturur.

⁵⁴ Ruzeyka, a.g.e., s. 6

⁵⁵ Ruzeyka, a.g.e., s.7

İdari, ekonomik ya da mesleki kamu tesisleri, kamu ihtiyaçlarına yönelik olarak bireylere kamu hizmeti sunmayı amaçlamaktadır. Bu tesislerin işleyişini düzenleyen en önemli ilkeler şunlardır:

- Süreklilik ilkesi: Kamu tesisleri önemli bir hizmeti yerine getirir, bireylerin işleri süreklilik ilkesine göre düzenlenir. İnsanların yaşamlarında herhangi bir aksama ve rahatsızlık yaşanmaması için bu tesislerin düzenli olarak çalışmaya devam etmesi gerekir. Su veya elektrik tesisinin veya ulaşımın durdurulması durumunda ortaya çıkacak karışıklığın boyutunu tahmin etmek mümkündür.⁵⁶
- Değiştirilebilirlik ilkesi: Kamu yararı, zaman geçtikçe gelişir. Kamu tesislerinin, hizmetleri sunabilmeleri için değişkenlere yanıt vermesini gerekir. Tesisler, özellikle teknoloji, bilgisayar ve bilgi çağında ekonomik ve teknik gelişmelere tepki verirken uygun yöntemi seçmeye odaklanmalıdır. Dolayısıyla bu ilke, kamu tesisinin de bu gelişmelere ayak uydurmasını ve uyum sağlamasını gerektirmektedir.⁵⁷ Bu ilke aynı zamanda hizmet sunumunun teknik yenilikler veya hizmet düzeyinin veya verimliliğinin artırılması amacıyla tüketiciler veya kuruluşlar tarafından geçici iptali dışında kesintiye uğramayacağına da vurgu yapmaktadır.
- Eşitlik ilkesi: Eşitlik ilkesi, kamu hizmetlerinden din, cinsiyet, düşünce vb. ayırım gözetilmeksizin, isteyen tüm vatandaşların eşit şekilde yararlanmasını hedeflemektedir. Yani toplumun tüm bireylerinin kamu hizmeti alması, benzer yerlerde tarifenin benzer olması, herkesin aynı şekilde ödeme yapması (kamu tesislerinin yükleri bakımından eşitlik) ve her kararda aynı güvenceleri almaları veya kamu tesislerine karşı çıkarlarını savunurken mahkemeye veya kanuna şikayette bulunabilmede eşit olmalarıdır. Bu ilke, kamu hizmetini ve kullanılabilirliğini tanımlayarak bu hizmetin engelsiz veya istisnasız tüm vatandaşlara adil bir şekilde sunulmasını anlatmaktadır.⁵⁸

Son olarak, ekonomik, sosyal ve kültürel çeşitli kamusal ihtiyaçların karşılanmasının, çokluğu, çeşitliliği, maliyetinin yüksek olması, bunları çok kesin bir derecede ölçmenin zorluğu ve bazen de çatışan talepler, yasal, insani, hizmet ve finansal araçların kullanılmasını gerektirir.

⁵⁶ **ez-Zuneybat, M. C. M.** (2003). *(el-Veciz fi'l-Kanun el-İdari) / İdare Kanununda Özlü Anlatım*. Amman: Uluslararası Bilim Evi ve Yayıncılık ve Dağıtım Kültür Evi, s. 152.

⁵⁷ **a.g.e.**, s.158

⁵⁸ **Garbi, V.** (2014-2015). *(İstihdamı'ş-Şerake li-Tahkiki Hidmetin Mütemeyyize fi'l-İdara el-Mahalliyye) / Yerel Yönetimde Üstün Bir Hizmet Sunmak için Ortaklığı Kullanmak*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Cezayir: Ekonomi, İşletme ve Yönetim Fakültesi, Yönetim Bilimleri Bölümü, s. 12.

Hizmet sağlayıcıya verilen rolü somutlaştırmasına yardımcı olan entegre bir hizmet, belediye organının organizasyonel ve planlama çalışması sistemiyle gerçekleşir.

Dünyanın pek çok ülkesindeki yerel yönetim kurumları, 19. yüzyılın sonlarından itibaren işbirliğinin önemini fark etmiş ve buna büyük önem vermiştir. Böylece belediyeler ve şehirlerarasında ortak hizmetlerin yürütülmesini amaçlayan yerel yönetim birlikleri kurulmuştur. "Bu ilkeler, kamu hizmetlerinin verimliliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamak için sağlam bir düzenleyici çerçeve sağlar. Ancak, etkin uygulamaları, değişen zorluklara uyum sağlayabilen bilinçli ve yetkin bir yönetimin varlığına bağlıdır ve bu ilkelerin uygulanmasını sağlayan denetim mekanizmalarının bulunması gereklidir. Metinde belirtildiği gibi, belediyeler ve yerel kurumlar arasındaki iş birliği, özellikle artan ekonomik ve sosyal zorluklarla karşı karşıya kalındığında, kamu hizmetlerinin verimliliğini artırma yönünde olumlu bir adımdır.

1.2.5. Yönetimler Arasında Hizmetlerin Dağılımı

Geçmişte ülkeler, kamu tesislerinin yönetimi ve idari işlerinin yürütülmesinde tüm yetkilerini başkentteki merkezi idareye verme eğilimindeydiler. Ancak günümüzde bu örgütlenme pek çok nedenden dolayı uygulanamamaktadır. Görevlerin ve uzmanlaşmaların genişlemesi ve dallanması gibi nedenlerle, çeşitli ülkeler yetkileri merkezi yönetimde görev yapan çalışanlara dağıtma eğiliminde olmuştur.

Bir kısım yetkiler ise merkezi otoriteyi temsil eden çeşitli dış bölümlere verilmiştir. Böylelikle yerel idareler bazı dosyalar üzerinde karar verme yetkisine sahip olmuştur. Ancak mevcut devlet modellerin birçoğunda başkentteki merkezi otorite yerel kurumları ve çalışmalarını denetleme gücünü elinde bulundurmayı sürdürür haldedir. Yerel yönetimlerce sunulan hizmetler ve sahip olunan yetkiler ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bu ayrım ülkelerin merkeziyetçi veya âdem-i merkeziyetçi olma durumlarına göre daha da belirginleşmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde merkezi ve yerel birimler arasındaki ilişkinin temeli işbirliği, koordinasyon ve karşılıklı yardımlaşma ile ilişkilidir.⁵⁹

Merkezi ve yerel yönetim arasındaki ilişkiler anayasal, yasal ve kurumsal düzenlemeler ile belirlenmektedir. Bu bağlamda ülkelerin yönetim sistemleri, anayasal rejimleri, siyasi partiler,

⁵⁹ **Parlak, B.** (2014). *Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim - Yerel Yönetim İlişkileri*. **Tesam Akademi Dergisi**, ss. 15-16.

seçim mevzuatları ve kamu yönetimine ilişkin yasal düzenlemeler ve kuruluş yasaları bu çerçevenin içeriğini oluşturmaktadır.⁶⁰

Yetkilerin merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında dağılımındaki önemli değişiklikler, devletlerin katı merkezi modelden daha esnek bir sisteme geçtiğini göstermektedir. Bu eğilim, hizmet sunumunda uzmanlık ve verimlilik ihtiyacını yansıtmaktadır, aynı zamanda koordinasyonu ve düzeni sağlamak için merkezi denetim rolünü korur. Merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasındaki ilişkinin doğası, her ülkenin siyasi sistemi ve kabul edilen yasal çerçevesine göre farklılık göstermektedir.

1.2.5.1. Yönetimler Arasında Hizmet Bölüşümü

Merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki ilişki, her ülkenin idari, ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal özelliklerine göre önemli farklılıklar gösteren başlıca konulardan biridir. Bu çeşitlilik, bu iki yönetim düzeyi arasındaki ilişkiyi yorumlamak ve görevler ile yetkilerin nasıl dağıtıldığını açıklamak için çeşitli modellerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu modeller, kamu hizmetlerinin daha verimli ve etkili bir şekilde sunulmasını sağlamaya odaklanmaktadır.

Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki ilişkiler her ülkenin kendi idari, ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal yapısına göre farklılıklar göstermesi; bu farklılıklardan yola çıkarak merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan çok sayıda model üretilmesine neden olmuştur.⁶¹

Yönetme modelinin temel varsayımlarından biri, merkezi yönetimin kesin ve sarsılmaz hâkimiyetini diğer aktörlerle paylaşması gerekliliğidir. Bunun için merkezi yönetim politika belirleme ve karar alma süreçlerinde sivil toplum kuruluşları, özel sektör temsilcileri, yerel yönetimler gibi aktörlerle işbirliği yapmalı çoğulcu ve katılımcı bir yönetim (yönetişim) anlayışını hayata geçirmelidir. Bu paradigma değişikliğinin gerçekleştirilmesi için yönetsel ve siyasal yapılarda bir takım değişiklikler yapılması zorunlu olmaktadır. yönetim modelinin öngördüğü bu

⁶⁰ a.g.e., s. 14

⁶¹ Uysal, Y., & Atmaca, Y. (2018). *Türkiye'deki Merkezi ve Yerel Yönetim İlişkilerinin Yönetişim Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3), ss. 411-424. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/626269> erişim tarihi: 10.05.2023

model, merkezi yönetimlerin bir takım görevlerini ve yetkilerini ulus altı yerel birimlere devretmesi anlamına da gelmektedir.⁶²

Merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin birlikte hizmet sunması, ikili bir yönetim sistemini beraberinde getirmekle birlikte, bunların arasında bir yönetim hiyerarşisi doğurmuştur. Bu yönetim hiyerarşisi içinde, merkezi yönetimin kullandığı yetkiler açısından yerel yönetimin üstünde yer alır. Öyleyse bu iki idari birim arasındaki ilişkileri büyük ölçüde belirleyen merkezi yönetim olacaktır.

Kamu hizmetlerinin topluma etkili ve verimli bir şekilde sunulmasında yükümlü olan devlet, toplumsal gelişme ve değişimlere paralel olarak kalitesinde ve sayısında farklılıklar gösteren toplumsal gereksinmelere cevap verebilmek için, kendi yapı ve hizmet görme anlayışında da değişim yapmak ve gelişmelere ayak uydurmak zorundadır.

Yerel yönetimlerin özerkliğinden bahsedilebilmesi için bunların kendi karar organlarını kendilerinin oluşturması ve almış oldukları kararları baskı altında kalmadan uygulamaya koyabilmeleri gerekir. Böylece yerel yönetimler merkezi idarenin etkisi altında kalmadan en etkin harcama kararlarını kendileri vereceklerdir. Yerel yönetimlerin seçimle iş başına gelen bağımsız organları bulunmaktadır. Bunlar yerel yönetimlerin idari organları olarak anayasa ve kanunlarla belirtilmiş olan yerel nitelikteki hizmetleri yerine getirirler.⁶³

Merkezi yönetim, yerel yönetimler ve diğer paydaşlar arasında iş birliğine dayanan yönetim modeline geçişin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu, daha verimli ve etkili bir yönetim sağlamanın yanı sıra toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılama konusunda katkı sağlar. Bu model, yetkilerin ve görevlerin paylaşılmasının gerekliliğinin artan bir farkındalığını yansıtırken, merkezi gözetimin koordinasyonu sağladığını garanti eder.

Ayrıca, şeffaflığı ve katılımı artırmaya yönelik olumlu bir adım olarak kabul edilmektedir. Ancak, yetki dengesinin korunması, idari karmaşanın ve sorumluluk çatışmalarının önlenmesi için açık bir mevzuat çerçevesinin oluşturulması gerekmektedir.

⁶²Jessop, B. (2005). *Hegemonya, Post-Fordizm ve Küreselleşme Ekseninde Devlet* (A. Özkazanç & B. Yayar, Eds.). İstanbul: İletişim Yayınları, s. 321.

⁶³ Türkoğlu, İ. (2012-2013). *Yerel Yönetimlerin Mali Özerkliği*. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17-18, 41, s. 43. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/214037>. erişim tarihi: 11.12.2023

1.2.5.2. Harcamalar

Merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki kamu harcamaları alanındaki ilişki, yetkilerin ve sorumlulukların farklı yönetim seviyeleri arasında dağılımının dengesini yansıtan kritik meselelerden biridir. Bu denge, mali kaynakların yönetiminde verimliliği sağlamak için yasal ve düzenleyici mekanizmaların oluşturulmasını gerektirir ve ekonomik ve siyasi eğilimler açısından ülkeler arasındaki farklılıkları dikkate alır.

Yerel ve merkezi birimler arası etkileşim genellikle merkezin bazı yetkilerini yerel yönetimlere devretmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Yetki devrini düzenleyen yasal düzenlemeler birimler arasındaki etkileşime ve bilgi akışına yönelik mekanizmalar kurmakta, bu yetkinliklerin uygulanmasını izlemekte ve finanse edilmesine imkan sağlamaktadır. Ayrıca üst makamların yerel birimleri yetkili kıldıkları işlerin gereği gibi yapılıp yapılmadığı konusunda idari denetime tutabileceklerini belirtmektedir.⁶⁴

Harcama sorumluluklarının “merkezi” ve “merkezi olmayan” arasındaki dağılımı, kamu harcamalarının finansmanı ve yönetilmesinde alınan kararlar ışığında belirlenmektedir. Ülkeler, mali önlemleri ortak hükümet harcama sorumluluklarıyla nasıl uzlaştırdıkları konusunda farklılık göstermektedir. Finansman prosedürleri ile hizmet yönetimi yöntemleri arasında sıklıkla bir kesişme vardır. Sanayileşmiş ülkelerde harcamalar genellikle gelişmekte olan ülkelere göre daha fazla merkezi olmayan yapıya bağlıdır. Sanayileşmiş ülkeler vergi ve finansman yönetiminde verimlilik elde etmek ve gelirleri eyalet içindeki zengin ve fakir bölgeler arasında yeniden dağıtmak için "merkezi gelir toplamayı" tercih etmektedir.

Hükümet harcamalarının kontrol edilmesi, ulusal ekonomik istikrarın sağlanmasında önemli bir temel unsurdur. Merkezi hükümetin prosedürleri kontrol etmesi ve harcama yönetimini kontrol etmek için uygun finansman mekanizmalarının oluşturulması, ekonomik ve insani faaliyetlerin organizasyonunun verimliliğinin artırılmasında temel faktörler arasında sayılmaktadır. Merkezi olmayan sistemde, harcamalar üzerindeki kontrolün sıkılaştırılması için gerekli düzenlemelerin ve mekanizmaların oluşturulması, merkezi sistemdeki harcama yönetimi ile finansman sorumluluklarının ayrılması ilkesini benimsediği için, merkezi sisteme göre daha karmaşık kabul edilmektedir. Uzmanlar, ekonomi politikası planlayıcılarının, idari verimliliği artırarak, kaynakları dağıtarak ve kamu harcama düzeylerini istenen ve gerekli sosyal tercihlerle

⁶⁴ **Council of Europe.** (2007). *The Relationship Between Central and Local Authorities*. Report of the European Committee on Local and Regional Democracy (CDLR), ss. 17-18.

eşleştirerek harcama sorumlulukları ve finansman düzenlemeleri (gelir sorumluluğu ve bunları devlet kurumları arasında aktarma sistemleri) arasında sıkı bir tutarlılık sağlamaya çalışmasını tavsiye etmektedir. Bunu başarmanın, harcama sorumluluklarının merkezileştirilmesi veya dağıtılması konusuna odaklanmaktan daha önemli olduğu düşünülmektedir. Sosyal koruma ve sağlık hizmetlerinin sağlanması, gelirin halk kesimleri arasında yeniden dağıtılması yönünde etkili araçlar olarak kabul edilmektedir. Bu hizmetlerin merkezi hükümet tarafından sağlanması, büyük ölçekli projelerin ekonomilerinin avantajından faydalanılmasını sağlamakta ve dolayısıyla büyük fayda sağlamaktadır. Sonuç olarak, kamu finansmanı ve harcamalarında istenilen (merkezleşme ile yerinden yönetim arasında) yönetim tarzının ülkenin büyüklüğüne göre belirlendiği söylenebilir. Organize edilecek faaliyet türü ve buna ilişkin genel yönetim felsefesi de belirleyicidir.⁶⁵

Kamu harcamalarının yönetiminde merkeziyetçilik ile adem-i merkeziyetçilik arasında hassas bir dengenin sağlanmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu denge, mali verimliliği artırmada ve zengin ve fakir bölgeler arasında adil kaynak dağılımını sağlamada kritik bir rol oynar. Bu modelin başarısı, harcamaların denetimini sağlayan ve idari karmaşıklıklardan kaçınan net düzenleyici mekanizmaların varlığına bağlıdır. Ayrıca, merkezi hükümet tarafından sunulan sosyal ve sağlık hizmetleri, gelir dağılımını yeniden düzenlemek ve ekonomik istikrarı sağlamak için etkili bir araçtır. Bu nedenle, harcamaların yönetiminde uygun modelin seçimi, ülkenin büyüklüğüne ve ekonomik ve sosyal aktivitelerinin doğasına uygun olmalıdır.

1.2.6. Yerel Yönetim Kavramının Tanımı

Yerel yönetim kavramı, devlet işlerinin düzenlenmesinde temel direklerden biridir. Bu kavram, idari görevlerin merkezi hükümet ile seçilmiş yerel kurumlar arasında dağıtılmasına odaklanır. Bu dağıtım, merkezi hükümetin gözetim ve denetimini korurken yerel toplumun ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır.

Yerel yönetim kavramı, idari görevlerin merkezi hükümet ile işlevlerini merkezi hükümetin gözetimi ve denetimi altında yerine getiren seçilmiş ve bağımsız yerel organlar arasında

⁶⁵ el-Kaysi, K. (2019, Haziran 20). *(et-Temvil el-Amm ve 'l-İnfak beyne 'l-Merkeziyye ve Ellamerkeziyye) / Merkeziyet ve Adem-i Merkeziyet Arasında Kamu Finansmanı ve Harcamalar*. Erişim adresi: [http://www.siironline.org/alabwab/edare-%20eqtesad\(27\)/1103.htm](http://www.siironline.org/alabwab/edare-%20eqtesad(27)/1103.htm). erişim tarihi: 12.12.2023

dağıtıldığı bir yerel örgütlenme biçimi olduğu fikrine dayanmaktadır.⁶⁶ Birtakım akademisyenler, yerel yönetimi, yerel birimlerin yoğunlaştığı, bu birimlerin sakinlerine karşı sorumlu olan ve merkezi hükümetin görevlerini tamamlayan seçilmiş konseyler olarak tanımlamaktadır.⁶⁷ . Fuad Al-Attar “İdare Kanunu’nun İlkeleri” adlı kitabında yerel yönetimi, idari işlevlerin merkezi hükümet ile görevlerini hükümetin gözetimi ve denetimi altında yürüten seçilmiş yerel organlar arasında paylaştırılması olarak açıklamaktadır.⁶⁸ Diğer akademisyenler ise yerel yönetimi, devlet faaliyetlerinin ve görevlerinin yerel işlerin yönetiminde yetkin olan merkezi ve yerel organlar arasında dağıtılmasına dayanan bir devlet idari örgütlenme yöntemi olarak sunmaktadır.⁶⁹

Yerel yönetim kavramına ilişkin tanımların çeşitliliği akademisyenlerin amaçlarının ve arka planlarının çokluğundan ileri gelmektedir. Hukukçuların ve filozofların görüşlerine göre özgün tanımlar oluşmaktadır. Filozof ve akademisyenin yerel yönetime, ait olduğu devletin siyasi ve hukuki entelektüel felsefesine göre belirli bir açıdan bakmasından dolayı farklılıklar doğmaktadır. Ancak düşünürlerin yerel yönetim sistemiyle ilgili temel ilkeler üzerinde anlaştıkları görülmektedir. Kamu yönetimi, devlet hukuku ve benzeri alanlara kafa yoran aydın ve dünürlerin ilgilendikleri farklı yönler ve ulaşmayı amaçladıkları hedefleri tanımak amacıyla yerel yönetim sistemi kavramıyla alakalı bazı tanımlara değinmemiz gereklidir.⁷⁰ Söz gelimi İngiliz yazar “Grame Modie” bu sistemi “yerel birimlerin yoğun bir biçimde temsil edildiği ve seçmenleri önünde siyasi sorumluluğa tabi olan ve devlet aygıtının tamamlayıcısı olarak kabul edilen seçilmiş bir konsey” olarak tanımlamaktadır.⁷¹ Ahmet Fidan ise yerel yönetimi, belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluk üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere, ekonomik, sosyal ve kültürel zenginlik ve refaha ilişkin yerel hizmetleri yürüten kamu tüzel kişiliğine sahip bağımsız demokratik bir kuruluş olarak görmektedir. Yerel birimler, merkezi kamu otoritesi ile birlikte, kendi sorumluluğu doğrultusunda çalışmalar düzenlemekte, açıklık, şeffaflık, çoğulcu ve katılımcı

⁶⁶ **Abdunnur, N.** (2009, Haziran). *Kamu Hizmetlerinin Sağlanmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Cezayir Belediyelerinin Deneyimi. Politika ve Hukuk Defterleri, Kasdi Merbah Üniversitesi, Ouargla*, (1), s. 153.

⁶⁷ **Taamine**, a.g.e., s.8

⁶⁸ **Attar, M.** (1955). (*Mebadiu fi'l-Kanuni'l-İdari*) / *İdare Kanunu'nun İlkeleri*. Kahire: Dar en-Nahdati'l-'Arabiyye, s. 17.

⁶⁹ **Taamine**, a.g.e.,s.9

⁷⁰ **Taamine**, a.g.e.,s.8

⁷¹ **Şeyhli, A.** (2002, Eylül). (*el-Alaka beyne'l-Hükümeti'l-Merkeziyye ve'l-İdara el-Mahalliyye*) / *Merkezi Hükümet ve Yerel Yönetim. Merkezi ve Yerel Yönetim Arasındaki İlişki Semineri*, Arap Kentsel Kalkınma Enstitüsü, Beyrut, s. 12.

demokratik ilkeleri hayata geçirmekte yerel halkın en yakın yönetim birimi tarafından kullanılmaktadır.⁷²

Al-Attar yerel yönetimi şöyle tanımlamaktadır: “İdari işlevin merkezi hükümet ile hükümetin gözetimi ve denetimi altında işlevlerini yerine getiren seçilmiş veya yerel organlar arasında paylaştırılması.”⁷³ Bu tanımı farklı kılan, seçim boyutuna ve merkezi hükümetin kontrol ve denetimine odaklanmasıdır.

Eş-Şeyhli ise yerel yönetimi şu şekilde tanımlamıştır: “Faaliyetlerin ve görevlerin merkezi ve yerel organlar arasında dağıtılması fikrine dayanan bir örgütlenme yöntemidir. Yerel birimlerin ülkedeki ulusal tesislerin yönetimine ek olarak devletin genel politikasının formüle edilmesine adanması ve yerel organların tesislerini verimli bir şekilde işletebilmeleri ve meşru amaçlarına ulaşabilmeleri amacıyla devletin idari sistemdir.”⁷⁴ Zuğbi yerel yönetimi “devlet topraklarının yerel bir kavramla birimlere bölündüğü, birimlerin tüzel kişiliğe sahip olduğu ve merkezi hükümetin gözetimi ve kontrolü altında çıkarlarını yönetmek için vatandaşlarından seçilen meclisler tarafından temsil edildiği bir yönetim biçimi” olarak görmektedir.⁷⁵ Yukarıdaki tanımlarda belirtilen ortak noktalar ışığında, yerel yönetimin merkezi hükümet tarafından tüzel kişilik verilen ve merkezi otoritenin kontrolü ve denetimi altında çalışan seçilmiş bir organ tarafından temsil edilen yerel topluluğunun ihtiyaçlarını karşılamak için var olan devletin genel sisteminin bir parçası olarak tanımlanabilir.⁷⁶

Yerel yönetim sistemi, merkezi idare ile yerel birimler arasındaki yetki paylaşımını esas alan idari bir yapıdır ve kamu hizmetlerinin etkinliğini artırmayı amaçlamaktadır. Yerel yönetimle ilgili tanımlar, farklı teorik yaklaşımlara ve yönetim modellerine bağlı olarak çeşitlilik gösterse de, şeffaflık ve demokratik katılımın yerel yönetim sistemlerinin başarısında temel unsurlar olduğu konusunda akademik çevrelerde geniş çaplı bir uzlaşma bulunmaktadır..

⁷² **Türkiye'nin Yerel Yönetim Portalı.** (2020, Ağustos 9). *Yerel Yönetim Nedir?* Erişim adresi: <https://www.yerelyonetim.net/tag/mahalli-idare> (Erişim tarihi: 26.02.2021).

⁷³ **Zuğbi, H.** (1986). *(el-Kanunu'l-İdari ve Tatbikatuhu fi'l-Memleke el-Ürdüniyye) / İdare Kanunu ve Ürdün Krallığında Uygulanması.* Amman: Dar es-Sekafe, s. 25.

⁷⁴ **Rababia, F.** (1995). *(Devru Mecalisi'l-Hidematil-Müşterake fi't-Tenmiye) / Ortak Hizmet Kurullarının Kalkınmaya Katkısı* (Yüksek Lisans Tezi). Ürdün Üniversitesi, Amman, s. 15.

⁷⁵ **Mansur, Ş. T.** (1980). *(el-Kanun el-İdari) / İdare Kanunu* (1. Baskı). Bağdat: Bağdat Üniversitesi, s. 87.

⁷⁶ **Taamna, M. M.** (2003, Ağustos 18-20). *Yerel Yönetim Sistemleri (Kavram, Felsefe ve Hedefler).* **Birinci Arap Forumu: Arap Dünyasında Yerel Yönetim Sistemleri,** Arap İdari Kalkınma Örgütü, Salalah - Umman Sultanlığı, s.8.

1.2.6.1. Yerel Yönetim Ve Bölgesel Yönetim

Bölgesel otorite/yönetim, siyasi Âdem-i merkeziyet biçimlerinden biridir, siyasi ve anayasal bir karakter kazanır. Yerel birimler, idari Âdem-i merkeziyetin biçimlerindedir, prensipte devletin yapısı veya siyasi bileşimi ile hiçbir ilgisi yoktur. Siyasi, karar alma ve yönlendirme yönleriyle ilgilenmez ve devletin siyasi birliğini esas almaz. Daha ziyade idari işlevin merkezi hükümet ile seçilmiş yerel organlar arasında dağılımıdır. Merkezi otoritenin denetimi ve kontrolü altında çalışır.⁷⁷

Bu bağlamda iki kavram arasında, bölgesel egemenlik/otorite kavramının yasama, yürütme ve yargı gibi geleneksel yönlerini içermesi nedeniyle iki sistemi eşdeğer hale gelmesini engelleyen açık bir fark olduğu açıktır. Yerel yönetimlerin yasama ya da yargıyla hiçbir ilgisinin olmadığı, çalışmalarının yürütme işlevi alanında olduğu kabul edilmektedir.⁷⁸

1.2.6.2. Yerel Yönetimin Unsurları Ve Özellikleri

Yukarıdakilere dayanarak ve yerel yönetimin belirli coğrafi alanların yerel sakinleri veya temsilcileri tarafından merkezi yönetimle işbirliği ve yardımlaşma içinde yönetilmesi anlamına geldiği göz önünde bulundurularak, yerel yönetim sisteminin unsurları ve özellikleri aşağıdaki gibi tanımlanabilir:

- Belirli coğrafi alanların veya birimlerin varlığı.
- Yerel faaliyetlerini yerine getirebilmeleri için bu birimlerin tüzel kişilik verilmesi.
- Yerel nüfusu temsil eden seçilmiş organların varlığı.
- Merkezi hükümetin işbirliği ve yardımı esastır.⁷⁹
- Vatandaşın katılımı, Âdem-i merkeziyetçiliği (yerel yönetim) ayıran ana unsur olmaya devam etmektedir. Âdem-i merkeziyetçi sistemin fikri ve felsefesi, çeşitli idari konularda halkın katılımının önemine ve bu sistemdeki demokratik unsurun genel olarak devletlerin yönetimi için gerekli etkinlik ve verimliliğe yol açtığı fikrine dayanmaktadır. Bu açıdan

⁷⁷ **Wada Allah, H.** (Y11). *Uygulamalı Modellerle Teori ve Pratik Arasında Yönetişim ve Yönetimin Desantralizasyonu. Kamu Yönetimi Dergisi*, (43), s. 66.

⁷⁸ **Bittih, R.** (1998). *(el-İdara el-Mahalliyeye fi'n-Nuzum el-Federaliyye) / Federal Hükümet Artık Ulusal Meclis'in Sorumluluğundadır. Abu Dabi: El Ayn Yayınevi, s. 18.*

⁷⁹ **Muhammad, N. J.** (2021, Kasım 3). *Yerel Yönetim, Birinci Ders.* Kamu Yönetimi Bölümü, PowerPoint sunumu. Erişim adresi:

<https://coadec.uobaghdad.edu.iq/wpcontent/uploads/sites/9/2018/11/%D9%85%D8%AD%D8%A7%D8%B6%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%AF%D9%83%D8%AA%D9%88%D8%B1%D8%A9-%D9%86%D8%B3%D8%B1%D9%8A%D9%86.ppt> (Erişim tarihi: 03.11.2021).

bakıldığında idari Âdem-i merkeziyetçilik, siyasi Âdem-i merkeziyetçilikten idari işlevin dağıtımı ile sınırlı olması ve hem federatif hem de üniter devletlerde uygulanabilmesi bakımından farklılık göstermektedir.⁸⁰

- Bu bağlamda yerel idareyi merkezi idareden tüzel kişiliğe sahip olmasıdır çünkü tüzel kişilik Âdem-i merkeziyetin doğal sonucudur. Tüzel kişiliği olmaması halinde merkezi idareye bağlı bir yapı olarak devam etmektedir. Dolayısıyla tüzel kişilik onu ayıran ve ona yasal statü veren temeldir. Yerel idarenin tüzel kişiliğinin tanınması, bağımsızlığının ve kendi yerel çıkarlarının varlığının tanınmasının mantıksal bir sonucudur. Bu durum birleşik yasal formdaki görünümüleri, faaliyetlerinin yürütülmesinden kaynaklanan sorunlara bir çözümdür.⁸¹

1.2.6.3. Yerel Yönetimin Esasları/Temelleri

Yerel yönetim, en önemlileri aşağıda sıralanan bir dizi temele dayanır:

- Tüzel kişilik: Bu, merkezi hükümetten bağımsızlığını belirleyen ve idarenin Âdem-i merkeziyetçi olup olmadığını gösteren temeldir. Tüzel kişilik, merkezi hükümet tarafından verilen yetkiye uygun olarak işlevlerini yerine getirmesi çerçevesinde tüm sorumluluklarını üstlenmek için yerel birimin yasal kapasitesi demektir. Bu nedenle onu meydana getirenlerden ve ilgili yan kuruluşlarından bağımsızdır. Ayrı bir mali sorumluluğa ve kanun önünde başkalarını dava eden manevi kişiliğe sahiptir.
- Seçilmiş yerel meclislerde somutlaşır: Yerel yönetimin tüzel kişiliğinin tanınması, yerel bölge sakinlerinin işlevlerini kolektif olarak yerine getirmelerinin imkansızlığı nedeniyle işlevlerini yerine getirmek için yeterli değildir. Kolektif katkının gerçekleşmesi için temsilcilerinin bu yerel organda seçilmesini gerekir, belirli kriterlere göre seçim yapılır.
- Seçilmiş konseyler kendi iç işlerinden özgürdür ancak denetim açısından merkezi hükümete bağlıdır: Merkezi hükümet, görevleri ve icra şartlarını belirleyen yasal metinlere uygun olarak, halkın yerel işlerinin gereklerini yerine getirmek için ortaya konan genel hedefler ve politikalar doğrultusunda görevlerinin düzgün bir şekilde yürütülmesini sağlamak için yerel yönetimin çalışmalarını denetleme ve izleme hakkını saklı tutar.⁸²

⁸⁰ Abdullah, A. B. (2004). *(et-Tanzim el-İdari) / İdari Örgütlenme*. Kahire: Menşeat el-Maarif, s. 96.

⁸¹ Taamine, 2003, a.g.e., ss. 9-10

⁸² Taamine, 2003, a.g.e., ss. 9-11

1.2.6.4. Yerel Yönetimin Hedefleri

Yerel yönetim, demokrasi ve halk katılımını güçlendirmek, idari verimliliği artırmak ve merkezi hükümet ile yerel topluluklar arasındaki bağları güçlendirmek gibi bir dizi siyasi, idari ve sosyal hedefe ulaşmayı amaçlar. Bu hedefler kapsamlı kalkınmayı sağlamayı ve ulusal birliği güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Her ülke, aşağıdaki gibi belirli hedeflere ulaşmayı amaçlayan bir yerel yönetim sistemi benimser:

- Siyasi hedefler: Yerel düzeyde halk temsilcilerinin seçimler yoluyla özgürce seçilmesi yoluyla demokrasinin ve katılımcılığın teşvik edilmesi, böylece halkın kendi kendini yönetmesi ilkesinin benimsenmesi ve yerel halkın kendi işlerini yönetmek ve demokratik bir ortamda kendi işlerini ilgilendiren kararları almak üzere eğitilmesi, kamu işlerini yönetme konusunda siyasi deneyim kazanmaları, ulusal birliğin güçlendirilmesi ve ulusal bütünlüğün sağlanması, belirli siyasi partilerin siyasi çalışmalar üzerindeki tekelinin sınırlandırılması ve devletin siyasi, ekonomik ve sosyal yapısının güçlendirilmesi.
- İdari hedefler: Özellikle yerel işlerin gündeminde olan acil ekonomik konularda idari verimliliğin sağlanması, merkezi hükümet dairelerinin bürokrasisinin ortadan kaldırılması, farklı yerel topluluklar arasında bir rekabet ortamı yaratılması ve birbirlerinin deneyimlerinden faydalanılması.
- Sosyal hedefler: Yerel yönetimin kolektif olması, merkezi hükümetin halk tabanına bağlanmasını sağlar, yerel nüfusa olumlu olarak yansır ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılar, vatandaşa güven duyulmasına yol açar. Kamu işlerinin yönetimine katılma isteklerine saygı kültürü, vatandaşlar arasında ulusa aidiyet duygusunu geliştirir.⁸³

Yerel yönetim, merkeziyetçilik ve adem-i merkeziyetçilik arasında denge sağlamak için etkili bir araçtır ve yerel topluluklara karar alma süreçlerine katılma fırsatı sunar. Ayrıca, siyasi ve sosyal hedeflere ulaşmak, ulusal aidiyet duygusunu artırır ve kamu yönetiminin verimliliğini artırır, bu da devletin istikrarına ve kalkınmasına katkı sağlar.

1.2.6.5. Yerel Yönetimin Önemi

Yerel yönetim, yetkilerin dağıtılması, hizmetlerin hızlandırılması ve vatandaşların kendi işlerini yönetmeye katılımının artırılması yoluyla merkezi hükümetin yükünü hafifletmedeki önemini göstermektedir.

⁸³ Taamine, 2003, a.g.e., ss.15-16

Devletin görevleri artık “güvenlik, savunma ve adalet” ile sınırlı kalmayıp refahın sağlanması ve birçok hizmetin sunulmasına gibi alanlara uzandığı için merkezi yönetimin yükünü azaltmayı hedeflemektedir. Devletin bazı işlevlerini hizmet sunan ve vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayan yerel organlara merkezi idarenin yetkilerini kısmen devretmeyi, işbölümü ve otorite dağılımını, çaba ve masrafları azaltacak ve işlemlerin çözümünü hızlandıracak şekilde öngörmektedir. Yerel yönetim, vatandaşların işlerinin yönetimine etkin katılım ruhunu geliştirecek, istişare tabanını genişletecek ve sorumluluk duygusunu aşılacak bir model olmayı amaçlamaktadır. Hiç şüphe yok ki, bugün dünyamızdaki ülkelerin çoğu, idari aygıtlarında reform yapmanın etkili bir yolu olduğu için yerel yönetim sistemini benimseme eğilimindedir. Bu nedenle yerel otoriteyi yasallaştırmış ve yerel yönetim için yerel toplumun seviyesini yükseltecek, hizmet sunumunu hızlandıracak yasa ve yönetmelikler çıkarmışlardır. Birçok ülkede yetkililer, üyeleri halk tarafından özgürce seçildiği, geniş yetkilere sahip olduğu ve hak ve görevleri olduğu için yerel yönetimin vatandaşlara hizmet sağlamada önemli bir rol oynadığını değerlendirmiştir. Bölgeler, belediyeler ve köy toplulukları sistemi ile temsil edilen bir yerel yönetim benimsemiştir.⁸⁴

Yerel yönetim, hizmetlerin verimliliğini artırmak ve sorumluluğu teşvik etmek için hayati bir idari reform aracıdır.

1.2.7. Yerel Yönetim İle Bölgesel Yönetimin/Otoritenin Farkı

Yerel yönetim ile bölgesel yönetim arasındaki fark, yetkilerin merkezi hükümet ile bölgeler arasında dağılımının doğası ile gösterilmektedir. Yerel yönetim, idari adem-i merkeziyetçiliğe dayanırken, bölgesel yönetim anayasa ve hukuka dayanmaktadır.

Federal bir devlette olduğu gibi üniter bir devlette de merkezi hükümet ile bölgeler arasındaki ilişki, anayasa yoluyla yetkilerin paylaşımı ya da yasalar ve mevzuat yoluyla yetkilerin devredilmesiyle net bir biçimde ortaya çıkar. Merkezi hükümet ile bölgeler ya da eyaletler arasındaki bu ilişki için yerel yönetim ve bölgesel otorite kavramlarıyla belirlenir. Yerel yönetim için modern devlet, halkının ihtiyaçlarına cevap vermek ve sağlık, eğitim, su, elektrik gibi günlük ihtiyaçlarına hizmet etmek için hizmetleri onlara daha yakın hale getirmek amacıyla topraklarının idari örgütlenmesinde her zaman en uygun yöntemi seçer. Bu amaçla, halkının yerel ihtiyaçlarını geliştirene kadar başlangıçta merkezi bir idari örgütlenmeyi benimser ve yetkilerinin bir kısmını

⁸⁴ Bekri, a.g.e., s. 41

seçilmiş yerel meclislere devrederek merkezi otorite üzerindeki idari yükü azaltmak ve kendisini daha acil siyasi ve ekonomik görevlere adanmak için Âdem-i merkeziyetçiliğe başvurabilir.⁸⁵

Genel olarak, yerel yönetim sistemi arasındaki farklar konusu akademisyenler arasında geniş bir tartışmaya yol açmaktadır. Bazıları yerel yönetimin özelliğinin Âdem-i merkeziyetçilik ve idari özerklik olduğuna, yani idare hukuku kapsamına girdiğine, Âdem-i merkeziyet ve siyasi ve idari özerklik ile karakterize edilen bölgesel/yerel otoritenin ise anayasa hukuku kapsamına girdiğine inanmaktadır. Bu, her iki sistemdeki yetkilerin doğasına atıfta bulunur; yerel yönetim yetkilerini merkezi hükümetten ihtiyaç duyulduğunda genişletilebilen, geri çekilebilen veya yasallaştırılabilen bir yetki ile alırken, yerel yönetim sistemindeki yetkiler karmaşık prosedürler dışında merkezi hükümet tarafından edinilmiş ve devredilemez olarak kabul edilir, çünkü bu yetkiler devleti kuran anayasadan türetilir, idare hukukundan değil ve yerel yönetim arasındaki fark aşağıdaki yönlerde bulunabilir.⁸⁶

Yerel yönetim, devletin ihtiyaçlarına göre yetkilerinin esnek bir şekilde düzenlenebilmesiyle karakterize edilirken, bölgesel yönetim daha sabittir çünkü gücünü anayasadan alır, bu da onu idari değişikliklerden daha az etkilenir hale getirir.

- İki Kavram Arasında Fark Olduğunu Söyleyenler : Bu görüşün savunucuları, yerel yönetimi, idari görevlerin merkezi hükümet ile bölgeler arasında dağıtılması yoluyla idari Âdem-i merkeziyetçilik yöntemini benimseyen bir sistem olarak tanımlamaktadır. Onlara göre bölgesel/yerel otorite ise siyasi yetkilerin merkezi hükümet ile bölgesel hükümet arasında dağıtılması yoluyla siyasi Âdem-i merkeziyetçilik ile karakterize edilen bir sistemdir. Bu durum, işlevi idari görevlerle sınırlı olan yerel yönetimin aksine, bölgesel/yerel otoritenin işlevinin idari olmasının yanı sıra siyasi olduğu anlamına gelmektedir.⁸⁷
- İki Kavram Arasında Fark Olmadığını Söyleyenler: Bu akımın savunucuları, yerel yönetimi, bölgesel otoritenin bir başlangıcı ve önceki bir aşaması olarak görmektedir. Birçok ülkede yerel yönetim sistemlerinin, yaşamın siyasi, ekonomik ve idari yönlerini kontrol etmek ve ulusal birliği güçlendirmek amacıyla devletlerin kuruluşlarını takip eden aşamalarda

⁸⁵ **Lebekr, R.** (2010, Kasım 17-19). *(el-İhtiyar eş-Şüca beyne'l-Hükmi'l-Mahalli ve'l-İdara el-Mahalliyye) / Yerel Yönetim ve Yerel İdare Arasındaki Cesur Seçim*. Ceridet el-Mesa, Fas.

⁸⁶ **a.g.e.**, ss. 17-19

⁸⁷ **Taamine**, 2003, a.g.e., ss. 19-22

benimsendiğini ileri sürmektedir. Onlara göre ülke sathında yerel yönetimin yaygınlaştırılmasından sonra bölgelere siyasi ve idari özerklik verilmesi ve yerel işleri yönetme özgürlüğü tanınması aşamasına geçilmektedir.⁸⁸

- İki Kavram Arasında Fark Gözetilmemesi Gerektiğini Savunanlar: Bu yaklaşımın taraftarı akademisyenler üniter devletlerin yerel yönetim sistemini benimsediğini, federal devletlerin bölgesel otorite sistemini esas aldığını savunmaktadır. Bu iki isimlendirme özü itibarıyla idari Âdem-i merkezîyetçilik ve siyasi Âdem-i merkezîyetçilikşekline iki önemli unsurda yatmaktadır. Örneğin Güney Afrika gibi ülkeler, anayasalarında açıkça federalizm öngörülmemesine rağmen bölgesel yönetim sistemini uygulamaktadır. Dolayısıyla bu iki kavramın anlamı bir ülkeden diğerine farklılık gösterse de temelde aynıdır. Bu bağlamda demokratik olarak seçilmiş konseyler meselesi ya da vatandaşların bölgelerinin yerel işlerinin yönetimine katılım derecesi ile ilgili argümanların geçerliliği bulunmamaktadır. Çünkü iki modelde de bulunan seçimler yerel temsile giden bir yoldur.⁸⁹

- Realitedeki Farklar: Gerçekte, yerel yönetim ile yerel yönetim arasında aşağıdaki şekilde özetlenebilecek belirgin farklılıklar vardır:

-Yerel yönetim, genellikle değiştirilmesi veya yürürlükten kaldırılması için karmaşık prosedürler gerektirmeyen idari yasalara göre kurulur, yerel yönetim sistemindeki idari birimlerin sahip olduğu yetkiler kazanılmış olmaktan ziyade verilmiştir, yerel yönetim organlarının bağımsızlıkları siyasi olmaktan uzak olup tamamen idari niteliktedir.

- Öte yandan, bölgesel yönetim/otorite sistemi anayasal yasalara veya anayasalara göre kurulur ve bunların değiştirilmesi genellikle karmaşık prosedürler gerektirir. Bölgesel yönetim/otorite sistemindeki idari birimlerin yetkileri kazanılmış yetkililerdir ve onlara gerçek siyasi özerklik eşlik etmektedir.⁹⁰

İki sistem arasındaki fark, yetkilerin doğasında yatmaktadır; yerel yönetim, esneklik ve merkezi hükümetle bağlantılı olma özelliklerine sahipken, bölgesel yönetim anayasaya dayanan daha büyük bir bağımsızlık sunar. Bununla birlikte, her iki modelin uygulanması, her devletin siyasi sisteminin doğasına bağlıdır.

⁸⁸ Taamine, 2003, a.g.e., ss. 19-22

⁸⁹ Taamine, 2003, a.g.e., ss. 19-22.

⁹⁰ Chaib, B. (2016, Nisan). *Yerel Yönetim ve Yerel Yönetişim Kavramı*. PDF dokümanı, s. 18. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/308961690_mfhwm_aladart_almhlyt_walhkm_almhly, erişim tarihi: 12.11.2023

1.3. İyi Yerel Yönetişim

Yerel yönetişim, yerel toplulukların güçlendirilmesi ve katılımlarının artırılması yoluyla ekonomik ve idari kalkınmayı sağlamayı hedefler.

1990'lı yılların başında “yönetişim/governance” terimi, devlet yönetimi fikrinin vatandaşlardan soyutlanması ve idari süreçlerle sınırlandırılmasıyla karakterize edilen geleneksel devletten, yerel birimler başta olmak üzere devletin unsurları arasında daha etkileşimli ve entegre bir modele taşınmasının önemini ve gerekliliğini ifade etmek için ortaya atılmıştır.⁹¹

İngilizce sözlükler “yönetişim/governance” kelimesinin yönlendirme, rehberlik ve kontrol anlamına gelen “govern” kelimesinden türetildiğini belirtmektedir. Bu terimi ilk kez Dünya Bankası, Sahra altı Afrika'da yönetişim ve idare üzerine hazırladığı bir raporda kullanmış ve o zamandan bu yana terim devlet ve toplum yönetimi, yönetişim, yönetim, yönetişimin yönetimi gibi farklı etiketlerle de olsa yaygın olarak kullanılmaktadır. Terim, yönetişim tarzına atıfta bulunmak için ortaya atılmış olsa da, o zamandan beri farklı isimler altında yaygın olarak kullanılmaktadır.⁹²

Genel yönetişim kavramı çerçevesinde, âdem-i merkeziyetçiliğe ilişkin güncel çalışmalar yerel yönetişim kavramına atıfta bulunmaktadır. Mills-Landel bu kavramı şu şekilde tanımlamaktadır: “Ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla yerel topluluk üzerinde siyasi güç ve kontrolün kullanılmasıdır.”⁹³ Charlick ise aynı kavrama ilişkin başka bir tanım getirmekte, “yerel kamu işlerinin etkin yönetiminin, topluluktaki bireyler ve gruplar tarafından talep edilen değerleri desteklemek ve geliştirmek için benimsenen meşru bir dizi kural aracılığıyla gerçekleştirildiğine” inanmaktadır.⁹⁴

Bu iki tanımdan da anlaşılacağı üzere, tanımlarda yerel toplumun iyiliğini sağlama taahhüdüyle temsil edilen siyasi boyut ile yerel kamu işlerinin yönetilmesindeki etkinlikle temsil edilen idari boyut arasında bağlantı kurulmaktadır. 1996 yılının aralık ayında Sofya'da düzenlenen Uluslararası Şehir Yönetimi Birliği konferansında yayınlanan bildiride iyi yerel yönetişimin unsurları aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

⁹¹ **Jumaa, S. S., ve diğerleri.** (2007). *Devlet ve Toplum İşlerini Yönetmek*. Kahire: Kamu Yönetimi Çalışmaları ve Danışma Merkezi, s. 141.

⁹² **World Bank.** (1994). *Decentralization in Developing Countries: A Review of Recent Experience*. **World Bank Staff Working Papers**, No. 581. Washington, DC: World Bank, p. 11.

⁹³ **Landel-Mills, P.** (1988). *Governance and the External Factor*. Washington, DC: The World Bank, p. 3.

⁹⁴ **Charlick, R.** (2001). *The Concept of Governance and Its Implications for Aid's Assistance Programme in Africa*. Burlington, VT: Associates in Rural Development, p. 4.

- Uygun kamu faaliyetleri için sorumluluğun yasalarla farklı yerel düzeylere aktarılması.
- Mali Âdem-i merkeziyetçilik ve bu faaliyetlerin yerel düzeyde yürütülmesi için yeterli kaynak.
- Yerel karar alma süreçlerine gerçekçi vatandaş katılımı.
- Yerel ekonominin özelleştirilmesi için gerekli koşulların yaratılması.⁹⁵

Âdem-i merkeziyet sisteminin uygulanmasına yönelik gerekçeler, Âdem-i merkeziyet vizyonunun gerçek anlamda vücut bulmuş halidir. Buradaki temel vizyon, çağdaş devletin vatandaşlara hizmet sunma konusundaki resmi ve halk çabalarını, verimliliği ve etkinliği destekleyen ve vatandaşların ihtiyaçlarına cevap veren entegre bir şekilde güçlendirme, belgeleme ve birleştirme arzusunda yatmaktadır.⁹⁶

İyi yerel yönetim, yerel kamu işleri alanındaki karar alma sürecinin değişik derecelerde vatandaşların inceleme ve denetimine tabi olması, onların yönetişime ve katılıma açık ve şeffaf olması anlamına gelir. Çünkü bu anlamda yerel yönetimler yerel yönetişimin bir boyutudur.

Yukarıda anlatılanlardan, yerel yönetişimin, üretimi kontrol etme ve mal ve hizmet sağlama yetkisini ortaklık yoluyla bunu yapabilecek en alt birime devretme olduğu anlaşılmaktadır. Böylece merkezi yönetimin yereldeki otoritesini azaltma temelinde, özel sektöre geçiş desteklemek için yeni işadamları kategorilerini ve sivil toplum kuruluşlarını teşvik etmeyi de içerecek şekilde yerinden yönetim sistemi kavramı genişlemektedir.

İyi yerel yönetim, sorumlulukların adem-i merkeziyetçiliğine, yeterli mali kaynakların garanti edilmesine ve vatandaşların karar alma süreçlerine katılımının artırılmasına dayanır. Ayrıca, yerel hizmetlerin verimliliğini destekler ve devletin vatandaşların ihtiyaçlarına yanıt verme kabiliyetini artırır.

1.3.1. İyi Yerel Yönetişimin Özellikleri

Yerel iyi yönetim kavramı ve temel özellikleri, yerel toplulukların etkili ve şeffaf yönetimini sağlamaya yardımcı olur. Vatandaşların karar alma sürecine katılımının, şeffaflığın,

⁹⁵ **Bumedyen, T.** (2010, Haziran). (*el-Hükümü'r-Raşid ve Müşkilet Kaderi Binaat el-İdara el-Mahalliyye fi'l-Cezayir*) / *İyi Yönetişim ve Cezayir'de Yerel Yönetim Yapılarının Geleceği Sorunu*. **Mecellet et-Tevasul**, Bekr Ebu Belkayid Üniversitesi, Sayı: 26, s. 30.

⁹⁶ **Cuma, S. Ş., ve diğerleri.** (2007). (*Mefhumu İdarati Şuuni'd-Devleti ve'l-Müctema*) / *Devlet ve Toplum İşlerinin Yönetimi Kavramı*. Kahire: Merkez Dirasat ve İstışarat el-İdarati'l-'Amme, s. 4.

hesap verebilirliğin ve toplumun ihtiyaçlarına yanıt vermenin önemini vurgular. Ayrıca, bu değerleri gerçekleştirmek için yerel otoriteler ve vatandaşlar arasında gerçek bir ortaklık bulunması gerektiğini belirtir.

Literatürde yazıların çoğu, yerel yönetişimin iyi olması için olması gereken en az altı unsura işaret etmektedir:

- **Katılımcılık:** Yerel vatandaşların, bireyler ve gruplar olarak, kendi çıkarlarını ve yerel sorunları ve endişeleri yansıtan karar alma süreçlerine katılmaları için uygun yolların ve mekanizmaların oluşturulması.
- **Hesap verebilirlik:** Yerel organlardaki karar vericilerin vatandaşlara ve diğer ilgili taraflara karşı sorumlu tutulması.
- **Meşruiyet:** Yerel vatandaşlar, toplum içinde gücü elinde bulunduranların otoritesini kabul eder. Yerel idare bunu kabul edilmiş kurallar dâhilinde, hukukun üstünlüğü ve adalet temelinde, herkese eşit fırsatlar sağlayarak uygular.
- **Etkililik ve Verimlilik:** yerel sistemin teknik boyutunu ifade eder. Yerel organların kaynakları yerel vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayan ve önceliklerini yansıtan programlara, planlara ve projelere dönüştürme, daha iyi sonuçlar elde etme ve mevcut kaynakların kullanımını organize etme becerisi anlamına gelir.
- **Şeffaflık:** Yerel toplumdaki tüm taraflar için bilgi akışı ve erişilebilirliği, yerel makamların etkinliğini değerlendirme fırsatı sağlar ve yerel vatandaşların katılım kabiliyetini artırır. Yerel yönetimlerin hesap verebilirliği, çalışmalarının sonuçları hakkında mevcut olan bilgi miktarına bağlıdır.
- **Yanıt Verme:** Yerel kurumlar tüm paydaşlara hizmet etmeye çalışmalı ve özellikle yoksullar ve dışlanmışlar olmak üzere onların taleplerine yanıt vermelidir. Yanıt verebilirlik hesap verebilirlik derecesi ile ilgilidir. Bu durum yerel kurumlar ile yerel vatandaşlar arasındaki şeffaflık ve güven derecesine dayanır (Bumedyen, 2010, ss. 30-31).⁹⁷

⁹⁷ Bumedyen, a.g.e., ss. 30-31

İyi yerel yönetim kavramı altında Âdem-i merkeziyetçi sistem, genel yasal ve siyasi çerçevelerden oluşan merkezi bir ortam içinde, yerel düzeydeki aktörler arasındaki bir dizi etkileşim olarak değerlendirilmektedir.⁹⁸

Verimlilik ve etkinlik, yerel kurumların gerekli ihtiyaçları karşılamak için girdileri çıktılarına nasıl dönüştürdüğünü belirler. Verimlilik ve etkinlik derecesi temelinde, yerel toplum daha fazla kaynak sağlamaya ve yerel karar alma sürecine aktif olarak katılmaya istekli olur. Şeffaf karar alma ve idari uygulamalar yoluyla, yerel kurumlar yerel topluma karşı hesap verebilirliklerini gösterirler. Böylelikle kurumların meşruiyeti artar. Merkezi ortam ne kadar destekleyici olursa, yerel düzeydeki farklı taraflar arasındaki ilişkiler o kadar etkili olur ve yeni düzenlemeler arayışında o oranda başarı sağlanır.⁹⁹

Bu etkileşim esnasında yerel makamların tek aktör olmadığı, başka aktörlerin de bulunduğu altı çizilmektedir. Her bir tarafın etkinlik derecesinin, ister yerel topluluk içinde (vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında), ister yerel makamlar arasında (seçilmiş üyeler, yürütme organları ve yerel bürokrasi tarafından ifade edilen idari organlar) olsun, farklılık gösterdiği de vurgulanmaktadır. Çünkü kurumlar arası ortaklık, bir tarafın diğerleri üzerinde egemen olması, yerel organların (seçilmiş üyeler, yürütme organları ve yerel bürokrasi tarafından ifade edilen idari organlar) belirleyici olması ya da yerel organlar ile yerel topluluk arasında işlerin dengede kalması ihtimallerini içermektedir.

Burada, yerel düzeyde uygulanan tüm idari uygulamaların yerel yönetim sistemi çerçevesine girmediğini belirtmek gerekir. Yönetişimin yerel olup olmadığını belirleyen özellik, yerel vatandaşların yönetim sürecine ne ölçüde dahil oldukları ve yerel ihtiyaçları ve öncelikleri ne ölçüde ifade ettikleridir. Öte yandan, tüm yerel yönetimler yerel nüfusun yararına çalışmaz ve hatta yerel elitlerin yararına bu nüfusu sömürmek için çalışabilir.¹⁰⁰

Yerinden yönetim ve yerel sistemle ilgili literatür, Batılı sanayileşmiş toplumların gerçekliğine dayanmaktadır. Bu konuyla ilgili kurumlar geliştirmekte olan ülkelerde genellikle son

⁹⁸ **Atika, K.** (2011). *Mağrip Ülkelerinde İdari Yerelleşme*. Yüksek Lisans Tezi, Hukuk ve Siyaset Bilimi Fakültesi - Siyaset Bilimi Bölümü, Kasdi Merbah Üniversitesi, Ouargla, Cezayir, ss. 65-67.

⁹⁹ **El-Alvani, H.**, Devlet ve Toplum İşlerini Yönetme Kavramı İçerisinde Yerel Karar Alma, Kahire Üniversitesi, Çalışma, Ekonomi ve Siyaset Bilimi Fakültesi Yayınları, Mısır, 2007, s. 17.

¹⁰⁰ **a.g.e.**, s. 17-18

derece zayıftır. Demokratik uygulamalardaki eksiklik, etkisiz seçim sistemleri, şeffaf olmayan karar alma süreçleri ve farklı kültürel özelliklerden bahsetmeye bile gerek yoktur.¹⁰¹

Gelişmekte olan ülkelerdeki bu özelliklerin tespit edilmesi ve ciddi ve rasyonel bir yerel yönetim tarzına geçmek için uygun bir yerel sistemin kurulması çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Ancak iyi yönetişimin değerlerinin veya unsurlarının hayata geçirilmesini sağlayan bir yerel sistemin kurulmasına yerel birimlerle gerçek bir ortaklık kurulmadan ulaşılamaz. Dünya ülkeleri de rasyonel bir yerel yönetim yaklaşımını benimsemeye yönelmektedir. Ancak farklı ülkelerin insanların kendi algılarına göre modeller değişmektedir. Anglo-Sakson modeli ve Avrupa modeli üzerinden yerel yönetim modellerini açıklamak mümkündür.

İyi yerel yönetişim, vatandaşların katılımını, şeffaflığı, hesap verebilirliği, verimliliği ve toplumun ihtiyaçlarına yanıt verebilirliği teşvik eder. Ancak, bu değerlerin gerçekleştirilmesi, yerel otoriteler ve toplum arasında gerçek bir ortaklık gerektirir ve her ülkenin farklı bağlamları göz önünde bulundurulmalıdır.

1.3.2. Fransız Ve Anglo-Sakson (İngiliz) Modellerine Göre Yerel Yönetim

Yerel yönetim modelleri, Anglo-Sakson ve Fransız modelleri arasında farklılık gösterir. İlk model, demokrasiyi ve yerel özerkliği teşvik etmeye odaklanırken, ikinci model siyasi istikrarı sağlamak için merkezîyetçiliğe dayanır. Her model, benimseyen ülkelerin felsefesini yansıtan özelliklere sahiptir.

• **Anglo-Sakson modeli:** Anglo-Sakson geleneğinde yerel yönetim birimleri, demokrasinin ve toplumsal bir işlevin vücut bulmuş hali olarak kabul edilir. Sıradan vatandaşa yakın olmayan parti ve yetkililerce temsil edilen ulusal düzeydeki demokratik uygulamanın dezavantajları ve eksiklikleri ışığında yerel tecrübe oldukça değerli sayılmaktadır.

Yerel yönetimler, demokrasiyi gerçek anlamda hayata geçirebilirlerse özgürlüğü, eşitliği ve yeterliliği yakalamış olur ancak yerel yönetimlerin özgürlük açısından iki rol oynaması şarttır. Yerel yönetim, bir yandan merkezi hükümetin yerel koşulları bilmeden aldığı kararlarda onun kontrolüne direnmek için önemli bir mekanizmadır. Diğer yandan bağımsızlık duygusunu aşılamanın ve siyasi duyarsızlığa karşı direnişin bir yaşam biçimi haline gelmesinin bir aracıdır (Bedran, 1991, s. 5).¹⁰²

¹⁰¹ Bird, R. (1998). *Fiscal Decentralization in Developing Countries*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, s. 112.

¹⁰² Bedran, M. M. (1991). *(el-Hukmu'l-Mahalli fi'l-Memleke el-Muttehide: Dirase Tahliliyye) / Birleşik Krallıkta Yerel/Bölgesel Yönetişim, Karşılaştırmalı Bir Çalışma*. Kahire: Daru'n-Nahda el-'Arabiyye, s. 5.

Ancak bu iki rol, yerel elitlerin farkındalığı ve iradesi ile yerel topluluklarda var olan değerlerle olan bağlantılarının ve bunları uyumlu hale getirmeye çalışmalarıyla başarılabilir.

• **Fransız modeli:** Fransa'da özellikle yerel birimler siyasi istikrarın sağlanmasında bir araç olarak kabul edilmektedir. Çünkü Fransa'daki yerel birimler ve hâkim düşünce bu eğilimdedir. Fransız hukukunda ve içtihatlarında yerel birimlerden ziyade başkentteki otorite sorunu ön plana çıkmıştır. Birleşik devlet kontrolü elinde tutan güç olarak devam etmiş; yerel birimler, hükümetin iç örgütlenmesinin bir parçası olarak, çeşitli güçler arasında dengelenmiştir. Bu bağlamda Fransız algısında merkezi hükümet ile yerel yönetim arasındaki iş dağılımı, bürokrasi nedeniyle merkezi hükümetin tek başına sağlayamayacağı iç güvenliğin sağlanmasından başka bir konu değildir. Onların rolü, merkezi otoriteye tabi olmaya devam eder, yerel birimlerin tercihlerini merkezi otorite belirler. Başka bir deyişle, yerel birimler sadece merkezileşmeyi güçlendirmenin bir yoludur. Fransız modelinin gelişmekte olan ülkeler tarafından daha çok taklit edildiği görülmektedir.¹⁰³

Yukarıdakilerden de anlaşılacağı üzere iyi yerel yönetim, yerel kamu politikalarının hazırlanmasına işadamları ve sivil toplum kuruluşlarını dahil etmeyi de içeren ortaklık kavramına dayanmakta ve böylece merkezi hükümetin yerel düzeydeki gücünü azaltmaktadır.

Anglo-Sakson modeli, özgürlük ve halk katılımı arasında bir denge sağlarken, Fransız modeli kontrol ve istikrarı garanti altına almak için merkezîyetçiliği teşvik eder. Her iki model de yerel yönetimin iyi bir şekilde sağlanması için yönetimin yerel bağlamlara ve değerlere uyarlanmasının önemini göstermektedir.

1.3.3. Yerel Yönetim Aktörleri

Yerel yönetim sistemi, nitelikli devlet, yetkin yerel yönetim, katılımcı sivil toplum ve rekabetçi özel sektör gibi resmi ve gayri resmi aktörleri içermektedir. Bu aktörler, vatandaşların ihtiyaçlarına yanıt verme yeteneğini artırmayı ve şeffaflık ile hesap verebilirliği sağlamayı amaçlamaktadır.

Ulusal boyuttaki yönetim benzer şekilde, yerel yönetişimde resmi ve gayri resmi aktörler vardır:

- Yetenekli bir devlet: Merkezi hükümetin bazı yetkilerini etkin bir şekilde yerinden yönetim otoritelerine devredebilmesi için aşağıdaki mekanizmaları sağlaması gerekir:

¹⁰³ Friedman, V. J. (2001). *The Individual as Agent of Organizational Learning*. Oxford: Oxford University Press, s.3.

- Yeterli şeffaflık, hesap verebilirlik ve temsilin sağlanması için farklı yönetim kademeleri arasında koordinasyon.
- Yerel yönetimlerin izlenmesini ve denetlenmesini sağlayan etkili bir düzenleyici sistemin kurulması.
- Halkın ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak için maddi ihtiyaçların karşılanması.
- Nitelikli yerel yönetimler: Yerel topluluklar, demokratik uygulama düzeyine bağlılıkları ve seçimlerde hesap verebilirlik, sorumluluk ve farkındalığın etkinleştirilmesine olanak tanıyan hâkim kültürün doğası aracılığıyla vatandaşların isteklerine daha duyarlı olmalıdır.
- Katılımcı bir sivil toplum: Yerel yönetimlerin yerel vatandaşların ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için iki grubun sürekli temas halinde olması gerekir. Fikirleri toplayıp ifade edebilen organize ve iyi bağlantılara sahip bir sivil toplumun varlığı zorunludur.
- Rekabetçi bir özel sektör: Özel sektör, kaliteli hizmetlerin yapılandırılmış, iyi organize edilmiş ve verimli bir şekilde sunulması yoluyla yerel yönetimlerin vatandaşlara yerel hizmetler sunmasına yardımcı olacak donanıma sahip olmalıdır.

Yerel dernekler birey ve devlet arasında sivil toplum yapıları olarak bireylerin çabalarını aşağıdaki yöntemlerle daha iyi harekete geçirme becerileri sayesinde daha rasyonel bir yönetimin sağlanmasında aracı rolü oynarlar. Halk kesimlerini kamu işlerine katılmaları için harekete geçirerek kamu politikasını etkilerler:

- Nüfus kesimlerini harekete geçirerek ve onları kamu işlerine katılmaya teşvik ederek kamu politikasını etkilemek.
- Bilgiyi yayarak ve geniş çapta dolaşmasını sağlayarak hesap verebilirliği ve şeffaflığı derinleştirmek; doğrudan eylem, finansman ve uzmanlık yoluyla hükümetin daha iyi kamu hizmetleri sunmasına ve vatandaş memnuniyetini sağlamasına yardımcı olmak.
- Adalet ve kanun önünde eşitlik için mücadele etmek ve vatandaşları iktidarın keyfiliklerinden korumak: savunma kuruluşlarının oynadığı rol bu çerçevede önemlidir.
- Üyelerine diyalog, ötekini kabul etme, anlaşmazlık, liderlerin hesap verebilirliği, seçimlere katılım ve kanaatlerin özgürce ifade edilmesi değerlerini aktararak vatandaşları demokrasi kültürü konusunda eğitmek.¹⁰⁴

¹⁰⁴ **Harufi, B.** (2012). *(el-Hukume el-Biiyye el-Mahalliyye) / Çevresel Yerel Yönetişim*. Müdahale sunumu: "Yeni belediye ve eyalet yasaları kapsamında çevreyi korumada yerel toplulukların rolü" konulu ulusal forumda sunulmuştur. Guelma Üniversitesi, Cezayir, ss. 6-7. Erişim adresi:

Yerel yönetimde aktörlerin rollerinin bütünleşmesi, kamu hizmetlerinin kalitesini artırır ve demokratik katılımı teşvik eder. Ayrıca, bu taraflar arasındaki iş birliği, yerel yönetimin etkinliğini artırır ve şeffaflık ile hesap verebilirlik kültürünü derinleştirir.

1.3.4. İyi Yerel Yönetimin Boyutları

Yerel iyi yönetim kavramı, performans, katılım ve ortaklık olmak üzere üç ana boyuta dayanır. Bu boyutlar, kaynak yönetimini iyileştirmeyi, toplumsal katılımı artırmayı ve yerel makamlar ile özel sektör ve sivil toplum arasındaki iş birliğini etkinleştirmeyi amaçlar.

İyi yerel yönetimin üç temel boyuta dayandığı söylenebilir:

- Performans: Yerel organların yerel kamu kaynaklarını verimli ve etkin bir şekilde yönetme, yerel vatandaşlara kamu hizmetleri sağlama, çevreyi koruma ve ekonomik ve sosyal kalkınma sürecini teşvik etme sorumluluğunu ifade eder.
- Katılım: Seçilmiş yerel organların performansını iyileştiren ve geliştiren mekanizmalar aracılığıyla ister birey ister grup olsun, vatandaşların yerel karar alma sürecine katılımı anlamına gelir.
- Yerel düzeyde mal üretimi ve hizmet sunumunda yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında ortaklık.¹⁰⁵

İyi yerel yönetim, idari verimlilik ile halkın katılımı arasında denge sağlanmasına dayanır, bu da kamu hizmetlerinin kalitesini artırır. Ayrıca, farklı taraflar arasındaki ortaklık, yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya katkıda bulunur.

1.3.5. İyi Yerel Yönetimin Gerçekleştirilme Şartları

Yerel yönetim düzeyinde, vatandaş-iktidar arasındaki geleneksel ilişkinin ötesine geçen iyi bir yerel yönetimin sağlanması, yalnızca devlet ve toplum işlerinin birlikte yönetilmesiyle ilgili kurumların etkinliğine odaklanılmasına bağlı değildir. Demokrasi değerlerine dayalı rasyonel yerel yönetimlerin kurulmasına olanak sağlayan değerlere yapılan vurgu da oldukça önemlidir, bu çerçevede aşağıdaki değerlerin öne çıkarılması zorunludur.

- Etkili halk katılımı: Meşru geniş yerel katılım yoluyla yerel üyelerin karar almada fikir ve ifade özgürlüğüne sahip olmalarını sağlar.

https://www.researchgate.net/publication/344326573_alhwkmt_albyyyt_almhlyt_fy_zl_aslah_aladart_almhlyt_fy_al_jzayr_alwaq_w_alafaq. erişim tarihi:01.01.2023.

¹⁰⁵ El-Alvani, a.g.e., s. 86

- Hukukun üstünlüğü ve kurumların devleti: Yerel grupların eşit şekilde korunmasını ve güvence altına alınmasını ve aynı zamanda bunlar arasında eşit ceza verilmesini gerektiren yasalar yoluyla temin edilir. Yasa aynı zamanda en savunmasız yerel grupları sömürüye, adaletsizliğe, haksızlığa karşı korumayı sağlamalıdır
- Kolektivizme yönelim: tüm çekişmeli çıkarların, kamu yararının ulus ve yerel gruplar için ne anlama geldiği göz önüne alınarak arabuluculuk yöntemiyle yönlendirilmesi gerekir. Kamu yararı için benimsenen politika ve prosedürlerin ne anlama geldiği konusunda geniş bir fikir birliği oluşturulur.
- Sosyal adalet: Dezavantajlı grupların temel ihtiyaçlarının karşılanması ve toplumsal güvenliklerinin sağlanması amacıyla koşullarının iyileştirilmesini hedefleyen öncelikli politikalar oluşturularak tüm vatandaşların koşullarını iyileştirme fırsatına sahip olmasıdır.
- Etkililik ve verimlilik: Etkililik ve verimlilik kavramı, devletin kamu yararına hizmet etme becerisini ve kararlılığını içermektedir. Bu beceri, yerel kamu hizmetlerini profesyonel bir ruhla sunmak üzere eğitilmiş kişileri gerektirir.
- Stratejik vizyon: Mevcut yerel değişkenleri ve bunların uzun vadeli geleceğini hesaba katan alternatiflerin oluşturulmasında ve aralarından en iyisinin seçilmesinde netlik sağlar.
- Meşruiyet: Yetkinin yerel vatandaşın memnuniyetini sağlayacak şekilde alınması, meşrulaştırılması, toplumda güç sahibi olanların otoriteyi kabul etmesidir. Yerel makamların haklarını kabul edilebilir kurallar, süreçler ve prosedürler çerçevesinde kullanması yoluyla gerçekleşir. Bu çerçevede herkese eşit fırsatlar sağlanarak hukukun üstünlüğü ve adalet esas alınmalıdır.
- Kaynaklara özen göstermek: kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını ve mevcut nesillerin ihtiyaçlarını karşılamak için doğru şekilde kullanılmasını sağlamak ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını dikkate almaktır.
- Sağlıklı çevre: Güven temini yoluyla sürdürülebilirliği sağlayarak çevrenin korunmasını ve canlandırılmasını sağlamak;
- Yanıt Verme: Yerel kurumlar ilgili taraflara hizmet vermeye ve onların taleplerine önyargısız bir şekilde yanıt vermeye çalışırlar ve dolayısıyla hesap verebilirliğin derecesi çeşitli yerel kurumlar arasındaki şeffaflık derecesine ve güvenin varlığına bağlıdır.

- Destekleme ve Güç Kazanma: Toplum için en iyi duruma ulaşmak ve yerel girişimlerin başarısı için uygun ortamı sağlamak, yerel girişimlerin meşru hedeflerine ulaşabilmesi için toplumun tüm temel kurallarının bilinmesini gerektirir.
- Ortaklık: Bu, kamu sektörü, yerel sivil sektör ve topluluk kurumları arasında güvenin hakim olduğu karşılıklı ilişkileri benimseyen ve aynı zamanda ortak hedeflere ulaşmak için gönüllü çalışma ve işbirliğini de içeren ortaklığın sağlanmasına yönelik kurumsal çerçeve ve mekanizmaların sağlanmasını gerektirir. Böylesi bir ortaklık kalkınma düzeyini yükseltmekte ve iyi yerel yönetimi pekiştirmektedir.
- Hesap Verebilirlik: Bireyleri ve kuruluşları performanstan sorumlu tutmak, mümkün olan en yüksek objektiflikle ölçmek anlamına gelir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı hesap verebilirliği, yetkililerin yetkilerini nasıl kullanacakları ve görevlerini nasıl yerine getireceklerini gerekli ölçüde paydaşlara açıklamalarını istemek olarak tanımlamaktadır. Hesap verebilirlik aynı zamanda bilgi edinme özgürlüğünü, kendilerini organize edebilen paydaşları ve hukukun üstünlüğünü de gerektirmektedir.¹⁰⁶

İyi yerel yönetim, demokratik değerlerin idari verimlilikle bütünleşmesine dayanır, bu da vatandaş ile kurumlar arasındaki güveni artırır. Ayrıca, şeffaflık ve hesap verebilirliğe bağlı kalmak, toplumun tüm kesimlerine sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya katkıda bulunur.

1.3.6. İyi Yerel Yönetimi Somutlaştırma Mekanizmaları

Yerel düzeyde iyi yönetimin benimsenmesi, yalnızca rasyonel planlamaya dayalı olarak yerel grupların harcamaları ile gelirleri arasında bir denge kurulmasını mümkün kılmakla kalmaz, aynı zamanda çeşitli boyutlarıyla büyüme ve kalkınmanın sağlanmasına da olanak sağlar. Rasyonel seviyeye ulaşmak, aktöre ve vatandaşa katılım ve görüşlerini ifade etme sürecini kolaylaştırmak için gerekli yeterlilikleri sağlayan bir dizi kurumsal koşulun ve yasanın varlığına bağlıdır ve aşağıdaki hususları gerektirir:

- Yerelleşmenin güçlendirilmesi ve genişletilmesi: Gerçek anlamda yerelleşmenin yokluğu, vatandaşların yerel işlerin yönetimine fiili katılımını gerektiren iyi bir yerel yönetimden bahsetmeyi imkânsız hale getirmektedir. Merkezi otorite, yerel gruplar aracılığıyla yerelleşme sistemini benimsediğinde yerel düzeyde siyasi karar alma özgürlüğünü temel

¹⁰⁶ Nasruddin, L. (2011-2012). (*el-Hükume el-Mahalliyye fi İrsai 'l-Müdüni 'l-Müstedame*) / *Kalıcı Şehirleri Kurmada Yerel Yönetişimin Rolü*. (Basılmamış yüksek lisans tezi). Mirbah Varakle Üniversitesi, Cezayir, ss. 25-27.

almakta ve genişlemene yardımcı olmaktadır. Devletin coğrafyasına uygun bir şekilde bölümlendirmeler yapılmalı, aynı zamanda yerel toplulukların kalkınma hedeflerine ulaşmalarını sağlamak için kaynakları bağımsız olmalıdır.

- Vatandaşın yerel işlerin yönetimine katılımı: Merkezi otorite sistemi, vatandaşların farklı noktalara dağıtılmasının aksine, sabit bir noktada bulunması nedeniyle vatandaşın bu merkeze katılımına ve çağrısını bu merkeze iletmesine izin vermemektedir. Bu sistemin temel olarak idareyi veya genel olarak otoriteyi vatandaştan almayı amaçladığı ve vatandaşın refahını sağlamayı hedeflediği göz önüne alındığında, Âdem-i merkeziyetçilik halkın memnuniyetini ve dolaylı olarak siyasi sistemin istikrarını sağlamakla ilgilenmektedir.
- Modern bilgi ve iletişim teknolojilerinin benimsenmesi: İyi yerel yönetim; tüm yasal, sosyal ve politik çabaların yönetiminde modern kalıplara uyum sağlamayı gerektirir. Modern teknolojileri yönetime kazandırarak şeffaflık ve hesap verebilirlik kurallarını oluşturmak, iletişim ve katılım kanallarını açmak ve son olarak kalkınma projelerinde kâr ve verimlilik sağlamak ve bütçe açığı sorununa nihai çözüm bulmak muhtemeldir.¹⁰⁷

İyi yerel yönetim, vatandaşların katılımını ve modern teknoloji aracılığıyla şeffaflığın artırılmasını içerir. Adem-i merkeziyetçiliğin güçlendirilmesi, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında temel bir dayanak olup, yerel toplulukların siyasi ve ekonomik istikrarını artırır.

1.3.7. İyi Yerel Yönetimin Yansımaları

İyi Yerel yönetimin kavramı, toplumsal katılımın artırılması, yolsuzlukla mücadele, şeffaflığın sağlanması ve demokrasi ve eşitlik ilkelerinin yerleştirilmesinin önemini yansıtır. Bu yaklaşım, yerel topluluklarda idari verimliliği ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamanın bir yoludur.

Yansımaları bakımından yerel iyi yönetimin vatandaşların yönetime katılımını temel alan, insani hedeflerin sürdürülmesini ve gelişmeyi sağlayan önemli bir araç olduğu düşünülmektedir:

- Yolsuzluğun tezahürleriyle mücadele: Yolsuzluk olgusu, demokratik dönüşüm sahnelerinin ve ifade özgürlüğüne ve parti çeşitliliğine, çoğulculuğa izin veren sivil hareketlerin büyümesine katkıda bulunan yapıların ülkelerin ve Dünya Bankası başta

¹⁰⁷ **Dubabi, N.** (2010). *(el-Hukmu'r-Raşid el-Mahalli ve İşkalyiyetu Aczi'l-Mizaniyyeti'l-Belediyye) / İyi Yerel Yönetişim ve Belediye Bütçe Açığı Problemi.* (Basılmamış yüksek lisans tezi). Bekir Ebu'l-Bekayid Üniversitesi, Tilimsan, Cezayir, ss. 147-153.

olmak üzere uluslararası kurumların ilgi odağı haline gelmiştir. İyi yerel yönetimin başarılı yansımaları için resmi kurumların ve toplumun tüm özel ve kamu sektörlerinin yolsuzlukla mücadele etmesi zorunludur. Bu olgunun büyümesini sınırlamak ve bu soruna çözüm bulmak için spesifik ve düşünceli stratejiler öneren rasyonel bir yönetim kurulmalıdır.

- Verimlilik ve etkinlik ilkelerini benimsemek: iyi yönetim, her bölüm/birim başkanı için sorumluluk ve yetkinin tanımlandığı, bir işin veya iş grubunun performansına katkıda bulunan organize birim ve bölümlerin oluşturulması yoluyla ideal organizasyona ulaşılmasına katkıda bulunur. Çalışanın belirli bir alanı kontrol edebilmesini sağlayan ve belirlenen hedeflere ulaşmak için mevcut kaynaklardan yararlanmaya yardımcı olan bir yöntem önerir. İyi yönetim, verimliliği kullanmanın ve yetkinliklere değer vermenin bir yolu olmaya çalışır.
- Şeffaflığın sağlanması: Üst ile ast arasında hukuka saygı çemberinin genişletilmesi ve idare içerisinde sistemin uygulanması yoluyla iyi yönetimin sağlanmasında şeffaflık unsurunun esas olduğu kabul edilmektedir.
- Demokrasi fikrinin pekiştirilmesi ve meşruiyetin etkinleştirilmesi: İdari düzeyde iyi yönetimin varlığı, idari konular başta olmak üzere her düzeyde hukukun üstünlüğü yoluyla demokrasinin temellerinin atılmasına yardımcı olur. Böylelikle kuruluşun karşılaştığı çeşitli krizlerin ortadan kaldırılmasına kuruluş içinde farklı aktörler destek sunar.
- Eşitlik ilkesinin benimsenmesi: Yönetimde iyi yönetimin bir başka yansıması da vatandaşlar arasında işe katılımıdır. Eşitlik, İnsan Hakları Bildirgesi'nin temel maddesi olarak çoğu küresel anayasa ve uluslararası sözleşmede istihdam ilkelerinden biri olarak kabul edilmektedir. 1987 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylanan; Bütün vatandaşların yeteneklerine göre ve hiçbir ayırım gözetilmeksizin tüm kamu pozisyonlarını kabul etmede eşit olduğu;
- Katılımın gerçekleştirilmesi: Bu ilke organizasyon içindeki tüm aktörlerin yönetime katılımına yer açar. Ekip çalışması ve sürekli organizasyon ışığında, katılımın gerekliliğine olan inanç, çeşitli düzey, pozisyon ve eğilimlerdeki idari işlerin daima kontrolden geçmesi için güvence verir.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Şehinaz, V. (2014-2015). *(el-Hükümü'r-Raşid ve Mütetallabat İslahi'l-İdarati'l-Mahalliyye fi'l-Cezayir) / İyi İdare ve Cezayir'de Yerel Yönetimin İslah Gerekçesi*. (Basılmamış yüksek lisans tezi). Muhammed Huydar Üniversitesi, Beskere, Cezayir, ss. 56-57.

İyi yerel yönetim, şeffaf ve etkili bir idari sistemin inşasına katkıda bulunur, vatandaşların güvenini artırır ve adalet ile eşitliğin sağlanmasını güvence altına alır. Ayrıca, bu ilkelerin benimsenmesi, kurumsal performansın iyileştirilmesine ve farklı idari düzeylerde demokrasinin güçlendirilmesine katkı sağlar.

1.3.8. Yerel Yönetim İçin Uluslararası Standartlar

Yerel yönetim, demokrasiyi güçlendiren ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen temel unsurlardan biridir. Yerel düzeyde kamu hizmetlerinin daha etkin sağlanmasına ve vatandaşların ihtiyaçlarının karşılanmasına katkıda bulunur. yönetim kavramının küresel ölçekte gelişmesiyle, uluslararası kuruluşlar, yerel yönetimlerin performansını artırmak ve şeffaflık ile hesap verebilirliği sağlamak amacıyla çeşitli standartlar oluşturmuştur.

Bu bağlamda yerel yönetimlere ilişkin en önemli uluslararası standartların ortaya konulması gerekmektedir. Tezimizde çatışmalar ve istikrarsızlık nedeniyle büyük zorluklarla karşı karşıya olan Suriye bağlamında ilgili standartların uygunluğu, uygulanabilirliği ve nasıl uygulanabileceği üzerinde durulmaktadır.

1. Avrupa Yerel Özerklik Şartı: Hukuki Temelleri, İlkeleri Ve Uygulama Alanları

Avrupa Konseyi tarafından 1985 yılında kabul edilen ve yerel yönetimlerin özerkliğini ve haklarını güvence altına almayı amaçlayan bir hukuki belgedir. Şart, yerel yönetimlerin anayasal ve yasal çerçevede tanınmasını, yerel makamların genel seçimlerle belirlenmesini ve kamu işlerini kendi sorumlulukları altında yönetme yetkisine sahip olmalarını öngörür. Ayrıca, kamu sorumluluklarının vatandaşlara en yakın yönetim birimleri tarafından yürütülmesi gerektiğini ve üst düzey yönetimin yalnızca koordinasyonun mümkün olmadığı veya daha az etkili olduğu durumlarda devreye girmesini belirtir. Bu ilkeler, tüm yerel yönetim kategorileri için geçerlidir.

a. Hukuki Çerçeve Ve Yükümlülükler

- Şart, taraf devletleri yerel makamların siyasi, idari ve mali özerkliğini güvence altına alan temel kuralları uygulamakla yükümlü kılar.
- Yerel özerklik ilkesi, ulusal mevzuat ve anayasada tanınır; yerel makamlar genel seçimle belirlenir.

- Yerel yönetimler, yasalar çerçevesinde kendi sorumlulukları altında halkın yararına olacak şekilde kamu işlerini düzenleme ve yönetme yetkisine sahiptir.
- Şart, kamu sorumluluklarının, vatandaşlara en yakın yönetim birimleri tarafından yürütülmesi gerektiğini ve üst düzey yönetimin yalnızca koordinasyonun mümkün olmadığı veya daha az etkili olduğu durumlarda devreye girebileceğini öngörür.
- Yerel özerklik ilkeleri, tüm yerel yönetim kategorileri için geçerli olur.¹⁰⁹

b. Pratik İlkeler

Avrupa Konseyi, Avrupa Yerel Özerklik Şartı'nın yanı sıra "iyi yönetim ilkeleri" yoluyla yerel demokrasiyi teşvik eder. Bu ilkeler şunları içerir:

- Şeffaflık: Yerel kararlarla ilgili bilgilerin yayılmasını teşvik eder.
- Etkili Katılım: Vatandaşların karar alma süreçlerine dahil olmasını sağlar.
- Eşitlik: Tüm vatandaşların hizmetlere eşit erişimini garanti eder.

Pratik ilkeler, yerel yönetimlerin sınırlarını, yerel yönetimlerin görevleri için idari yapıları ve kaynakları, yerel düzeyde sorumlulukların hangi koşullar altında kullanılacağı, faaliyetlerin idari denetimi ile ilgili ilkeleri tanımlar. Yerel yönetimlerin mali kaynakları, yerel yönetimlerin hukuki olarak korunması gibi hususları belirler.¹¹⁰

2. Dünya Bankası'nın İyi Yönetim İlkeleri

Dünya Bankası, yerel yönetimlerin iyileştirilmesi ve kalkınmanın desteklenmesi amacıyla iyi yönetim kavramını geliştiren ve bu alanda standartlar belirleyen önde gelen kurumlardan biridir. Dünya Bankası, 1992 yılında yayımladığı "Yönetim ve Kalkınma" başlıklı raporunda, iyi yönetimi "bir ülkenin ekonomik ve sosyal kaynaklarını geliştirmek ve yönetmek için siyasi otoritenin etkin kullanımı" olarak tanımlamıştır (World Bank,

¹⁰⁹ Council of Europe. (1988). *European Charter of Local Self-Government (ETS No. 122)*. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatyid=122>, erişim tarihi: 12.12.2023

¹¹⁰ Council of Europe. (1985). *European Charter of Local Self-Government (ETS No. 122)*. Treaty open for signature by the member states of the Council of Europe. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatyid=122>, erişim tarihi: 12.12.2023

1992). Bu tanım, kamu kurumlarının etkinliği, yolsuzluğun kontrolü ve hukukun üstünlüğü gibi unsurları içermektedir.¹¹¹

Dünya Bankası'na göre, iyi yönetişimin sekiz temel özelliği bulunmaktadır:

- Katılımcılık (Participation): Karar alma süreçlerine tüm vatandaşların ve paydaşların aktif katılımını teşvik eder.¹¹²
- Mutabakat Odaklılık (Consensus Orientation): Toplumsal uzlaşmayı ve ortak çıkarları gözeterek, farklı menfaatler arasında dengeli kararlar almayı hedefler.¹¹³
- Hesap Verebilirlik (Accountability): Kamu görevlilerinin ve kurumlarının, yaptıkları işlemler ve aldıkları kararlar konusunda halka karşı sorumlu olmalarını sağlar¹¹⁴
- Şeffaflık (Transparency): Kamu yönetimi süreçlerinin ve bilgilerin açık, anlaşılır ve erişilebilir olmasını temin eder¹¹⁵
- Duyarlılık (Responsiveness): Kamu kurumlarının, toplumun ihtiyaç ve taleplerine zamanında ve uygun şekilde yanıt vermesini ifade eder¹¹⁶.
- Etkililik ve Verimlilik (Effectiveness and Efficiency): Kaynakların en iyi şekilde kullanılarak, toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetlerin sunulmasını amaçlar.¹¹⁷
- Adillik ve Kapsayıcılık (Equity and Inclusiveness): Tüm bireylerin temel hak ve fırsatlara eşit erişimini garanti altına alır, toplumsal dışlanmayı önler.¹¹⁸
- Hukukun Üstünlüğü (Rule of Law): Herkesin kanunlar önünde eşit olduğu, adil ve tarafsız bir hukuk sisteminin varlığını sağlar¹¹⁹

Bu ilkeler, Dünya Bankası'nın iyi yönetim anlayışının temelini oluşturmakta ve kalkınma projelerinde rehberlik etmektedir. Özellikle, yolsuzluğun kontrolü, hukukun üstünlüğü ve hesap verebilirlik gibi unsurlar, sürdürülebilir kalkınmanın ve etkin kamu hizmetlerinin vazgeçilmez bileşenleri olarak kabul edilmektedir¹²⁰.

¹¹¹ Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2009). Governance Matters VIII: Aggregate and Individual Governance Indicators, 1996–2008. *World Bank Policy Research Working Paper 4978*.

¹¹² World Bank. (1992). **Governance and Development**. Washington, DC: The World Bank.

¹¹³ Kaufmann et al., a.g.e., 2009

¹¹⁴ World Bank. (2006). **Strengthening Bank Group Engagement on Governance and Anticorruption**. Washington, DC: The World Bank.

¹¹⁵ Kaufmann et al., a.g.e., 2009.

¹¹⁶ World Bank. (1994). **Governance: The World Bank's Experience**. Washington, DC: The World Bank.

¹¹⁷ Kaufmann et al., a.g.e., 2009.

¹¹⁸ World Bank, a.g.e., 2006.

¹¹⁹ Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2010). The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues. *World Bank Policy Research Working Paper 5430*.

¹²⁰ World Bank, a.g.e., 2006

Dünya Bankası, 1996 yılından bu yana "Dünya Yönetişim Göstergeleri" (Worldwide Governance Indicators - WGI) projesi kapsamında, ülkelerin yönetim performansını değerlendiren veriler yayımlamaktadır¹²¹. Bu göstergeler, yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda ülkelerin yönetim kalitesini ölçmekte ve karşılaştırmalı analizler sunmaktadır.¹²²

Sonuç olarak, Dünya Bankası'nın belirlediği iyi yönetim ilkeleri, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve kalkınma süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi için kritik öneme sahiptir. Bu ilkelerin benimsenmesi, demokratik değerlerin pekiştirilmesi ve toplumsal refahın artırılması açısından da büyük katkı sağlamaktadır.

3. UNDP Yerel Yönetim Çerçevesi:

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), iyi yönetim ilkelerinin benimsenmesi ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunda önde gelen kurumlardan biridir. UNDP'nin yerel yönetim çerçevesi, demokratik yönetim, insan hakları ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda şekillendirilmiştir (United Nations Development Programme)¹²³. UNDP'nin yerel yönetim reformlarına yönelik çerçevesi, aşağıda yer verilen ve hükümet kurumlarının etkinliğini iyileştirmeyi, kamu yönetiminde şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmayı amaçlayan bir dizi standart içermektedir:

a. Kurumların ve İnsan Kaynaklarının Güçlendirilmesi

UNDP, yerel yönetimlerin etkinliğini artırmak amacıyla seçim, güvenlik ve adalet gibi alanlarda performansı artıran kamu kurumlarının ve insan kaynaklarının verimliliğini geliştirmeye odaklanır. Bu çerçevede, özellikle kamu yönetimi kapasitelerinin artırılması için eğitim ve teknik destek programları sağlanmaktadır¹²⁴.

Ek olarak, UNDP'nin yerel yönetim projeleri, kamu-özel sektör iş birliklerini ve sivil toplum katılımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Teknoloji kullanımının artırılması ve dijital yönetim çözümlerinin yaygınlaştırılması gibi stratejiler de bu çerçevede önemli bir yer tutmaktadır.¹²⁵

¹²¹ Kaufmann et al., a.g.e., 2009

¹²² Kaufmann et al., a.g.e., 2010.

¹²³ UNDP. (2023). *Global governance trends and policy recommendations*. New York, NY: United Nations.

¹²⁴ UNDP. (2021). *Local governance reform initiatives*. New York, NY: United Nations.

¹²⁵ World Bank. (2022). *Participatory budgeting and local governance efficiency*. Washington, DC: World Bank Group.

b. Anayasal Temellere ve İnsan Haklarına Destek

UNDP, temel insan haklarını koruyan ve toplumda adaleti ve eşitliği teşvik eden bir yasal çerçevenin oluşturulmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Yerel yönetimlerin anayasal güvence altına alınması, yerel demokrasinin sürdürülebilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir¹²⁶. UNDP ayrıca, kadınların ve dezavantajlı grupların yerel yönetimlerde daha fazla temsil edilmesini sağlamak için kapasite geliştirme çalışmaları yürütmektedir¹²⁷.

c. Kamu Kurumlarının Etkinliğinin Artırılması

Teknolojinin kullanımı ve kamu-özel sektör iş birlikleri yoluyla kamu kurumlarının daha duyarlı ve şeffaf hale getirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda, yerel yönetimlerin genel yönetim ve iş becerilerini geliştirmek için farklı düzeylerde eğitim programları uygulanmaktadır¹²⁸.

Özellikle e-devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması, şeffaflık ve vatandaşlara daha hızlı hizmet sunma açısından kritik rol oynamaktadır¹²⁹. UNDP, bu bağlamda dijital belediyececik sistemlerinin geliştirilmesini desteklemektedir.

d. Kapsamlı Karar Almayı Desteklemek

UNDP, tüm grupları ve farklı düzeyleri dikkate alan kapsayıcı politikalar geliştirmeyi teşvik etmektedir. Yerel yönetimlerde karar alma süreçlerine gençlerin ve kadınların daha aktif katılımını sağlamak için uluslararası kuruluşlarla iş birlikleri yapılmaktadır¹³⁰.

Ayrıca, UNDP'nin topluluk temelli karar alma mekanizmalarını güçlendirmek amacıyla geliştirdiği projeler, yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğini artırmayı amaçlamaktadır¹³¹.

e. Vatandaş Katılımının Artırılması

Vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını teşvik eden UNDP, hesap verebilirliğin artırılması ve kararların toplum ihtiyaçlarıyla daha uyumlu hale getirilmesini desteklemektedir¹³².

¹²⁶ UNDP. (2023). Global governance trends and policy recommendations. New York, NY: United Nations.

¹²⁷ UN Women. (2022). Gender and local governance: Increasing women's representation. New York, NY: United Nations.

¹²⁸ UNDP. (2020). Building institutional capacity for transparent governance. New York, NY: United Nations.

¹²⁹ OECD. (2021). *Digital government strategies for local administrations*. Paris, France: OECD Publishing.

¹³⁰ European Commission. (2023). *Strengthening local governance in the EU neighborhood*. Brussels, Belgium: European Union Press.

¹³¹ United Nations. (2020). *Conflict resolution and governance rebuilding strategies*. New York, NY: United Nations.

¹³² UNDP. (2019). *Citizen participation and good governance in developing economies*. New York, NY: United Nations.

Bunun yanı sıra, vatandaşların belediye yönetimlerine doğrudan katılımını artıran “katılımcı bütçeleme” uygulamalarının yaygınlaştırılması hedeflenmektedir¹³³.

f. Şeffaflığın ve Bilgiye Erişimin Desteklenmesi

Şeffaflığın artırılması ve bilgiye erişimin desteklenmesi, UNDP'nin yönetim reformlarının temel bileşenlerinden biridir. Bu bağlamda, kamu yönetimi verilerinin açık erişime sunulması, yönetim süreçlerinde hesap verebilirliği artırmaktadır¹³⁴.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde şeffaflık standartlarını iyileştirmek ve yolsuzluğu önlemek için uluslararası izleme mekanizmalarıyla entegre çalışmalar yürütülmektedir¹³⁵.

g. Medya bağımsızlığını ve görüş çoğulculuğunu teşvik etmek

Toplumsal ihtiyaçların karşılanmasının önemini vurgularken, medya bağımsızlığını destekleyen ve siyasi görüş ve kültür çeşitliliğini yansıtan bir ortam yaratmayı ister.

h. Uluslararası kuruluşlarla işbirliği

Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası gibi kuruluşların desteğinden yararlanılarak yönetim izleme ve kapasite geliştirmenin önemini belirtirken, uygulama önlemlerinin çatışmadan çıkan ülkeler de dahil olmak üzere çeşitli ortamlar veya geçiş sürecinde olanlar ülkeler tarafından sahiplenilmesi ve ulusal hükümetlerin ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini vurgulamaktadır.¹³⁶

• **Genel olarak** ,Yerel Yönetimler İçin Ortak Standartlar

Uluslararası kuruluşların belirlediği iyi yönetim ilkeleri incelendiğinde, yerel yönetimlerin etkin işleyebilmesi için temel olarak aşağıdaki standartların ön plana çıktığı görülmektedir:

1. Yasal ve Anayasal Güvence: Yerel yönetimlerin bağımsızlığını sağlayan yasal çerçeveler oluşturulmalıdır.

2. Demokratik Katılım ve Temsil:Yerel düzeyde halkın yönetime doğrudan katılımı sağlanmalıdır.

¹³³ World Bank. (2022). *Participatory budgeting and local governance efficiency*. Washington, DC: World Bank Group.

¹³⁴ European Commission. (2023). *Strengthening local governance in the EU neighborhood*. Brussels, Belgium: European Union Press.

¹³⁵ Transparency International. (2021). *Corruption Perceptions Index 2021*. Berlin, Germany.

¹³⁶ **United Nations System Task Team on the Post-2015 UN Development Agenda**. (2012, May). *Governance and development: Thematic think piece*. United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA), United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Retrieved from

https://www.un.org/millenniumgoals/pdf/Think%20Pieces/7_governance.pdf .erişim tarihi: 12.12.2024

3. Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik: Yönetim süreçleri kamuya açık olmalı ve denetim mekanizmaları güçlendirilmelidir.

4. Kamu Hizmetlerinde Etkinlik ve Verimlilik: Kaynaklar en iyi şekilde kullanılmalı ve toplumsal ihtiyaçlara duyarlı olunmalıdır.

5. Mali Bağımsızlık ve Sürdürülebilir Finansman: Yerel yönetimlerin kendi gelir kaynaklarını yönetebileceği sistemler kurulmalıdır.

6. Kapsayıcılık ve Adalet: Dezavantajlı grupların da kamu hizmetlerine erişimi garanti edilmelidir.

Bu ilkeler, Suriye gibi çatışma ve istikrarsızlık ortamında yerel yönetimlerin güçlendirilmesi bağlamında önemli bir çerçeve sunmaktadır. Ancak, bu standartların uygulanabilirliği, mevcut siyasal ve idari koşullara göre değerlendirilmelidir.

4. Uluslararası Yerel Yönetim Standartlarının Suriye Bağlamında Uygulanması

Suriye, devam eden çatışmalar ve istikrarsızlık nedeniyle yerel yönetim düzeyinde önemli zorluklarla karşı karşıyadır. Ancak uluslararası standartlar güçlü ve etkili bir yerel yönetim sisteminin kurulmasına şu maddeler aracılığıyla katkıda bulunabilir:

- Yerel yönetimin güçlendirilmesi: Belediyelere ve yerel meclislere yerel toplulukların ihtiyaçlarını karşılamaları için daha fazla yetki verilmesi.
- Şeffaflık ve hesap verebilirliğin artırılması: Yüksek kalitede hizmet sunumunu garanti altına almak için etkili kontrol sistemleri kurulması
- İdari yapıların yeniden inşası: İyi yönetim ilkelerini kullanarak, zorluklarla başa çıkabilen yerel kurumların geliştirilmesi
- Avrupa Şartı'nın ilkeleri, belediyelerin bağımsızlığını artırmak için Suriye'de uygulanabilir niteliktedir. Dünya Bankası'nın ilkelerinin şeffaf ve hesap verebilir bir idari sistem inşa etmeye yardımcı olması mümkündür. Ayrıca, UNDP çerçevesi yerel toplulukları güçlendirerek kapsamlı kalkınmayı destekleyebilecek altyapıyı sunmaktadır.

- Yerel yönetim için uluslararası standartlar, yerel yönetimi geliştirmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için etkili araçlar sunar. Suriye bağlamında, bu standartlar idari yapıların yeniden inşasına ve yerel istikrarın geliştirilmesine katkıda bulunabilir.
- Suriye, bu standartları benimseyerek vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayan, kalkınmayı ve halk katılımını artıran yerel bir idari sistem kurabilir.

Bu ilkeler bağlayıcı değildir ve ulusal mevzuat için ayrıntılı rehberlik sağlamayı amaçlamaz. Referans noktası hizmet etmek olan siyasi karar vericiler tarafından benimsenen yöntemler için yasal ve düzenleyici çerçevelerin hazırlanmasında kullanılabilir. Her ülkenin kendine özgü bir yerel referansı olduğundan ve yönetim yöntemleri ve ilkelerinde sürekli biçimde güncellemeler dikkate alınmalıdır. Çünkü bu ilkeler doğası gereği sürekli olarak gelişen bir özelliğe sahiptir, güncel gelişmeler ışığında güncellenmelidir. Çevredeki ekonomik, politik ve sosyal koşullarda meydana gelen yeni değişimler ihmal edilmemelidir.

1.4. Yerel Yönetim Otoritesinin İlkeleri

Yerel yönetim modelleri ülkeler arasında ve hatta bir ülke içinde farklılık göstermektedir. Yetkilerini belirlemek için genel yetki ilkesi, delege etme ilkesi ve liste ilkesi gibi çeşitli ilkelere dayanır. Bu ilkeler, yerel yönetim ile merkezi yönetim arasındaki ilişkinin doğasını belirler.

Genellikle her ülkede merkezi yönetim, yerel yönetimler üzerinde siyasi, idari ve mali yönden etkili olmanın, baskı kurmanın yollarını aramakta ve eline imkan geçtiğinde bunu kendi siyasi eğilimleri doğrultusunda değerlendirmeye çalışmaktadır. Bu nedenle bir memlekette uygulanan yerel yönetim modelinin başka bir ülkede uygulanabilmesi beklenemeyeceği gibi bir ülkenin her yerindeki uygulamanın da aynı olması oldukça ender karşılaşılan bir durumdur.¹³⁷

Yerel yönetimlere ait yetkilerin belirlenmesinde “genel yetki ilkesi”, “yetki ilkesi” ve “liste ilkesi” olmak üzere başlıca üç ilke bulunmaktadır. Bunlardan genel yetki ilkesine göre yerel

¹³⁷ Türkoğlu, a.g.e., s.43.

yönetimler, kanunlar tarafından yasaklanmayan ve başka yönetim birimlerine bırakılmamış olan bütün yerel hizmetleri yürütmeye yetkilidir.¹³⁸

Yerel yönetimlere ait yetkilerin belirlenmesinde “genel yetki ilkesi”, “yetki ilkesi” ve “liste ilkesi” olmak üzere başlıca üç ilke bulunmaktadır:

- Bunlardan genel yetki ilkesine göre yerel yönetimler, kanunlar tarafından yasaklanmayan ve başka yönetim birimlerine bırakılmamış olan bütün yerel hizmetleri yürütmeye yetkilidir. Almanya ve Hollanda’da bu ilke uygulanmaktadır.
- Yetki ilkesine göre yerel yönetimler, ancak yasama organının açıkça yetkilendirdiği konularda faaliyet göstermektedirler. İngilizler bu ilkeyi benimsemiştir.
- Liste ilkesine göre ise yerel yönetimlerin yetki ve görevlerini kanunlar liste halinde teker teker saymaktadır.¹³⁹

Sunulan bilgiler, yerel yönetimlerin yürütmek istedikleri hizmetlerle ilgili yetkileri, merkezi yönetimden alması gerektiğini göstermektedir. Liste ilkesi uygulanan ülkelerde yerel yönetimlere ait görev ve sorumluluklar, kanuni esas ve usuller çerçevesinde ayrı ayrı sıralanmaktadır. Böylelikle, yerel yönetimler, kanunların izin verdiği ölçüde kendilerine atfedilen görev ve sorumlulukları ifa edebilmektedir.¹⁴⁰

Yerel yönetim yetkilerini belirleyen ilkelerin çeşitliliği, ülkeler arasındaki siyasi ve idari sistemlerin farklılığını yansıtır. Ayrıca, bu ilkeler, bağımsızlık ve yasal denetim arasında denge sağlayarak merkez ile yerel yönetimler arasındaki ilişkiyi düzenlemeye katkıda bulunur.

1.5. Mali Bağımsızlık ve Yerel Bağımsızlık (Mali Denge)

Mali bağımsızlık, yerel bağımsızlığı sağlamanın temelidir, çünkü yerel yönetimler, yerel topluluğun çıkarlarına hizmet eden kararlar almalarını ve projeleri gerçekleştirmelerini sağlayan özel bir bütçeye ve bağımsız gelir kaynaklarına sahiptir. Mali dengelemeler, hizmetlerin verimliliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamanın bir aracıdır.

¹³⁸ Eryılmaz, B. (2017). *Kamu yönetimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları. (Aktaran: Keleş, R. (2000). *Yerinden yönetim ve siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi, s. 214).

¹³⁹ Eryılmaz, a.g.e.,s.190

¹⁴⁰ Güngör, S. (2012). *Yerel yönetim ve merkezi yönetim görev paylaşımı*. Akademik Bakış Dergisi: Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası, Kırgız - Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – Kırgızistan, s. 4. Retrieved from <https://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423867936.pdf>. erişim tarihi: 12.10.2023

Yerel yönetimin, merkezi yönetimin tüzel kişiliğinden idari bağımsızlığı olan ayrı bir tüzel kişiliği vardır. Bu nedenle yerel yönetimin kendi hak ve borçlarının yanı sıra devlet bütçesinden ayrı bir bütçesi ve bağımsız gelir ve varlık kaynakları olması gerekir. Hizmetlerde verimliliğin sağlanmasında en önemli araçlardan biridir. Dairelere etkili kararlar alabilmeleri ve ülke çıkarlarına en uygun hizmetleri sunabilmeleri için özerklik verilmektedir. Bağımsız yerel yönetimden söz edebilmek için yerel yönetimlerin karar alma ve uygulama özgürlüğü bulunan bağımsız organlara sahip olması, bakanlıklar arasında dengeli bir görev ve gelir dağılımının olması ve her şeyden önce mali kaynaklara ve harcama gücünün varlığı gerekir.¹⁴¹

Mali bağımsızlık, yerel bağımsızlığı oluşturmanın öncelikli temeli olarak kabul edilir. Mali bağımsızlık dört bileşene dayanır:

- Yerel topluluklarla ilgili işlerin yönetimi doğrudan oylamayla seçilen konseylere verilmiştir.
- Bölgesel ve hükümet çıkarları arasında yetki alanı açıkça tanımlanmalı, böylece bunların iç içe geçmemesi ve finansmanında sorun yaratmaması sağlanmalıdır.
- Yerel meclislerin bağımsızlığı, merkezi otoriteden mutlak bağımsızlık sınırına ulaşmamaktadır. Yerel meclislerin bağımsızlığını ortadan kaldırmamak için aralarındaki ilişkinin sıkı bir denetleyici ilişki olarak kalması gerekmektedir.
- Yerel meclislerin yönetimi anayasal olarak düzenlenmelidir.¹⁴²

Her yerel topluluğun yıllık bütçeleme ilkesine göre özel bir bütçesi vardır. Bu bütçenin kaynakları ya cezai, merkezi yardım ya da borçlanmadır. Bunun amacı, kendisine yüklenen mali maliyetleri karşılamak, bir yandan bazı özgürlükler sağlarken diğer yandan da yetkilerini sonuna kadar kullanmasına olanak sağlamaktır.¹⁴³ Yerel toplum, yerel kalkınmanın hizmetinde olsa bile genel anlaşmanın dışına çıkamadığı ve özgürlüğünü etkileyebileceği için dengesiz bir bütçeyi benimsemez. Bütçede geçici bir açığa yol açsa bile, mali denge üzerine yoğunlaşır.¹⁴⁴

¹⁴¹ **Türkoğlu**, a.g.e., s.42.

¹⁴² **Kadid, Y.** (2011). *Yerel toplulukların mali bağımsızlığı: Üç belediyenin örnek çalışması. (Yüksek lisans tezi). Abu Bakr Balqa Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Yönetim Bilimleri ve Ticari Bilimler, Tlemcen.*

¹⁴³ **Abdurrezzak, A. H. N.** (1975). *(Nazratu'l-hukmi'l-mahalli ve tatbikatuha fi'd-duveli'l-muasıra)/ Yerel hukuk ve çağdaş sorunların uygulanması. İskenderiye: Menşetu'l-Mearif, s. 13.*

¹⁴⁴ **Mahrizi, M.** (2008). *(İktisadiyyat el-Maliye el-Amme)/ Kamu maliyesi ekonomisi. Cezayir: Divanu'l-Matbuat, s. 417.*

Mali kaynaklar, yerel kurumların karar ve uygulama bağımsızlığını kazanmalarında önemli bir faktördür. Bu kaynaklarla, kendilerine yüklenen yükleri yerine getirmeye, gerekli ve zorunlu projeleri hayata geçirmeye çalışırlar.¹⁴⁵

Yerel yönetim organlarının yetkilerini kullanmadaki bağımsızlığı mali kaynaklarıyla yakından bağlantılı olduğundan, kaynakların artması veya azalmasına göre uygulamada bağımsızlık güçlenip zayıflamaktadır. Finansal bağımsızlık genel kavramında yerel grupların kullanımına sunulan finansal araç ve yöntemlerle temsil edilmektedir ve bunu Âdem-i merkeziyetçiliğin dayandığı temel taşı olarak görenler de bulunmaktadır. Mali bağımsızlığın, yerel grupların, kaynaklarını ve bunları nasıl toplayacaklarını kontrol eden kendi mali kaynaklarına sahip olmaları ve aynı zamanda bu kaynakları yerel çıkarları gerçekleştirmek için uygun gördüğü şekilde kullanma ve tahsis etme konusunda tam bir özgürlüğe sahip olmaları anlamına geldiği düşünülmektedir.¹⁴⁶

Mali bağımsızlık, yerel yönetimlerin bağımsızlığını artırmanın temel dayanağıdır ve bu, onların projelerini gerçekleştirme ve kalkınma hedeflerine ulaşma esnekliğini sağlar. Bununla birlikte, bu bağımsızlık, kapsayıcı kalkınmayı sağlamak için yerel ve merkezi yetkiler arasındaki dengeyi garanti eden bir çerçevede olmalıdır.

1.6. Mali Özerklik Kavramı

Yerel yönetimler, merkezi yönetimin tüzel kişiliğinden ayrı birer tüzel kişiliğe, yani idari özerkliğe sahiptirler. Bu nedenle yerel yönetimlerin kendilerine özgü hak ve borçlarının yanı sıra devlet bütçesinden ayrı bir bütçeye, bağımsız gelir kaynaklarına ve mal varlığına da sahip bulunması gerekmektedir.

Yerel yönetimlerin mali kaynaklarının yetersizliği, özerkliklerinin sınırlanmasına ve merkezi yönetimlerin daha çok müdahale etmesine yol açmaktadır. Özerklik, idarelere etkin karar almaları ve ülke çıkarlarına en uygun hizmetlerin verilebilmesi için tanınmıştır. Özerk bir yerel yönetimden bahsedebilmek için yerel yönetimlerin karar alma ve uygulama serbestisi olan bağımsız organlarının olması, yönetimler arasında dengeli görev ve gelir dağılımının olması ve her şeyden önemlisi mali kaynaklara ve harcama yetkisine sahip olması gereklidir. Kamu

¹⁴⁵ Attar, F. (1976). (*Kanun el-İdari*)/ *İdare hukuku*, (3. baskı). Kahire: en-Nahda el-Arabiyye, s. 180.

¹⁴⁶ Kadid, a.g.e.,s.s. 76-77.

hizmetlerinin merkezi yönetim ile yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesi her ülke tarafından kabul edildiğine göre bu hizmetlerin yerine getirilebilmesi için yeterli mali kaynağın yerel yönetimlere bırakılması şarttır. Tüm vatandaşları ilgilendiren hizmetlerin merkezi hükümet, yerel hizmetlerin de yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesi ilke olarak benimsenmiştir.¹⁴⁷

Yerel yönetimlerin mali özerkliklerinin sağlanmasında mali kaynaklara sahip olmalarının ve bu kaynakları kendilerinin uygun görecekları alan ve hizmetler için harcamalarının çok büyük önemi vardır. Yerel yönetimler o yöre için gerekli hizmetleri önem derecesine koyarak yerine getirmekte en rasyonel kararı verecek olan yönetim birimleri oldukları için kaynakların etkin kullanımında da avantajlı olacaklardır. Demokrasinin ve özellikle mali özerkliğin bir gereği olarak yerel rantlar ve yerel kıymet artışlarının yerel yönetimlere geri döndürülebilmesi için karar alma ve uygulama özerkliğinin bu yönetimlere kanunlarla verilmesi etkinlik açısından uygun bir yöntem olacaktır. Böylece yerel yöneticiler yerel hizmetleri yerine getirme sorumluluğunu üstlenirken, bu hizmetler için gerekli finansman kaynaklarını da bulma imkanına kavuşmuş olacaklardır.¹⁴⁸

Yukarıda belirtilenlere dayanarak, araştırmacı, yerel yönetimlerin sadece hizmet sunma aracı değil, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak, demokrasiyi güçlendirmek ve halk katılımını artırmak için temel bir dayanak olduğunu düşünmektedir. Ancak, yerel yönetimlerin başarısı, açık bir hukuki ve düzenleyici çerçevenin varlığına, sürdürülebilir mali desteğe ve merkezi ve yerel seviyeler arasında etkin bir iş birliğine bağlıdır.

Bu bölümde ele alınan merkeziyetçilik kavramları, ikinci bölümde Suriye yerel yönetim sistemi bağlamında tartışılacaktır.

¹⁴⁷ Türkoğlu, a.g.e.,s.64.

¹⁴⁸ Bahl, R. (1999, January). *Implementation rules for fiscal decentralization*. International Studies Program, School of Policy Studies, Georgia State University. **Working Paper 99-1**, 10.

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYE'DE YEREL YÖNETİMLER

Birinci bölümde tartışılan kavramsal çerçeve, burada Suriye'nin tarihsel bağlamında daha derinlemesine ele alınacaktır.

Tezin bu bölümünde, Osmanlı İmparatorluğu'nun sona ermesinden sonra döneminin sonundan başlayarak, Fransız manda dönemi, Baas Partisi dönemi ve Esad ailesinin yönetim süreci de dahil olmak üzere, Suriye'de yerel yönetimlerin farklı tarihsel aşamalardaki gelişimini ele alacaktır. Ayrıca, yerel yönetimleri etkileyen mevzuat ve yasal düzenlemelere odaklanacak olup, iktidarın merkezileşmesinin yerel yönetimlerin etkinliği üzerindeki etkisini inceleyecektir.

2.1. 2011'e kadar Suriye'de yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi

Suriye, 1946'dan bu yana yerel yönetim sisteminde tarihsel bir gelişim yaşamıştır. Ülke, idari ve siyasi gerekçelerle vilayetler, bölgeler ve nahiyelere bölünmüştür. Bu bölünmeler, valilerin ve yetkililerin merkezi hükümet tarafından atanmasıyla merkezi denetimi güçlendirmede rol oynamıştır.

Suriye'deki idari bölünmelere ilişkin en eski mevzuat, 1946 yılına dayanmaktadır. 1964 yılında vilayetler şu şekilde belirlenmiştir: (Şam, Halep, Hama, Humus, Fırat, Cezire, Havran, Cebel el-Dürzi ve Lazkiye). 1954 yılında "Cezire Vilayeti"nin adı "Haseke Vilayeti", "Havran Vilayeti" "Dera Vilayeti", "Cebel Dürzi Vilayeti" adı ise "Süveyda Vilayeti" olarak değiştirilmiştir. Nüfus artışı sonucunda 1960 yılında Halep Vilayetinden İdlib Vilayeti oluşturulmuş, El Cezire Vilayeti Deyrizor ve Rakka Vilayetlerine, 1962 yılında Şam da Şam ve Kırsal Şam Vilayetlerine bölünmüştür. Kuneytira Vilayeti 1964'te kuruldu. Suriye'nin en son vilayeti, 1972'de Lazkiye Vilayetinden ayrılan Tartus Vilayetidir.¹⁴⁹

Genel olarak Suriye on dört vilayetten oluşmakta olup, vilayetler de merkezi şehir olan bölge olan daha küçük idari birimlere ayrılmıştır. Vilayet ilçelere ve ilçeler köylere, kasabalara, çiftliklere veya mahallelere bölünmüştür. Valiler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle atanıp

¹⁴⁹ **Mektebet Nur.** (2012, March 11). (*et-Taksim el-İdari fi Suriya*) / *Suriye idari taksimi*. Noorbook. Erişim adresi. <https://www.noor-book.com/tag/%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%82%D8%B3%D9%8A%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D9%8A-%D9%81%D9%8A%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A> erişim tarihi:12.12.2022

görevden alınırken, bölge, ilçe ve belde başkanlarının yerel halk ile merkezi hükümet otoritesi arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla İçişleri Bakanlığı tarafından atanması prensibi benimsenmiştir.¹⁵⁰

Suriye'de vilayetler 60 bölgeye ve bu bölgeler de nahiye adı verilen alt bölgelere bölünmüştür. Nahiyeler, Suriye'nin en küçük idari birimleri olan belde, kasaba ve köyleri içerir. Her vilayet, Cumhurbaşkanı tarafından atanan bir vali tarafından yönetilir. Vali, vilayette idare, sağlık, sosyal hizmetler, eğitim, turizm, bayındırlık ve ulaştırma, iç ticaret, tarım, sanayi, sivil savunma ve asayişin sağlanmasından sorumludur.¹⁵¹

Yerel Yönetim Bakanı, yerel kalkınma projelerini koordine etmek ve denetlemek için her valiyle yakın işbirliği içinde çalışır. Valiye il meclisi yardım eder, meclis üyelerinin dörtte üçü dört yıllık bir süre için halk tarafından seçilir. Geri kalanlar İçişleri Bakanı ve Vali tarafından birlikte atanır. Ayrıca her konseyde, seçilmiş konsey üyeleri arasından seçilen, merkezi olarak atanan altı ila on kişiden oluşan bir yürütme komitesi bulunur, her yöneticinin belirli görevleri vardır. İl ve ilçeler ise İçişleri Bakanının onayıyla vali tarafından atanan yetkililer tarafından yönetilir. Bu yetkililer seçilmiş yerel meclislerle yerel konularda çalışır; köy muhtarları, aşiret liderleri ve ihtiyar heyeti gibi geleneksel yerel liderlerle merkezi hükümet arasında arabuluculuk yapar.¹⁵²

2011 öncesinde Suriye'de yerel yönetimlerin gelişimine bakıldığında, vilayetlerin bölünmesinin sadece idari bir işlem olmadığı, aynı zamanda siyasi ve sosyal hedefler taşıdığı görülmektedir. Örneğin, "Cezire" vilayetinin Deyrizor, Rakka ve Haseke olarak bölünmesi, doğal kaynaklar açısından zengin ve stratejik olarak önemli bir bölgede merkezi kontrolü artırmayı amaçlamıştır. Ancak, bu bölünmelere eşlik eden dengeli kalkınma planları oluşturulmamış ve bu durum bölgeler arasındaki kaynak ve hizmet dağılımında büyük dengesizliklere yol açmıştır.

2011 öncesi Suriye'deki idari bölünmeler sadece idari hedeflerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda siyasi ve sosyal boyutlar taşımıştır. Ancak, dengeli kalkınma planlarının eksikliği,

¹⁵⁰ **Marefa.org.** (2021, March 13). *(et-Taksim el-İdariyye fi Suriya) / Suriye'deki İdari Bölümler.* [Erişim adresi.](#) erişim tarihi: 12.12.2023

¹⁵¹ **Wikideck.** (2021, March 26). *et-Taksim el-İdari fi Suriya / Suriye'deki İdari Taksim.* [Erişim adresi.](#) erişim tarihi: 12.12.2023

¹⁵² **Mektebet Nur,** 2012, a.g.e.

bölgeler arasındaki kaynak ve hizmet dağılımındaki eşitsizlikleri artırmış ve bu da genel kalkınmayı olumsuz etkilemiştir.

2.1.1. Suriye Devletinin Kuruluşu

Suriyeli devlet, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Fransız Mandası altında kurulmuştur ve "Sykes-Picot" gibi uluslararası anlaşmaların bir sonucuydu. Bu devlet, Suriye toplumunun kültürel ve sosyal çeşitliliğini yansıtmadı, aksine sömürgeci çıkarları hizmet eden ithal sloganlara odaklandı.

1918 yılındaki Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun idaresi altındaki Arap ülkeleri İtilaf Devletleri'nin eline geçmiş, 1916 yılında İngiltere ile imzalanan "Sykes-Picot" anlaşması kapsamında Suriye ve Lübnan Fransa'nın payına düşmüştür.¹⁵³ Bu dönemde bölge sakinlerinin talepleri arasında daha ziyade yerelde demokrasi ve Âdem-i merkeziyetçilik olgusu yer almış, milliyetçi akımlar siyasi sahnede baskın olmamıştır. Takip eden süreçte çeşitli Suriyeli bileşenler yabancı unsur olan “Fransız” işgalinin sona erdirilmesine ve Suriye Cumhuriyeti'nin inşasına katılmıştır.

Genel olarak Suriye, bölgedeki diğer ülkeler gibi uluslararası anlaşmaların ürünü olmuştur. Suriye'nin kuruluşu bölgedeki çoğulcu ve demokratik toplumsal gerçekliği temsil etmemiştir. Bu kuruluş “Milliyetçilik, “Araplık, birlik, özgürlük ve sosyalizm gibi birçok slogan etrafında şekillenmiştir. Anılan sloganlar, çoğunlukla ithaldir. Böylesi kavramlarla Suriye toplumunun tarih bilincini yeniden şekillendirmek ve Fransa, İngiltere gibi ülkelerin çıkarları ve anlaşmalarıyla tutarlı bir şekilde formüle etmek amaçlanmıştır.¹⁵⁴

Fransız mandası altındaki Suriye devletinin kuruluşu, ülkenin kültürel ve toplumsal çeşitliliğini yansıtmaktan ziyade, "Sykes-Picot" gibi uluslararası anlaşmaların bir ürünü olmuştur. Lübnan ve Irak gibi diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Suriye stratejik coğrafi konumu nedeniyle ek zorluklarla karşılaşmıştır. Bu durum, Suriye'yi bölgesel ve uluslararası çatışmaların merkezi yapmış ve merkeziyetçi bir devlet yapısının inşasına yol açmıştır. Ancak bu yapı, Suriye toplumunun tüm bileşenlerini temsil edememiş ve demokrasinin ve yerel yönetimlerin köklerinin zayıf kalmasına neden olmuştur.

¹⁵³ **Dib, K.**, (2011), (Tarihi Suriya el-Muasır mine'l-İntidab el-Firansi ila Sayfi 2021) / Fransız Mandası'ndan 2011 Yazına Suriye Tarihi, Dar en-Nehar, Beyrut, s. 36. Arapça başlığı değil, Türkçe açıklamasını parantez içinde ver...

¹⁵⁴ **Rastanawi, H.**, (2023), Suriyelilerin kültürünü ve siyasetteki rolünü anlatıyor, Rawaq Maysaloun Dergisi, Sayı 12, Aralık, s. 170.

2.1.2. Suriye'de Yerel Yönetim Sisteminin Ortaya Çıkışı

Suriye'deki yerel yönetim, Osmanlı İmparatorluğu'ndan döneminden bu yana köklü bir şekilde gelişmiştir ve "Vilayet Nizamnamesi" gibi yasaların dayattığı idari yapıdan etkilenmiştir. Ancak, aşırı merkeziyetçilik ve bu yasaların modern devlet ihtiyaçlarıyla uyumsuzluğu nedeniyle ülke büyük zorluklarla karşılaştı.

Suriye'de yerel yönetim organizasyonu köklü bir şekilde gelişmiştir. Osmanlı Devleti'nin bir parçası olduğu dönemde, vilayetlerin sancaklara, sancakların kazalara, katılmasından Vilayetler Nizamnamesi ve İdare-i Umumiyet-i Vilayet Nizamnamesi sonra vilayetler livalara, kaza ve nahiyelere ve köylere ayrılmıştır .Suriye, modern yönetimin her türlü tezahüründen uzak bir şekilde idare edilmiştir. Ardından hükümet sistemindeki istikrarsızlıklardan, anayasal ve hukuki değişikliklere kadar pek çok farklı olay ve gelişmenin yaşandığı bir aşamaya girmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde çıkarılan kanunlar, özellikle "Vilayet Nizamnamesi", modern Suriye'nin idari yapısının şekillenmesine katkıda bulunmuştur. Ancak bu yasalar, modern bir devletin idari gelişim ihtiyaçlarına uygun değildi. Örneğin, Vilayet Nizamnamesi, aşırı merkeziyetçiliğe dayanıyordu ve bağımsızlık sonrası etkili bir yerel yönetim sisteminin geliştirilmesini zorlaştırdı. Yine de, "İdari Düzenleme Kanunu" gibi bazı yasalar, bağımsızlıktan sonra bile yerel yönetimlerin temelini oluşturmaya devam etti.

2.1.2.1. 1920 Suriye Krallığı Anayasasında Yerel Yönetim

1920 yılında Kral Faysal döneminde hazırlanan Suriye Krallığı Anayasası, eyaletlere işlerini yönetmede geniş bağımsızlık tanıyan adem-i merkeziyetçi bir sisteme odaklanmıştı. Ancak, anayasa hazırlanmış olmasına rağmen, Fransız işgali bu anayasanın uygulanmasını engelledi ve bölgedeki yönetim yapısını etkiledi.

8 Mart 1920'de Kral I. Faysal'ın önderliğinde, bugünkü Suriye'nin yanı sıra Lübnan, Ürdün ve Filistin'i de kapsayan eski Suriye Krallığı'nın kuruluşu ilan edilmiştir. Suriye'nin ilk anayasası yazılmıştır. Aynı yıl Suriye Kongresi tarafından Haşim El-Atasi başkanlığında özel bir komite kurulmuş ve bu komitenin misyonu, on iki bölüm ve 147 maddeden oluşan krallığın anayasasını hazırlamak olarak belirlenmiştir. Anayasada hükümet sistemi monarşik olmasına rağmen sivil temsili sisteme vurgu yapılmıştır. Anayasa, ülkenin Âdem-i merkeziyetçi sisteme göre yönetildiğini ve her ilin kendi parlamentosu, kendi hükümeti ve kendisi tarafından atanan bir valisi olduğunu belirtmiştir. Merkezi hükümetin yetki alanına giren kamusal konular dışında yönetimine ve iç işlerine kimsenin karışma hakkı yoktur. Anayasanın İkinci Maddesi'nde şu

noktaya vurgu yapılmıştır: “Suriye Krallığı, bölünmez bir siyasi bütündür, vilayetlerden oluşur”.¹⁵⁵

Prens Faysal bin El Hüseyin Suriye'yi yönetirken (1918-1920), Suriye'deki çok sayıda mensubiyet ve aidiyetin devlet için merkezi olmayan bir sistemi dayattığını düşünmüştür. Bu nedenle Suriye'yi merkezi temsil organları tarafından yönetilen yerel yönetime sahip illere bölen bir anayasa hazırlatmıştır. Ancak 24 Temmuz 1920'de General Gouraud komutasındaki Fransız ordusunun Şam'a girmesiyle konferansın çalışmaları sekteye uğradığı için bu anayasa hayata geçirilememiştir.¹⁵⁶

Kral Faysal Anayasası olarak anılan projede yer alan önemli hususlar şöyledir: Devlet federaldir, vilayetler (Suriye, Lübnan, Ürdün, Filistin) için geniş özerklik vardır. Bu özerklik esasına göre yönetilecektir. Her vilayetin kral tarafından atanan bir genel valisi, bir parlamentosu ve bir yerel hükümeti mevcuttur. “Suriye” kimliği krallık içinde yaşayan farklı kültürlerin birleştirici unsur olarak tasarlanmıştır. Ancak bu hükümet ve krallık yalnızca sınırlı bir süre devam etmiştir. Kısa bir müddet sonra Fransızlar İngilizlerle anlaşarak bölgeye girip işgal etmişler ve eski manda yönetiminin yerine yeni bir manda yönetimi kurmuşlardır.¹⁵⁷

1920 Anayasası, yerel yönetimlere yönelik Âdem-i merkeziyetçi bir yapı inşa etme yolunda cesur bir adım olarak görülmektedir. Anayasa, her vilayete kendi iç işlerini yönetme hakkı tanımıştır. Ancak Fransız işgali, bu anayasanın uygulanmasına izin vermemiş ve bunu kendi egemenliği için bir tehdit olarak görmüştür. Bu anayasanın uygulanamaması, Suriye’de günümüze kadar süregelen merkeziyetçi yapıyı güçlendirmiştir.

2.1.2.2. Fransız İşgali Sırasında Suriye'deki Yerel Yönetim

1920 yılında Suriye'nin Fransız işgali sırasında, Fransızlar 1936 Anayasası uyarınca ülkeyi yerel idari birimlere böldüler ve bu da halkın ihtiyaçlarını ifade etme konusunda bazı haklar tanıdı.

¹⁵⁵ **Suriye Müzakere Organı.** (1920). *Suriye Arap Krallığı Anayasası*. 13 Temmuz 1920, s.1. Erişim tarihi: 25.02.2021. Erişim adresi:

<https://syriancc.org/2021/09/02/%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D9%88%D8%B1%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%85%D9%84%D9%83%D8%A9%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%A9-1920/>

¹⁵⁶ **İsa, H.** (2021). *(el-La Merkeziyye el-İdariyye fi Suriye ve Kanunu'l-İdara el-Mahalliyye)/ Suriye Merkez Bankası'nın yönetimi ve Kantonman'ın yönetimi*. Erişim tarihi: 25.02.2021. Erişim adresi:

<http://www.recherchessyriennes.fr/language/ar/-اللامر كزية الإدارة يفتيسو ر ياقانون>

¹⁵⁷ **Qutuf, R.** (2021). *Suriye anayasasına dair kronolojik gelişmeler*. Asharq al-Arabi. Erişim tarihi: 04.03.2021. Erişim adresi: <https://www.asharqalarabi.org.uk/ruiyah/qutuf-293.htm>

Ancak, Fransızların mezhepsel ve kabilevi çatışmaları körükleme politikaları nedeniyle bu düzenlemeler uygulanmadı.

Fransız Yüksek Komiseri, 1920 yılında, Fransız Yüksek Komiserliği, o zamanki Suriye Anayasası'nın 109. maddesine dayanarak, Suriye'yi yerelden yönetilen vilayetlere bölen ve 141. maddesiyle onlara yerel halkın isteklerini ve kentsel, kültürel ve sosyal ihtiyaçlarını ifade etme ve belirtmesine hak tanıyan 11/1/1936 tarihli Kararı (5/L.R) yayınlamıştır. Fakat Fransızların mezhep ve aşiret kavgalarını kışkırtarak işgali sürdürmek istemesi nedeniyle bu idari teşkilat hayata geçirilememiştir.¹⁵⁸ Fransız manda yönetiminin politikaları, bölge üzerindeki kontrolünü güçlendirmek için mezhepsel ve kabilesel ayrılıkları kışkırtmaya odaklanmıştır.¹⁵⁹ Örneğin, ülke küçük mezhepsel birimlere bölünmüş ve bu durum ulusal birliği zayıflatmış, yerel yönetimlerin etkinliğini olumsuz etkilemiştir.

Bu politika sadece Suriye ile sınırlı kalmamış, Fransızların diğer sömürgelerinde de uyguladığı daha geniş bir stratejinin parçası olmuştur. Fransız işgali sırasında yerel yönetim, düzen sağlamak için görünen bir araçtı, ancak gerçekte sömürge kontrolünü pekiştirmek için kullanıldı. Mezhepsel ve kabilevi bölünme politikaları ulusal birliği zayıflatmış ve yerel yönetimin etkinliğini olumsuz etkiledi.

2.1.3. Fransız İşgalinden Bağımsızlığın Ardından Suriye'deki Yerel Yönetim

Fransız işgalinden bağımsızlıktan sonra, Suriye 1957 İdari Düzenlemeler Kanunu gibi adem-i merkeziyetçiliği teşvik etmeyi amaçlayan yasalar çıkardı. Bu yasa, seçilmiş yerel meclislerin oluşturulmasına odaklandı. Ancak, siyasi koşullar bu hedeflerin tam olarak gerçekleşmesini engelledi.

Bağımsızlığın ardından 1957 yılında çıkarılan (496) sayılı İdari Teşkilatlar Kanunu da dahil olmak üzere “Bağımsızlık” Anayasası ve önemli kanunlar hazırlanmıştır. Kanun, yerel

¹⁵⁸ **el-Kürdo, B.** (2021). *(et-Tetavvur et-Tarihi ve Ellamerkeziyye fi Suriya)/ Suriye'de merkezileşmenin tarihi gelişimi*. ahewar.org. Erişim tarihi: 25.02.2021. Erişim adresi:

<http://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=609581&r=0&fbclid=IwAR1fzOA9mm3jhU6AmPsfoVV5Bc>

erişim tarihi: 12.11.2023

¹⁵⁹ **TRT Arapça.** (2019, 5 Aralık). *Fransa Suriye'yi böyle bölmeye ve toplumsal olarak parçalamaya çalıştı*. Erişim tarihi: 12.11.2023. Erişim adresi:

https://www.trtarabi.com/issues/%D9%87%D9%83%D8%B0%D8%A7%D8%B3%D8%B9%D8%AA%D9%81%D8%B1%D9%86%D8%B3%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%82%D8%B3%D9%8A%D9%85%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7%D9%88%D8%AA%D9%81%D8%AA%D9%8A%D8%AA%D9%87%D8%A7%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%D9%8A%D8%A722706?utm_source=chatgpt.com

halktan seçim esasına göre yerel meclisler oluşturularak yerinden yönetimi sağlamayı hedeflenmiştir. Özellikle belediye meclisleriyle ilgili olan mevzuat, onların tüzel kişiliğini engellememiştir. Ancak siyasi koşullar valilik ve belediye dışında seçim yapılmasına izin vermemiştir.¹⁶⁰

Bağımsızlık sonrasında Âdem-i merkeziyetçiliği teşvik etmeyi amaçlayan yasalar çıkarılmış olmasına rağmen, ardı ardına gerçekleşen askeri darbeler bu yasaların uygulanmasını engellemiştir. Bu darbeler sadece yasaların askıya alınmasıyla kalmamış, aynı zamanda askeri elitlerin elinde gücü merkezileştirerek yerel yönetimlere olan halk güvenini zayıflatmıştır.

2.1.3.1. 1950 Kurtuluş Anayasası'nda Yerel Yönetim

Fransız işgalinin geri çekilmesi ve 1946'da Suriye'nin bağımsızlığını kazanmasının ardından, idari kanunlar da dahil olmak üzere bir dizi kanunun değiştirilmesi için sürekli ulusal çalışmalar başlatılmıştır.

1950 Anayasası veya Bağımsızlık Anayasası olarak bilinen düzenleme gerçek bir Âdem-i merkeziyet eğilimini somutlaştırmıştır. Bu anayasa yerel yönetim bağlamında diğer anayasa örneklerinden ileri bir konumda olmuştur. 6 maddede (126, 127, 128, 129, 130, 131), “Suriye Cumhuriyeti” topraklarının idari taksimini ele almış; merkezler ve vilayetlerdeki idari birim başkanlarının ve daire başkanlarının yetkilerinin genişletilmesinden bahsetmiştir. Ayrıca ilgili anayasada vilayet meclislerindeki idari yapıların genel özellikleri, iç sistemleri, seçim ve adaylık mekanizmaları belirlenerek, meclislerin idari yetkileri ve belediyelerin kendi içlerindeki örgütlenmesindeki rolleri gözden geçirilmiştir. Hizmetlerde, kaynak yatırımı ve yönetimi alanında ve ekonomik faaliyetlerin ve kalkınma süreçlerinin yönetiminde yerel finansın temelleri açıklanmış |tahsilat, vergiler vb. gelir kalemleri ve usulleri tanımlanmıştır. 1950 Anayasası darbe hükümetleri tarafından askıya alınmış ve yerine Mısır ile Suriye arasındaki Birlik Anayasası yanı sıra bir dizi askeri tebliğ veya popüler metin olan meşruiyetten yoksun, birçoğu gün ışığına çıkmamış anayasa taslakları konmuştur. Bunların hepsi merkezi otoritenin askeri rejimlerin elinde olmasını sağlamıştır.¹⁶¹

¹⁶⁰ Talebe, a.g.e.

¹⁶¹ **Fakir, M.** (2021). (et-Teati ed-Düsturi ve'l-Kanuni maa'l-Lamerkeziyye fi Suriya ve'l-Furasu'l-Kaime) / Suriye'de Anayasal ve Hukuki Bağlamda Adem-i Merkeziyet ve Mevcut Fırsatlar. **Noon Post**. Erişim tarihi: 04.02.2021. [Çevrimiçi erişim](#).

Suriye'nin 1949-1954 döneminde tanık olduğu darbeler dizisi sivil ve siyasi yaşam üzerinde yıkıcı etkiler yaratmıştır. Bu darbeler subayların iktidarı kontrol arzularını güçlendirmiştir. Aralarındaki mevki sahibi olma mücadelesi 1950'lerin en önemli özelliklerinden biri haline gelmiştir.¹⁶²

1950 Anayasası, Âdem-i merkeziyetçilik hedefine yönelik önemli bir adım olarak kabul edilmektedir. Ancak askeri darbeler nedeniyle uygulamaya geçirilememiştir. Daha sonraki anayasalara kıyasla, bu anayasa yerel meclislere daha geniş yetkiler tanımış, örneğin yerel kaynakların yönetimi ve bağımsız kalkınma planları oluşturma gibi. Ancak, siyasi yaşam üzerinde ordu hâkimiyetinin sürmesi nedeniyle bu yetkiler tam anlamıyla hayata geçirilememiştir.

2.1.3.2. 1957 Tarihli İdari Teşkilatlar Kanunu

496 sayılı Kanun, 1957 yılında vilayetler, ilçeler ve köylerde seçilmiş yerel meclislerin oluşturulması yoluyla adem-i merkeziyetçiliği teşvik etmek amacıyla çıkarılmıştır. Kanun, nispi seçim sistemini benimsemiş olsa da merkezi müdahale, esas amacını içi boşaltmıştır."

21.12.1957 tarihinde 496 sayılı İdari Teşkilat Kanunu çıkarılarak Fransızların daha önceki kararı ve tüm değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kanunda ikili yöntem benimsenmiş, yani 23.1.1956 tarihinde yayınlanan 160 mükerrer karara tabi olan belediye meclislerinin yanı sıra yerel meclisler uygulaması da benimsenmiştir. Bu yasa, vilayet, ilçe ve köy meclislerinin oluşturulmasını içermiş ve nispi seçim yöntemini benimsemiştir. Böylece (her vilayetin merkezinde bir vilayet meclisi ve her ilçenin merkezinde bir ilçe meclisi oluşturulacak ve adı geçen iki meclisin her birinin üyelerinin dörtte üçü seçilecek ve geri kalan dörtte biri atanacaktır) (496 Sayılı Kanun'un 79. maddesi). Yerel meclisler ve belediyelerin, özellikle yerel kamu hizmetleriyle ilgili olarak bazı idari ve danışma yetkileri mevcuttur. Bu yetkiler mevzuat bağlamında (496) sayılı Kanunun (140, 139, 39, 129, 128, 127, 125, 8) ve 23.1.1956 tarih ve 172 sayılı Belediye Kanunu'nun (68, 54, 54) maddelerinde belirtilmiştir. Pratik açıdan bakıldığında devletin idari örgütlenmesi, yerel meclislere kimlerin aday gösterilebileceği konusunda aranan katı koşulların yanı sıra, merkezi otoritenin otorite felsefesinin ve sınıf yapısının koruyucu bir yansımasıydı. 496 Sayılı Kanun kapsamında yerel meclis üyelerinin seçiminde seçim yöntemine başvurmamış, aksine yasa metnine aykırı olarak doğrudan atamıştır. Böylece yerinden yönetimin içeriği

¹⁶² **Zeyneddin, B.** (2008). *(el-Ceyş ve 's-Siyase fi Suriya (1918-2000)) / Suriye'de Ordu ve Siyaset (1918-2000)*. Dar el-Cabiye. s. 145. [Çevrimiçi erişim](#).

boşaltılmış, idari yapılar; taşra ve başkent dışında (vilayetlerde) merkezi otorite adına faaliyet gösteren alt birimler haline gelmiştir.¹⁶³

Kanun, yerel meclislerin, özellikle de belediye meclisleriyle ilişkili olanların, yerel bölgelerde yaşayanlar arasından seçime dayalı olarak oluşturulması yoluyla yerinden yönetimi sağlamayı amaçlamıştır. Ancak merkezi otorite, yerel birim meclisleri için fiili seçim yapılmasına başvurmamış, siyasi koşulların buna izin vermediği gerekçesini ileri sürmüştür.¹⁶⁴

1957 tarihli 496 sayılı yasa, seçilmiş yerel meclislerin oluşturulması yoluyla Âdem-i merkeziyetçiliği teşvik etmeyi amaçlamıştır. Ancak yasa, merkezi yönetimin müdahalesi nedeniyle hedeflerine ulaşamamıştır. Örneğin, bu meclislerin üyeleri seçilmek yerine merkezi hükümet tarafından atanmıştır ve bu durum yasanın gerçek içeriğini boşaltmıştır. Bu durum, yerel yönetimlerin zayıflamaya devam etmesine yol açmış ve yerel meclislerin merkezi hükümetin politikalarını uygulayan araçlar olarak kalmasına neden olmuştur.

2.1.4. Suriye Ve Mısır'ın Birlik Ve Ayrılık Aşamalarında Yerel Yönetim

Suriye ve Mısır'ın birleşme dönemi (1958-1961), bölgede benzersiz bir deneyim olmuştur; iki ülke arasında siyasi ve hukuki sistemler birleştirilmiştir. Ancak, Mısır tarafından dayatılan merkezi yasalar, Suriye'deki yerel yönetimi olumsuz etkilemiş ve merkezi hükümet ile yerel meclisler arasında gerilimlere yol açmıştır.

22 Şubat 1958'de Suriye Devlet Başkanı Şükrü el-Kuvvetli ve Mısır Devlet Başkanı Cemal Abdünnasır tarafından Birleşik Cumhuriyet Belgesi'nin imzalanmasıyla Suriye ile Mısır arasında birlik ilan edilmiştir. Birlik döneminin sonunda Mısır'da (güney bölgesi) yürürlükte olan yerel idare kanununun Suriye'de (kuzey bölgesi) uygulanmasını öngören 1961 tarihli 152 sayılı kanun çıkarılmıştır. Ancak bu kanun da uygulanmamıştır. Kuzey bölgesinde 28/9/1961 tarihindeki askeri darbenin ardından birlik dönemi sona ermiştir.¹⁶⁵

1960 yılında iki bölgenin parlamentosunu Kahire'deki Ulusal Meclis'te birleştiren karar ve böylelikle Cemal Abdünnasır'ın yönetimi yalnız başına ele almasıyla yerel yönetimler sorunu kötüleşmiştir. Kahire'de birleşik bir bakanlık lehine bölgesel bakanlıklar kaldırılmıştır. Yerel

¹⁶³ İsa, H. (2021). *(el-La Merkeziyye el-İdariyye fi Suriye ve Kanunu 'l-İdara el-Mahalliyye) / Suriye'de İdari Adem-i Merkeziyet ve Yerel Yönetim Kanunu*. [Çevrimiçi erişim](#). Erişim tarihi: 25.02.2021.

¹⁶⁴ Talebe, a.g.e.

¹⁶⁵ Tişori, A. (2021). *(Merahil Tetavvuri 'l-İdara fi Suriya) / Suriye 'de Yönetimin Gelişim Aşamaları*. [Çevrimiçi erişim](#). Erişim tarihi: 04.03.2021.

yönetimlere değinen (124) sayılı Mahalli İdareler Kanunu'nun hazırlanmasıyla vilayet, şehir ve köy olmak üzere üç kademe oluşturulmuştur. Atanmış bir başkan ve konseyin vekilinin başkanlık ettiği, yöneticilerden ve halktan oluşan ortak bir konseyin oluşturulması benimsenmiştir. Halk temsilcisi, başkanın yerine geçer ve onun yokluğunda yetkilerini kullanır. Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin güney bölgesi olan Suriye'de, 29 Ağustos 1961'de çıkarılan 152 sayılı Kanunla yerel yönetim uygulaması ilan edilmiştir. Ancak Suriye-Mısır birliği uzun sürmemiş 28 Eylül 1961'de El-Nahlavî liderliğindeki bir grup Suriyeli subay, Suriye'de hükümete karşı bir darbe ilan ederek birlik dönemini sona erdirmiştir. Ayrılık Hükümeti adı verilen yeni hükümet kurulmuş ve Mahalli İdareler Kanununun uygulanmasına ilişkin 152 sayılı kanun yürürlükten kaldırılarak (79) sayılı kararname düzenlenmiştir.¹⁶⁶ Darbeciler tarafından Kurucu ve Temsilciler Konseyi seçilmiş, konseyin ilk görevi kalıcı bir anayasa taslağı hazırlamak olmuştur. Konsey, 13 Eylül 1962'de 1950 Anayasasını bazı değişikliklerle yeniden uygulamaya koymuştur.¹⁶⁷

Mısır ile yapılan birlik (1958-1961), bölge tarihindeki benzersiz bir deneyimdir. Ancak, Suriye'de yerel yönetimler üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Mısır, Suriye gerçekleriyle uyumlu olmayan merkezi yasalar dayatmış ve bu durum yerel hizmetlerin bozulmasına ve merkezi hükümet ile yerel meclisler arasındaki gerilimin artmasına neden olmuştur. Bu dönem, Suriye'de yerel yönetim anlayışının gerilemesinin başlangıcı olarak görülebilir.

2.1.5. Baas Yönetimi Ve Esad Ailesi Döneminde Yerel Yönetim

Suriye'de Baas Partisi ve Esad ailesinin yönetimi altında, merkezîyetçilik benzeri görülmemiş bir şekilde güçlendirildi. Yerel meclislerin rolü, merkezi otoritenin talimatlarını yerine getiren şekli araçlar haline getirildi. Bu yaklaşım, kırsal bölgelerdeki marjinalleşmeyi artırdı ve merkez ile çevre arasındaki uçurumu derinleştirdi.

03.08.1963 tarihinde Arap Sosyalist Baas Partisi Suriye'de hükümete darbe yapmış ve Milli Devrim Komuta Konseyi olarak adlandırılan yapı kurulmuş, 09.03.1963 tarihinde olağanüstü hâl ilan edilmiştir. 11/8/1961 tarihli ve 79 sayılı Karar yürürlükten kaldırılmış ve 21/12/1958 tarihli ve 496 sayılı İdari Teşkilat Kanununun yeniden uygulanmasını onaylayan 146 sayılı Kararname hazırlanmıştır. Bu darbe, Baas Partisi'nin Suriye'deki tüm otoriteleri kontrol altına alması, merkezi

¹⁶⁶ el-Kürdo, a.g.e.

¹⁶⁷ Daraci, İ. (2021). (Suriya, Bedail Dusturiyye) / Suriye: Anayasal Alternatifler. [Çevrimiçi erişim](#). Erişim tarihi: 06.03.2021.

ve kapsamlı bir sistemi tatbik etmesiyle Suriye tarihinde önemli bir aşamanın başlangıcını oluşturmuştur. 25 Nisan 1964'te Suriye için tek parti ilkesini benimseyen ve iktidarı salt idari ve siyasi otorite olmak üzere iki parçaya ayıran geçici bir anayasa yazılmıştır.

Buna göre idari ve siyasi otorite, Ulusal Devrim Konseyi ve Başkanlık Konseyi'nden oluşmuştur. Ulusal Devrim Konseyi yasama yetkisini üstlendiği gibi yürütme yetkisinin çalışmalarını da denetlemiştir.¹⁶⁸

Baas Partisi ve Esad ailesinin yönetimi, merkeziyetçiliği eşi benzeri görülmemiş bir şekilde pekiştirmiştir. Örneğin, yerel meclisler sadece şekli birer araç haline getirilmiş ve rollerinin tamamı merkezi otoritenin talimatlarını yerine getirmekle sınırlandırılmıştır. Ancak, bu yaklaşım kırsal bölgelerin marjinalleşmesine ve merkez ile çevre arasındaki uçurumun büyümesine yol açmış, bu durum da halk protestolarının ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur.

2.1.5.1. “Hafız Esad” Döneminde Yerel Yönetim

Hafız Esad döneminde, 1971 yılında 15 sayılı kararname ile Yerel Yönetim Kanunu çıkarıldı. Bu kanun, adem-i merkeziyetçilik yönünde bir adım olarak halk yerel meclislerinin kurulmasını sağladı. Kanun, idari birimleri tüzel kişiliğe sahip olanlar ve olmayanlar olarak ayırdı ve her birinin yetkilerini belirledi. Ancak, yerel yönetim şekli kaldı."

Hafız Esad iktidara geldikten ve “tashih/düzeltilme hareketi”ni gerçekleştirdikten sonra, 1971 yılında 15 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile vilayetler için yerel halk meclislerinin oluşturulmasıyla Yerel Yönetimler Kanunu'nu çıkarmıştır.¹⁶⁹ Suriye'de Âdem-i merkeziyetçilik yönünde bir adım olarak değerlendirilen bu kanunla idari birimler ikiye ayrılmıştır:

1- Tüzel kişiliğe sahip birimler: Bu kanuna göre tüzel kişiliğe sahip altı idari birim oluşturulmuştur: (Vilayet, şehir, belde/kasaba, kırsal birim ve nüfusu beş bin ve daha fazla olan köyler). Kanununun 8. maddesinde yerel meclislerin üye sayısı şu şekilde belirlenmiştir:

- Vilayet Meclisi 30'dan 100'e kadar üyeye sahip olur.
- Şehir Meclisi 20'den 50'ye kadar üyeye sahip olur.
- Kasaba, kırsal birim veya köy meclisi 10'dan 25'e kadar üye içerir.

25. Madde'de ise valinin rolü açıklanmıştır: "Her vilayette, kararname yoluyla atanıp görevden alınan ve yürütme organının üyesi sayılan bir vali bulunur."

¹⁶⁸ el-Kürdo., a.g.e.

¹⁶⁹ İsa ,. a.g.e.

36. Madde’de şehir veya kasaba meclisinin, devletin genel politikası ve planı çerçevesinde, kent veya kasabanın kalkınmasına yol açacak tüm eylemlere ilişkin yetkili olduğu ifade edilmiştir. Bu çerçevede şu hususlarda yetkili sayılmıştır:

Şehir veya ilçeye bağlı kuruluşların iş ve çalışmalarına liderlik etmek ve yönlendirmek, yürütme dairesi - ofisi aracılığıyla çalışmalarını geliştirmek ve faaliyetleri denetlemek, vilayet meclisinin sosyal, eğitimsel alanlardaki görevlerini belediye hizmet ve tesislerini dikkate alarak, bölgesel düzeyde yürütmek, şehir veya kasabada kültür, sağlık, gıda, ekonomik ve diğer işler, su ve ulaşım tesislerinin modernizasyonu ve yatırımını sağlamak, bütçe taslağını onaylamak ve üst makamların onayına sunmak.¹⁷⁰

- 2- Tüzel kişiliğe sahip olmayan birimler: Mart 2011’de Suriye devriminin patlak vermesine kadar yürürlükte kalan 107 Sayılı Kanun’un öngördüğü, nüfusu az olan bölge, mahalle, çiftlik ve köyden oluşan tüzel kişiliği olmayan idari birimlerden bahsetmek mümkündür. 10/1/2011 yayınlanan bu kanun, o tarihten bugüne kadar yürürlükte kalmıştır.¹⁷¹

1971 Yerel Yönetim Kanunu, Suriye’de adem-i merkeziyetçiliği teşvik etmek için önemli bir düzenleyici adımdır. Ancak, yetkilerin valinin elinde toplanması ve yerel meclislerin bağımsızlığının kısıtlanması, bu sistemin istenen yerel kalkınmayı gerçekleştirmedeki etkinliğini sınırlamaktadır.

2.1.5.2. 1973 Anayasasında Yerel Yönetim

1973 Suriye Anayasası, yerel halk meclislerinin belirsiz ve etkin olmayan yetkilerle kurulmasına değindi, bu da Esad liderliğinde mutlak merkeziyetçiliği pekiştirdi. Bu metinler, devlet ve toplum üzerinde Baas Partisi’nin kontrolünü dayatmak için güvenlik ve yargı mekanizmaları aracılığıyla kullanıldı.

“Hafız Esad”, parti ve güvenlik güçleri tarafından atanan ve ona 1973 anayasasının taslağını hazırlamakla görevlendirilen bir halk konseyinden oluşan kurucu bir yapı oluşturarak askeri darbesini veya kendi deyimiyle “düzeltici hareket”i başlatmıştır. Bu anayasada üç maddede (10-129-130), yerel halk konseyleri olarak adlandırılan yapılara resmi ve belirsiz yetkiler verilmiştir.

¹⁷⁰ **Yerel Yönetim Hukuku** ,(Kanunu’l-İdara el-Mahalliyye) (1971). *1971 Yılında 15 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Çıkan Yerel Yönetimler Kanunu*. mohamah.net. Çevrimiçi erişim. Erişim tarihi: 05.03.2021.

[.https://www.mohamah.net/law/%D9%86%D8%B5%D9%88%D8%B5%D9%88%D9%85%D9%88%D8%A7%D8%AF%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D8%A9-](https://www.mohamah.net/law/%D9%86%D8%B5%D9%88%D8%B5%D9%88%D9%85%D9%88%D8%A7%D8%AF%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D8%A9-)

¹⁷¹ **(el-Mecalis el-Mahalliyye fi’l-Menatik Harice Seytarati’n-Nizami’s-Suri) (2021)**. *Suriye Rejiminin Kontrolü Dışındaki Bölgelerde Yerel Meclisler*. el-Minassa el-Hukukiyye es-Suriye, s. 8. [Çevrimiçi erişim](#). Erişim tarihi: 2021.

Bunların yetkilerinin sınırları, çalışma mekanizmaları ve merkezi yönetimle ilişkileri benzeri konular daha sonraki kanunlarda açıklanacak biçimde müphem bırakılmıştır. Böylelikle Esad'ın etrafında dönen ulusal liderliğin güvenlik raporları ve direktifleri yoluyla kontrolün sağlanması amaçlanmıştır. Böylelikle Şam'da mutlak otoritenin kurulması, ciddi bir merkezileşme olması benzeri gelişmeler yaşanmıştır.¹⁷²

1973 Anayasası'nın Üçüncü Bölümünde yerel halk meclislerine ilişkin şu maddeler yer almıştır: Madde 129: "*Yerel Halk Meclisleri, idari birimlerde kanunlara göre yetkilerini kullanır, idari birimler kanun hükümlerine göre belirlenen organlardır.*"

130. madde: "*Yerel halk meclislerinin yetkileri, seçilme ve oluşum şekli, üyelerinin hak ve görevleri ve bunlarla ilgili diğer tüm hükümler kanunla düzenlenir.*"¹⁷³

Anılan anayasa maddeleri hayata geçirilmemiş ve kağıt üzerinde kalmıştır. Suriye'deki otoritelerin üzerinde "Baas" Partisi etkisi hissedilmiş ve bu maddelerin içeriği boşaltılmıştır. Baas Partisi, Suriye'de yalnızca merkezi bir devlet değil, aynı zamanda devletin toplum üzerinde, siyasi, ekonomik ve hatta sosyal yaşam üzerinde boğucu bir kontrol uyguladığı bir istihbarat devleti de inşa etmiş, devleti ve toplumu yönlendirmiştir. "Yüksek Yargı Konseyi Esad'ın şahsına bağlı kılınmış, değişik yetkilerle donatılan Esad Anayasa Mahkemesi üyelerini atama hakkına sahip olmuştur."¹⁷⁴

1973 Anayasası, adem-i merkeziyetçilik uygulamasında hiçbir ilerleme kaydetmedi, aksine merkezi hükümetin ve Baas Partisi'nin hâkimiyetini pekiştirdi. Yetkilerin Esad'ın elinde toplanması, devleti siyasi, sosyal ve ekonomik hayatın çeşitli yönlerini kontrol eden bir güvenlik sistemine dönüştürdü.

2.1.6. " Beşşar Esad" Döneminde Yerel Yönetim

Beşşar Esad döneminde, 2011 tarihli 107 sayılı kararname ve 2012 Anayasası'nda yerel yönetim gibi idari adem-i merkeziyetçiliği teşvik etmeye yönelik kararlar çıkarılmıştır. Ancak, bu reformlar, siyasi reform talep eden halk protestolarının artmasıyla birlikte şekilsel iyileştirmelerle sınırlı kalmış ve merkezi hükümet yapısında köklü bir değişiklik sağlamamıştır.

¹⁷² el-Fakir,. a.g.e.

¹⁷³ Suriye 1973 Anayasası - Düstur Suriya 1973 (1973). (ed-Düstur es-Suri ed-Daim en-Nafiz), 13 Mart 1973. wikisource. [Cevrimiçi erişim](#). Erişim tarihi: 06.03.2021.

¹⁷⁴ el-Kürdo,. a.g.e.

“Beşşar Esad”, Suriye'de siyasi ve ekonomik reformlar talep etmek amacıyla ilk kıvılcımları Dera'da başlayan ve genişlemeye bağlı olarak bir protesto dalgasına dönüşen olaylar döneminde 2011 yılında (7) sayılı Kararnameyi yayınlamıştır. Protesto dalgasının artması ve Suriye'nin çoğu şehrine yayılması, protestoların büyüüp gelişmesi, devrim ve değişim talebi nedeniyle İktidar rejimi kendini tehdit altında hissetmiş ve bir paketi hayata geçirmek için ivedilikle çalışmıştır. Bu paket, reformların yapılması ve 2011 yazında 107 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yayınlanmasını içermiştir.

Bu dönemde ilan edilen reformlar halk baskısına bir yanıt olarak ortaya çıktı, ancak gerçek adem-i merkeziyetçilik hedeflerine ulaşamadı. Merkezi otorite kararlar üzerinde fiilen kontrol sahibi olmaya devam etti ve bu da bu kararnameleri pratikte etkisiz hale getirdi.

2.1.6.1. 2011 Tarihli 107 Sayılı Kararname

2011 tarihli 107 sayılı kararname, yerel meclislerin çalışmalarını düzenleyerek ve yerel işlerin yönetiminde daha geniş yetkiler vererek adem-i merkeziyetçiliği teşvik etmeyi amaçlamaktaydı. Ancak, merkezi otoritenin müdahalesi ve Baas Partisi'nin hakimiyeti nedeniyle bu yetkiler sınırlı kaldı.

Madde (1)'de yerel yönetimlere ilişkin tanımlar ve ilgili terimler, ikinci bölümde ise Madde (2)'de yasanın amaçları belirtilmiştir: “Yasanın amacı yerel meclislerin Halk Meclisi üyelerinin ve Meclis üyelerinin seçimini düzenlemektir.” Birinci Bölüm, İkinci Başlıkta İdari Birimler Madde (7)'de şu ifadeler yer almıştır:

- Suriye Arap Cumhuriyeti, vilasyet şehir, kasaba ve belediye gibi tüzel kişiliğe ve mali ve idari bağımsızlığa sahip idari birimlerden oluşmaktadır.
- Vilayetin kapsamı, bir meclis tarafından temsil edilen tek bir şehir olabilir. Bu durumda, vilayet meclisi ve onun yürütme makamı, “yetkilerine ek olarak” belediye meclisi ve onun yürütme makamının yetkilerine de sahiptir.
- Herhangi bir şehir, kasaba veya belediyeye bağlı olmayan ve aralarında yol veya coğrafi bağlantı sağlamak kaydıyla onaylı genel teşkilat planı sınırlarından en fazla 15 km uzakta bulunan tüm köyler ve çiftlikler, vilayetlerin, bölgelerin ve banliyölerin idari sınırları

dikkate alınarak şehirlere, kasabalara ve belediyelere dahil edilir ve bu kanun hükümlerine uygun olarak şehir, kasaba veya belediye meclisinde temsil edilir.

Yerel meclislerin oluşumuna ilişkin İkinci Bölümün (12) maddesinde ise aşağıdaki hükümler yer almıştır: “Her idari birimin merkezinde, Genel Seçim Kanunu hükümlerine uygun olarak genel, gizli, doğrudan ve eşit oyla seçilen üyelerden oluşan bir meclis bulunur.”

Yerel meclislerin yetkilerine ilişkin Üçüncü Bölüm'ün (30) maddesinde şöyle denilmektedir: “*Yerel meclisler, devletin genel politikası çerçevesinde yetki sahibidir. Planlama, sanayi, tarım, ekonomi ve ticaret, eğitim, kültür, eski eserler, turizm, ulaşım ve yol, sulama, içme suyu ve kanalizasyon, elektrik, sağlık, sosyal işler ve çalışma, hizmetler ve tesisler, taş ocakları ve maden zenginlikleri, afet yönetimi ve yangınla mücadele, trafik yönetimi ve düzenlemesi, pazar yerleri, çevre, spor ve gençlik, devlet ve yerel yönetimler arasındaki ortak projeler alanlarında sürdürülebilir ve dengeli kalkınma doğrultusunda yerel yönetim işlerini yapmaya hak ve sorumluluk sahibidir. Vilayetin ekonomik, sosyal, kültürel ve kentsel gelişimine yol açan tüm işleri yönetmeye yetkilidir.*”¹⁷⁵

Ancak söz konusu maddeler, Baas Partisi Bölge Sekreter Yardımcısı Hilal Hilal'in 2018 tarihli "108" no'lu Kararının hükümleriyle çelişmiştir. Kararda, "Ulusal Birlik Listesi"nin onaylanmasının esaslarını ayrıntılı olarak açıklayan yedi madde yer almıştır. Seçim kurulları ve adayların taşınması gereken kriterler ifade edilmiştir. 108 Sayılı Kararın “A” maddesinde, mahalli idare meclisleri ve yönetim kurullarına parti temsilcilerinin seçimi açıklanmıştır. “Baas Partisi”nin yayınladığı “108” sayılı kararın hükümleri, Suriye rejiminin yıllarca süren bir mücadeleden sonra “demokrasi” olarak nitelendirdiği söylemin aksine, yerel ve valilik meclisleri üzerindeki hâkimiyetini devam ettirdiğini tam olarak ortaya koymuştur.

Anılan dönemde Baas Partisi liderliği, yüzde 30'u bağımsızlara bırakılmak üzere sandalyelerin yüzde 70'i ile sınırlandırılacak olan yerel yönetim seçimleri için aday listelerindeki payını ve müttefiklerini açıklamıştır. Her zaman olduğu gibi, alt meclisler için seçim süreci bir "formalite" görüntüsü arz etmiştir. Ulusal Cephe figürlerinin fotoğrafları ve isimleri kutulardaki oylama sürecinde önceden hazırlanmış ve Cephe figürleri her zaman önceden atanmış, seçim geri kalan bağımsız figürler için uygulanmıştır. Kararname yerel meclislere birtakım yetkiler tanısa da; şehir ve kasabaların yerel meclislerine bazı yerel işlerini yönetme ve gelirlerini artıran bazı

¹⁷⁵ **107 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi** (2021). *Parliament.gov.sy*. [Cevrimiçi erişim](#). Erişim tarihi: 06.12.2021.

ücretleri toplama konusunda mevcut marjı biraz genişletse de, nihai karar merkezde (iktidar merkezinde) kalmaktadır. “Siyasi çalışmanın terk edildiği ve sivil çalışma için bir alanda bırakılmadığı bir ülkede, adayların güvenlik hizmetlerinin memnuniyetini kazanmak için yarıştığı yerel meclislerin hiçbir anlamı yoktur ve bu nedenle halkın oyları değersizdir”.¹⁷⁶

Vatandaşların arzuladığı dengeli kalkınma başkent dışında sağlanamadığı için 107 sayılı Kanunda öngörülenler sahada önemli sonuçlar doğurmamıştır. Yerel meclisler rollerini yerine getirmediği için kamu hizmetlerinin yavaşlamasına ek olarak, yerel yönetimler dosyaların incelenmek ve onaylanmak üzere merkezi otoriteye gönderildiği posta kutularına dönüştüğü için adem-i merkeziyetçilik gerekli teknik şekilde gerçekleştirilememiştir.¹⁷⁷

2011'de seçilen konseyler hala 107 sayılı Kanun öncesindeki mekanizmaları takip etmektedir. Cumhurbaşkanı kararnamesiyle atanan vali hala en güçlü parti örgütünün (bölüm, kısım veya kol) başındadır ve yetkilerini seçilmiş konseylerden/meclislerden bağımsız olarak kullanmaktadır.¹⁷⁸

2011 tarihli 107 sayılı kararname, Âdem-i merkeziyetçiliği güçlendirmeyi amaçlasa da, sahada sınırlı bir şekilde uygulanmıştır. 107 sayılı kararname, teorik olarak adem-i merkeziyetçilik yönünde bir adım oluşturdu, ancak pratikte bunu başaramadı. Yerel meclisler merkezi kararların etkisi altında kaldı ve bu da dengeli kalkınmanın sağlanmasını ve yerel işlerin etkin bir şekilde yönetilmesini engelledi, çünkü Esad rejimi bunu uygulamada ciddiyet göstermedi.

2.1.6.2. 2012 Anayasasında Yerel Yönetim

2012'de Suriye için yeni bir anayasa kabul edilmiş olmasına rağmen, yerel yönetimle ilgili değişiklikler gerçek bir dönüşüm yaratmadı. Merkezi hükümet yerel meclisler üzerindeki

¹⁷⁶ **Avde, D. ve diğerleri** (2021). *Baas Partisi açısından ademimerkeziyetçilik*. Enab Baladi elektronik dergisi. [Cevrimiçi erişim](#). Erişim tarihi: 07.03.2021.

¹⁷⁷ **Balan, R.** (2018, 18 Ocak). (*El-İdara el-Mahalliyye fi Suriya ve Hiyaru 'l-La merkeziyye el-İdariyye – Müvessea*) / *Suriye'de Yerel Yönetimler ve "Genişletilmiş İdari Âdem-i Merkeziyet Seçeneği"*. Suriye Ulusal Demokratik Kongresi web sitesi. [Cevrimiçi erişim](#). Erişim tarihi: 07.03.2021.

¹⁷⁸ **Bilal, M.** (2017, Mayıs). (*Suriye: Ezmetu 'l-Kanun 107 / Suriye*) / *107 Sayılı Kanun Krizi*. Al-Feniq Elektronik Dergisi, Sayı 003. Erişim tarihi: 07.03.2021.

<https://majalatalfiniq.com/%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A9%D8%A3%D8%B2%D9%85%8%A9%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86107%D9%84%D8%A5%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D8%D9%84%D9%8A%D8%>

kontrolünü sürdürdü ve idari adem-i merkeziyetçilik ilkesi etkili veya ciddi bir şekilde uygulanmadı.

2011'de 107 sayılı Kararnamenin kabul edilmesine ve 2012'de Suriye için yeni bir anayasa oluşturulmasına rağmen, yeni anayasa büyük değişiklikleri temsil etmemiş; başka bir şekilde iktidarın daha fazla kontrolü ve tahakkümü anlamına gelmiştir. İktidarın Baas Partisi tarafından kontrol edilmesine ilişkin 8. Maddenin kaldırılmasına rağmen, Baas Partisi iktidarı tekelinde tutmaya devam etmiş, demokrasi ve özgürlük kelimelerini muğlak bir dille kullanmaya hevesli ve idari Âdem-i merkeziyetçilik ilkesini- teoride- uygulamasına rağmen hala güçlü bir siyasi merkeziyetçiliği sürdürmüştür. Suriye anayasasında yerel yönetimlerle ilgili olarak yer alan bazı maddeler şunlardır:

12. Madde'de şu ifade yer almaktadır: "*Ulusal veya yerel düzeyde demokratik olarak seçilmiş meclisler, vatandaşların egemenlik, devletin inşası ve topluma liderlik etme rollerini yerine getirdikleri kurumlardır.*"

Yerel idari konseylere ilişkin üçüncü bölümde yer alan 130. madde ise şu şekildedir: "*Suriye Arap Cumhuriyeti, sayıları, sınırları, yetki alanları, tüzel kişilikleri ve mali ve idari bağımsızlıkları kanunla belirlenecek idari birimlerden oluşur.*"

Yerel birimlerin teşkilat yapısı ve örgütlenmeleri ile ilgili 131. Madde ise şu tanım ve hükümleri içermiştir: "*Yerel yönetim birimlerinin örgütlenmesi, yetki ve sorumlulukların Âdem-i merkeziyetçilik ilkesinin uygulanmasına dayanır. Kanun, bu birimlerin merkezi otorite ile ilişkilerini, yetkilerini, mali gelirlerini ve çalışmalarının gözetimini, başkanlarının atanma veya seçilme yöntemini, kendilerinin ve daire başkanlarının yetkilerini belirler*".¹⁷⁹

2012 Anayasası, yerel yönetimlerin gerçek durumunu değiştirmemiştir; merkezi yönetim yerel meclisler üzerinde tam kontrol sağlamaya devam etmiştir. Bu anayasanın Âdem-i merkeziyetçiliği sadece teorik olarak tanımladığı, ancak uygulama için herhangi bir garanti sağlamadığı söylenebilir.

Genel sonuçlar:

107 sayılı Kanun'un ilan edilmesine ve görünüşte çağdaş teorik hükümlerine rağmen, Suriye'de herhangi bir gerçek yerel yönetim biçiminin uygulanamamasına yol açan üç ana engel varlığından bahsetmek mümkündür:

¹⁷⁹ **Düster Suriye 2012** / Suriye Cumhuriyeti Anayasası (2012). *Constitute Project*. [Çevrimiçi erişim](#). Erişim tarihi: 07.03.2021.

- "Devletin ve toplumun lideri Baas partisidir" ilkesi sahada yürürlükte kalmaya devam etmiş; Suriye Anayasası'nın 8. Maddesinin kaldırılmasına rağmen Baas Partisi, seçimlere ve yerel atamalara müdahale etmeyi sürdürmüştür.
- İki kanunun varlığına rağmen (önce 15 ve sonra 107 sayılı kanun), Suriye rejimi valiyi seçim yapmadan merkezi olarak atamaya devam etmiştir. Seçilmiş yürütme konseyinin yetkileri azaltılmış ve tüm yetkiler atanmış (seçilmemiş) valiye verilmiş, böylece yerel yönetim bir formalite (göstermelik) olarak kalmış ve şiddetli merkeziyetçilik uygulanmaya devam etmiştir.
- A listesinin sendika, köylü ve küçük çiftçi temsilcilerinden oluştuğu ve en büyük yüzdeye sahip olduğu, B listesinin ise geri kalan halk grupları için olduğu iki liste (A ve B) arasında bölünmüş seçim listelerinin varlığını öngören Yerel Seçim Yasası'nda, partinin ve rejimin gücü belirleyici vasfını korumuştur. Çünkü işçi ve köylü sendikaları da rejim ve ona doğrudan bağlı güvenlik makamları tarafından seçilip atanma prensibinden ayrılmamıştır. Sendikalara üyelik, bir kişinin Baas Partisi'ne veya onun koalisyonu olan Ulusal İlerici Cephe partilerine üye olmasına ve güvenlik ve istihbarat makamlarını ikna etmesine bağlı olup sendika temelinde hiçbir özgürlük veya gerçek seçim programı bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, ister 8. Madde ister seçim kanunu yoluyla olsun, Baas Partisi'nin yerel yönetimler üzerinde etkin kontrolü devam etmiştir. Hafız Esad ve ardından Beşşar Esad döneminde idari adem-i merkeziyetçilik ölü doğmuş, kağıt üstünde geçerli bir kavramdan öteye geçmemiştir. Merkezden atanan valinin gücü, her zaman seçilmiş yerel meclisin gücünden daha fazla olmuş, yerel yönetimler yetkisiz bir şekilde merkezi otoriteye bağlı bulunmuştur.

Adem-i merkeziyet felsefesi genel olarak idari ve yerel görevlerde merkeziyetçilik olgusunun olmayışı veya bazı işlev ve görevlerin seçilmiş yerel idari konseylere devredilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Suriye'de bu tanıma uyan bir Âdem-i merkeziyetçi anlayış gerçekleşmemiştir. Yerel kararların alınması, uygulanması ve izlenmesinde yerel toplulukların katılımı tamamen eksik kalmıştır. Âdem-i merkeziyetin Suriye'de gelişmemesinin nedeni, 1963'ten bu yana "Esad ailesi" yönetimindeki Suriye rejiminin felsefesi ve doğası ile buna eşlik eden devlet biçimindeki ve cumhurbaşkanının anayasal yetki değişikliklerin, rejimin otoritesinin merkezileşmesi ve güvenlik kontrolünün her alanda en yüksek seviyede sağlanması dışında herhangi bir olguyu engellemesidir. En küçük alanlarda bile herhangi bir adem-i merkeziyetçiliği kabul etmek rejimin

otoritesine bir tehdit olarak görüldüğünden, her şey rejimin güvenlik merkeziyetçiliği çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda, Suriye'de yerel yönetimlerin gerçek anlamda işlevsel hale gelememesi, yalnızca yasaların yetersizliği veya uygulama eksikliğinden değil, aynı zamanda rejimin merkeziyetçi yapısının ideolojik ve pratik düzeyde kökleşmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, rejim tarafından bir tehdit olarak algılanmış ve bu durum, yerel toplulukların karar Alma süreçlerine katılımını tamamen engellemiştir. Nihayetinde, Suriye'deki yerel yönetim sistemi, rejimin güvenlik ve kontrol politikalarının bir uzantısı olarak şekillenmiş ve halkın ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir yapıya dönüşmemiştir.

2.2. Suriye'de Yerel Yönetim

Suriye devriminin 2011 yılında patlak vermesinden önce, devlet hizmetlerinin yönetimi merkezi bir şekilde yürütülmekteydi ve bu durum, rejimin kontrolündeki bölgelerde hala devam etmektedir. Yerel meclisler dahi, iktidardaki parti tarafından atanıyor ve kayda değer hiçbir yetkiye sahip olmuyordu. Bu meclisler, 1971 yılında çıkarılan 15 sayılı yasa kapsamında kurulmuş olsa da, bu yasa yıllar boyunca etkin bir şekilde uygulanmamıştır. Bunun nedeni, Suriye'deki mevcut yönetimin, yerel halkın işlerini ve hizmetlerini yönetmede katılımını sağlama konusunda ciddi bir çaba göstermemesidir.

2011 baharında Suriye devrimi başladığında, iktidar rejimi, kendisine karşı ayaklanan tüm şehir ve kasabalara temel hizmetleri kesmiştir. Bu bölgelerdeki tüm hizmet sektörlerinde çalışanları ve yerel meclisleri geri çekmiş, bu yerlerde ablukayı uygulayarak gıda ve hizmetleri engelleme politikasını devreye sokmuştur. Bu adım, bölge halkını toplu bir şekilde cezalandırma amacı taşımaktaydı.

2011 yılının ortalarından sonra, rejim kontrolün elinden kaymakta olduğunu fark etmiş ve yıllardır Suriye toplumuna reformlar olarak vaat ettiği bazı yasaları yürürlüğe koymaya mecbur kalmıştır. Bu kapsamda, yerel yönetim yasasını içeren 107 sayılı kararnamenin çıkarılması kararlaştırılmıştır. Bu yasa, Suriye yasalarında ilk kez merkeziyetçilik karşıtı bir ilkeye, yani adem-i merkeziyetçiliğe, değinmiş; ancak bu yasada pek çok eksiklik bulunmuş ve valilerin ve yerel meclislerin atanması konusunda rejime geniş yetkiler tanınmıştır. Böylece iktidardaki parti, bu süreç üzerinde tam bir kontrol sağlamıştır. Tıpkı önceki yasalar gibi, bu yasa da pratikte uygulanmamış ve gerçek hayatta karşılık bulamamıştır.

Rejimin hizmetleri kesmesi, isyan eden şehir ve kasabalardaki pek çok kişinin zarar görmesine neden olmuştur. Bu noktada, bazı aktivistler, bu bölgelerde yardım ve hizmet işlerini organize etmeye başlamış ve ihtiyaç sahiplerine temel hizmetleri sağlamaya çalışmışlardır. Ancak kısa sürede ihtiyaçların boyutu büyümüş ve bireylerin veya küçük grupların tek başlarına hizmet sunmaları ve yardım etmeleri imkansız hale gelmiştir. Bu durum, diğerleriyle iş birliği yapma ve koordinasyonun zorunlu hale gelmesine yol açmıştır ve böylece yerel meclisler fikri ortaya çıkmıştır.

Bu meclisler, daha geniş kitlelere hizmet sunabilen kişiler ve gruplar tarafından yönetilmiştir. Başlangıçta maddi ve aynı yardımlar çoğunlukla Suriye içinden veya dışındaki Suriyeli bireyler tarafından sağlanmış; ancak ihtiyaçlar büyüdükçe, Suriye dışındaki kişilerden yardım kampanyaları düzenlenmeye başlanmıştır.

Yerel meclisler, "kurtarılmış" bölgelerdeki temel idari çekirdeği temsil etmektedir. Etkili ve güvenilir yerel meclislerin varlığının önemi göz önünde bulundurulduğunda, bu meclislerin organize edilmesi, yerel toplulukların özgün işlerini yönetmesini sağlamak, toplumsal uyum ve diyalog kültürünü pekiştirmek amacıyla hayati bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu, toplulukların gelişimini desteklemek, vatandaşlara gerekli hizmetleri sunmak ve bölgede güvenlik ile istikrarı sağlamak için gereklidir.

Geçtiğimiz yıllar boyunca, Suriye Geçici Hükümeti'ne bağlı Yerel Yönetim Bakanlığı tarafından yerel yönetim için tek tip yönetmelik ve sistemler kabul edilmiştir. Bu yönetmelikler, Suriye'de daha önce yürürlükte olan yasa ve düzenlemelere dayanmakta olup, yasaların ve sistemlerin birliğini korumayı amaçlamıştır.¹⁸⁰

Tezin bu bölümü, Suriye'de yerel yönetimin gelişimini ele almaktadır. Devrim öncesi hakim olan merkezîyetçi sistemden, devrim sonrasında merkezîyetsiz bir sistemin oluşturulmasına yönelik başarısız girişimlere kadar uzanan bir süreci kapsamaktadır. Ayrıca, rejim kontrolü dışındaki bölgelerde yerel konseylerin rolü incelenmekte ve bu konseylerin merkezi sisteme alternatif olarak özgürleştirilmiş bölgelerde nasıl oluşturulduğu açıklanmaktadır. Bu bağlamda, kaynak eksikliği ve iç çatışmalar gibi karşılaşılan zorluklara özellikle odaklanılmaktadır. Bölümde ayrıca, Suriye'nin kuzeybatısındaki muhalefet bölgeleri, İdlib ve Kürt bölgeleri gibi farklı alanlarda uygulanan yerel yönetim modelleri de değerlendirilmektedir.

¹⁸⁰ **Yerel Meclislerin Yönetişimindeki Hukuki Sistem** (2021). (*Munazzamet et-Tenmiye el-Mahalliyye*) / *Yerel Kalkınma Örgütü*. [Çevrimiçi erişim](#). Erişim tarihi: 29.11.2021.

2.2.1. Rejim Kontrolü Dışındaki Bölgelerde Yerel Meclislerin Oluşumu

Yerel meclislerin çoğu, 2012 yılından itibaren Suriye hükümetinin pek çok bölgeden çekilmesiyle birlikte kurulmuştur. Kapsamlı bir strateji ya da merkezi bir yönetim yapısının bulunmaması nedeniyle, bu yerel meclislerin gelişimi plansız bir şekilde gerçekleşmiştir ve birbirlerinden bağımsız yapılar olarak ortaya çıkmışlardır. Ancak, bu yerel meclisler rejim kontrolünden çıkan birçok bölgede kendilerini başarıyla kanıtlayarak, hizmet sunma alanında ana kurumlar haline gelmeyi başarmışlardır. Ayrıca, bir ölçüde başka hükümet işlevlerini de üstlenmişler; örneğin, vergi toplama ve nüfus kayıtlarını yönetme gibi görevler yapmışlardır. Bazı meclisler ise uzlaşma süreçlerinde aktif bir rol üstlenmiştir.

Yerel meclislere genel bakış, onları her şeyden önce hizmet sunan kurumlar olarak görme eğiliminde olmuştur. Yerel meclislerin bir parçası olduğu yerel siyasi alan ise, farklı taraflar arasında süregelen rekabet ve çatışmalara bağlı kalmaya devam etmektedir. Özellikle devletin köklü kurumlarının geri çekildiği ve bu boşluğun farklı aktörler arasında nüfuz, iktidar ve kaynaklar için bir rekabet alanı haline geldiği bağlamlarda bu rekabet daha da artmaktadır. Teori ve araştırma bölgelerindeki gerçeklik tarafından da desteklendiği üzere, yardımların koordinasyonu ve dağıtımı ile hizmetlerin yürütülmesi konumu, hem iktidar hem de kaynaklar üzerinde kontrol sağlama açısından önem taşıdığı için her zaman rekabetin merkezinde yer almıştır. Ayrıca, bu durum siyasi desteğin mobilize edilmesi ve meşruiyet kazanımı açısından da kritiktir. Yerel meclis içindeki pozisyonları doldurmak ve meclisin izleyeceği yön üzerinde kontrol sahibi olmak için toplumun farklı kesimleri arasında da rekabet yaşanmaktadır. Dış aktörler ise, genellikle hizmet sunumunun siyasi boyutunu yeterince göz önünde bulundurmamaktadır; bunun yerine hizmet sunumu meselesine daha çok teknik bir yaklaşımla eğilim göstermektedirler.¹⁸¹

Suriye rejiminin devrim öncesinde benimsediği aşırı merkezîyetçilik, yerel yönetimlerin marjinalleşmesine ve rolünün zayıflamasına yol açmıştır. Devrimin başlamasıyla birlikte, rejimin yerel yönetimleri bir hizmet aracı olmaktan ziyade siyasi bir araç olarak kullandığı açıkça görülmüştür. Bu durum, halk arasında artan hoşnutsuzluğun önemli nedenlerinden biridir. Rejim kontrolü dışındaki bölgelerde yerel konseylerin kurulması, idari boşluğu doldurmak için gerekli bir adımdı, ancak net bir stratejinin ve merkezi bir koordinasyonun eksikliği dikkat çekicidir. Buna

¹⁸¹ **Neccar, B., ve diğerleri.** (2017). *Yönetişim Algıları: Suriye'deki Muhalefet Bölgelerindeki Yerel Meclislerin Deneyimi*. Yerel Meclisler Birimi ve İsviçre Barış Vakfı (Swisspeace) tarafından yayınlanan Ortak Rapor, Sonnenbergstrasse. [Çevrimiçi erişim](#). PDF, s. 30.

rağmen, bu konseyler sınırlı kaynaklar ve güvenlik zorluklarına rağmen yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamakta etkili olmuştur.

2.2.1.1.Suriye Muhalefeti Kontrolündeki Bölgelerde Yerel Meclislerin Oluşumunun Başlangıcı

Yerel meclis terimi, Suriye'de nispeten yeni bir kavram olup, geniş çapta yayılmaya 107 sayılı kanun ile başlamıştır. Bu kanun, Suriye'de yerel yönetimin düzenlenmesine yönelik bir çerçeve sunmuştur. Pratik olarak ise, ilk yerel meclisler 2011 yılının sonlarında bazı kasaba ve mahallelerde (örneğin Barzeh ve Zabadani, Şam'da) devrimci meclisler olarak ortaya çıkmıştır.

Bu bölgeler, Suriye rejiminin güvenlik güçlerinin girişinden korunmuştu ve meclisler, ortaya çıkan devrimci faaliyetler (barışçıl gösteriler, göstericilerin korunması, mahalleye ve kasabaya gelen yerinden edilmiş insanlara yardım) arasında koordinasyon sağlama aracı olarak işlev görmüştür.¹⁸² Yerel meclislerin çoğu, 2011 yılında başlayan Suriye Devrimi'nin ardından halkın gayretleriyle kurulmuştur. İlk yerel meclis 2012 yılında kurulmuş olup, başlangıçta insani yardım çalışmalarıyla faaliyete geçmiş ve zamanla, Suriye hükümetinin belirli bölgelerden çekilmesiyle oluşan boşluğu doldurmaya çalışarak görev alanını.¹⁸³

Genel olarak, 2012 ve 2013 yılları arasında muhalefet kontrolündeki bölgelerde birçok yerel meclis oluşmuş, ancak bu meclisler genellikle tutarsız ve koordine bir şekilde kurulmuştur. Birçok durumda, aktivistler, hükümet güçlerinin çekilmesinin ardından "yerel koordinasyon komiteleri" olarak bilinen yapılar oluşturmuşlardır. Bu yeni yerel meclisler genellikle sivil liderler tarafından yönetilmekteydi ve amaçları, Suriye hükümetine alternatif yönetim mekanizmaları yaratmak ve temel hizmetleri sunarak ihtiyaçları karşılamaktı.

Yerel meclisler, hizmet sunumu alanında anahtar kurumlar olarak görülmekte olup, aynı zamanda sivil kayıt yönetimi gibi idari işlevleri ve hizmet sunumunda diğer etkili taraflarla koordinasyonu da üstlenmektedirler.¹⁸⁴

Genel olarak, 2012 ve 2013 yılları arasında muhalefet kontrolündeki bölgelerde birçok yerel meclis oluşmuş, ancak bu meclisler genellikle tutarsız ve koordine bir şekilde kurulmuştur. Birçok

¹⁸² Yerel Kalkınma ve Küçük Projeleri Destekleme Ofisi. (2020). *Yönetişim Deneyimleri Suriye'de (Yerel Meclislerin Oluşumu ve Çalışmaları Üzerine Bir Bakış)*. .pdf . s.7 Erişim tarihi: 27.09.2021

<https://linksshortcut.com/iIPxZ>

¹⁸³ Neccar, B., 2017, a.g.e., s.17.

¹⁸⁴ Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Yerel Meclislerin Mevcut ve Geçiş Dönemindeki Rolü: Anket Sonuçlarının Analitik İncelemesi*, 17 Mayıs 2016, erişim adresi: <https://linksshortcut.com/DYXet>.

durumda, aktivistler, hükümet güçlerinin çekilmesinin ardından "yerel koordinasyon komiteleri" olarak bilinen yapılar oluşturmuşlardır. Bu yeni yerel meclisler genellikle sivil liderler tarafından yönetilmekteydi ve amaçları, Suriye hükümetine alternatif yönetim mekanizmaları yaratmak ve temel hizmetleri sunarak ihtiyaçları karşılamaktı. Yerel meclisler, hizmet sunumu alanında anahtar kurumlar olarak görülmekte olup, aynı zamanda sivil kayıt yönetimi gibi idari işlevleri ve hizmet sunumunda diğer etkili taraflarla koordinasyonu da üstlenmektedirler:

- 1- Devrimsel Meclisler: Bu meclisler, bir bölgenin özgürleşmesinden önce var olan ya da özgürleşme sonrasında devrim hareketinin koordinasyonları haline dönüşen yapılardır.
- 2- Dayatılan Meclisler: Bu meclisler, bir bölgeyi özgürleştiren gruplar tarafından zorla dayatılan meclislerdir (bu meclislere çoğunlukla "şura meclisleri" adı verilmiştir, ancak bazı bölgelerde bu isim, yerel meclis için genel veya seçilerek oluşturulan bir yapı olarak kullanılmaya başlanmıştır).
- 3- İttifak Meclislerinden Oluşan Meclisler: Bu meclisler, ulusal devrim ve muhalefet ittifakının oluşmasının ardından, illeri temsil eden üyeleri kapsamak üzere tasarlanmış olan il meclisleri tarafından oluşturulmuştur. Bu meclisler, belirli şehir ve kasabalarda yerel meclis üyeleri olarak bazı kişileri atayarak kendilerine yerel meşruiyet kazandırmaya çalışmışlardır. Ancak, bu meclisler, yerel bir dayanağa sahip olmadan hızla ortadan kaybolmuştur.
- 4- Yerel Öncüler ve Aktivistler Tarafından Oluşturulan Meclisler: Bu meclisler, Suriye hükümetinin kontrolünden çıkan kasaba ve şehirlerde, önde gelen kişilerin ve aktivistlerin bir araya gelerek oluşturduğu yerel meclislerdir. Zamanla, katılımcıların rolleri belirlenmiş ve önde gelen kişilerin genel kurulda (ya da seçim kurulu ya da şura meclisi olarak adlandırılabilir) belirli bir rolü olmasına karar verilmiştir. Meclis üyeliği ise, mümkün olduğunca, aktivistlere ve yetenekli bireylere bırakılmıştır.

Muhalefetin kontrolündeki bölgelerde ortaya çıkan yerel konseyler, yerel toplumların öz yönetim arzularını yansıtmaktadır. Ancak, dış müdahaleler ve iç çatışmalar bu konseylerin sürekliliğini ve bağımsızlığını olumsuz etkilemiştir.

2.2.1.2. Yerel Meclislerin Seçilmesi

Yerel meclislerin biçimleri, yerel koşullar ve etkili güçlerin doğasına göre çeşitlilik göstermiş, bu da etkinlikleri ve sürdürülebilirliklerinde farklılıklara yol açmış ve nihayetinde tek bir biçimde sabitlemiştir.

Zamanla, 2014 ortalarına gelindiğinde, daha önce bahsedilen dört tür arasında bir seçilme süreci yaşanmıştır (bu, bazı yapıların birleşmesi veya ortadan kalkması anlamına gelmektedir). Bu sürecin başlıca nedenleri şunlardır:

- 1- Meşruiyet Eksikliği: Bazı meclisler, topluluklarında meşruiyet kazanma konusunda yetersiz kalmıştır.
- 2- Hizmet Sunma Yetersizliği: Bazı meclisler, halka ek bir değer sunamadan hizmetleri yerine getirmemiştir.

Sonuç olarak, dördüncü model, Suriye'nin devlet kontrolü dışındaki bölgelerin çoğunda yarı genel bir yapı olarak öne çıkmıştır. Ayrıca, bu süreçte yerel meclislerin çalıştığı "seçim dönemi" süresi de gelişim göstermiştir; başlangıçta üç ay olan bu süre, zamanla altı aya ve çoğu durumda bir yıla çıkarılmıştır.¹⁸⁵ Adaylar ve halk, çatışmanın yıllarca sürebileceğini göz önünde bulundurarak, yerel meclislerin oluşturulmasında hizmet sunma yeteneğine sahip bireylere yönelmiştir. 2017 Aralık itibarıyla, muhalefet kontrolündeki bölgelerde yaklaşık 470 yerel meclis bulunmaktadır; bunlardan 393'ü sürekli, geri kalanı ise zorunlu göç veya tahliye nedeniyle oluşmuştur. İdlib ilinin, 156 meclisle diğer illere göre öne çıktığı belirtilmektedir; buna karşın, Şam ili yalnızca beş meclis ile en geride kalmıştır.¹⁸⁶

Yerel konsey üyelerinin seçimi zamanla daha organize ve şeffaf bir hale gelmiştir. Ancak, meşruiyet ve adil temsil ile ilgili zorluklar, özellikle tek tip bir seçim mekanizmasının olmaması nedeniyle devam etmektedir.

2.2.2. Yerel Meclislerin Oluşumunun Önemi

Yerel meclisler, Suriye devriminden doğan en önemli yapılar arasında sayılmaktadır. Bu meclisler, merkezi otorite ile olan ilişkilerdeki dönüşümü ifade etmekte ve Suriye'nin mevcut ve geçiş dönemlerini yönetme aracı olma potansiyeline sahiptir. Kuruluşlarından bu yana, bu meclisler, mevcut "sivil devletin" eksikliğine karşı bir alternatif sunmakta ve bu bölgelerdeki halk tarafından yönetilmektedir. Ayrıca, muhalefet koalisyonuna bağlı geçici hükümet tarafından yerel

¹⁸⁵ **Yerel Kalkınma Ofisi & Küçük Projeleri Destekleme Ofisi**, *Suriyede Yönetişim Deneyimleri (Yerel Meclislerin Kurulumu ve Faaliyetlerine Bir Bakış)*, Mart 2020, PDF, ss. 7-8, erişim adresi: <https://linksshortcut.com/iIPxZ>, erişim tarihi:12.12.2022

¹⁸⁶ **El-Desuki, E.**, *(Kırae Tahliyye listitlai Vaki ve Tehaddiyati'l-İdare el-Maliyye li'l-Mecalis el-Mahaliyye) / Yerel Yönetimlerin Finansal Yönetim Gerçekleri ve Zorlukları Üzerine Analitik Bir Okuma*, Umran Stratejik Araştırmalar Merkezi, 8 Aralık 2017, erişim adresi: <https://linksshortcut.com/NeQOj>, erişim tarihi:12.12.2022

yönetimler için bir bakanlık oluşturulmuştur. Bu bakanlık, Suriye'nin çeşitli illerinde yerel meclislerin seçimlerini denetlemektedir. Örneğin, Temmuz 2019'da, Dera ilinde yerel meclis seçimleri hazırlığı yapıldığı duyurulmuştur; ancak bu seçimler, Suriye hükümetinin tam kontrolü sağladığı dönemde gerçekleşmemiştir.

Genel olarak, Suriye halkı, Esad yönetimi döneminde gerçek anlamda demokratik bir seçim süreci yaşamamıştır. Gerçek yerel seçim deneyimleri yaşamış olan Suriyeliler, bu demokratik deneyimlerin tüm Suriye'de tekrarlanmasını istemektedir. Ancak, bu deneyimler, birçok şehir ve bölge, özellikle 2018'de Doğu Guta'ya düzenlenen saldırılarla birlikte sona ermiştir. Örneğin, "Sarakib" şehrinin yerel meclisi, 2020'de Rusya desteğiyle Suriye hükümeti tarafından kontrol altına alınmadan önce, "Tahrir el Şam" gibi radikal gruplarla sürekli bir çatışma içinde olmuştur. Bu nedenle, birçok Suriyeli, demokratik seçimler aracılığıyla temsilcilerini seçmek için uygun zamanı beklemektedir.¹⁸⁷

Yerel konseylerin önemi, halkın katılımını artırma ve yerel istikrarı sağlama potansiyelinde yatmaktadır. Ancak, sürekliliklerini sağlamak ve siyasi çatışmaların araçlarına dönüşmelerini önlemek için daha fazla kurumsal desteğe ihtiyaç duyulmaktadır.

2.2.2.1. Yerel Meclis Türleri

Yerel yönetim yapılarını ortaya çıkışı, devlet otoritesinin zayıflaması ve yerel girişimlerin önem kazanması ile ilişkilidir. Bu durum, yerel toplumların kendilerini yönetme arzu ve yeteneklerini göstermektedir. Ayrıca, muhalefetin kontrolündeki yerel meclislerin sayısı, askeri kontrol haritasındaki değişikliklere bağlı olarak sürekli değişmiştir. Rejimin yeniden kontrolü ele geçirmesi veya "İŞİD" gibi grupların ortaya çıkması, yerel meclislerin varlığını etkilemiştir.

Genel olarak, yerel meclisler Suriye'nin çoğu bölgesinde, devletin (rejim) meclislerine alternatif olarak ortaya çıkmıştır ve üç türde sınıflandırılabilir:

- Yerel Meclis Birliğine Bağlı Yerel Meclisler: Suriye'nin tüm illerini temsil eden bu meclisler, her meclisin bağlı olduğu alt yerel meclisler grubu ile birlikte çalışmaktadır. Bazı

¹⁸⁷ **El-Ahmed, S.**, (*An et-Tecrife ed-Dimukratiyye ve'l-Intihabat el-Mahaliyye fi Menatiki'l-Muaarida es-Suriye*) / *Suriye'nin Muhalefet Bölgelerinde Demokratik Deneyim ve Yerel Seçimler*, syrddata.com, 23 Ekim 2019, erişim tarihi: 29 Kasım 2021, erişim adresi:

<https://syrddata.com/%D8%B9%D9%86%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AC%D8%B1%D8%A8%D8%A9%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%85%D9%82%D8%B1%D8%A7%D8%B7%D9%8A%D8%A9%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%AE%D8%A7%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D8%A7/>

meclisler güvenlik gerekçeleriyle Suriye dışında bulunmaktadır; özellikle rejim kontrolündeki bölgeleri temsil eden meclisler¹⁸⁸.

- Kürt Yerel Meclisleri: İki ana yapı altında toplanan bu meclisler, Suriye Kürt Ulusal Meclisi ve Batı Kürdistan Halk Meclisi'ne bağlıdır. Sadece Halep ve Haseke illerindeki Kürt nüfus yoğunluğu olan bölgelerde bulunmaktadır. Ayrıca Halep, Şam ve Rakka'nın merkezlerinde de temsil edilmektedirler¹⁸⁹.¹⁹⁰
- İdlib Belediyeleri: İdlib ilinde, Heyetu Tahriri'ş-Şam kontrolündeki bölgelerdeki atama esasına dayalı belediyelerdir.

2011 yılında Suriye'deki "devrim" başladığında, çeşitli muhalefet grupları, kontrol ettikleri bölgelerde yerel yönetim yapıları oluşturmuştur. 2011-2012 yılları arasında, rejimin yönettiği belediye ve şehir meclislerinin esnek bir alternatifi olarak gerçek bir yapı ortaya çıkmıştır. Muhalefet bölgelerinde yerel yönetim yapıları, yerel meclisler, hizmet komiteleri ve sivil toplum kuruluşları gibi çeşitli yapılarla ortaya çıkmıştır. Bu yapılar, temel hizmetlerin sağlanmasında ve topluluğun yönetime katılımının artırılmasında kritik bir rol oynamıştır. Yerel meclisler, Suriye'deki hizmet sunumunda kendilerini önemli kurumlar olarak kanıtlayarak, insani yardım alanında başlayan çalışmalarını zamanla geliştirerek, bazı bölgelerdeki devletin çekilmesi sonucunda oluşan boşluğu doldurmaya çalışmıştır.¹⁹¹

Meclis türleri, sayıları ve rollerine yönelik gelişmeler, ülkedeki siyasi ve askeri gelişmelerden doğrudan etkilenmiştir. Muhalefet Bölgelerindeki Yerel Meclis Sayısı, Suriye topraklarındaki askeri kontrol haritasındaki değişikliklere bağlı olarak her zaman değişmiştir. Örneğin, Doğu Guta'nın rejim kontrolünden çıkmasının ardından bölgede 42 yerel meclis bulunmaktaydı. Rejim tekrar kontrol sağladığında bu meclislerin varlığı sona ermiştir. Rakka, Deyrizor ve doğu bölgelerinde "DAEŞ" girmeden önce de benzer durumlar yaşanmıştır. Ayrıca,

¹⁸⁸ **Diyalog semineri** | Suriye'deki siyasi sürecin sahnesi ve ulusal düzeyde ihtiyaç duyulanlar, Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi, Perşembe, 19 Kasım 2020.

<https://www.omrandirasat.org/%D8%AE%D8%B1%D8%A7%D8%A6%D8%B7-%D9%88%D8%A5%D9%86%D9%81%D9%88%D8%BA%D8%B1%D8%A7%D9%81/tag/%D9%88%D8%AD%D8%AF%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AC%D8%A7%D9%84%D8%B3%20%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%AD%D9%84%D9%8A%D8%A9.html> erişim tarihi:12.12.2022

¹⁸⁹ **Takhaubi, A. R. S., Suriye'deki Kürt Projesinin Geleceği**, Jusoor, İstanbul, 20 Ocak 2020, erişim adresi: <https://jusoor.co/tr/details/%D9%85%D8%B3%D8%AA%D9%82%D8%A8%D9%84%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B4%D8%B1%D9%88%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D9%83%D8%B1%D8%AF%D9%8A-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A9>.

¹⁹⁰ **el-Kuvvetli, B., ve diğerleri.** (n.d.). (*İdare el-Mahaliyye fi Suriye*) / *Suriye 'de Yerel Yönetim*. Araştırma ve Yönetim Grubu, Norveç Halk Yardımcıları Derneği desteğiyle gerçekleştirilmiştir. PDF, s. 6. Erişim adresi: www.rmteam.org. erişim tarihi:12.12.2022

¹⁹¹ **Neccar, B.,**2017,. a.g.e., s.30

Humus ve Güney Suriye'deki Dera ve Kuneytıra gibi bölgelerde de rejim kontrolü sağlandığında yerel meclislerin varlığı sona ermiştir. Rus müdahalesi, rejim lehine kontrol haritasındaki ana kırılma noktası olmuştur. Dolayısıyla, 2015-2016 yıllarında yerel meclis sayısında önemli bir düşüş yaşanmıştır. 2015 yılındaki Rus müdahalesi öncesinde muhalefet bölgelerinde tam sayı olmamakla birlikte 400-500 meclis bulunduğu tahmin edilmektedir (El-Hafi, 2022).¹⁹² Günümüzde ise Halep kırsalında 17 ana meclis, Rakka ve Haseke'de birer meclis, Hatay'da 7, Kilis'te 5, Gaziantep'te 5, Urfa'da 2 ve İdlib'de 7 belediye bulunmaktadır.¹⁹³

Yerel meclislerin sayısı Suriye'deki çatışmaların dinamikleri ve askeri kontrolün değişmesiyle büyük ölçüde etkileniyor. Bu durum yerel yönetimlerin istikrar kazanmasının ve kendini sürdürebilmesinin ne kadar zor olduğunu göstermektedir.

2.2.2.2. Yerel Meclislerin Hedefleri

Yerel meclisler, hükümetin yokluğunda oluşan boşluğu doldurmayı, gerekli hizmetleri sunmayı ve gelecekteki belediyelerin temellerini atmayı hedeflemektedir. Ana hedefleri arasında sivil yaşamı yönetmek, yardım dağıtmak, çeşitli hizmetleri sunmak ve gelecekteki belediyeleri kurmak, ayrıca toplumda ulusal desteği artırmak yer almaktadır.

Yerel meclisler, hükümetin bıraktığı boşluğu doldurmak amacıyla, gelecekteki belediyelerin yapılandırılmasına yönelik hizmet sunmayı ve geçici hükümetle iletişim kurarak gelecekteki seçimler için hazırlık yapmayı hedeflemektedir. Bu hedeflerden bazıları daha ayrıntılı olarak şu şekilde sıralanabilir:

- **Sivil Hayatın Yönetimi:** Yerel meclisler, tüm bireyleri temsil ederek, her bir ilde sivil hizmetlerin sunulmasını sağlamakta, böylece kaliteyi temin etmek ve iyileştirmek için çabaları takip etmekte ve gözlemlemektedir.
- **Yardım Dağıtımı:** İllere ulaşan tüm yardımların, ister bireylerden, ister gruplardan, ister devletlerden olsun, adalet ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda yerel meclislerin çalışma alanlarına yönelik uzman ağlar aracılığıyla dağıtımını sağlamaktadır.
- **Hizmet Sunumu:** Yerel meclisler, insani yardım, tıbbi hizmetler, medya hizmetleri, sivil polis gücü, hukuki hizmetler, yeniden inşa hizmetleri, idari ve beceri geliştirme hizmetleri gibi çeşitli alanlarda hizmet sunmaktadır.

¹⁹² **Abdullah el-Hafi ile Mülakat.** (5 Ocak 2022). Yerel Meclisler Birimi'nde Yönetişim ve Kapasite Geliştirme Uzmanı ile yapılan görüşme.

¹⁹³ **Mazar Şerbaci,** Yerel Meclisler Birimi'nde Yönetişim ve Kapasite Geliştirme Sorumlusu, Araştırmacı ile Mülakat, 5 Ocak 2022.

- Gelecek Belediyelerinin Temellerini Atmak: Geçici hükümetle ve daha sonra seçilecek hükümetle bağlantılı bir şekilde gelecekteki belediyelerin temellerini oluşturmaktadır.
- Toplumda Ulusal Destek Oluşturma: Herhangi bir ideolojik, partizan veya siyasi arzudan uzak, sivil çalışmalar yoluyla toplumda ulusal desteği inşa etmektedir.¹⁹⁴

Yerel meclislerin, ulusal direniş gruplarının kontrolündeki bölgelerde üstlendiği roller ise sağlanan imkanlar ve yerel kabul ile etkileşim ağlarına bağlı olarak değişiklik göstermiştir.

Yapılan anketler, önceki araştırmalar ve araştırmacının yerel meclislerin rolü hakkında gerçekleştirdiği görüşmeler sonucunda, halkın görüşleri şu şekildedir:

- Çoğunluk, yerel meclislerinin hizmet sunma rolüne vurgu yaparak, insani yardım, altyapı, sağlık ve eğitim alanlarında yerel hizmetlerin sağlandığını düşünmektedir.
- Daha az bir oran, meclislerin sadece hizmet sunmakla kalmayıp, aynı zamanda siyasi bir rol üstlendiğini görmekte; bu durumun en belirgin yansımaları arasında siyasi beyanlar, siyasi etkinliklere katılım, gösteri düzenleme, toplumsal uzlaşa sağlama ve rejim ile yerel müzakereler yapma yer almaktadır.
- Çok az bir kesim ise meclislerin tamamen siyasi bir rol üstlendiğini düşünmektedir.¹⁹⁵

Ulusal Koalisyon'un Suriye Devrimi ve Muhalefet Güçleri mevcut aşamada yerel meclislerin hedeflerini şu şekilde belirlemektedir:

- Devletin Bıraktığı Boşluğu Doldurmak: En iyi şekilde, mümkün olduğunca çok sayıda bireye sivil hizmetler sunarak devletin yokluğunun yarattığı boşluğu doldurmak.
- Sivil Hayatın Yönetimi: Bu meclislerin sivil yaşam alanlarını yönetmeye yönelik hedefleri bulunmaktadır.
- Bireyleri Temsil Etmek: Meclis, hizmet alanında çalışan bireyleri tamamen temsil etmeli ve il genelinde tüm faaliyetleri takip ederek kalitelerini ve iyi bir şekilde uygulanmalarını sağlamalıdır.
- Yardım Dağıtımı: İllere ulaşan yardımları (bireylerden, gruplardan veya devletlerden) adalet ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda yerel meclis bürolarının çalışma alanlarında uzmanlaşmış ağlar aracılığıyla dağıtmak, aynı zamanda ihtiyaçlara göre hizmet sunmak;

¹⁹⁴ Raşid, M., ve diğeri. (2013). *Suriye'deki Yerel Yönetimlerin Çalışmalarını Koordinasyon İlkeleri*. aljumhuriya.net. Erişim tarihi: 19 Eylül 2021. [Erişim adresi](#).

¹⁹⁵ el-Ahmed, S. (2016). *Yerel Yönetimlerin Mevcut ve Geçiş Dönemindeki Rolü: Bir Anket Sonuçlarının Analitik Okuması*. Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi. Erişim tarihi: 26 Eylül 2021. [Erişim adresi](#).

bu ihtiyaçlar arasında insani yardım, tıbbi, medya, hukuki hizmetler, sivil savunma ile yeniden inşa ve idari gelişim yer almaktadır.

- Gelecek Belediyelerinin Temellerini Atmak: Geçici hükümetle ve daha sonra seçilecek hükümetle bağlantılı bir şekilde gelecekteki belediyelerin temellerini oluşturmak.
- Ulusal Birlikteliği Güçlendirmek: Herhangi bir ideoloji, partizanlık veya siyasi etkiden uzak, sivil çalışmalarla toplumsal dayanışmayı artırmak.¹⁹⁶

Son olarak, yerel yönetim yapılarının (yerel meclisler gibi) müzakerelerde kritik bir rol oynadığı, yalnızca yerel toplulukların kapı bekçisi olmadıkları, aynı zamanda destek sağladıkları ve kapsadıkları bölgelerdeki ihtiyaçlara dair bilgiler sağladıkları ifade edilmektedir. Bazı büyük meclisler insani yardım koordinasyon büroları da kurmuştur. Ancak, farklı yerel meclislerin kendi aralarında rekabet ettiği alanlar da bulunmaktadır.

Yerel meclisler, sivil yaşamı güçlendirmede ve yerel toplumun ihtiyaçlarını karşılamada hayati bir rol oynamaktadır. Ancak, bu meclislerin yardımların ve hizmetlerin adil ve etkili bir şekilde dağıtılmasını sağlamak için şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmaya odaklanması gerekmektedir.

2.2.3. Yerel Meclislerin Hukuki Sistemi

Yerel meclislere uygulanabilir tek bir hukuki sistem veya iç tüzük bulunmamakta, bu da performans ve yaklaşımda farklılıklara yol açmaktadır. Bazı bölgelerde bazı düzenlemeler bulunsa da, bunların uygulanması garanti edilmemekte ve bu durum yasal ve idari zorluklar yaratmaktadır.

Yapılan önceki araştırmalar ve araştırmacının gerçekleştirdiği görüşmelerden anlaşıldığına göre meclisler için uygulanabilir tek bir iç düzenleme ya da yazılı bir sistem bulunmamaktadır.¹⁹⁷ Bu durum, çoğu konuda meclislerin niteliksel bir yaklaşım sergilemesine neden olmaktadır. Örneğin, Gaziantep'e bağlı yerel meclisler ortak bir iç düzenlemeye sahip olmasına rağmen, bu düzenlemenin pratikteki yeri sorgulanmaktadır; mesela, Azez Meclisi, aşiret ve aile uzlaşmalarına dayanmaktadır.¹⁹⁸ Cerablus ve Bab bölgelerinde de benzer bir durum gözlemlenmektedir.¹⁹⁹ Kilis bölgesinde askeri dengeler etkili olsa da, meclisler yine de gruplar ve aileler arasında bir uzlaşma

¹⁹⁶ **İttifak.** (2021). *Yerel Meclislerin Hedefleri*. Suriye İhtilal ve Muhalefet Ulusal Koalisyonu. Erişim tarihi: 22 Şubat 2021. [Erişim adresi](#) .

¹⁹⁷ **El-Hafi, & Sharabji,** a.g.e

¹⁹⁸ **Yaser Hamdu,** Azez Yerel Meclisi Basın Ofisi Müdürü (2015'ten itibaren), Araştırmacı ile Mülakat, Ocak 2022.

¹⁹⁹ El- Hafi, a.g.e

sürecine dayanmaktadır.²⁰⁰Kilis ve Afrin'de iletişim kurduğumuzda, yürütme yönetmeliklerinin 107 madde olduğu belirtilmektedir. Bab ve Cerablus'un kendine özgü bir iç düzenlemesi var, ancak bu düzenlemenin ne kadar etkin kullanıldığı belirsizdir. Küçük kasaba ve köylerde ise genelde standart bir model yoktur; her bölgenin kendine özgü bir modeli bulunmaktadır. Örneğin, Azez, Maraş ve Suran bölgelerine belediye denirken, "Ahtarın" bölgesinde yerel meclis olarak adlandırılmakta ve Bab ile Afrin bölgelerinde şubeleri bulunmamaktadır. Genel özellik, üzerinde inşa edilecek bir modelin bulunmadığıdır.²⁰¹

Yerel yönetim üyelerinin seçimine ilişkin: Yerel yönetim üyelerinin seçim yöntemi, doğrudan referandumla değil, farklı yöntemlerle belirlenmektedir. Bazı üyeler, seçkinler meclisi tarafından veya yerel sivil topluluklar tarafından belirlenmekte ya da önerilmektedir.²⁰² Bazı durumlarda ise, fiili otoriteler tarafından atanmaktadır. Uygulanan yasal çerçeve, yerel yönetim kavramının ötesine geçmekte ve özerklik veya federalizm kavramına yaklaşmaktadır. Ülkede bir bütün olarak tek bir yasanın bulunmaması nedeniyle, birçok farklı yasanın uygulanması söz konusudur; bazıları devletin yasalarına dayanmaktadır (bazı değişikliklerle), bazıları ise fiili güçler tarafından belirlenmiş yeni yasalardır. Bazı bölgelerde ise açık yasalar olmadan yönetim yapılmaktadır.²⁰³

Yerel meclisler için tek tip bir yasal çerçevenin olmaması, bu meclisleri geçici çözümlere bağımlı hale getirmiştir. Bu durum, bölgeler arasında büyük performans farklılıklarına yol açmıştır. Genel bir yasal çerçeve, yerel yönetimi güçlendirmek için kritik bir ihtiyaçtır.

2.2.4. Yerel Meclislerin Finansman Kaynakları

Yerel meclisler, geçici hükümetin yetersizliği nedeniyle ciddi bir mali kaynak yetersizliği yaşamaktadır ve bu durum, büyük ölçüde dış desteğe bağımlı hale gelmelerine neden olmaktadır.

²⁰⁰ Cemal Osman, 2017-2020 yılları arasında Bab Meclisi Eski Başkanı, Araştırmacı ile Mülakat, 15 Aralık 2021.

²⁰¹ El- Hafi, a.g.e.

²⁰² Destek Koordinasyon Birimi, *Yerel Yönetimler, Suriye Hükümetinin Kontrolü Dışındaki Bölgelerde*, Suriye Hukuk Platformu Uzmanları tarafından yayınlanan, 2021, s. 16, https://acusy.org/ar/imu_reports/imu-local-councils-in-the-areas-non-held-by-the-syrian-regime-01-narrative-2021/ erişim tarihi: 12.12.2022

²⁰³ a.g.e., s.16

Bu bağımlılık, sürdürülebilirliklerini tehdit etmekte ve siyasi baskılara maruz kalmalarına yol açmaktadır.

Geçici Suriye hükümetinin (muhalafet) etkili ve anlamlı bir rolü bulunmamaktadır; bu durum, hükümetin yeterli mali kaynaklara sahip olmaması nedeniyle sürekli olarak görevlerini yerine getirmekte zorluk çekmesine yol açmaktadır. Türk yönetimi altında olan bölgelerdeki yerel meclisler, bağımsız bir şekilde çalışmakta ve birbirleriyle koordine olmadan, geçici hükümetin etkili bir denetimi olmadan faaliyet göstermektedir. Bu da yardım kuruluşları arasında belirsizlik ve güven eksikliğine neden olmaktadır. Uluslararası toplum, geçici Suriye hükümetine doğrudan mali destek sağlamakta tereddüt etmektedir, zira bu hükümetin etkin ve bağımsız bir şekilde yönetme kapasitesinden şüphe duymaktadır. Bunun yerine, uluslararası toplum genellikle sivil toplum kuruluşları ve yarı bağımsız kuruluşlarla iş birliği yapmayı tercih etmektedir; bu durum, onlara daha fazla kontrol ve düzenli denetim raporları talep etme imkanı sağlamaktadır.²⁰⁴

Yerel meclislerin karşılaştığı en büyük zorluklardan biri mali kaynak eksikliğidir. Bu durum, onları büyük ölçüde dış desteğe bağımlı hale getirmiştir. Böyle bir bağımlılık, meclislerin sürdürülebilirliğini tehdit etmekte ve onları siyasi baskılara açık hale getirmektedir.

Yerel meclislerin bağımsızlığını sağlamak için yerel finansman kaynaklarının güçlendirilmesi hayati önem taşımaktadır. Meclisler, yerel gelir toplama mekanizmalarını geliştirmeye ve sürdürülebilirliklerini sağlamak için dış yardımlara olan bağımlılığı azaltmaya çalışmalıdır.

2.2.4.1. Yerel Meclislerin Bütçesi

Yerel maliyelerin incelenmesi, merkezi hükümet, karar alıcılar ve yerel halk için önem kazanmaktadır. Bu, politika belirleme ve karar alma süreçlerine katkı sağlamakta, ekonomik manzara ve yerel ihtiyaçların belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum, karar alıcıların hedefleri gerçekleştirmek için kaynakları rasyonel bir şekilde yönetmelerine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, yerel bütçenin tanımı şu şekilde yapılabilir: Yerel birimlerin yıllık gelir ve giderlerinin tahmini mali planı olup, bu birimlerin belirlediği ekonomik, siyasi ve sosyal hedeflerin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

²⁰⁴ **Sinan Hatahat**, *İdare Yapıları, İnsani Müdahale ve Kuzeybatı Suriye'de Deprem Müdahalesi*, Suriye Süreçleri Projesi (Syrian Trajectories Project), Robert Schuman Merkezi, EUI, 2023, PDF, s. 9, <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/75631/QM-04-23-589-AR-N.pdf?sequence=6&isAllowed=y> erişim tarihi: 12.01.2024

Yerel maliyelerin konusu, muhalefet gruplarının kontrolündeki bölgelerdeki yerel meclisler için önem kazanmaktadır; zira bu meclisler, rolleri, süreklilikleri ve bağımsızlıkları tehdit eden kronik mali yetersizlikler yaşamaktadır. Bu nedenle, yerel meclislerin bütçesi, hazırlanma mekanizması, sorumlu kuruluşlar, gelir kaynakları ve harcama yönelimleri açısından ele alınacaktır; böylece sorun alanlarının belirlenmesi ve düzeltici önlemlerin alınması sağlanacaktır.

Yerel meclislerin karşılaştığı en büyük zorluklardan biri mali kaynak eksikliğidir. Bu durum, onları büyük ölçüde dış desteğe bağımlı hale getirmiştir. Böyle bir bağımlılık, meclislerin sürdürülebilirliğini tehdit etmekte ve onları siyasi baskılara açık hale getirmektedir.

Suriye'nin muhalefet kontrolündeki bölgelerinde yerel meclislerin Mali durumunu incelemek son derece önemlidir, çünkü bu meclisler, kamu hizmetleri sunma ve toplumsal istikrarı sağlama rolünde merkezi bir konuma sahiptir. Bu meclisler, sürdürülebilirliklerini ve bağımsızlıklarını tehdit eden kronik Mali açıklar gibi büyük Mali zorluklarla karşı karşıyadır. Yerel bütçe, yerel birimlerin beklenen gelir ve giderlerini tahmin eden yıllık bir Mali plandır. Mali ofis ve yürütme kurulu, yerel meclislerin bütçe taslağını hazırlamakla sorumludur, ancak meclisleri oluşturan genel kurulun bütçe taslağını onaylamadaki rolü zayıftır; bu durum, iller meclisleri için de geçerlidir.²⁰⁵ Muhalefet kontrolündeki yerel meclislerin gelir kaynakları çeşitlidir ve şunları içerir:

1. Dış Destek: Uluslararası kuruluşlar ve bağışçılardan gelen destek, bu meclislerin finansmanı için ana kaynaktır. Ancak, bu desteğe aşırı bağımlılık, yerel kararların bağımsızlığını etkileyen bir bağımlılığa yol açabilir²⁰⁶.
2. Kendi Gelirleri: Yerel vergiler ve harçlar ile meclislerin oluşturduğu kalkınma projelerinden elde edilen gelirlerdir. Bu gelirleri artırmaya yönelik çabalara rağmen, kendi kendine yeterli Mali duruma ulaşmayı engelleyen zorluklarla karşı karşıyadırlar²⁰⁷.

Harcamalar ise temel olarak halkın temel hizmetlerini sunmaya yönlendirilmiştir; bunlar arasında eğitim, sağlık, su, elektrik ve temizlik hizmetleri yer alır. Ayrıca, bazı kaynaklar, sivil ve tapu kayıtlarının yönetimi ve yerel anlaşmazlıkların çözümü için ayrılmıştır. Bununla birlikte, Mali

²⁰⁵ **Ayman el-Dessouki**, *Yerel Konseylerin Mali Yönetiminin Gerçekliği ve Zorlukları Üzerine Anketin Analitik Okuması*, Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi, 8 Aralık 2017, <https://www.omrandirasat.org> . erişim tarihi: 12.12.2022

²⁰⁶ **Kheder Khaddour**, *Yerel Savaşlar ve Suriye'de Merkezi Olmayan Barışa Yönelik Beklentiler*, Carnegie Orta Doğu Merkezi, 28 Mart 2017, <https://carnegieendowment.org/research/2017/03/local-wars-and-the-chance-for-decentralized-peace-in-syria?center=middle-east&lang=ar> . erişim tarihi:10.11.2022

²⁰⁷ Abdul Wahab Assi, *Suriye Muhalif Bölgelerinde Yerel Konseyler Modeli*, Jusoor Orta Doğu Araştırma Merkezi, Aralık 2021, <https://jusoor.co> . erişim tarihi:12.12.2022

kaynakların sınırlılığı, bu hizmetlerin kalitesi ve sürekliliği üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır²⁰⁸.

Yerel finansman kaynaklarının güçlendirilmesi, yerel meclislerin bağımsızlığı için hayati öneme sahiptir. Meclisler, yerel gelir toplama mekanizmalarını geliştirmeye ve sürdürülebilirliklerini sağlamak için dış yardımlara olan bağımlılığı azaltmaya çalışmalıdır.

2.2.4.2. Hazırlama Mekanizması Ve Finansman Kaynakları

Yerel meclisler, bütçelerini bir dizi faktöre dayanarak hazırlamaktadır. Önceki çalışmalara dayanarak yapılan bir anketin sonuçları, yerel meclislerin %50'sinin bütçelerini hazırlarken mevcut mali kaynaklara dayanarak hareket ettiğini, %15'inin ise önceki deneyimlerine güvendiğini göstermektedir. Ayrıca, %14'lük bir kesim, bütçelerini beklenen giderlere dayanarak oluştururken, %12'si mali sorumlu kişinin tahminlerine dayanmakta ve %9'u da bağışçılardan beklenen destek miktarına göre bütçelerini belirlemektedir (anket, Omran Araştırma Merkezi tarafından gerçekleştirilmiştir)²⁰⁹.

Bütçe taslağının hazırlanmasından sorumlu olan çeşitli kuruluşlar bulunmaktadır. Önceki bir çalışmanın sonuçları, bütçe hazırlamada mali bürosunun diğer kuruluşlardan göreceli olarak daha fazla ilerleme kaydettiğini, bunun %37'si tarafından belirtildiğini göstermektedir. %31 ise yürütme ofisini meclisin mali politikasını oluşturmakla sorumlu birim olarak tanımlamaktadır. Geri kalan örneklemin %22'si, bütçe hazırlama sürecinin meclisin büroları ve idareleri tarafından gerçekleştirildiğini belirtirken, %10'u bunu yalnızca başkanın yetkisi olarak görmektedir.²¹⁰

Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen mülakatların sonuçları ve önceki bazı çalışmalar, yerel meclislerin bütçe hazırlama ve onaylama sürecini düzenleyen, ortak bir mali sistem ve hukuki mevzuat eksikliği olduğunu göstermektedir. Ayrıca, meclis örnekleminin bütçelerini hazırlamadaki deneyimlerinin çeşitliliği, yarısının mevcut mali kaynaklara dayalı gerçekçi bir mali politika oluşturma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, şu nedenlerle açıklanabilir: 1) Meclislerin bütçeleri hazırlama konusundaki mali deneyimleri, 2) mali açığı önleme isteği, 3) yerel halkın beklentilerini yükseltme sonucunda ortaya çıkacak olumsuz

²⁰⁸ a.g.e

²⁰⁹ Ayman el-Dessouki, "Yerel Konseylerin Mali Yönetiminin Gerçekliği ve Zorlukları Üzerine Anketin Analitik Okuması," Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi, 8 Aralık 2017, erişim tarihi 12 Ocak 2022, <https://www.omrandirasat.org>.

²¹⁰ Araştırmacı, Yapılan mülakatlara göre, Suriye'deki yerel yönetimler, karar alma süreçlerinde yetersiz finansman ve idari kapasite sorunlarıyla karşı karşıyadır (Araştırmacı, 2021-2022; EK 1 ve EK 2: Mülakat Kayıtları).

sonuçlardan kaçınma arzusu. Ayrıca, bütçenin hazırlanması ve onaylanmasında sorumlu kuruluşların çeşitliliği, meclislerin ortak bir iç ve mali sistem geliştirme konusundaki zayıf bağımlılığını pekiştirmektedir; bu da bütçelerin hazırlanmasında rol karmaşasına ve yetki çatışmalarına yol açmakta, dolayısıyla meclislerin mali şeffaflığını olumsuz etkilemektedir.

Genel olarak bütçe, gelir ve gider olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Yerel meclislerin bütçelerini finanse etme kaynakları açısından, meclislerin yerel harcamalarını finanse etmek için kullandıkları çeşitli mali kaynaklar bulunmaktadır.²¹¹

Bu kaynaklar, kendi kaynakları ve dış kaynaklar olarak iki grupta sıralanabilir:

- Yerel meclislerin mali yükümlülüklerden tahsil ettikleri yerel vergiler ve harçlar;
- Birincil olarak hükümet ve sivil toplum kuruluşları da dahil olmak üzere dış destek;
- Meclislerin kendi idaresi altında bulunan kamu mülklerinin yatırımları yoluyla elde ettikleri mali gelirler;
- Yerel meclisler tarafından sahip olunan veya yönetilen kalkınma projelerinden elde edilen mali gelirler;
- Bireylerin doğrudan veya dolaylı olarak sağladığı bağış ve yardımlar;
- Ulusal koalisyon ve geçici Suriye hükümeti gibi resmi muhalefet kuruluşlarından sağlanan destek;
- Askeri grupların meclislere sağladığı aynı veya nakdi destek²¹².

Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen (mülakatlar Ayrıntılı bilgi Ek 1’de yer almaktadır). ve önceki çalışmalara göre, yerel meclisler, mali yükümlülerden vergi ve harç tahsil etmek için çeşitli mekanizmalara dayanmaktadır. Bu araçlar şu şekilde sıralanabilir: yerel vergi tahsilatçıları atamak, meclisin sağladığı hizmetler (örneğin, ekmek, yardım paketleri) üzerinden vergi ve harç almak, meclisin tahsilat görevlerini yerel kuruluşlara (örneğin, yerel polis, askeri gruplar veya sivil toplum kuruluşları) devretmek.

Yerel meclislerin, kaynaklarını artırmak ve hizmet kalitesini yükseltmek için yerel tahsilat yöntemlerine artan bir şekilde başvurmasına rağmen, bu alandaki çabalarını engelleyen çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu zorluklar, öncelik sırasına göre şunlardır:

- Yerel halkın düşük gelir seviyesi.
- Yerel halkın meclisle işbirliği yapmaması.

²¹¹ a.g.e

²¹² el-Dessouki, a.g.e

- Meclislerin tahsilat yapacak icra organının olmaması.
- Tahsilat için düzenleyici ve hukuki bir mekanizmanın yokluğu.
- Yerel askeri güçlerin işbirliği yapmaması.
- Tahsilat için mali sistemin yokluğu.
- Meclislerin mali şeffaflık düzeyinin zayıflığı.

Ayrıca, merkezi hükümet ile yerel meclisler arasındaki kaynakların paylaşımı, özellikle yeniden inşa sürecinde ve yerel kaynakların bol olduğu bölgelerde, taraflar arasında ileride ortaya çıkması beklenen sorunlu meselelerden biridir. Zira, çoğu yerel meclis, yerel gelirler üzerinde kontrol hakkına sahip olduğunu ve bunları merkezi hükümete göndermemesi gerektiğini vurgulamaktadır.²¹³

Birleştirici bir mali sistemin geliştirilmesi, yerel meclislerin etkinliğini artırmak için gereklidir. Gelir toplama mekanizmalarının iyileştirilmesi ve bütçe prosedürlerinin basitleştirilmesi, şeffaflığı artıracak ve dış yardımlara olan bağımlılığı azaltacaktır; böylece, yerel meclislerin sürdürülebilirliği ve yerel toplumun ihtiyaçlarını karşılama konusundaki etkinliği artacaktır.

2.2.5. Yerel Yönetimlerde Denetim Ve Muhasebe

Hesap verebilirlik ve denetim, yerel yönetimin başarısında temel unsurlar olarak kabul edilir ve şeffaflık ve verimliliğin artırılmasına katkı sağlar. Ancak, kapsamlı bir denetim çerçevesinin olmaması, belediyeler arasında projelerin uygulanmasında dengesizliğe yol açmaktadır. Ayrıca, Kuzey Suriye'deki yerel yönetimler büyük mali zorluklarla karşı karşıyadır ve bu durum durumu daha da karmaşık hale getirmektedir.

Yerel yönetimlerin hizmet sağlama konusundaki olumlu rolüne rağmen, şu ana kadar işleyişini bir bütün olarak yöneten tek bir idari denetim şemsiyesi bulunmamaktadır. Bu durum, özellikle projelerin uygulanmasında yerel yönetimler arasında dengesizliklere yol açmaktadır. Ayrıca, "Geçici Suriye Hükümeti" maddi kaynaklarının yetersizliği nedeniyle yerel yönetimlere gereken destek ve kaynakları sağlama kapasitesinde zayıflık yaşamaktadır.²¹⁴ Kuzey Suriye'deki

²¹³ Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Yerel Yönetimlerin Mali Yönetim Gerçekleri ve Zorlukları Üzerine Analitik Bir Okuma*, 2017, <https://linksshortcut.com/NeQQj> . erişim tarihi:11.09.2022

²¹⁴ **El-Desuki**, E., *Yerel Yönetimlerin Mali Yönetim Gerçekleri ve Zorlukları Üzerine Analitik Bir Okuma*, Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2017, <https://linksshortcut.com/NeQQj> erişim tarihi:11.09.2022

yerel yönetimlerin yapısı, şehirden şehre ve bölgeden bölgeye büyük farklılıklar göstermekte; yerel yönetimler, geleneksel bürokratik bir yapı üzerinde organize olmaktadır.

Araştırmacının yaptığı görüşmelerde, finansal denetim ve şeffaflık için belirgin bir mekanizma veya hukuki veya kurumsal temellerin mevcut olmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, geçici hükümetin ve diğer herhangi bir otoritenin, kuzey Suriye'deki yerel yönetimler üzerinde herhangi bir mali yetkisi veya rolü bulunmamaktadır.

Suriye Ulusal Koalisyonu, geçici Suriye Hükümeti'nin kurulmasına öncülük etmesine rağmen, bu hükümet, yerel yönetimler üzerinde yasal ve idari bir otorite olma hedefini gerçekleştirememiştir. Geçici hükümet, herhangi bir dönemde yeterli finansman elde edememiştir; bu nedenle uluslararası alanda zayıflamış olmasına rağmen hâlâ işlevini sürdürmektedir. Geçici hükümet, yerel yönetimlerle uyumlu bir yasal çerçeve oluşturmak amacıyla 107 numaralı yerel yönetim yasasının değiştirilmiş bir versiyonunu benimsemiştir.²¹⁵

Bu çerçeve, hükümetin kontrolü altındaki bölgelerdeki otoriteyi sürdürme amacıyla yerel yönetimlere yönelik yerel düzenlemeler içermektedir. Bu çabaları, yerel yönetimlerle işbirliği içinde yürüten Yerel Yönetim Bakanlığı gerçekleştirmekte, bazen de yerel liderler bu çerçevelerden faydalanmakta, ancak bu durum sürekli veya uyumlu bir şekilde gerçekleşmemektedir. Ayrıca, bu çerçevelerin yerel yönetimlerin çalışanları tarafından bilinmediği veya pratikte uygulanmadığı gözlemlenmiştir. Şura Meclisi belirli denetim işlevlerini yerine getirirken, yerel yönetimlerin yapısını ve faaliyetlerini bazı düzenlemeler organize etmekteydi. Bu düzenlemeler genellikle yerel meclisin yetkilerini, sorumluluklarını ve icra ofislerinin yetkilerini belirlemektedir. Örneğin, düzenlemeler seçim sürecini, üyelerin seçimi veya atanmasını, proje tahsis kurallarını, günlük çalışma ile ilgili idari unsurları ve disiplin cezalarını, ayrıca personel atama ve işten çıkarma gibi insan kaynaklarıyla ilgili meseleleri içermektedir. Ancak başlangıçta, kapsamlı bir düzenleyici kuralın yokluğunda, yerel yönetimler esasen yerleşik örf ve adetlere başvurmuş, daha sonra ise iller bazında belirlenen kuralları izlemeye başlamıştır. Zamanla, hukuk bürolarındaki uzmanlar ve avukatlar detaylı düzenlemeleri hazırlamak için çalışmış ve bu düzenlemeler daha sonra yerel yönetimlerle yapılan toplantılarda tartışılmıştır.²¹⁶

Geçici Suriye Hükümeti tarafından belirlenen düzenlemelerin çoğunun yerel yönetimlerce kullanıldığı belirtilse de, hala bu düzenlemelerin uygulanmasını sağlayacak mekanizmalar

²¹⁵ **Suriye Hükümeti, 107 Sayılı Yasa: Bölgesel ve Yerel Düzeylerde İdari Yetki Devri**, Şam, 2011.

²¹⁶ Hacı ve Diğerleri, a.g.e., s. 15

eksiktir. Bu nedenle, yerel yönetimler bu düzenlemelere uyulmasını güvence altına alamamakta; birçok yerel yönetim faaliyeti hâlâ doğaçlama bir şekilde sürdürülmektedir.²¹⁷

Etkili denetim ve hesap verebilirlik mekanizmalarının eksikliği, yerel hükümetin hizmetleri etkin bir şekilde sunma kapasitesini engellemektedir. Geçici hükümetten yeterli mali destek olmaması da bu idarelerin performansını olumsuz etkilemektedir; bu nedenle, şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmak için net yasal ve idari yapıların geliştirilmesi gereklidir.

2.2.6. Yerel Yönetimlerin Yapısı Ve Oluşum Mekanizmaları

Suriye muhalefetine kontrolündeki bölgelerde yerel yönetimlerin yapısı ve oluşum mekanizmaları, yerel koşullar ve karşılaşılan zorluklara bağlı olarak bölgeler arasında biraz farklılık göstermektedir. Yerel yönetimlerin oluşum mekanizmaları, seçim, uzlaşma, atama veya bireysel girişim gibi çeşitli yöntemleri içermektedir. Araştırmacının gerçekleştirdiği görüşmeler ve bazı ilgili önceki çalışmalar, genel eğilimin şu şekilde olduğunu ortaya koymuştur:

Yerel yönetimlerin oluşumu, aileler, kabileler ve her bölgedeki muhalif askeri meclisler arasında sağlanan uzlaşmaya dayanan atama yöntemlerine dayanmaktadır. Geçici Suriye Hükümeti'ne bağlı Yerel Yönetim Bakanlığı'nın bu süreçte hiçbir rolü bulunmamaktadır; bakanlık yalnızca önerilen yerel meclis başkan ve üyelerinin isimlerini onaylayarak ya da şeklen katılarak sınırlı bir işlev üstlenmektedir. Türk etkisi altında, yerel meclislerde sosyal temsili ve azınlıkları dikkate almak için belirli kriterler belirlenmiştir.²¹⁸

Görünüşe göre, "güvenlik" önceliği, yerel yönetimlerin oluşturulmasında, yerel ileri gelenler, kabile liderleri ve sivil aktivistler ile muhalif silahlı gruplar arasındaki uzlaşmaya dayanmaktadır. Bu durum, 2016 Eylül ayında kurulmuş olan "Cerablus" Meclisi örneğinde açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Bu meclis, 2014 ortalarında Halep İlçe Meclisi tarafından düzenlenen seçimler sonucunda kurulan eski meclisin yerine geçmiştir. "Güvenlik" önceliği, yerel meclis başkanlığı veya üyelikleri için adayların Türk onayına tabi olmasını da ifade etmektedir. Aynı zamanda, Azez gibi bazı yerlerde sosyal temsili dikkate alarak Kürt, Arap ve Türkmen temsilciler için koltuklar belirlenmiştir.²¹⁹

²¹⁷ Hacı, B. ve Diğerleri, *Yönetim Alguları: Suriye'deki Muhalefet Alanındaki Yerel Meclislerin Deneyimi*, Yerel Meclisler Birliği ve Swisspeace, 2017,

<https://www.swisspeace.ch/assets/publications/downloads/Articles/046872c539/The-Experience-of-Local-Administrative-Councils-in-Oppositionheld-Syria-Arabic-17-swisspeace-mediation.pdf>. erişim tarihi:09.11.2022

²¹⁸ Araştırmacı, a.g.e

²¹⁹Hamdou, Y. (2021). Azez Yerel Meclisi Medya Müdürü ile Mülakat. Zoom üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Bu durum, yerel yönetimlerin üyelerinin uzlaşısıyla seçilip belirlendiği, dolayısıyla seçimlerin, öncelik veya temsil mekanizması olarak daha önceki dönemlere göre geride kaldığı anlamına gelmektedir. Yerel yönetimlerin kurulmasında, yönetim ve görevlerin yerine getirilmesi için gereken yeterlilik ve deneyim, diğer kriterlere kıyasla öncelik taşımamaktadır (Aasi, 2021,s. 6).²²⁰ Bununla birlikte, sınırlı bir ölçekte daha önce yerel yönetimde çalışmış bazı kadrolara başvurulmuş, üye kapasitelerinin artırılması için bazı çabalar gösterilmiştir; ancak yönetim konusunda fazla bir dikkat gösterilmemiştir. Burada "deneyimsizlik," yerel yönetim üyelerinin daha önceki idari görevleri yerine getirme konusundaki yetersizliklerini ifade etmektedir. "Yeterlilik eksikliği" ise, belirli uzmanlık alanlarına uygun akademik diploması olan kişilerin sayısının azlığını ifade etmektedir.²²¹

Bu durum, yerel yönetimlerin kuruluşundan bir buçuk veya iki yıl sonra bazı yerel yönetimlerde gerçekleştirilen reform ve yeniden yapılandırma süreçlerine de yansımaktadır. Bu süreçler, ya toplumun yeniden temsil edilmesine yönelik talepler doğrultusunda, ya da yolsuzluk, katılımın zayıflığı veya performansla yönelik rahatsızlıklar nedeniyle ortaya çıkmaktadır.²²² Aynı zamanda, muhalif silahlı gruplara sadakati sağlamak.²²³ veya Türkiye için güvenlik hizmetlerinin önceliğini temin etmek gibi etmenler de bu süreçlerde etkili olmuştur.²²⁴

Yerel meclislerin yapılarındaki ve oluşum mekanizmalarındaki çeşitlilik, Suriye'deki saha durumunun karmaşıklığını yansıtmaktadır. Ancak, çabaların birleştirilmesi ve yerel toplulukların ihtiyaçlarına uygun sürdürülebilir bir idari sistemin oluşturulması gerekmektedir.

2.2.6.1. Yerel Yönetimlerin Yapısı

2016'dan sonra Suriye'nin muhalefet kontrolündeki bölgelerindeki yerel yönetim yapıları büyük bir çeşitlilik göstermekte olup, geçici hükümetin daha önce kullandığı yapılardan farklıdır. Her yerel meclisin kendi ihtiyaçlarını yansıtması, meclisler arasında zayıf bir koordinasyona yol

²²⁰ Aasi, A. W., *Suriye'deki Muhalefet Alanındaki Yerel Meclislerin Modelleri*, Cisur Araştırmalar, 2021, <https://linksshortcut.com/PQqXy> . erişim tarihi:03.08.2022

²²¹ a.g.e

²²² Aasi, a.g.e

²²³ **Riyan ElAhmed**, Muhalefet Bölgelerindeki Göç Hareketleri, Sosyal ve Ekonomik Meseleler Üzerine Araştırma ve Saha Çalışma Ekibi Sorumlusu, Yerel Meclislerin Kuruluş Sürecinden Beri İnsani Yardım Çalışmalarında Aktif, Eski Hama Muhalefet İl Meclisi Yetkilisi, Araştırmacı ile Mülakat, 4 Ocak 2022.

²²⁴ Aasi, a.g.e

açmaktadır. Ayrıca, birleştirici yasaların ve mevzuatların eksikliği, bu meclislerin etkinliğini büyük ölçüde etkilemektedir.

Suriye muhalefetine kontrolündeki bölgelerde 2016'dan sonra yerel yönetimlerin yapısı, geçici Suriye Hükümeti'nin Yerel Yönetim Bakanlığı tarafından daha önce kullanılan yapılardan farklıdır.²²⁵ Bu durum, her meclisin ihtiyaçlarının ayrı ayrı değerlendirilmesi ve koordinasyonun azalmasıyla bağlantılı görünmektedir. Ayrıca, bu meclisler için ortak yasalar ve düzenlemelerin benimsenmemesi de bu değişimi etkilemiştir.²²⁶ Muhalefetin kontrol ettiği bölgelerde, merkezi yerel meclisler ile bunlara bağlı alt belediye meclisleri bulunmaktadır. Toplamda 18 merkezi yerel meclis şunlardır: Resulayn, Tel Abyad, Cerablus, Bab, Bizaah, Kabasin, Rai, Mare, Azez, Suran, Ahtarin, Afrin, Racu, Mabeta, Cinderes, Şeran, Şeyh Hadid ve Bulbul.²²⁷

Teorik olarak, bu yerel meclisler, geçici Suriye Hükümeti'nin Yerel Yönetim Bakanlığı'na bağlıdır.²²⁸ Ancak pratikte bu meclisler bakanlıktan tamamen bağımsız yapılar olarak işlev görmektedir. Bakanlıkla yapılan koordinasyon, çoğunlukla asgari düzeyde kalmakta ya da tamamen yok olmaktadır. Muhalefetin kontrolündeki bölgelerde yerel yönetimler için tek bir organizasyon yapısı bulunmamaktadır. Örneğin, Bab ve çevresi komite modelini kullanırken, diğer 14 meclis, ofis modelini benimsemiştir.²²⁹ Tel Abyad'da birden fazla başkan yardımcısı bulunurken, Afrin'de ise başkanlık için hem bir ofis hem de bir divan mevcuttur.²³⁰ Komite ve ofis modelleri arasındaki fark, yerel yönetimlerde yasama ve yürütme güçlerinin ayrılması zorluğundan kaynaklanmaktadır. Bab örneğinde, bu güçler bir ölçüde ayrılmıştır. Hizmet sunmak üzere çeşitli müdürlükler kurulmuş ve bu müdürlükler yürütme görevini üstlenmiştir. Komiteler ise sadece karar alma ve onaylama işlevine sahiptir ve bu kararlar, meclis başkanı veya 6 komiteden oluşan 27 üyeli genel sekreterlik tarafından onaylanmaktadır.²³¹

Diğer taraftan, çoğu ofis modeli uygulayan meclislerde yasama ve yürütme yetkileri başlangıçta birbirinden net bir şekilde ayrılmamıştır. Ancak zamanla, iç tüzüklerde yapılan

²²⁵ **Muhammed Jalo**, Suriye Geçici Hükümeti Yerel Yönetimler ve Hizmetler Bakanlığı Yerel Meclisler Müdürü (1 Nisan 2021'den itibaren), 2017-2020 yılları arasında Halep Vilayeti Yerel Yönetim Sektörü Genel Sekreteri, öncesinde Halep Vilayet Meclisi İcra Ofisi Müdürü, Araştırmacı ile Mülakat, 23 Aralık 2021.

²²⁶ **Ömer Zarea**, Marea Yerel Meclisi Üyesi (Kuzey Halep Kırsalı), Araştırmacı ile Mülakat, 8 Kasım 2022.

²²⁷ **Aasi**, a.g.e

²²⁸ **Jalo**, a.g.e.

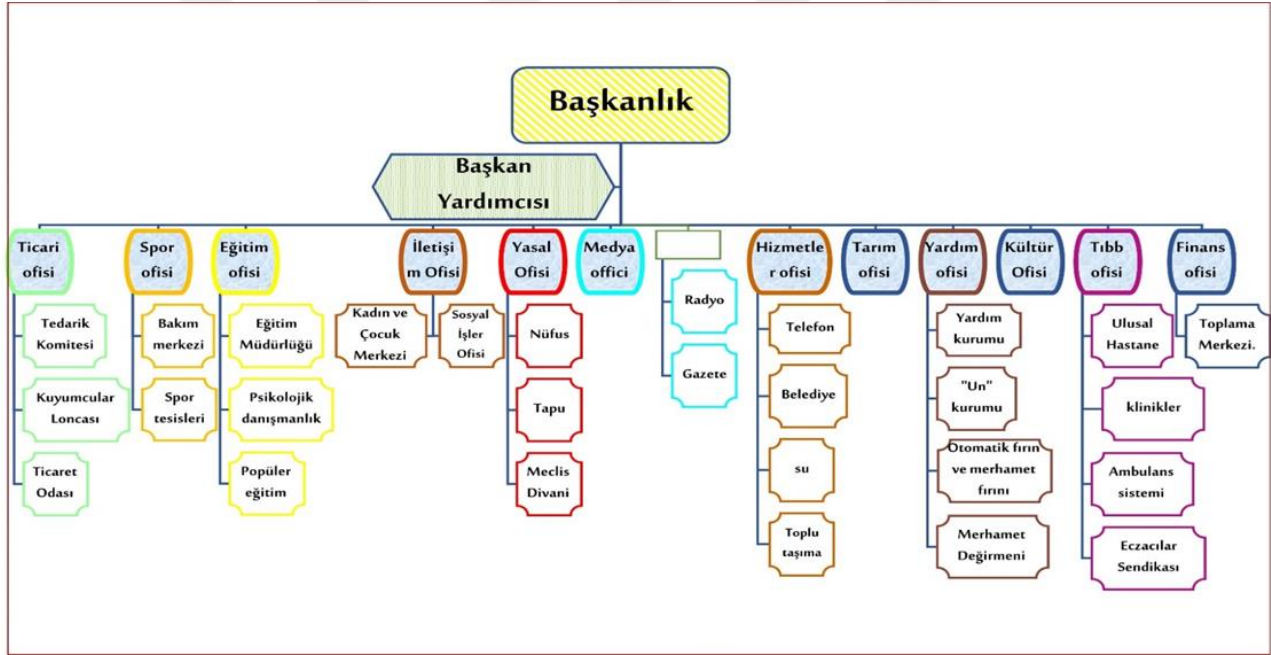
²²⁹ **Cemal Osman**, 2017-2020 yılları arasında Bab Meclisi Eski Başkanı, Araştırmacı ile Mülakat, 15 Aralık 2021..

²³⁰ **İzad Osman**, Afrin Yerel Meclisi Üyesi, Araştırmacı ile Mülakat, 23 Kasım 2022.

²³¹ **Aasi**, a.g.e

değişikliklerle bu ayırım sağlanmaya çalışılmıştır. Örneğin, Cerablus Yerel Meclisi, müdürlükler ve çeşitli yürütme birimlerinin oluşturulmasıyla bu ayrımı daha belirgin hale getirmiştir.

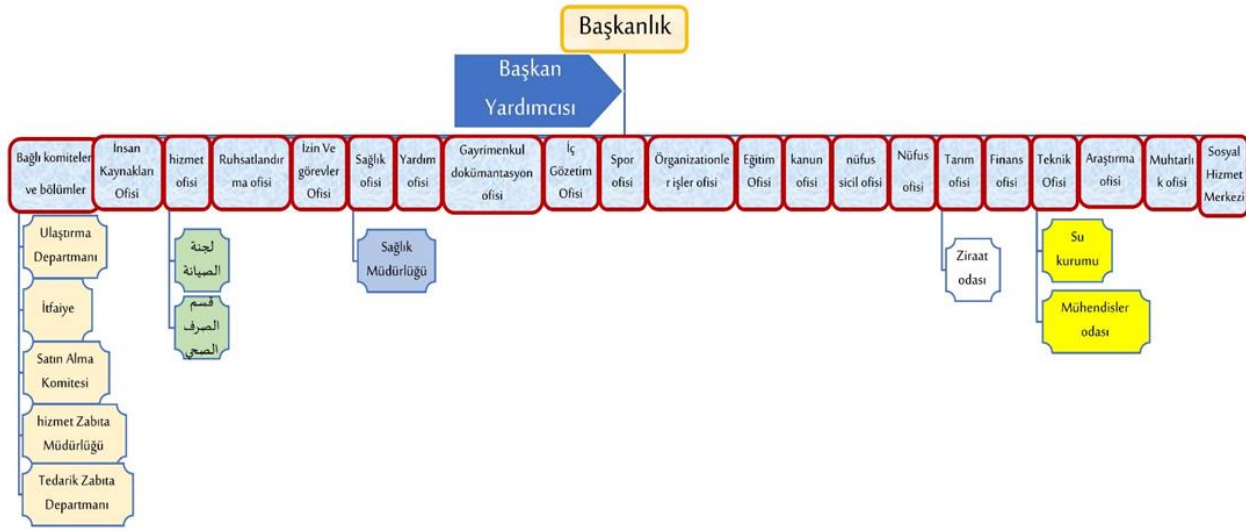
Öte yandan, Azez gibi bazı meclisler, Fırat Kalkanı Operasyonu'ndan önce kurulmuş olmasına rağmen, komiteler yerine ofisler kullanarak yasama ve yürütme güçlerini kısmen ayırmıştır.²³² Bu meclislerin yapısında, çeşitli müdürlükler ve bölümler yer almakta olup, örneğin hizmet ofisi altında telefon, belediye, garaj, su, ulaşım gibi kurumlar bulunmaktadır.²³³ Muhalif bölgelerdeki yerel konsey yapıları için birleşik bir model yoktur. Yapılar bir bölgeden diğerine değişir. Şekil 1 ve 2, Kuzey Suriye'deki komşu bir bölgede olmalarına rağmen iki farklı modeli göstermektedir.

Şekil (1) Azez yerel meclisinin idari yapısı (Örnek 1)

²³² Jalo, M., a.g.e.

²³³ Aasi, a.g.e

Şekil (2) Afrin yerel meclisinin idari yapısı (Örnek 2)

Muhalif bölgelerdeki yerel konsey yapıları için birleşik bir model yoktur. Yapılar bir bölgeden diğerine değişir.

Şekil 1 ve 2, Kuzey Suriye'deki komşu bölgelerde olmalarına rağmen farklı yönetim modellerini yansıtmaktadır.

Şekil 1, Azez yerel meclisinin idari yapısını göstermektedir. Azez'deki yönetim modeli, merkezi bir yapı etrafında şekillenmiş olup, yürütme ve danışma organları arasındaki yetki paylaşımı belirgin bir şekilde tanımlanmıştır. Bu model, Suriye'deki diğer muhalif bölgelerdeki daha adem-i merkezîyetçi (decentralized) yapıların aksine, daha hiyerarşik bir yönetim anlayışını temsil etmektedir.

Öte yandan, Şekil 2'de gösterilen model, komşu bir bölgede olmasına rağmen farklı bir idari yapı sergilemektedir. Bu farklılıklar, muhalif bölgelerde ortak bir yerel yönetim modelinin oluşmadığını ve her bölgenin kendi dinamiklerine göre şekillendiğini göstermektedir. Ayrıca, bu veriler, çalışmamızın hipotezlerinden biri olan 'muhalif bölgelerde yerel yönetim modellerinin homojen olmadığı' tezini desteklemektedir.

Bu yerel yapıların çeşitliliği, muhalefetin kontrolündeki bölgelerdeki yönetim zorluklarını yansıtmaktadır. Yasama ve yürütme arasında yetki ayrımı yapma çabalarına rağmen, geçici

hükümet ile etkili koordinasyon eksikliği, bu meclislerin etkinliğini sınırlamaktadır. Yerel meclisler arasında işbirliğinin artırılması, vatandaşlara daha iyi hizmet sunulmasını sağlamak açısından önemlidir.

2.2.6.2. Yerel Meclislerin Oluşum Mekanizması

Yerel meclisler, iç tüzükler ve belirli prosedürler belirleyerek daha resmi yapılar haline gelmiş, ancak yürütme yetkisi ve iç düzenleme eksiklikleri yaşamaktadır. Bu meclisler, yaygın olarak hizmet sunmada öncü kurumlar olarak tanınsa da, karar alma süreçleri genellikle bağışçıların ve sahadaki güçlü aktörlerin çıkarlarından etkilenmektedir.

Suriye'nin kuzeyindeki muhalif kontrol bölgelerinde yerel meclisler, yerel toplumun uzlaşmaları doğrultusunda ve yerel aktörlerle (silahlı gruplar) işbirliği içinde oluşturulmaktadır. Bu süreç, bölgenin özgürleştirilmesinde rol oynayan komşu güçlerin ve Türklerin onayıyla gerçekleşmektedir. Özellikle Halep'in doğu kırsalı (Bab ve çevresi) gibi bölgelerde, bu bölgelerin DEAŞ ve PKK'dan temizlenmesinde Türk kuvvetlerinin önemli bir rolü olmuştur. Bu bölgelerde geçici Suriye Hükümeti'nin ve il meclisinin etkisi zayıf kalmış ve il meclisi oluşturulmadan önce bu yerlerde meclisler mevcut değildi. DEAŞ'ın bölgeden temizlenmesinin ardından, yerel güçlerle ve Türk tarafının koordinasyonu ile yerel meclislerin kurulması sağlanmıştır ve bu süreç hala devam etmektedir.²³⁴

Bölgeler arasında yapısal farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, Azez'de Türk müdahalesinden önce yerel meclisler vardı ve bu meclislerin oluşturulması, geçici Suriye Hükümeti ve il meclisi tarafından alınan kararlarla gerçekleştirilmekteydi. Ancak Halep'in doğu kırsalında, geçici Suriye Hükümeti'nin yerel yönetimleri destekleyebilecek yeterli imkana sahip olmaması nedeniyle bu meclisler, ihtiyaçlarını karşılamak için Türkiye'deki komşu vilayetlerden yardım talep etmek zorunda kalmıştır. Bu yardımın sağlanması ve desteklenmesi sürecinde yine yerel güçler, Türk ortaklarla koordinasyon içinde meclislerin kurulmasını sağlamıştır. Bu bölgelerde yerel meclislerin oluşturulma süreci, Halep'in doğu kırsalında olduğu gibi tamamen yerel uzlaşılarda gerçekleşirse de, diğer bölgelerde izlenen yöntem benzer şekilde yürütülmüştür. Geçici Suriye Hükümeti ve il meclisi, genellikle sürece katılmak üzere davet edilir ve yerel güçler tarafından seçilen isimler, meclislerin onaylanması için geçici Suriye Hükümeti'ne

²³⁴ Jalo, M., a.g.e.

resmi olarak sunulur. Ancak bu süreç genellikle şekli bir onay niteliğindedir; asıl seçim ve oluşturma yerel güçler ve Türk ortakların koordinasyonu ile gerçekleşmektedir.²³⁵

Yerel meclisler, daha ayrıntılı ve uzmanlaşmış yapılar ile iç tüzükler aracılığıyla daha resmi prosedürler geliştirmiştir. Ancak, birçok meclis yürütme yetkisinden ve iç koordinasyondan yoksundur ve nepotizm nedeniyle kısıtlanmıştır. Muhalefet bölgelerinde bu meclisler, vatandaşlar tarafından hizmet sunumunda öncü kurumlar olarak geniş çapta tanınmakla birlikte, karar alma süreçleri ve önceliklerin belirlenmesi, genellikle bağışçıların ve sahadaki hakim güçlerin çıkarlarına göre şekillendiği düşünülmektedir.²³⁶ Kaynakların ve nitelikli uzmanların eksikliği, uygulama yetkisinin yetersizliği, istikrarsızlık ve güvenlik açığı gibi faktörler, bu yapıların daha fazla gelişimi önünde ciddi engeller yaratmaktadır.²³⁷

Yerel meclislerin bağımsızlıklarını artırmaları ve bağışçıların ve dış güçlerin etkisinden uzak karar alma kapasitelerini artırmaları gerekmektedir. Ayrıca, yolsuzluk sorunlarının ele alınması ve kaynak eksikliğinin giderilmesi, performansın iyileştirilmesi ve vatandaşların ihtiyaçlarının daha iyi karşılanması açısından önemlidir.

2.2.7. Türk Etkisi Altındaki Muhalefet Bölgelerinde Yerel Yönetim

2016 sonrası Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde gerçekleştirdiği operasyonlar sonrasında Türk etkisi altına giren Suriye muhalefet bölgelerinde yerel meclisler oluşturulmuştur. Bu meclisler, zorlu koşullarda yaşayan halk için daha iyi hizmetler sunma çabalarının bir parçası olarak kurulmuştur.

Bu meclislerin oluşturulma yöntemleri bölgeden bölgeye değişiklik göstermekle birlikte, genel olarak, meclis üyeleri yerel halk tarafından yerel koşullara ve mevcut uzlaşımına göre seçilmektedir. Meclis üyeleri, deneyim, yeterlilik, şeffaflık, güvenilirlik, ailevi mensubiyet ve devrime bağlılık gibi kriterler ışığında önerilmektedir.

²³⁵ Jalo, M., a.g.e.

²³⁶ El Ahmed, R., a.g.e

²³⁷ Hacı, B. ve Diğerleri, a.g.e., ss. 15-16

Muhalefet altındaki bölgelerdeki yerel yönetimler, Türk etkisinden ve diğer çeşitli faktörlerden, güvenlik, ekonomik, sosyal ve kültürel koşullardan etkilenmektedir. Genel olarak, bu bölgelerdeki yerel yönetimler, su, elektrik, atık su, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetleri sağlamaya, yerel gelişimi teşvik etmeye ve yerel ekonomiyi desteklemeye çalışmaktadır. Ayrıca, bölgesel altyapıyı geliştirme, iş fırsatları sağlama ve yaşam standartlarını iyileştirme çabası içindedir.

Tezının önceki bölümlerinde belirtildiği gibi 2011 sonrasında birçok bölgenin rejim kontrolünden çıkmasıyla birlikte, hizmet sunumuna ve altyapının kurulmasına ihtiyaç doğmuş, yönetim boşluğu yaşanmıştır. Bu boşluğu doldurmak için yerel yönetimler tarafından meclisler oluşturulmuş, mevcut duruma uygun yerel yönetim uygulamaları hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Bu meclislerden bazıları, bölgedeki etkin güçlerin anlaşmasıyla bazıları ise seçim süreçleri veya doğrudan atama yoluyla oluşturulmuştur.²³⁸ Meclislerin oluşumunda kullanılan yöntem, önceki dönemlerde bu bölgelerde uygulanan yöntemlerle benzer şekilde devam etmiştir. Türk müdahalesinden önce örneğin, "Azez"²³⁹ ve "el-Bab" meclisleri gibi bazı meclisler zaten²⁴⁰ mevcuttu. Bu meclisler, paylaşım, bölgesel, ailevi, aşiret ve gruplara şekillendirilmişti.²⁴¹

Şu an "Özgür Halep" ilinde, Suriye Geçici Hükümeti'ne bağlı Yerel Yönetimler Bakanlığı tarafından onaylanmış 39 yerel meclis vardır. Bu bölgeler "özgür bölgeler" olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, yaklaşık 12 yerel meclis, "işgal altındaki" veya rejim tarafından kontrol edilen veya yeniden kontrol altına alınan bölgelerde bulunmaktadır. Kuzey Suriye'deki yerel meclisler şu şekilde sınıflandırılmaktadır: 17 merkezî meclis (bunlardan 10'u Fırat Kalkanı bölgelerinde, 7'si ise Afrin bölgesindedir). Ayrıca, yaklaşık 50 meclis, Özgür Halep İl Meclisi'ne bağlı olarak faaliyet göstermektedir²⁴².

Yerel meclisler, bugün Kuzey Suriye ve Kuzeybatı Suriye'deki muhalefet kontrolündeki bölgelerde temel bir rol oynamaktadır. Bu meclisler, kentsel düzenlemeler, altyapı ve toplumsal

²³⁸ **Hacar, B. ve Diğerleri**, a.g.e., s. 1

²³⁹ **Hamdo, Y.**, a.g.e.

²⁴⁰ **Cemal Osman**, a.g.e. (Bab Konseyi)

²⁴¹ **Moataz Naser**, Bir Aktivist ve Blog Yazarı, Bab Şehrinde Yaşayan Bir Mülteci, Araştırmacı ile Mülakat, 17 Aralık 2021.

²⁴² **Jalo, M.**, a.g.e.

denetim alanlarında faaliyet göstermektedir. Aynı zamanda, sivil toplum kuruluşları olarak rollerini pekiştirirler ve vatandaşların toplumsal rollerine katkıda bulunmalarını sağlamaktadı.²⁴³.

2016-2019 yılları arasında Kuzey Halep, Haseke ve Rakka bölgelerinde yerel meclisler, Türkiye'nin ve silahlı muhalefet gruplarının desteğiyle, bölgedeki önde gelen şahıslar, kabile şefleri, sivil toplum aktivistleri ve diğerlerinin girişimleriyle kurulmuş veya yeniden organize edilmiştir. 2016'dan sonra "Cerablus", "Afrin", "el-Bab", "Tel Abyad" ve "Rasulayn" bölgelerinde yerel meclislerin kurulması, Türkiye ve silahlı muhalefet gruplarının güvenlik önceliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu meclislerin hizmetlerinde genellikle eğitim ve sağlık sektörlerine büyük bir odaklanma söz konusudur.

Temel hizmetlerin sunumu genellikle ihtiyaçlar, koşullar ve mevcut imkânlarla ilişkili olarak değişiklik göstermektedir. Ancak, bazı durumlarda, idari birimlerin organizasyonel gerçekleri ve yönetime olan ilgisizlik nedeniyle yanıt verme konusunda önemli farklılıklar yaşanmıştır.²⁴⁴ 2012 ortalarından itibaren muhalefet kontrolünde kalan Azez bölgesinde, yerel meclis 2016 yılında Halep İl Meclisi'ne bağlı genel kurul seçimleriyle kurulmuştur.²⁴⁵ Yani, meclisin kuruluşu, hizmetlerin sunumu ve organizasyonuna öncelik verme ile ilişkilidir. Sonrasında, Fırat Kalkanı operasyonunun tamamlanmasının ardından, güvenlik, Azaz Meclisi için öncelik haline gelmiş, bu durum Türkiye ile yapılan koordinasyonun doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.²⁴⁶ Bu durum, Türkiye'nin etkisi altındaki Kuzey Suriye'deki diğer yerel meclisler için de geçerlidir.²⁴⁷

Türk müdahalesi, bazı bölgelerde hizmetlerin iyileştirilmesine katkıda bulunmuştur. Ancak, konseyler ayrı ve parçalı kalmaya devam etmektedir. Bu durumun sürmesi, yerel meclisler arasındaki ayrışmanın derinleşmesine ve dış güçlere bağımlılığın artmasına yol açmaktadır. Uzun vadede ise, bu durum yerel yönetimlerin bağımsızlığı konusunda soru işaretleri doğurmaktadır.

²⁴³ **Beşir, A.**, "Suriye'nin Kuzeyinde Devletin Yokluğunda Yerel Konseyler... Alternatifler", Al-Arabi Al-Jadid, 27 Mart 2022, <https://www.alaraby.co.uk/society> (Erişim Tarihi: 8 Mayıs 2023).

²⁴⁴ **Hamdo, Y.**, a.g.e.

²⁴⁵ **Jalo, M.**, a.g.e.

²⁴⁶ **Asi, a.g.e.**, S. 6.

²⁴⁷ **El Ahmed, R.**, a.g.e

2.2.8. İdlib'de Yerel Yönetim

İdlib ili, Suriye'nin en kuzeybatısında, Türkiye sınırının bir kısmına komşu bir kenttir. 2011 öncesinde, Suriye genelinde uygulanan merkezi yerel yönetim sistemine tabi olan İdlib'deki belediyeler ve köylerin yönetimi, Suriye genelinde uygulanan yöntemlerle seçilen yerel meclisler tarafından yürütülmüştür. Bu dönemde bahsedilen il, rejim hükümetine bağlı Çevre ve Yerel Yönetim Bakanlığı'na bağlı kalmıştır. Suriye'deki "devrim" başladıktan sonra, rejim ve güçlerinin çekildiği bölgelerde, İdlib de dahil olmak üzere yeni yerel meclisler kendiliğinden kurulmuştur. Bu meclisler, başlangıçta halkın temel ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıkmış ancak kısa sürede sağlık, eğitim ve güvenlik gibi hizmetleri de içerecek şekilde gelişmişlerdir.

İdlib ilinin özel bir yapısı vardır. İdlib rejim muhalifleri için, (Doğu Guta, Güney Şam, Kalamun, Humus'un kuzeyi, Dera ve Kuneytra) gibi muhalefet bölgelerinin rejim ve müttefikleri tarafından ele geçirilmesinden sonra son sığınak haline gelmiştir. Bugün, İdlib'deki nüfusun %41'ini göçmenler oluşturmakta olup, yerel halk ve göçmenler ile birlikte toplam nüfusu 3.9 milyona ulaşmıştır. İl, devrimin ilk günlerinden itibaren protestolara katılmış ve Mart 2015'te tamamen rejimin kontrolünden çıkmıştır. Ancak, Eylül 2017'de yapılan Astana 6 görüşmeleri ve gerginliği azaltma anlaşmalarının ardından, rejim ve Rus müttefikleri ilin güneydoğu kısımlarını ele geçirerek, bölgenin %17.5'ini kontrol altına almışlardır. Bu süreçte, muhalefete ait yaklaşık 17 yerel meclis rejim kontrolüne geçmiştir. İl, muhalefet bölgelerine yönelik geniş çaplı bir askeri hareketin eşiğine gelmişken, 17 Eylül 2018'de Türkiye ve Rusya arasında imzalanan Soçi Anlaşması bu saldırıyı geçici olarak durdurmuş ve il için bölgesel koruma sağlamıştır. Bu anlaşma, sivil ve yerel yapıların programlarını uygulamaya geçirmesi, kurumlarını güçlendirmesi ve yönetimi iyileştirmesi için bir fırsat sunmuştur.²⁴⁸

2019'da rejimin, Rusya ve İran'ın desteğiyle İdlib'deki kalan bölgelere yönelik yeni bir saldırı başlatmasının ardından, Türkiye'nin devreye girerek muhalif gruplarla birlikte rejimin ilerlemesini durdurması ve Rusya ile ateşkes anlaşmasına varması sonucu Suriye'deki aktörlerin ve güç dengelerinin kontrol bölgeleri daha net şekilde belirginleşmiştir.

²⁴⁸ **Muhammad Al-Abdullah**, *İdlib'deki Yerinden Edilen Kişiler: Türk-Rus Mutabakatının Işığında Zorluklar ve Sonuçlar Üzerine Bir Okuma*, Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi, 3 Ekim 2018, <https://www.omrandirasat.org>
Erişim Tarihi:05.05.2022

İdlib ili tamamıyla Heyet Tahrir el-Şam'ın sivil yüzü olan Kurtuluş Hükümeti'nin kontrolü altında bulunmaktadır. Türk nüfuz alanları ve Milli Ordu'nun kontrol ettiği bölgeler ise Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı harekât bölgeleridir. Dikkat çekici olan nokta, bu bölgelerde oluşturulan yerel meclislerin, muhalif Suriye Geçici Hükümeti'ne bağlı olan Yerel Yönetim Bakanlığı'na bağlı olduklarını iddia etmeleridir.²⁴⁹ Ancak fiiliyatta, bu meclisler herhangi bir otorite veya Suriye Geçici Hükümeti'nin etkisi dışında faaliyet göstermektedir.

İdlib, askeri kontrol karmaşıklığı ve çok aktörlü yapısıyla yerel yönetim için benzersiz bir model teşkil etmektedir. Ancak, siyasi ve güvenlik ayrışmaları, yerel yönetimlerin istikrar sağlamadaki etkinliğini sınırlamaktadır.

2.2.8.1. 2011'den Günümüze İdlib'deki Yerel Yönetim

2011'den bu yana, İdlib yerel yönetimi, değişen siyasi ve askeri koşullar nedeniyle büyük değişimler geçirmiştir. Araştırmalar, yerel meclislerin çoğunun 2015'ten önce kurulduğunu, bu da hükümet kontrolünün kaybından kaynaklanan idari boşluğa yerel toplumun yanıtını yansıttığını göstermektedir. Ancak, bu meclisler, dış ve iç baskılar nedeniyle yapısal ve organizasyonel zayıflıklardan muzdariptir.

İdlib'deki yerel yönetim, 2011'den günümüze kadar önemli değişiklikler geçirmiştir. Nisan-Haziran 2018 döneminde, Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi tarafından Yerel Meclisler Birimi ile işbirliği içinde yapılan bir araştırmaya göre, özgürleştirilmiş tüm bölgelerde sosyal bir anket gerçekleştirilmiştir. Bu anket, İdlib ili de dahil olmak üzere, tüm idari birimleri ve temsilci organları kapsamış, yalnızca rejimin yeniden kontrolü ele geçirdiği bölgeler hariç tutulmuştur. İdlib'deki yerel meclislerin %83'ü, 2015'ten önce, yani ilin Esad rejiminin kontrolünden tamamen çıktığı yıldan önce kurulmuştur. İdlib'in genel idari yapısı, büyük bir kırılma ve dağınıklık sergilemektedir. Bu durum, ilin siyasi ve askeri koşulları tarafından etkilenmiş, sivil devlet yapısını zayıflatmış ve yerel meclislerin yapısal sistemini karmaşık hale getirmiştir. Bu süreç, Suriye Geçici Hükümeti tarafından tanınmayan meclislerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca, bu durum, bir kısmı Kurtuluş Hükümeti'ne, bir kısmı da Geçici Hükümet'e bağlı olan meclislerin sayısında büyük bir artışa yol açmıştır. Bunun yanında, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası

²⁴⁹ Kasım, Omar Hassan, "Geçici Hükümet Bölgelerinde Yerel Yönetim Yasal Sistemi", Suriye Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (SCIRS), 30 Ekim 2021, s. 8, <https://stgcenter.org>. Erişim Tarihi: 05.05.2022

kuruluşlar arasında da düzensizlik söz konusudur. %62'si düzenli seçimler yapmaktadır. Bazı yerel meclisler yıllık, bazıları altı ayda bir, bazıları dört ayda bir ve diğerleri ise iki yılda bir seçim düzenlemektedir. İdlib'deki yerel meclis üyelerinin %72'si uzlaşılı ile belirlenmiş, %13'ü ise doğrudan halk tarafından seçilmiştir. Silahlı grupların müdahalesiyle atanan meclis üyelerinin oranı ise %1'i geçmemiştir. Özellikle, silahlı gruplar dört yerel meclisin üye atamalarına müdahil olmuştur: Bunlardan ikisi Heyet Tahrir el-Şam, biri Feylak el-Şam tarafından kontrol edilen bölgelerde, diğeri ise herhangi bir grubun kontrolünde olmayan bir bölgede yer almaktadır. Ayrıca, meclislerin %10'u seçimlerle, %2'si ise yerel yaşlılar ve danışma kurulları tarafından oluşturulmuştur²⁵⁰

Fiiilen, 2011'de Suriye'deki devrimin başlangıcından bu yana, İdlib ili yerel yönetim yapısında büyük dönüşümler yaşamıştır. İdlib'deki yerel yönetimin gelişimini dört ana aşamaya ayırabiliriz:

1. Başlangıç Aşaması (2011-2013): Suriye'deki devrim patlak verdiğinde, merkezi hükümetin kontrolünden çıkan bölgelerde yerel meclisler kendiliğinden oluşmaya başlamıştır. Bu meclisler, temel hizmetleri sağlamak için büyük ölçüde yerel destek ve sivil toplum kuruluşlarıyla koordinasyon sağlamak zorunda kalmıştır. Ancak, bu meclisler etkili bir şekilde yönetim yapacak kaynak ve deneyime sahip olmamıştır (Omran Strateji Araştırmaları Merkezi, 2018).²⁵¹
2. Muhalif Silahlı Grupların Yayılması Aşaması (2014-2016): Bu dönemde, silahlı gruplar geniş alanları kontrol altına almış ve İdlib'in idari durumu karmaşık hale gelmiştir. Yeni yerel meclisler bu grupların kontrolünde oluşmuş ve dış destek ve sivil toplum kuruluşlarından yardım almış, ancak sürekli çatışmalar ve kaynak eksiklikleri nedeniyle büyük zorluklarla karşılaşmıştır. ²⁵²
3. Heyet Tahrir el-Şam'ın Kontrolü Aşaması (2017-2020): 2017'de Heyet Tahrir el-Şam, İdlib'in büyük bir kısmını kontrol altına almış ve bu bölgedeki yönetimi üstlenmek üzere "Kurtuluş

²⁵⁰ Omran Strateji Araştırmaları Merkezi, "İdlib İlinde Mevcut Yerel Yönetim Yapılarının Durumu", 2018, <https://www.omrandirasat.org/>. Erişim Tarihi: 07.05.2022

²⁵¹ Omran Strateji Araştırmaları Merkezi, "İdlib İlinde 2018 Yılında Mevcut Yerel Yönetim Yapılarının Durumu", 31 Aralık 2018, <https://www.omrandirasat.org/> ... (Erişim Tarihi: 17 Mart 2022).

²⁵² a.g.e

Hükümeti"ni kurmuştur.²⁵³ Bu hükümet yerel meclisleri düzenlemeye ve hizmet sunumunu iyileştirmeye çalışmış, ancak sürekli çatışmalar ve finansman eksiklikleri nedeniyle büyük zorluklarla karşılaşmıştır. Heyet Tahrir el-Şam'ın çoğunlukla İdlib'deki kontrolü sağladıktan sonra, geçici hükümete bağlı yerel meclislerin çoğu çözülmüş ve aktivistler ile Heyet Tahrir el-Şam karşıtı gruplar Cerablus ve Afrin bölgelerine sığınmıştır. Bu nedenle, İdlib'de geçici hükümetle bağlantılı yerel yönetim kalmamıştır .²⁵⁴

4. Belediyeler Sistemine Geçiş Aşaması: Heyet Tahrir el-Şam'ın İdlib üzerindeki kontrolü sonrası kurduğu Kurtuluş Hükümeti, yerel meclisleri belediyelere dönüştürmüştür. 2016 öncesinde, meclisler sayısı 465 olarak belirlenmişken²⁵⁵ , Türkiye'nin 24 Ağustos 2016'da Suriye'ye müdahalesinden sonra pek fazla değişiklik olmamıştır.

2021 yılında, Heyet Tahrir el-Şam'a bağlı Kurtuluş Hükümeti, yerel yönetim sistemini belediye sistemine dönüştürmeye başlamıştır. Bu dönüşümün amacı, teknik organizasyonu ve inşaat denetimini iyileştirmek ve hizmetleri daha etkili bir şekilde sunmak olarak gerçekleştirilmiştir. Ancak bu yeni model sonrasında da finansman ve kaynak eksikliği, sürekli çatışmalar ve dış müdahaleler gibi büyük zorluklar devam etmiştir. Kurtuluş Hükümeti, serbest mühendisler sendikasını etkisiz hale getirdikten sonra, İçişleri Bakanlığı ve Hizmetler Bakanlığı, yerel meclisleri etkisizleştirme ve merkezileştirilmiş belediyelere dayalı yeni bir yönetim sistemi uygulama çalışmalarına başlamıştır. Bakanlık, bu değişikliklerin gerekçesi olarak, 6 Şubat 2023'te kuzeybatı Suriye'de meydana gelen yıkıcı deprem sonuçlarını ve depremin öncesinde izinsiz inşaatların yayılmasından yerel meclisleri ve mühendisler sendikasını sorumlu tutmuştur.²⁵⁶

İdlib yönetimindeki değişiklikler, çatışma bağlamında yerel meclislerin karşılaştığı büyük zorlukları yansıtmaktadır. İdari sistemleri geliştirmeye yönelik çabalara rağmen, askeri müdahaleler ve devam eden istikrarsızlık bu meclislerin etkinliğini engellemektedir ve bu durum, yerel toplumun ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için mevcut idari modellerin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir.

²⁵³ **Kahf, Ammar**, "Suriye Krizinde İdlib'in Kontrolü ve İçerme Fırsatları", Al Jazeera Araştırma Merkezi, 24 Mayıs 2018, <https://studies.aljazeera.net/ar/reports/2018/05/180524114337248.html> (Erişim Tarihi: 18 Mart 2022).

²⁵⁴ **Jalo, M.**, a.g.e.

²⁵⁵ **El-Hafi,** a.g.e.

²⁵⁶ "Kurtuluş Hükümeti, Mülki İdare Yetkilerini Yerel Meclislerden Merkez Belediyelere Devrediyor", Konut, Arazi ve Mülkiyet Hakları Web Sitesi, 9 Aralık 2023, <https://hlp.syria-report.com>. Erişim Tarihi: 20.01.2024

2.2.8.2. İdlib’de Belediyelerle İlgili Yasa Tasarısı

2023 yılı Şubat ayında Kuzey Suriye’yi vuran yıkıcı depremin ardından, İdlib'deki belediyelerle ilgili yasal değişiklikler öne çıkmıştır. Heyet Tahrir el-Şam'a bağlı Kurtuluş Hükümeti, yerel meclisleri belediyelere dönüştürmeye karar vererek inşaat ve ruhsat yönetimini iyileştirme ihtiyacını yansıtmaktadır. Proje, İdlib'i sekiz yeni belediyeye bölmeyi ve bu belediyelerin idari ve teknik yetkilerini belirlemeyi içermektedir.

Heyet Tahrir el-Şam’a bağlı Kurtuluş Hükümeti, 6 Şubat 2023 tarihinde Kuzey Suriye’yi vuran yıkıcı depremin ardından, yerel meclisleri belediyelerle değiştirme kararını almış ve bunu resmi kanallarda yayınlamamıştır. Deprem, yerel meclislerin inşaatlar ve bina ruhsatları konusundaki ihmallerini gün yüzüne çıkarmıştır. Bu sebeple, hükümet o dönemde mülk yönetimi, bina denetimi ve ruhsat işlemlerini bölgedeki belediyelere devretmiştir.²⁵⁷

Kurtuluş Hükümeti’ne bağlı bakanlık, henüz resmi olarak yayımlanmamış olan yeni merkezi belediyeler yasasının uygulanmasını hızlandırmıştır.²⁵⁸ Heyet Tahrir el-Şam, 2024 başlarında İdlib’deki hükümete karşı yapılan protestoları yatıştırmak için çeşitli önlemler almış ve yerel meclisler ile Şura Konseyi seçimleri gibi konularda yeniden değerlendirme sözü vermiştir. Ayrıca, Genel Şura Konseyi seçimleri yapacaklarını duyurmuştur. Ancak bu konseyin teorik olarak hükümete meşruiyet veren veya kaldıran anayasal organ olduğu belirtilse de Genel Şura Konseyi kurulmamıştır. Pratikte yönetim, Heyet Tahrir el-Şam’ın ve liderliğinin görüşlerine göre şekillenmektedir.²⁵⁹

1. İdlib'in 8 Belediyeye Bölünmesi: Tasarı, İdlib'in 8 belediyeye bölünmesini öngörmüştür. Bu belediyeler teknik ve idari yetkileri tek bir merkezden düzenlemiştir. Buna göre belediyeler, tüm ruhsatları verecek, binalar ve tesislerin inşaatlarını teknik denetimlerden geçirecek ve lisanslı yapıları denetleyecektir.
2. Karşılama/Kabul Merkezi Sistemleri: Belediyelere bağlı olarak her belediyenin coğrafi sınırları içinde 30'a kadar ulaşabilecek kabul merkezleri olacaktır. Bu merkezler,

²⁵⁷ Hac Hüseyin, Omar, "İdlib'de Yerel Konseyler Yerine Belediyeler: Kararın Nedenleri, Avantajları ve Dezavantajları", Suriye Televizyonu, 14 Temmuz 2023, [https://www.syria.tv/...](https://www.syria.tv/) (Erişim Tarihi: 10 Mart 2024).

²⁵⁸The Syria Report, "Kurtarma Hükümeti, Yerel Konseylerden Merkezi Belediyelere Sivil Yönetim Yetkilerini Aktarıyor", 12 Eylül 2023, [https://hlp.syriareport.com/...](https://hlp.syriareport.com/) (Erişim Tarihi: 10 Nisan 2024).

²⁵⁹ El-Hafi, Abdullah, *Mülakat, Bilgi Güncelleme ve İzleme Raporu*, Araştırmacı ile Online Mülakat, 24 Temmuz 2024.

şikayetleri, ruhsat taleplerini, ve ruhsatsız mülklerin durumu ile ilgili talepleri alacak ve bunları belediyelere iletacaktır.

3. Yerel Konsey Seçimleri: Her idari birimde yeni bir yerel konsey seçimi yapılacak ve her bir belediye'deki seçilmiş üyeler, belediye konseyini seçen bir seçim kurulu oluşturacaktır.
4. Yerel Konseylerin Yeni Rolü: Yerel konseylere sadece sosyal temsili bir rol verilecek ve bölgenin yönetimine vatandaşların sorunlarını iletmekle sorumlu olacaktır. Belediyeler artık teknik ve idari hizmetleri yürütme yetkisini üstlenecektir.
5. Teknik ve Mühendislik Rolü: Yeni belediye kanunu ile teknik ve mühendislik görevleri sadece belediyelere ve ilgili bakanlığa bırakılacaktır. Belediyeler, kamu hizmetlerine yönelik ihlaller, yol ve bina belgelerindeki sahtecilikler gibi konularla ilgilenecektir.²⁶⁰

Yeni Belediye Kanunu'nun 2024 yılının başında yürürlüğe girmesi beklenmekteyken henüz resmi yayın söz konusu değildir. Bakanlık bu kanunun çoktan yürürlüğe girmiş gibi hareket etmiştir. Bakanlık, İdlib'i 8 idari bölgeye ayırmış ve her birinde merkezi belediyeler oluşturmuştur. Belediyelere doğrudan personel atanmış ve herhangi bir seçim süreci uygulanmadan bu düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Oluşturulan belediyeler şunlardır: İdlib Belediyesi, Orta Bölge Belediyesi, Kuzey Bölge Belediyesi, Ariha Belediyesi, Sarmada Belediyesi, Atma Belediyesi, Harim Belediyesi ve Cisir eş-Şuğur Belediyesi. Bakanlık, mevcut yönetim bölgesindeki 2011 tarihli Yerel Yönetimler Kanunu (Kanun No. 107) ile önceki Şam hükümetinin belediyelerle ilgili talimatlarını reddetmektedir. 2012'de muhalefet ve ardından Heyet Tahrir Şam'ın kontrolüne geçen İdlib'de, bugüne kadar herhangi bir belediye seçimi yapılmamıştır. Mevcut yerel konseylerin çoğu atanmış olup, yalnızca küçük bir kısmı yerel olarak uzlaşarak seçilmiştir. Bu konseyler, yerel yönetim yasasına (Kanun No. 107) dayanmamaktadır. 2019 yılında Kurtuluş Hükümeti, mevcut yerel konseyleri yeniden yapılandırmış ve her idari birimde bir Şura Konseyi oluşturarak bu konseylerin üyelerini seçme yetkisini vermiştir. Ayrıca, Kurtuluş Hükümeti'ne bağlı Yerel Yönetimler ve Hizmetler Bakanlığı, 22 Mayıs 2023 tarihinde, bakanlık bünyesinde bir mühendislik/fen işleri müdürlüğü kurmuş ve bu müdürlüğü, mühendislik projeleri ve altyapı geliştirme gibi konularda mühendislik ve şehircilik işlerinin çoğunu yürütme yetkisi ile görevlendirmiştir.²⁶¹

²⁶⁰ The Syria Report, a.g.e

²⁶¹ The Syria Report, a.g.e

Bu adımlar, İdlib'in karşı karşıya olduğu zorluklara gerekli bir yanıtı temsil etse de, bu değişikliklerin meşruiyeti ve yerel seçimlerin eksikliği konusunda soru işaretleri uyandırmaktadır. Ayrıca, bu tedbirler hakkında toplumsal bir diyalog eksikliği, yerel yönetimlerin etkinliğini olumsuz etkileyebilir ve bu reformların başarısını sağlamak için daha fazla şeffaflık ve vatandaş katılımı gerektirmektedir.

Belediye sistemine geçişin gerekçeleri ve yerel meclislerin geleceği şu şekilde gerekçelendirildi:

Kurtuluş Hükümeti, Yerel Yönetimler Bakanlığı'nın danışmanı aracılığıyla, yerel meclislerden belediye sistemine geçişin nedenlerini şu şekilde açıklamıştır:

- 1- Yapı İzinleri ve Teknik Şartlar: İnşaat izinleri ile ilgili teknik şartların yerine getirilmemesi, özellikle de bu sorunun depremler sırasında net bir şekilde ortaya çıkması.
- 2- Teknik Kararların Birleştirilmesi: Belediyeler kurarak bölgelerde teknik kararların birleştirilmesi amacı: Yerel konseyler, yapıların planlama ve düzenleme şartlarını, "Suriye Kodu"nun uygulanmasını sağlayacak teknik şartları yerine getirmekte yetersiz kalmıştır.
- 3- Sosyal Rol ve Geçici Görev: Yerel konseylerin görevleri, sadece sosyal rol ve bölgesel sorunlar ile çözümler hakkında yetkili yönetimleri bilgilendirmekle sınırlı olacak, yerel yönetim seçimleri 2024'ün başında yapılana kadar.
- 4- Yeni oluşturulacak "Belediye Konseyi" ise, belediyeler tarafından alınan teknik kararların denetlenmesi ve proje önerilerinin yapılması ile sorumlu olacak ve bu konsey, doğrudan bölgelerle ilişkilendirilecektir.²⁶²

Belediye sistemine geçiş, İdlib'de inşaat yönetimi ve kentsel planlamayı iyileştirmek için stratejik bir adımdır. Ancak, yerel meclislerin demokratik süreçteki rolünü güçlendirmek gerekmektedir, çünkü yetkilerinin azaltılması yerel toplumu dışlayabilir. Bu nedenle, bu reformların sürdürülebilirliğini ve başarısını sağlamak için vatandaşların karar alma sürecine etkin katılımını sağlamak önemlidir.

²⁶² Hac Hüseyin, a.g.e

2.2.8.3. İdlib’de Yerel Meclislerin/Konseyleerin Geleceği

Kurtuluş Hükümeti’nin Yerel Yönetimler Bakanı danışmanına göre, yerel konseyler sosyal yapılar olarak değerlendirilmektedir; bunların devam ettirilmesi acil bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Yerel meclislere ilişkin planlar şu şekildedir:

1. Sosyal Rolün Güçlendirilmesi: Yerel konseylerin sosyal rolü güçlendirilecektir. 2024 yılının başında, her bölgenin idari alanı ve nüfus sayısına göre yerel konsey üyeleri seçilecektir. Daha sonra, her bölgedeki yerel konseyin başkanı atanacaktır.
2. Belediye Konseyinin Seçimi: Yerel konseyler, belirli coğrafi alanlar ve nüfus kriterlerine göre belediye konseyinin seçilmesinde oy verme yetkisine sahip olacaktır.
3. Belediye Başkanı Ataması: Belediye başkanları, Yerel Yönetimler Bakanlığı tarafından atanacaktır. Belediye başkanlarının, mühendislik ve teknik deneyim gibi belirli şartları taşıması gerekecektir.
4. Belediyelerin Önemi: Belediyeler, devletin yerel yönetim yapısının önemli bir parçasıdır. Topluma hizmet sunma ve ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlama açısından büyük bir sorumluluğa sahiptirler. Belediyeler, bölge yönetiminde merkezi bir rol oynayacaktır.²⁶³

Genel olarak, İdlib'deki yerel yönetimler dışsal etkilerden muaf değildir; bölgenin siyasi dinamiklerini şekillendirmede bölgesel güçler ve uluslararası örgütler önemli roller oynamıştır. Bu dış aktörler hem fırsatlar hem de zorluklar sunabilir niteliktedir; destek ve kaynak sağlarken aynı zamanda karmaşıklık ve gerilimler de yaratmıştır. Dış etkileri etkili bir şekilde yönetmek için yerel yönetim aktörlerinin katılımı ve bağımsızlığı arasında dikkatli bir denge gereklidir.

Rejim kontrolü dışındaki bölgeler, güvenlik sorunları ve yerel güçlerin kaynaklar üzerindeki egemenliği nedeniyle kaynak eksikliği ve gelişim fırsatlarından yoksundur. Bu durum, merkezi yönetim eksikliği ve idari merkezizetiğin olmamasıyla daha da karmaşılaşmaktadır. Yerel konseylerin bölgesel geçim kaynaklarına yaklaşımı şu şekildedir:

- %22'si, en önemli geçim kaynaklarının yardım çabaları, uluslararası örgütlerin desteği, yurt dışı göçmenlerin gönderimleri ve yerel ekonomik faaliyetler olduğunu belirtmektedir.

²⁶³ **Enab Baladi**, "İdlib'de Yerel Konseylerin Rolünün Azaltılması: 'Kurtarma' Gelecek Belediye Seçimleri ve Belediyelere Bina Lisansı Verme Görevi", 29 Haziran 2023, <https://www.enabbaladi.net/> ... (Erişim Tarihi: 10 Mart 2024).

- %31'i, yardım ve destek faaliyetlerinin en önemli maddi desteği oluşturduğunu ifade etmektedir.
- %24'ü, yurt dışı göçmenlerin gönderimlerine öncelik vermektedir.
- %69'u, yerel ekonomik faaliyetlerin en önemli mali kaynağı olduğunu vurgulamaktadır.²⁶⁴

İdlib, askeri kontrol karmaşıklığı ve çok aktörlü yapısıyla yerel yönetim için benzersiz bir model teşkil etmektedir. Ancak, siyasi ve güvenlik ayrışmaları, yerel yönetimlerin istikrar sağlamadaki etkinliğini sınırlamaktadır.

2.2.9. Kürt Kontrolündeki Bölgelerde Yerel Yönetim

2011 yılında Suriye'de patlak veren devrimden bu yana, Kuzeydoğu Suriye bölgelerinde askeri, siyasi ve idari anlamda birçok değişim yaşanmıştır. Suriye hükümeti, devrimle askeri olarak başa çıkmakta zorlanmış ve 2012'nin ortalarında bu bölgelerden çekilmiştir. Suriye devrimi, geniş çaplı bir savaşa dönüşmüş ve ülkenin birçok bölgesini kapsayan bir çatışma halini almıştır. Bu savaş, Halep'teki Afrin ve Ayn el-Arab bölgeleri ile Cezire bölgesindeki El-Haseke'yi de kapsamıştır. Hükümetin çekilmesinin ardından, bu bölgelerde Kürtler çoğunluğu oluşturduğundan ya da tüm nüfusu temsil ettiğinden Demokratik Birlik Partisi (PYD) hızla bu bölgelerde kontrolü sağlamıştır. Ancak o dönemde bazı bölgelerde muhalif grupların da etkisi bulunmuştur. PYD ile hükümet karşıtı gruplar arasında 2013 yılından itibaren çatışmalar başlamıştır.

Bu çatışmaların sonucunda PYD, özellikle Türkiye-Suriye sınırı boyunca bazı bölgelerde kontrolü ele geçirmiştir. Aynı dönemde, PYD, Kürdistan Demokrat Partisi ve Kürdistan Ulusal Demokrat Partisi'ne yakın olan partileri de güç kullanarak ortadan kaldırmıştır. 2014 yılına gelindiğinde, PYD, Suriye hükümetinin çekildiği üç bölgeyi kontrol etmiş, ancak bu bölgeler doğrudan birbirine bağlı olmamıştır. Coğrafi bağlantı eksikliği nedeniyle PYD, bu bölgeleri bir "kanton" şeklinde yapılandırmak zorunda kalmıştır. Bu arada, IŞİD, Suriye'deki muhalif grupları birer birer yenilgiye uğratmış ve önemli toprak kazançları elde etmiştir. 2014 yılında, IŞİD, PYD'nin kontrolündeki Kuzeydoğu Suriye'deki önemli bir bölgeyi birkaç ay içinde ele geçirmiştir.

²⁶⁴ Omran Strateji Araştırmaları Merkezi, "İdlib İlinde Mevcut Yerel Yönetim Yapılarının Durumu", 31 Aralık 2018, <https://www.omrandirasat.org> . Erişim Tarihi: 11 Mart 2024

Ancak, Ayn el-Arab (Kobani) kuşatması, PYD ve Kuzeydoğu Suriye'deki dengeleri tamamen değiştirmiştir.²⁶⁵

Amerika'nın müdahalesi ve verdiği destekle PYD'nin durumu lehine çevrilmiştir. Bu destek sayesinde PYD, ilk olarak Ayn el-Arab ile Haseke arasındaki bölgeyi birleştirmeyi başarmıştır. Ardından, Kuzey Halep'i ele geçirerek, stratejik olarak Suriye'nin kuzeyinde bütünlük bir bölge oluşturma planını hayata geçirmiştir. Bu plan, Afrin'den bir kol ve Fırat'ın doğusundan bir diğer kol ile kuzeyde bir bütünlük sağlama stratejisiyle yürütülmüştür. Böylece PYD, bölgedeki hâkimiyetini pekiştirerek, geniş bir alan üzerinde kontrol sağlamıştır.

Demokratik Birlik Partisi'nin (PYD) Münbiç'i ele geçirmesinden kısa bir süre sonra, Türkiye'nin Fırat Kalkanı Harekatı'nı (FKH) başlatması PYD'nin entegre bir koridor oluşturmasını engellemiştir. Buna rağmen, Fırat Kalkanı Harekatı PYD'nin batıya doğru genişlemesini tamamen durduramamıştır. ABD'nin PYD'ye sağladığı büyük destek sayesinde örgüt, Rakka'yı ve Deyrizor'un kuzey ve doğu bölgelerini kısa sürede IŞİD'den alarak kontrolü ele geçirmiş, genişleme süreci 2019 yılının başlarına kadar devam etmiştir. Bu süre zarfında Türkiye, Zeytin Dalı Harekatı ile Afrin'i, Barış Pınarı Harekatı ile Tel Abyad ve Resulayn arasında kalan bölgeyi kontrol altına almıştır. PYD'nin amacı, Türkiye-Suriye sınırı boyunca kesintisiz bir Kürt çoğunluklu bölge kurmaktır. Günümüzde ise PYD, Fırat'ın doğusundaki bölgeyi kontrol etmeye devam etmektedir, ancak bu bölge Şam yönetiminin nüfuzuna açıktır ve burada nispeten yoğun Arap nüfusun yaşadığı alanlar bulunmaktadır.²⁶⁶

Son zamanlarda, Kuzeydoğu Suriye'deki "Özerk Yönetim" Genel Meclisi, idari yapılarında köklü değişiklikler duyurmuştur. Bu değişiklikler, "sosyal sözleşme" olarak adlandırılan belgeyi güncelleyip onaylamalarıyla birlikte gerçekleştirilmiştir. Meclis bu sözleşmenin yeni bir versiyonunu onaylayarak yönetim yapılarında önemli reformlar yapmıştır. Resmi adını "Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Özerk Yönetimi" olarak değiştirmiştir. Bu adım, yönetimin yedi sivil idaresini birleştirerek, Şam hükümetinden bağımsız bir "tek bir idari bölge" oluşturmayı amaçlamaktadır. Eski yönetim yapısı, Fırat Nehri'nin doğusundaki 4 vilayete dağılmış 7 şehir ve kasabayı yöneten 7 sivil idareden oluşuyordu. Bu bölgelere Halep'in doğusunda yer alan Münbiç

²⁶⁵ Serhat Erkmen, "PYD Kontrolündeki Devlet İnşasının Dünü-Bugünü-Yarını", Fikir Turu, 5 Eylül 2022, <https://fikirturu.com/jeo-politika/pyd-kontrolundeki-devlet-insasinin-dunu-bugunu-yarini/> . Erişim Tarihi: 10 Mart 2023

²⁶⁶ Erkmen, a.g.e.

ve Rakka'nın güney kırsalındaki Tabka şehri de dahildi. Yeni sözleşme, bu bölgedeki bireyler arasında yönetim ilişkilerini düzenleyen yerel bir anayasa niteliğindedir. Bu sözleşme, özerk yönetimin yetkilerini ve bu bölgeleri yöneten idarelerle olan ilişkilerini belirlemektedir. Bölgenin yaklaşık ülkenin üçte birini kapladığı tahmin edilmektedir ve askeri olarak, ABD öncülüğündeki uluslararası koalisyon tarafından desteklenen Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) kontrolü altındadır.²⁶⁷

PYD tarafından kurulan özerk yönetim, Suriye çatışması bağlamında karmaşık bir model olup, merkezi hükümetten bağımsızlık sağlamayı hedeflemektedir. Ancak, özellikle Türkiye ve Arap varlığından kaynaklanan güvenlik ve siyasi zorluklar, bu modelin sürdürülebilirliğini etkileyebilir. Son dönemdeki idari yapıdaki değişiklikler, idari birliği güçlendirme çabasını yansıtmaktadır; ancak, değişen koşullar altında gelecek belirsizliğini korumaktadır.

2.2.9.1. Kuzey Ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'nin Kurulması

Kuzeydoğu Suriye Özerk Yönetimi'nin kurulması araştırılacak, bu yönetim Ocak 2014'te Kürt bölgelerindeki idari boşluğu doldurmak amacıyla ilan edilmiştir. Ayrıca, bu yönetimin nasıl oluşturulduğu, Demokratik Suriye Güçleri'nin kurulması ve sosyal sözleşmenin bunun için yasal bir temel olarak önemi incelenecektir.

Kuzey ve Doğu Suriye Yönetimi'nin kurulması, bölgenin özerkliğine doğru atılmış bir adımdı ve bu yönetim, kültürel ve etnik çeşitliliği içermesine rağmen Kürtler tarafından yönetiliyordu ve kontrol ediliyordu.

Ocak 2014'te, çeşitli siyasi partiler, toplumsal aktörler ve sivil toplum kuruluşları, Suriye'nin Kürt bölgelerinde mevcut olan iktidar boşluğunu doldurmak amacıyla Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'ni kurduklarını ilan etmişlerdir. Bu özerk yönetim, bölgedeki yerel etnik, dini ve ulusal grupların temsilcileri tarafından yönetilmiş ve "Rojava" olarak adlandırılan bölgede topluluklar arasındaki ilişkileri düzenleyen bir sosyal sözleşmeye dayanmıştır. İlk adım olarak coğrafi olarak birbirinden ayrı üç Kürt bölgesinde üç "kanton"; Kuzeydoğu Suriye'de "Cezire" ortada "Kobani" ve batıda "Afrin" kantonları kurulmuştur.²⁶⁸

²⁶⁷ Seyho, Kemal, "Suriye'nin Kuzeydoğusunda 'Özerk Yönetim' İsmi Değiştirildi ve Bölgeleri Tek Bir İdari Bölge Olarak Birleştirildi, Sivil Yapıdaki Değişiklikler Siyasi İtirazlarla Karşılaşıyor", Ortadoğu Gazetesi, 13 Aralık 2023, <https://aawsat.com/> ... (Erişim Tarihi: 7 Mart 2023).

²⁶⁸ IMPACT - Civil Society Research and Development e.V. & EastWest Institute, *Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi Çerçeve ve Kaynakları, Arka Plan Belgesi*, Ekim 2019,

Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'nin kurulması, bölgenin özerkliğe yönelik bir adımı olarak değerlendirilmektedir. Ancak, bu yönetimin sürdürülebilirliği, mevcut siyasi ve güvenlik zorluklarına bağlı olarak belirsizliğini korumaktadır.

1- Suriye Demokratik Güçlerinin Kurulması

10 Ekim 2015'te, Suriye'nin kuzeyinde bulunan Kamışlı şehrinde Suriye Demokratik Güçleri'nin (SDG) kurulduğu ilan edilmiştir. Bu güçler, kendilerini tanıtan bir açıklamada "Tüm Suriyelileri birleştiren, Araplar, Kürtler, Süryaniler ve diğer tüm bileşenlerden oluşan ulusal bir askeri güç" olduklarını belirtmişlerdir. Bu güçlerin oluşumu, Amerika Birleşik Devletleri'nin seçilmiş silahlı gruplara, özellikle IŞİD'e karşı mücadele amacıyla silah desteği sağlayacağını duyurmasının ardından gelmiştir.

Yayınlanan açıklamaya göre, SDG şu askeri güçleri içermektedir: "Suriye Arap Koalisyonu, Devrimci Ordu, Fırat Volkanı Operasyon Odası, Sanadid Güçleri, Cezire Tugayları Topluluğu, Süryani Askeri Konseyi, Kürt Halk Savunma Birlikleri (YPG) ve Kadın Savunma Birlikleri (YPJ)." Özellikle YPG ve YPJ, Kürt Demokratik Birliği Partisi'ne (PYD) bağlı silahlı güçler olarak, Suriye Demokratik Güçleri'nin belkemiğini oluşturmaktadır. Bu güçler, kısaca "QSD" olarak da bilinmektedir.²⁶⁹

Suriye Demokratik Güçleri'nin IŞİD'i mağlup ederek geniş topraklar üzerinde kontrol sağlamasından sonra, Kuzey ve Doğu Suriye'deki tüm özerk yönetim ve yerel meclisleri bir araya getirecek bağımsız bir yönetim kurulmasına olan ihtiyaç her zamankinden daha önemli hale gelmiştir. Bu ihtiyacın başlıca nedenlerinden biri, Suriye Demokratik Güçleri'nin kontrolü altındaki topraklarda yaşayan halka temel yaşam ihtiyaçlarının sağlanmasıydı. Aynı zamanda bölgedeki çeşitli toplulukların kazanımlarını koruyacak bir siyasi ve idari sistemin inşası da gerekli hale gelmiştir. Bu sebeple, 16 Temmuz 2018'de Tabka şehrinde gerçekleştirilen üçüncü Suriye Demokratik Konseyi (MSD) konferansında Kuzey ve Doğu Suriye için özerk bir yönetim kurulmasına karar verilmiştir. Yönetimin oluşturulması için gerekli adımları atmaya bir hazırlık komitesi kurulmuş, 9 Haziran 2018 tarihinde Ayn İsa kasabasında düzenlenen toplantıda, yedi özerk

https://impactres.org/reports/PolicyPapers/Structure_and_resource_mapping_of_autonomous_administration_EN.pdf

Erişim Tarihi: 10 Mart 2023.

²⁶⁹ BBC Arapça, "Demokratik Suriye Güçleri Hakkında Özet", 8 Haziran 2017,

<https://www.bbc.com/arabic/middleeast-40172429> (Erişim Tarihi: 1 Temmuz 2024).

ve sivil yönetimin başkan ve üyelerinin katılımıyla Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi Genel Konseyi'nin oluşturulduğu ilan edilmiştir. Bu konsey, 70 üyeden oluşmuştur.²⁷⁰

Kuzeydoğu Suriye'deki özerk yönetim, idari, güvenlik, sosyal, askeri ve siyasi nüfuzunu pekiştirmek için çeşitli adımlar atmıştır. Kendi iddiasına göre güvenliği sağlamak ve bölgedeki istikrarı korumak amacıyla "Asayiş" adıyla bilinen iç güvenlik güçlerini kurmuştur. Ayrıca, bölgeleri kantonlara ayırmış ve köyler ve mahallelerle doğrudan iletişim sağlamak amacıyla kanton ve komün sistemini devreye sokmuştur. Bunun yanında, dış ilişkiler komitesi, savunma ve öz savunma komitesi, içişleri komitesi, adalet komitesi, eğitim komitesi ve tarım komitesi gibi bakanlıklar şeklinde işleyen ortak bir yürütme başkanlığı ve yürütme komiteleri oluşturmuştur. Yerel toplumla kurumlar arasındaki ilişkileri düzenleme ihtiyacı nedeniyle, özerk yönetim, toplumsal sözleşme niteliğinde bir belge yayınlamış ve siyasi yaşamı düzenleyen bir yasa çıkarmıştır. Bu adımlar, özerk yönetimin yerel katılımı sağlayan ve yetki paylaşımını düzenleyen bir yönetim sistemi olarak kökleşmesine katkı sağlamıştır.²⁷¹

Suriye Demokratik Güçleri'nin kurulmasıyla IŞİD'e karşı önemli bir askeri güç yaratılmış ve geniş topraklar üzerinde kontrol sağlanmıştır. Ancak bu güçlerin kazanımlarını koruyacak bir siyasal ve idari sistemin inşasında daha fazla desteğe ve işbirliğine ihtiyaçları var.

2- Sosyal Sözleşme Ve Hukuki Çerçeve

"Özerk Yönetim," Kuzeydoğu Suriye ve Afrin'de fiili olarak dayattığı otoritesine anayasal meşruiyet kazandırmak amacıyla bir "Sosyal Sözleşme" belgesi ilan etmiştir. 6 Ocak 2014 tarihinde Demokratik Birlik Partisi (PYD), Cezire Kantonu Meclisi'nin Demokratik Özerk Yönetim için Sosyal Sözleşme Sözleşmesi'ni onayladığını duyurmuştur. Bu sözleşme, anayasal bir bildiri olarak kabul edilmiştir. Sözleşme bir önsöz ve dokuz bölüm içermiş ve sonrasında dört ek daha yayınlanmıştır.

Değiştirilen sosyal sözleşme maddeleri, yetki ve yasama organlarının tanımlarını, çok partili sistemi, "Demokratik Özerk Yönetim" in yapısını ele almıştır. Bu yapı, yasama meclisleri, Halk Savunma Birlikleri (YPG), yürütme ve yargı organları ile Anayasa

²⁷⁰ IMPACT & EastWest Institute, a.g.e

²⁷¹ **el-Ahmed**, Samer, "Özerk Yönetimin 2019'dan Bu Yana Siyasi Performansı: Kontrol ve Elde Tutma Mekanizmaları Üzerine Bir Çalışma", Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi, 1 Mart 2024, <https://www.omrandirasat.org> . Erişim Tarihi: 15 Mart 2024

Mahkemesi'ni kapsamaktadır. Sözleşme ayrıca özgürlükler, hak ve görevler, basın özgürlüğü, siyasi partilerin oluşumu konularına değinmiş; yürütme meclisi, yargı meclisi, Yüksek Seçim Komisyonu ve Anayasa Mahkemesi'ne ilişkin açıklamalar sunmuştur. Sosyal sözleşmeye dört ek yayınlanmıştır. 2014 yılında yayınlanan ilk ek, Cezire Kantonu Yargı Meclisi yapısında değişiklikler içermiştir. İkinci ek ise yine 2014 yılında yayınlanmış olup, 54. maddeyi değiştirerek "vali pozisyonunun cinsiyet eşitliğine dayalı olmasını" şart koşturmuştur. 2016'da yayınlanan üçüncü ek, Cezire Kantonu Yürütme Meclisi'nin örgütsel yapısına dair bazı maddeleri değiştirmiştir. Son olarak, 2018 yılında yayınlanan dördüncü ek, 55. ve 58. maddelerde, Cezire Kantonu'nun cinsiyet eşitliğine dayalı valilik sistemiyle ilgili değişiklikler yapmıştır. 12 Aralık 2023 tarihinde, "Özerk Yönetim" tarafından sosyal sözleşmenin güncellenmiş versiyonu yayımlanmıştır.²⁷²

Bu sözleşme bir önsöz ve dört bölümden oluşmuştur. En belirgin değişiklikler, "Özerk Yönetim" isminin "Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Özerk Yönetimi" olarak değiştirilmesi, "Genel Konsey" isminin "Kuzey ve Doğu Suriye Halklar Meclisi" olarak yenilenmesi ve "ekolojik demokratik toplum sistemi"nin benimsenmesi olmuştur. Ortak başkanlık ilkesinin devamı vurgulanmış ve yönetimin, "demokratik" Suriye Cumhuriyeti'nin bir parçası olduğu belirtilmiştir. Sözleşme ayrıca tüm bölgelerde belediyelerin yapısında değişiklikler öngörmüş ve Belediyeler Kurulu'nun bir birlik ve federasyon haline dönüştürülmesini karara bağlamıştır. Denetim Kurumu ve Üniversiteler Konseyi'nin kurulması, merkezi bir ödeme ofisi ve bir sosyal sözleşmeyi koruma mahkemesi (anayasa mahkemesi niteliğinde) oluşturulması da onaylanmıştır.²⁷³

Bu sözleşmenin maddeleri, Abdullah Öcalan tarafından şekillendirilen "Kürdistan İşçi Partisi" (PKK) ve "Demokratik Birlik Partisi" (PYD) felsefesini yansıtmıştır. Bu durum, sözleşmenin bölgenin tüm bileşenleri ve çeşitlilikleri için bir kültürel çerçeveden ziyade, partiye ait bir siyasi kültürün yansıması olduğunu kanıtlar niteliktedir. Sözleşme, "demokratik ulus" ilkesini vurgulamıştır. PKK ve PYD kadrolarının devletin tüm kurumları üzerindeki kontrolünü pekiştiren ana düşünce olarak öne çıkmıştır. Bu düşüncelerin topluma zorla dayatılarak resmi bir ideoloji haline getirilmesi amaçlanmıştır. Sözleşmenin hukuki maddeleri, yönetim bölgeleri içinde

²⁷² Kuzeydoğu Suriye Özerk Yönetimi, "Kuzeydoğu Suriye Özerk Yönetimi için Demokratik Sosyal Sözleşme", 12 Ocak 2023, <https://aanesprod.wpenginepowered.com>. Erişim Tarihi: 10 Mart 2024

²⁷³ el-Ahmed, Samer., a.g.e.

ve dışında kabul edilmeyen siyasi imalar içermiştir. Özellikle federalizmin genel bir fikir olarak yerleştirilmesi ve "özerk yönetim" anlayışına göre federalizmin Kuzey ve Doğu Suriye Bölgesi adının benimsenmesi gibi imalar mevcuttur. Ayrıca, özel bir bayrak, marş, askeri güçler ve yasama meclislerinin oluşturulmasına da vurgu yapılmıştır. Bu sözleşme, BM gözetiminde yeni bir Suriye Anayasası yazma görevi verilen Anayasa Komitesi'ni oluşturmak amacıyla çıkarılan 2254 sayılı uluslararası karar gibi siyasi süreçler ve yasal belgelerden açıkça sapma olarak değerlendirilmiştir.²⁷⁴

Son olarak, uygulama kabiliyeti açısından değerlendirildiğinde, yöneticilerin atanma ve seçilme mekanizmalarının eksikliği, bu süreçlerin parti tarafından kontrol edildiğini gösteren önemli bir işaret olup, gücün merkezleşmesinin tamamen parti elinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bağımsız denetim ve yargının eksikliği ile kurumsal altyapının yokluğu, bu sözleşmenin hükümlerinin gerçek hayata geçirilmesinin zorluğunu işaret etmektedir. Çeşitlilik, çoğulculuk ve demokrasiye dair tüm imalar ve vurgular, bu çeşitliliği ve farklılıkları yönetme araçları ve gücün siyasi yapıların bileşenleri arasında dengeli bir şekilde dağıtılması mekanizmaları olmaksızın şekilsel kalacaktır. Yerel yaklaşımlar, "Demokratik Birlik Partisi (PYD)" ve "Kürdistan İşçi Partisi (PKK)" kadrolarının, güç kullanarak tüm kurumlar ve yasama organları üzerinde istedikleri şekilde hâkimiyet kurduğunu vurgular nitelidir. "Özerk Yönetim" liderlerinin, bölgeler ve kantonların yöneticilerinin ve sivil konseylerin oluşumunda da büyük sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu liderler, doğrudan seçimler yapılmaksızın ve liyakat kriterlerine göre değil, "Demokratik Birlik Partisi"ne olan yakınlıkları ve sadakatlerine göre atanmıştır.²⁷⁵

Açıklanan toplumsal sözleşme, özyönetim için hukuki meşruiyet sağlama girişimini temsil ediyor, ancak uygulama ve uyum konusunda zorluklarla karşı karşıya. Bu sözleşme, karar alma süreçlerine toplum katılımını sağlayacak açık mekanizmaları içermelidir. Etkili ve sürdürülebilir bir idari sistemin inşası için demokratik değerlerin ve temel hakların teşvik edilmesi de önemlidir.

2.2.9.2. SDG Bölgelerindeki İdari Bölünmeler Ve Yerel Yönetimler

Aşağıda Kuzey ve Doğu Suriye'deki özyönetim incelenecek, yerel meclislerin örgütsel yapısı ve özyönetim ilanından önce ve sonra bu yönetimin gelişimi ele alınacaktır. Bu yönetimin

²⁷⁴ el-Ahmed, Samer., a.g.e.

²⁷⁵ el-Ahmed, Samer., a.g.e.

meşruiyet çabaları ve karşı karşıya kaldığı zorluklar, uluslararası ve bölgesel rekabet bağlamında da ele alınacaktır.

Özerk Yönetim, Kuzey ve Doğu Suriye’de "Demokratik Halklar Meclisi" adı verilen yapının altında faaliyet göstermektedir ve bu meclis yaklaşık 300 üyeden oluşmaktadır. Meclis, Cezire, Tabka, Deyr ez-Zor, Rakka, Afrin, Fırat ve Menbiç olmak üzere yedi kantonu yönetmektedir. Ayrıca bu mecliste on icra kurumu ve sekiz büro bulunmaktadır ve bu kurumların bazıları, kendi seçilmiş meclislerine sahip olan kantonlarda şubeler açmaktadır.

Örneğin, Deyr ez-Zor kantonu, "Deyr ez-Zor Sivil Meclisi"ni seçer ve her meclis, bölgeler ve "komünler" (mahalle meclisleri) içerir. Demokratik Halklar Meclisi’nin ilkelerine göre, seçilen başkanlıklar ortak (bir erkek ve bir kadın) olacak şekilde düzenlenir. Özerk Yönetim, bu yasadın yararlanarak kararları engelleyebilir ya da meclisin isteklerine göre destekleyebilir. Bu, "kadro" olarak bilinen kişiler aracılığıyla yapılır, yani "PKK"nin (Kürdistan İşçi Partisi) eğittiği ya da "PYD" (Demokratik Birlik Partisi) tarafından eğitim gören kişiler başkanlık görevlerine getirilir. "Demokratik Suriye Meclisi Savunma Bürosu"na bağlı olan "Suriye Demokratik Güçleri" (SDG), Özerk Yönetim’in askeri kanadıdır. "Asayiş" (Kürt iç güvenlik güçleri) ise güvenlik kanadını oluşturur. Her iki yapı da "PKK" liderleri tarafından yakından izlenmektedir. SDG, bölgeleri askeri meclislere böler ve her meclis birkaç sahaya (düzenli ordulardaki tabur ya da tugaylara benzer askeri oluşumlar) sahiptir. Bu meclisler, özellikle SDG içinde çoğunluğu oluşturan Arap unsurların üzerinde denetimi sağlamak amacıyla sıkı bir gözetim altındadır. Bu denetim, "PKK" kadroları tarafından düzenlenen eğitim kampları ve askeri eğitimlerle sağlanmaktadır.²⁷⁶

Bu idari modelin, yerel katılımı artırması ve toplumların çeşitliliğini yansıtması beklenmektedir. Ancak, PKK liderlerinin sürekli kontrolü, bu meclislerin bağımsızlığını etkileyerek siyasi ve güvenlik zorluklarına açık hale getirmektedir.

1. Özerk Yönetim'in İlanından Önceki Durum

Özerk yönetim ilan edilmeden önce, Demokratik Birlik Partisi (PYD) kontrolündeki bölgelerde sosyal hizmetler sunmaya başlamıştı. 2014 yılında özerk yönetimin ilan edilmesi, üç ana kantonda yerel meclisleri içeren bir idari yapının oluşturulmasına yol açtı.

²⁷⁶ Şari, Saad, "Suriye'nin Doğusu: Olasılıklara Açık Bölge", Al Jazeera, 4 Nisan 2024, <https://www.aljazeera.net> . Erişim Tarihi: 10.05. 2024

Kuzey ve Doğu Suriye'de özerk yönetimin ilanından önce, Demokratik Birlik Partisi (PYD), kontrolü altındaki bölgelerde sosyal hizmetler sunmaya başlamıştır. 2014 yılında ilan edilen Demokratik Özerk Yönetim, yerel yönetim sistemleri ve üç ana kanton olan Afrin, Cezire ve Kobani'deki yerel meclislerden oluşan bir yapıydı. Daha sonra, PYD'nin temelini oluşturan Halk Savunma Birlikleri (YPG) ve Suriye Demokratik Güçleri (SDG) tarafından yönetilen bu özerk yönetim, Suriye'nin Arap nüfuslu bölgelerine, örneğin Rakka ve Deyrizor'a genişledikçe, Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'ne dönüşmüştür. Bu genişleme, Kuzey Doğu Suriye'deki güvenlik durumunun hassasiyetini artırmıştır.²⁷⁷

Bu özerk yönetime geçiş, yerel istikrarı sağlama yönünde önemli bir adım olabilirdi. Ancak, Arap bölgelerinde kontrolün genişlemesi, gerginlikleri artırmış ve bölgedeki güvenlik durumunu olumsuz etkilemiştir.

2. Yasallık/Meşruiyet Kazanma Çabaları

"Özerk yönetim", yarı anayasal metinler ilan ederek ve demokrasi ile çeşitlilik ilkelerini güçlendirerek yetkisini meşrulaştırmaya çalışmıştır. Ancak, bu çabalar ile bölgedeki siyasi gerçeklik arasında belirgin bir çelişki vardır.

"Özerk Yönetim", çeşitli kurumları aracılığıyla, dayatılmış de facto yetkisini meşrulaştırmaya çalışmıştır. Bunu, "yarı-anayasal" metinler ilan ederek ve "demokrasi, çeşitlilik ve adil katılım" sloganları yükselterek gerçekleştirmeye çalışmıştır. Ancak, bölgedeki etkileşim ve siyasi performans ile özgürlüklerin gerçek durumu arasında belirgin bir uyumsuzluk gözlemlenmiştir. Ayrıca, bazı konularda göstermeye çalıştığı pragmatizm, "Demokratik Birlik Partisi" (PYD) liderlerinin dar bir görüşü çerçevesinde kalmaktadır. PYD'nin vizyonu, yönetim kurumlarına açıkça dayatılmakta ve kendisini "yaşayabilir ve sürdürülebilir" bir de facto güç olarak sunmaktadır. "Özerk Yönetim", mevcut durumu korumak için Kuzey ve Doğu Suriye bölgesindeki uluslararası rekabeti ve bölgesel çıkar çatışmalarını kullanmaya çalışmaktadır. Ancak, mutlak merkezîyetçiliği ve ideolojik bağlılığı, birikimli krizlere yol açmaya başlamıştır. Özellikle, Deyr ez-Zor'daki son aşiret ayaklanması gibi olaylar, yönetimin kontrolündeki diğer bölgelerde de tekrar edebilir. Bu yönetimin

²⁷⁷ Mulla Rashid, Bedir & Cengiz, Muhammed Emin, "PYD Liderliğindeki Özerk Yönetimin Kuzeydoğu Suriye'de Karşılaştığı Karmaşık Zorluklar", Doğu Araştırmaları Merkezi, 20 Haziran 2020, s. 4, <https://research.sharqforum.org>

geleceği, uluslararası ve bölgesel anlaşmaların etkisi altında olabilir ve bu anlaşmalar, yönetim projesini tamamen yok edebilir veya sınırlandırabilir.²⁷⁸

Özerk yönetimin meşruiyet sağlama çabaları, karşılaştıkları zorlukları fark ettiklerini göstermektedir. Ancak, aşırı merkeziyetçilik ve ideolojik yönelimler, krizlerin derinleşmesine yol açarak bölgenin gelecekteki istikrarını tehdit etmektedir.

3. Türk Operasyonundan Önceki Durum

Türk operasyonu öncesinde, Kuzey ve Doğu Suriye'de zayıf bir merkezi hükümet varlığı ile "İŞİD" örgütüne karşı yerel bir müttefik olarak çalışan bir yerel yönetim vardı. Bu yönetim, Amerikan hegemonyası ve uluslararası baskılar nedeniyle sınırlı yetkiye sahipti ve bu durum dış desteğe büyük ölçüde bağımlı hale gelmesine yol açtı.

Türk operasyonundan önce bölgede, Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'ne benzeyen bir yerel yönetim var olmuştur. Bu yönetimin askeri kanadı, ABD ve uluslararası koalisyonun İŞİD'e karşı savaşında yerel bir müttefik olarak işlev görüyordu. Aynı zamanda, merkezi hükümetin bölgedeki varlığı zayıftır. ABD ve uluslararası koalisyon nedeniyle bu bölgedeki varlığını yeniden kurma şansı görünmüyordu. Ancak, 9 Ekim'den sonra özerk yönetim eski durumunda kalmadı. 2014 ile 2019 yılları arasında tanıdığımız özerk yönetim biçiminde bazı değişiklikler yaşandı. Yeni kontrol bölgeleri şu şekilde bölünmüştür:

A) Karışık Kontrol Bölgeleri: Bu bölgelerde, Türkiye sınırındaki Amuda'dan Kobani'ye kadar uzanan sınır boyunca, özerk yönetimin polis güçleri olan Asayiş ile sınır polisi güçleri bir arada bulunmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin Barış Pınarı Operasyonu sonucunda oluşturduğu yeni cephe hatları boyunca ve çeşitli bölgelerde, Rus askeri polisinin varlığı görülmektedir. Bu bölgeler arasında Kobani, Amuda ve Qamışlo Havaalanı gibi yerler de bulunmaktadır.

B) Qamışlo'dan Malikiye'ye, Kuzey Irak sınırına ve Güney Deyrizor'a kadar uzanan bölge, Suriye Demokratik Güçleri ve ABD tarafından kontrol edilmektedir. Son dönemde Qamışlo Havaalanı'nda Rus askerlerinin varlığı da söz konusudur.

C) El Tabaqa, Münbiç ve Kobani'nin Kırsal Bölgeleri: Bu bölgelerde Rus, Suriye rejimi ve Suriye Demokratik Güçleri (SDG) askerlerinin bulunması söz konusudur. Rakka şehri ise hala

²⁷⁸ El- Ahmed, Samer. (2024, Mart 1). a.g.e.

SDG'nin kontrolündedir, ancak bölgede Rus varlığı artmıştır. Yerel topluluklar, Suriye rejiminin bu bölgelere geri dönmesine karşı açıkça protesto içindedir.²⁷⁹

Türk operasyonu öncesindeki durum kırılıyordu, yerel yönetim yetkisini korumak için birçok zorlukla karşı karşıyaydı. Artan askeri ve siyasi baskılarla birlikte, bu yönetimin etkin kalabilmek için stratejilerini yeniden değerlendirmesi gerektiği açıktı. Daha sonra meydana gelen değişiklikler, yerel dinamiklerde köklü bir dönüşümü işaret etmektedir.

4. Kuzeydoğu Suriye'deki idari durum şu şekilde özetlenebilir

- Otonom yönetim, 2012'de başlamış ve 2014'te ilan edilmiştir; bu süreçte çeşitli genişleme ve daralma aşamalarından geçmiştir. Genişleme veya daralma, genellikle rakip gruplarla yaşanan çatışmalardan kaynaklanmıştır. Örneğin, Halk Koruma Birlikleri (YPG), 2012-2013 yıllarında Ras al-Ayn'de Özgür Suriye Ordusu ile çatışmış, ayrıca Nusra Cephesi ve IŞİD ile de mücadele etmiştir. 2012'de Esad rejimi ile Demokratik Birlik Partisi (PYD) arasındaki güvenlik düzenlemeleri çerçevesinde, rejim güçleri kuzey Suriye'den çekilmiştir. Bu durum, PYD'nin zamanla bu bölgelerin fiili yöneticisi olmasının yolunu açmıştır.
- Otonom yönetimin coğrafi genişlemesi 2012'de başlamış ve 2014'e kadar istikrarlı bir şekilde devam etmiştir. 2014'teki Kobani Savaşı, otonom yönetim için bir dönüm noktası olmuş ve ABD ile yeni bir ilişki döneminin başlangıcını simgelemiştir. 2014'te YPG, IŞİD'i yenilgiye uğratmış; bu başarı, uluslararası koalisyonun hava desteğiyle mümkün olmuştur. Koalisyon, o dönemde yeni kurulan IŞİD'e karşı Kobani'yi ve YPG savaşçılarını desteklemiştir. Kobani'deki IŞİD yenilgisi sonrası, YPG'nin kontrol ettiği toprakların büyüklüğünde değişiklikler yaşanmıştır.
- ABD'nin Kuzey Suriye'de üsler kurma ve bölgeyi korumak için bir ordu oluşturma yönündeki adımları ve YPG / Suriye Demokratik Güçleri'ni müttefik olarak değerlendirmesi, otonom yönetimin adını ve yönetim yapısını, SDG'nin Araçların yaşadığı bölgelerdeki toprakları kontrol etmesiyle uyumlu olacak şekilde değiştirmesine yol açmıştır. SDG'nin etkisinin artmasıyla birlikte, otonom yönetim "Rojava" gibi isimleri, olumsuz bağlamı nedeniyle kaldırmıştır. Ayrıca, otonom yönetim, kendini yeniden pazarlama çabaları kapsamında yönetim yapısında çeşitli adımlar atmıştır.

²⁷⁹ Mulla Rashid & Cengiz, a.g.e., SS. 5-6.

- Başlangıçta 2014'ün başlarında, üç "kanton"dan oluşan bir yapı olarak ilan edilmişti. Ancak 2015'in ortalarında, özerk yönetim projesinde değişiklikler yapmaya yönelmiştir.²⁸⁰ 2014'ün başlarında, üç "kanton"dan oluşan bir yapı ilan edilmiştir.
- 2015'in Aralık ayında, Kuzey Suriye Federalizmi ilan edilmiş ve ardından bir kurucu meclis oluşturulmuştur. Mart 2016'da, "Rojava" ve Kuzey Suriye'de Federal Sistem Kurucu Meclisi toplanmıştır. Bu meclisten Kuzey Suriye ve Mezopotamya'da demokratik bir federal sistem kurması talep edilmiştir. Genel Kurul, Aralık 2016'da sosyal sözleşme taslağını onaylamış ve proje adını "Kuzey Suriye Demokratik Federal Sistemi" olarak değiştirmiştir, "Rojava" kelimesi çıkartılmıştır. Daha sonra, federalizmi güçlendirmek amacıyla, Federal Demokratik Sistem Kurucu Meclisi, Kuzey Suriye'de Temmuz 2017'de federal seçimlerin yapılmasına izin veren bir yasa kabul etmiştir. Bu yasa, seçimlerin üç aşamada yapılmasını belirlemiştir:

1. Mahalle komiteleri seçimleri, Eylül 2017'de yapılmıştır.
2. Yerel yönetim seçimleri, Aralık 2017'de yapılmıştır.
3. Bölgesel halk meclisi ve "Demokratik Halk Kongresi" seçimleri, Ocak 2018'de yapılması planlanmış fakat gerçekleşmemiştir.

Yüksek Seçim Komisyonu, seçimlerin yapılacağı tarihten iki hafta önce seçimleri ertelemiş ve sonrasında seçimler yapılmamıştır.²⁸¹

- Fawza Yusuf, Kuzey Suriye Federalizmi Eşbaşkanı, erteleme konusunu şöyle açıklamıştır: "Üçüncü aşamayı tamamlamamızı engelleyen koşullar yoktu, ancak ikinci aşamanın sonuçlarıyla ilgili organizasyonel ve idari bölünmeler bizi erteleme yapmaya zorlamıştır." Ayrıca, erteleme'nin 2017/11/03'te yapılması planlanan ikinci aşama seçimlerinin 2017/12/01'e ertelenmesinden kaynaklandığını ve zaman darlığı ile komisyonun bölge ve belediye başkanlıkları için ortak başkanlık seçimleriyle meşgul olmasının bu karara yol açtığını iddia etmiştir. Ancak bazı gözlemciler ve yerel kaynaklara göre, erteleme, Ankara'nın o dönemde "Afrin" kantonuna büyük bir askeri operasyon hazırlığı ile ilişkilendirilmiştir. "Kuzey Suriye Federalizmi" projesinin başarısızlığı ile birlikte, özerk yönetim 9 Haziran 2018'de Kuzey Suriye ve Doğu Suriye'de özerk yönetimi ilan etmiştir. Bu, hem Arap nüfuslu şehirleri hem de Kürtlerin yaşadığı bölgeleri kapsamıştır. Aynı zamanda seçim sürecini tamamlamaktan vazgeçilmiştir. Tüm yönetsel ve siyasi değişiklikler, 2014 ve 2019 yılları arasında özerk yönetim altında tek taraflı kararlarla

²⁸⁰ Mulla Rashid & Cengiz, a.g.e., S.8.

²⁸¹ Şafan İbrahim, "Suriye'nin Kuzeydoğusunda Gerçekleşebilecek Seçimler Hakkında", El-Araby El-Cedid, 13 Ocak 2021, <https://www.alaraby.co.uk> . Erişim Tarihi: 15 Mart 2024

yapılmıştır ve Suriye anayasası veya yerel yönetim yasası gibi bir dayanağı olmamıştır. Tüm değişiklikler, Demokratik Birlik Partisi'nin (PYD) siyasi gerekliliklerine göre partisiz bir şekilde yapılmıştır. Bu nedenle, özerk yönetimin şekli, PYD ile Kürt Ulusal Konseyi arasında başlayan diyalog oturumlarında en tartışmalı konulardan biri olmuştur.²⁸²

- Ayrıca, beş yıl boyunca değişiklikler tek bir forma oturtulamamış ve bu durum istikrar eksikliğine yol açarak yönetiminin, rejimle müzakerelerdeki konumunu zayıflatmıştır. Bu durum, yerel toplulukların gözündeki güvenilirliğini de sarsmıştır. Çünkü aynı anda çalışan birçok idari organ bulunmuş, özerk yönetim yeni organlar duyurmuş ve eski organları aktif tutmuştur. Tüm bunlara rağmen, özerk yönetim, siyasi projesinin tanınmasıyla ilgili bazı ciddi talepler içeren bir anlaşma yapmaya hazır olduğunu iddia etmiştir.²⁸³

Genel olarak, Kuzeydoğu Suriye'deki özerk yönetim, siyasi ve askeri değişiklikler nedeniyle istikrarını ve nüfuzunu korumada büyük zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Net bir yasal çerçevenin olmaması ve Demokratik Birlik Partisi (PYD) ile PKK'nın tek taraflı kararlarına güvenilmesi, yönetimin güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemiştir.

2.2.9.3. SDG Bölgelerindeki Yerel Yönetim Ve Özerklik Anayasası

Özerk Yönetim'in Kuzey ve Doğu Suriye'deki alanlarında yerel yönetim ve özyönetimin oluşturulması kapsamında, yerel yönetim ve özyönetim anayasasının çıkarılması ele alınmaktadır , yerel yönetim,ve konseyin yapısı ve çalışma yöntemi.

Özerk Yönetim'in Kuzey ve Doğu Suriye'deki Demokratik Anayasası, bir sosyal sözleşme olarak temel ilke ve değerleri belirleyen bir önsözle birlikte sunulur. Yönetim, halkın iradesinden aldığı meşruiyetle, eşit ve özgür katılım temelinde demokratik seçimlerle şekillendirilir ve Demokratik Suriye Cumhuriyeti'nin ayrılmaz bir parçasıdır. Anayasa, yönetimin yerel demokrasiye dayalı kantonlar halinde organize edilmesini öngörür ve demokratik

²⁸² Mulla Rashid, Bedir & Cengiz, a.g.e. S. 9.

²⁸³ Mulla Rashid, Bedir & Cengiz, a.g.e. S. 10.

organizasyonların rolüne vurgu yapar. Ayrıca, doğrudan demokrasi ve maddenin doğrudan etkileyen kararların oy birliği ile alınması prensiplerine bağlı kalır.²⁸⁴

1. Yerel Yönetim Ve Öz Yönetim Anayasası

Özerk Yönetim'in Kuzey ve Doğu Suriye'deki Demokratik Anayasası, temel ilke ve değerleri içeren bir sosyal sözleşmeyi tanımlar. Bu sözleşmenin önsözü, belgelerin ayrılmaz bir parçasıdır ve yönetim, halkın iradesinden meşruiyetini alır; eşit ve özgür katılım esasına dayalı demokratik seçimlerle belirlenir. Yönetim, Demokratik Suriye Cumhuriyeti'nin ayrılmaz bir parçasıdır ve yerel demokrasiye dayalı kantonlar şeklinde organize edilir, demokratik organizasyonların rolüne vurgu yapar. Ayrıca, doğrudan demokrasi prensipleri ve kararların doğrudan etkileme ilkelerine bağlı kalır.

Sözleşme, Kuzey ve Doğu Suriye'deki özerk yönetimin ilkelerini ve yapısını belirler. Toplumsal yaşamın belediyeler, meclisler, akademiler ve kooperatifler gibi çeşitli kurumlar aracılığıyla konfederal bir çerçevede düzenlenmesini öngörür ve sosyal demokratik sistemi güçlendirir. Madde 75, belediyeleri doğrudan demokrasinin temel birimi olarak tanımlar; bu birimler toplumun ahlaki ve politik gelişimini teşvik etmekle ve sosyal, ekonomik ve kültürel işleri yönetmekle sorumludur. Belediyelerin yapısı, seçim süreçleri ve doğrudan demokrasiye dayalı çalışma ilkeleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Ayrıca, halk meclislerinin sosyal, politik, kültürel ve ekonomik konularda karar alma rolünü vurgular, konfederal demokrasiye odaklanır. Bu meclislerin oluşumu, seçim süreçleri, temsil oranları ve görev süreleri belirlenmiş, kadınların eşit temsil edilmesi sağlanmıştır. Meclisler, liderleri seçer, yürütme kurulunun üyelerini onaylar ve güvenlik ve koruma güçlerini denetler.²⁸⁵

Bölgesel meclislerin ve yürütme organlarının organizasyonu ve görevleri, meclis kararlarını uygulamak ve belediyelerle koordinasyon sağlamakla yükümlüdür. Şehir meclislerinin yapısı, seçim süreçleri ve güvenlik ve koruma güçlerinin denetimi dahil olmak üzere şehirlerin organizasyonu ve sorumlulukları belirlenmiştir. Ayrıca, büyük şehirlerde bölge meclisleri kurulur ve bölge meclisinin eş başkanlığı şehir meclisinde temsil edilir. Şehirlerin ve kasabaların organizasyonu, belirli yasalarla düzenlenir. Şehir

²⁸⁴ *Kurd Online*, "Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi için Demokratik Sosyal Sözleşmenin Tam Metni", 2023, <https://kurd-online.com/>. Erişim Tarihi: 11 Mart 2024

²⁸⁵ a.g.e.

meclisi, doğrudan halk tarafından seçilen temsilcilerin %60'ını ve toplumsal organizasyonlar tarafından seçilen adayların %40'ını içerir. Ayrıca, şehirdeki belediyelerin ve mahalle meclislerinin eş başkanları, şehir meclisinde üyedir.

Büyük şehirlerde, bir bölge meclisi kurulur ve bu bölge meclisinin eş başkanlığı, şehir meclisinde temsil edilir. Kasaba ve şehirlerin organizasyonu, büyük şehirler dahil olmak üzere, belirli yasalarla düzenlenir. Şehir meclisinin görevleri arasında yürütme kurulunun ve eş başkanlarının seçilmesi, yürütme kurulunun eş başkanlarının onaylanması, yargı meclislerinin ve uzlaşma komitelerinin eş başkanlarının onaylanması yer alır. Şehir meclisi, iç güvenlik ve koruma güçlerinin liderliğini onaylar, şehirle ilgili planlar ve projeler geliştirir, kararlar alır. Şehir meclisi, kasaba ve belediye meclislerinden bağımsız çalışır ve iç düzenlemeler aracılığıyla faaliyetlerini koordine eder; kasaba, belediye ve bölge meclisleriyle iş birliği yapar.²⁸⁶

Şehir yürütme kurulu, şehir meclisinin onayladığı karar ve projeleri uygular. Komitelerinin işleyişini denetler, şehirdeki yürütme komiteleri ile diğer şehirlerdeki komiteler arasında koordinasyon sağlar ve aylık raporlar sunar. Büyük şehirlerde yürütme kurulu, şehir komiteleri ile bölgesel komiteler arasında koordinasyon sağlar ve iç düzenlemelere göre çalışır. İl, şehirleri, kasabaları, köyleri ve çiftlikleri kapsar. Kuzey ve Doğu Suriye'deki Demokratik Özerk Yönetimde, iller siyasi, sosyal, ekonomik, çevresel, kültürel, güvenlik, eğitim ve gençlik konularında demokratik konfederalizm ve özerklik ilkelerine dayanarak düzenlenir. İller, özerklik sözleşmesinde belirli hak ve sorumluluklara sahiptir. Her il, kendine yeterlilik ve ekonomik entegrasyon ilkeleri üzerine çalışır ve toplumsal ihtiyaçları karşılamak ve kaynakları nüfus yoğunluğu ve talebe göre yönetmek amacıyla özerk yönetim ile iş birliği yapar. Doğal kaynakların adil dağıtımını yasayla belirlenmiştir ve her il, iç güvenlik güçlerini düzenlemek ve dış tehditlere karşı savunmayı sağlamakla sorumludur. İller, özerklik sözleşmesi ile çelişmemek kaydıyla diplomatik, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler geliştirme hakkına sahiptir. İl meclisleri, etnik ve dini grupların dillerini ve kültürlerini göz önünde bulundurarak, bu grupların haklarını, yükümlülüklerini ve sorumluluklarını belirleyen özel yasalara sahiptir.²⁸⁷

²⁸⁶ Kurd Online,. a.g.e.

²⁸⁷ Kurd Online,. a.g.e.

İl halk meclisi, ilin farklı sosyal ve etnik gruplarını temsil eder. Yasama ve denetleme yetkisine sahip olan bu meclis, genel politikaları belirler ve sosyal, ekonomik, finansal, enerji, güvenlik, eğitim, kültürel ve gençlik konularında kararlar alır. İki yıl süreyle görev yapan meclis, nüfus yoğunluğuna göre oluşturulur; üyelerinin %60'ı doğrudan halk tarafından seçilirken, %40'ı etnik, dini ve kültürel gruplar tarafından demokratik olarak seçilir. Şehir ve yürütme meclislerinin eş başkanları da bu mecliste yer alır. Açılış oturumu, nihai sonuçların ilanından 16 gün sonra yapılır ve gerekli yasal gereklilikler ile oturumun yönetimi iç tüzükle belirlenir. Olağanüstü durumlarda, meclisin süresi altı ay uzatılabilir, bu uzatma talebi dörtte bir üye veya yürütme kurulu tarafından yapılabilir ve üçte iki çoğunlukla onaylanmalıdır. Meclis üyeleri, görev süreleri boyunca dokunulmazlık hakkına sahiptir, bu da onların meclisin onayı olmadan yasal işlemlerden korunmasını sağlar, ancak doğrudan suç işlenmesi durumunda meclis bilgilendirilir. Meclis, il yönetiminde uygulanacak politikaları belirler, projeleri tartışır ve kararlar alır. Ayrıca, eş başkanları ve yürütme kurulu üyelerini seçer, yürütme kurulunu denetler ve etnik ve dini grupların adil temsilini sağlar; yürütme kurulu üyelerinin %50'si kadınlardan oluşur. İç güvenlik ve koruma güçlerinin liderliğini onaylar, yasama önerilerini ve genel bütçeleri onaylar ve belirli yasal koşullar altında genel af yasaları çıkarma yetkisine sahiptir.²⁸⁸

İl yürütme kurulu, meclis kararlarının ve yargı kararlarının uygulanmasından sorumlu ana yürütme organıdır. Yürütme kurulu, il meclisine düzenli olarak rapor sunar. Yürütme kurulu, eş başkanlar, yardımcıları, çeşitli dairelerin eş başkanları ve şehir yürütme kurullarının eş başkanlarından oluşur. Yürütme kurulu, yürütme ajansları temelinde organize olur ve toplu yürütme yetkisini bu şekilde oluşturur. Her ajans, başkan ve faaliyetlerinin ihtiyaçlarına göre yeterli sayıda üyeden oluşur. Yürütme kurulu oluşturulup onaylandığında, bir açıklama yayımlanır ve bu açıklama, görev süresi boyunca uygulanması gereken eylem planını belirtir ve bu plan il meclisi tarafından onaylanmalıdır.²⁸⁹

²⁸⁸ **Kurd Online**,. a.g.e.

²⁸⁹ **Kurd Online**,. a.g.e.

2. Kuzey Ve Doğu Suriye Bölgesi

Kuzey ve Doğu Suriye, yedi il şeklinde düzenlenmiştir: Cezire, Deyrizor, Rakka, Fırat, Menbic, Afrin, Şehba ve Tel Abyad. Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Halk Meclisi, Kuzey ve Doğu Suriye'deki tüm halkları temsil eder. Bu meclis, bölgedeki çeşitli topluluklar arasında entegrasyonu ve karşılıklı yaşama anlamına gelir ve bu topluluklar tarafından kurulan demokratik birliğin sembolüdür. Meclis, Kürt, Arap, Asurî, Ermeni, Türkmen, Çerkes ve Çeçen topluluklarından temsilciler içerir ve kadınlar, üyelerinin %50'sini oluşturur²⁹⁰. Ayrıca, Müslümanlar, Hristiyanlar, Yezidiler ve diğerleri gibi farklı ideolojik ve kültürel grupları da temsil eder ve tüm bunlar demokratik özerklik çerçevesindedir. Konsey, kararlarını ve faaliyetlerini belirlerken tüm halkların tarihsel, demografik, coğrafi, dini, ideolojik ve kültürel özelliklerini dikkate alır. Halkların ve grupların demokratik özerk yönetimler kurma hakkını garanti eder ve bu hakları yasalar çerçevesinde korur. Konsey, toplumun dengeli bir şekilde düzenlenmesi için demokratik konfederasyon sistemini benimser. Bu sistem, tüm grupları Kuzey ve Doğu Suriye'nin demokratik özerk yönetimi altında birleştirmeyi hedefler.²⁹¹

Demokratik Halk Meclisi, Kuzey ve Doğu Suriye'nin demokratik özerk yönetimindeki çeşitli halkları temsil eder ve yasama görevlerini üstlenir. Meclisin görev süresi iki yıldır. Her ilde meclis üyelerinin sayısı, nüfus yoğunluğuna göre belirlenir. Üyelerin %60'ı doğrudan halk tarafından seçilirken, %40'ı ise şeffaf ve demokratik bir şekilde etnik, dini ve kültürel gruplardan seçilir. İl meclislerinin ortak başkanları ve şehir yönetimlerinin ortak başkanları da bu mecliste yer alır.²⁹²

3. Meclis Yapısı Ve İşleyişi

Meclis, ortak başkanlık ve dört yardımcından oluşur. Ortak başkanlar, meclis üyelerinin üçte ikisinin oyuyla seçilir. Meclis, kararları nihai hale getirmek için komiteler oluşturur ve gerektiğinde ek komiteler kurabilir. Meclis, yürütme kurulunun başkanını seçer ve ona bir ay içinde planı sunma görevini verir. Ayrıca, yürütme kurulundan güvenoyu çekme yetkisine sahiptir. Meclis, etnik, dini, bölgesel temsil ve cinsiyet eşitliğini sağlamaya

²⁹⁰ "Kuzey ve Doğu Suriye Bölgeleri için Yeni İdari Bölünmeler", Arta FM, 1 Mayıs 2024, <https://www.artafm.com/news/33869>. Erişim Tarihi: 10.06.2024

²⁹¹ *13/2024 Sayılı Kanun, Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Özyönetimi Konseyleri ve Kurumlarının Görev ve Yetkilerini Düzenleyen Kanun (Değiştirilmiş)*, <https://smne-syria.com/gc/archives/4037>.

²⁹² a.g.e.

çalışır, faaliyetleri denetler ve iller arasında koordinasyonu sağlar. Kuzey ve Doğu Suriye'nin demokratik özerk yönetiminde mali sistem, genel bütçe, merkez bankası ve ödemeleri kapsar. Bütçe, çeşitli yürütme ve yerel meclislerle işbirliği içinde hazırlanır, nüfus yoğunluğu ve bölgesel ihtiyaçlar göz önünde bulundurulur. Merkez bankası, finansal ödemeleri yönetir ve ekonomik istikrarı sağlar. Yürütme kurulu, merkez bankasının ortak başkanını önerir ve bu öneri halk meclisi tarafından onaylanır. Mali denetim ve hesap verebilirliği sağlamak için bağımsız bir denetim kurulu oluşturulur ve bu kurul, yasalara ve sosyal sözleşmelere uygunluğu denetler.²⁹³

2.2.9.4. Yönetim Bölünmeleri Kanunu

Kuzeydoğu Suriye'deki "özerk yönetim" tarafından 30 Nisan 2024 tarihinde, seçim komisyonu ve adalet ve haklar komitesinin temsilcilerinin katılımıyla "Yönetim Bölünmeleri Kanunu" çıkarılmıştır.²⁹⁴ Bu kanun, bölgedeki belediye seçimlerinin Mayıs 2024'te yapılması için bir hazırlık olarak sunulmuştur. Kanun, özerk yönetimin kontrolündeki bölgelerdeki "bölge"lerin düzenlenmesini ele almaktadır. Kanun, beş maddeden oluşur ve özerk yönetimin kontrolündeki şehirler ve kasabaları coğrafi olarak belirler.

"Yönetim Bölünmeleri/İdari Teşkilat Kanunu" numara "6" ile anılmıştır ve Kuzeydoğu Suriye özerk yönetimi şu yedi bölgeden oluşmaktadır: Cezire, Deyrizor, Rakka, Fırat, Menbiç, Afrin, Şehbaa ve Tabka. Yönetim Bölünmeleri Kanunu, bölge içindeki nüfus sayılarına göre bölge isimlendirmelerini belirler. Kanuna göre:

- Mezra: Nüfusu 100 kişiden az olan yerleşim birimidir.
- Köy: Nüfusu 101 ile 5000 kişi arasında değişen yerleşim birimidir.
- Kasaba/belde: Nüfusu 5001 ile 35000 kişi arasında olan yerleşim birimidir.
- Şehir: Nüfusu 35001 ile 200000 kişi arasında olan yerleşim birimidir.

²⁹³ Kuzeydoğu Suriye Özerk Yönetimi, "Kuzeydoğu Suriye Özerk Yönetimi için Demokratik Sosyal Sözleşme", 12 Ocak 2023, Erişim Tarihi: 10 Mart 2024

<https://aanesprod.wpenginepowered.com/wpcontent/uploads/2023/12/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%82%D8%AF%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%D9%8A%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D8%AF%D9%84.pdf>

²⁹⁴ AANES Medya, "Özerk Yönetim Bölgeleri İçin İdari Bölümler Kanunu Yayınlandı", 30 Nisan 2024, <https://anfarabic.com/>. Erişim Tarihi: 10.06.2024

- Büyükşehir: Nüfusu 200000 kişiden fazla olan yerleşim birimidir .²⁹⁵

Her bölge, bu yerleşim birimlerinden oluşur. Bazı bölgelerde büyük şehir bulunmayabilir. Kanunun "4. Maddesi" uyarınca, bölgenin isimlendirilmesi, merkezlerin ve sınırların belirlenmesi ve değişiklikler, ilgili idari birimin "halk meclisleri" tarafından önerilir ve "özerk yönetim" tarafından onaylanır. Bu kanun, "özerk yönetim" in kontrolündeki bölgelerde belediye seçimleri öncesi, Mayıs 2024'te yapılacak seçimler için bir hazırlık olarak getirilmiştir. 29 Nisan 2024'te yayımlanan bir açıklamaya göre, nüfus sayımı "komün lideri" (muhtar) ve yerel meclisler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir ve birkaç gün içinde tamamlanması beklenmektedir. Nüfus sayımının tamamlanmasının ardından, belediye seçimlerine katılacak seçmenlerin sayısı netleşecektir.²⁹⁶

"İdari Taksim Kanunu", Suriye'nin kuzeydoğusunda özyönetimin güçlendirilmesi yönünde önemli bir adım olarak değerlendiriliyor. Bu yasa, seçim sürecinin düzenlenmesine ve idari yapıların tanımlanmasına katkıda bulunmaktadır. Amaç, nüfus gruplarının belirlenmesi ve alanların dağıtılması yoluyla yerel toplulukların etkili bir şekilde temsil edilmesini sağlamaktır. Seçim çağrıları devam ederken, bu yasanın nasıl uygulanacağı ve bölgedeki siyasi istikrar ile sürekli değişen dinamiklere etkisi üzerinde durulmaya devam ediyor.

2.2.9.5. Otonom Yönetim Bölgelerindeki Belediyeler Kanunu

"Özerk Yönetim", Kuzeydoğu Suriye'deki kontrolündeki bölgelerdeki belediyelerin görevlerini belirlemek amacıyla bir belediyeler kanunu duyurmuştur. Bu açıklama, belediye seçimlerinin tarihinin belirlendiği günlerde yapılmıştır (seçimler ertelenmiş ve yapılmamıştır). 8 Nisan 2024 tarihinde resmi web sitesinde yayımlanan bilgilere göre, "Özerk Yönetim" belediyeyi şu şekilde tanımlamıştır: "Belediye, yarı bağımsız mali ve idari özerkliğe sahip bir yerel hizmet ve sosyal kalkınma birimidir."

²⁹⁵ a.g.e.

²⁹⁶ Enab Baladi, "Özerk Yönetim Seçimlere Hazırlık Olarak İdari Bölümler Kanunu Çıkardı", 1 Mayıs 2024, <https://www.enabbaladi.net/>. Erişim Tarihi: 10.06.2024

Belediyelerin kurulmasıyla ilgili olarak kanunun "3. Maddesi" şunları belirtmek mümkündür: "Belediyeler, 'Özerk Yönetim' bölgelerindeki idari bölünme yasalarına dayanarak kurulur." Belediyelerin yetkileri arasında şunlar bulunmaktadır:

- İnşaat düzenlemeleri ve planlamaları
- Yapı izinleri verme
- İçme suyu dağıtımını adil bir şekilde sağlama ve bu amaçla planlar ve projeler hazırlama
- Altyapı geliştirme
- Temizlik işleri yürütme.²⁹⁷

Kanun, belediyelerin görevlerini 30 maddeyle belirlemiş olup, bu görevler hizmet ve hukuki konuları kapsamaktadır. Bunlar arasında yolların aydınlatılması, kira sözleşmelerinin denetlenmesi, vergiler, cezalar ve ihlallerin tahsil edilmesi ve bölge halkı arasında evlilik sözleşmelerinin düzenlenmesi gibi konular yer almaktadır. Kanunun ikinci bölümünde, görev süresi iki yıl olan belediye meclisi açıklanmıştır ve seçim dönemi geldiğinde yeni bir seçim yapılmaktadır. Meclisin yetki ve görevleri, hizmet odaklıdır. Belediyeler, "Özerk Yönetim" tarafından kullanılan "ortak başkanlık" sistemiyle yönetilmektedir. Bu sistemde, her pozisyonda bir erkek ve bir kadın başkan bulunur ve tüm belediye kararlarını imzalamak zorundadır. "Özerk Yönetim", belediye seçimlerinin 30 Mayıs 2024'te yapılacağını açıklamıştır. Bu açıklama, "Yüksek Seçim Komisyonu"nun 28 Mart 2024 tarihinde yapılan ilk toplantısında ifade edilmiştir. Toplantıda üç ofis kurulmuştur, bunlar: Denetim ve itiraz ofisi, seçim dairesi ofisi ve eğitim ofisidir. Ayrıca seçim kanunu taslağı tartışılmış ve Kuzeydoğu Suriye Bölgesi belediye seçimlerinin tarihi belirlenmiştir.²⁹⁸

²⁹⁷ **Belediye Kanunu ve Demokratik Belediyeler Birliği**, Aralık 2023'te Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Özerk Yönetimi için, Erişim Tarihi: 30.nisan 2024

<https://rojavainformationcenter.org/ar/2024/05/%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%84%D8%AF%D9%8A%D8%A9%D9%88%D8%A7%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D8%AF%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%84%D8%AF%D9%8A%D8%A7%D8%AA%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%85%D9%82/>,

²⁹⁸ *Enab Baladi*, "Özerk Yönetim, Kontrolü Altındaki Bölgelerde Belediye Kanunu Duyurdu", 8 Nisan 2024, <https://www.enabbaladi.net/> ... (Erişim Tarihi: 30.nisan 2024).

2.2.9.6. Geciktirilen Belediye Seçimleri

"Özerk Yönetim" kaynaklarına göre, belediye seçimlerinin gerçekleştirilmesinin birkaç nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin başlıcaları şunlardır:

1. Meşruiyet Arayışı: Özerk Yönetim, yerel halk tarafından seçilen bir idari yapı sunarak meşruiyet kazanmayı hedeflemektedir. Bu adım aracılığıyla, özellikle Paris gibi Batı başkentlerinde bulunan Kürt gruplar tarafından uluslararası toplum nezdinde propaganda ve PYD'nin lobi çalışması yapılmak istenmektedir.

2. Amerikan Taleplerine Yanıt Verme: ABD'nin, Kuzeydoğu Suriye'deki yönetim reformları ve iyileştirmeleri konusundaki sürekli taleplerine yanıt verme amacı taşımaktadır. Son yıllarda, özellikle Arap toplulukları tarafından Özerk Yönetim'e ve onun idari temsilcilerine karşı artan halk protestoları göz önünde bulundurulduğunda, bu adım, bu bölgelerdeki yönetsel sorunlara çözüm olarak görülmektedir.²⁹⁹

• Belediye Seçimlerinin Ertenilmesi

Kuzeydoğu Suriye'deki "Özerk Yönetim", başlangıçta 11 Haziran ile Ağustos 2024 tarihleri arasında yapılması planlanan belediye seçimlerini ertelediğini duyurmuştur. Ancak, ertelenme için kesin bir tarih belirlenmemiştir. Seçimlerin ertelenme gerekçeleri şunlardır:

1. Kampanya Süresinin Yetersizliği: Seçim komisyonu, adaylara yeterli süre verilmesi gerektiğini belirterek, seçim kampanya süresinin kısalığı nedeniyle çeşitli partilerden ve gruplardan gelen talepleri dikkate almıştır. Bu gruplar arasında, "QSD"nin siyasi kanadı olan Kürt Meclisi de bulunmuştur. Ayrıca, uluslararası gözlemcilerin seçimleri denetlemeleri için gerekli süreyi sağlamak adına erteleme talep edilmiştir.³⁰⁰

2. Türk Baskıları: Diğer kaynaklar, seçimlerin ertelenmesinin arkasında Türkiye'nin baskı ve tehditlerinin olduğunu öne sürdü.

²⁹⁹ Faham, Firas, "Kuzeydoğu Suriye'de Yerel Seçimler Neden İptal Edildi?", Al Jazeera, 29 Temmuz 2024, <https://www.aljazeera.net/> ... (Erişim Tarihi: 30Temmuz2024).

³⁰⁰ Damas Post, "SDG, Kontrol Ettiği Kuzey ve Doğu Suriye Bölgelerinde Belediye Seçimlerinin Ertenilmesini Duyurdu", 6 Haziran 2024, <https://damaspost2.com/> ... (Erişim Tarihi: 20 Haziran 2024).

3. ABD'nin Kararı: ABD, mevcut Suriye krizinin Kuzeydoğu Suriye'de seçim düzenlenmesi için uygun olmadığını belirterek, bu nedenle seçimlerin ertelenmesini destekledi.³⁰¹

- **Doğu Ve Kuzeydoğu Suriye'deki Yerel Yönetimin Gerçekliği**

“Kuzey ve Doğu Suriye Özerklik Yönetimi” kurulduğundan bu yana merkeziyetçiliğe karşı yerel yönetimi savunan bir anlayış geliştirmiştir. Yönetim, merkeziyetçi Suriye sisteminden farklı olarak daha fazla yerel yönetim öngörmektedir. Ancak, bu yerel yönetim anlayışı ve Suriye rejiminin eleştirilen merkeziyetçiliği, özellikle Deyrizor gibi bölgelerde uygulamada daha karmaşık bir gerçekliği ortaya koymaktadır. Bu bölgelerdeki gerilimler silahlı çatışmalara dönüşmüş ve etkileri devam etmektedir.

Özerklik yönetimi, her bir bölgesinde teorik olarak belirli bir yerel yönetim derecesi sağlamak amacıyla yasama meclisleri ve yürütme organları kurmuştur. Ancak uygulamada, PKK'nın (Kürdistan İşçi Partisi) karar alma süreçlerinde mutlak bir kontrolü vardır. Sonuç olarak, PKK'nın önemli ekonomik, güvenlik, idari ve siyasi alanlarda etkin bir rol oynaması, gerçek bir yerel yönetimin gerçekleşmesini engellemektedir. Özerklik yönetimi, PKK'nın onayı olmadan hiçbir kararın alınmadığı bir merkeziyetçilik ile işlev görmektedir.

Özerklik yönetimi, mutlak yetkisini tehdit eden herhangi bir Kürt grubunu dışlamaya çalışmaktadır. 2019'da başlayan Kürt-Kürt diyalogunda, ABD ve Avrupa ülkeleri PKK ile ittifak halindeki Suriye Demokratik Güçleri'ni (SDG) desteklerken, ana karşıt grup olan Kürt Ulusal Konseyi (KUK) Erbil ve Türkiye tarafından desteklenmekte ve Suriye Ulusal Koalisyonu'nun bir üyesidir. Bu diyalog, KUK'nun SDG kontrolündeki bölgelere dahil edilmesi ve askeri kanadı olan Rojava Peşmergeleri'nin bu bölgelerde faaliyet göstermesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ancak ana anlaşmazlık bölge yönetimi üzerindedir; SDG, KUK'nun dahil edilmesini reddederken, tekil yönetimi tercih etmektedir. KUK, kendisini Suriye'deki Kürtlerin tek temsilcisi olarak görmekte, SDG ise kendisini çoklu bileşenlerin temsilcisi olarak sunmaktadır. Demokratik Birlik Partisi (PYD), Özerklik Yönetimi'ni kontrol etmeye devam etmekte ve diğer tarafların dahil

³⁰¹ Enab Baladi, "Özerk Yönetim Belediye Seçimlerini İkinci Kez Neden Erteleli?", 6 Haziran 2024, <https://www.enabbaladi.net/> ... (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2024).

edilmesini reddederek PKK'ya olan bağıllığını yansıtmaktadır. Bu durum, yerel yönetim taleplerine aykırı bir durumu ortaya koymaktadır.³⁰²

Kürt bölgelerindeki özerk yönetim, belirli bir istikrar düzeyi sağlamıştır. Ancak, meşruiyet ve diğer toplulukların temsili ile ilgili önemli zorluklarla karşı karşıyadır ve bu durum uzun vadede sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir.

2.2.10. Muhalefet Bölgelerindeki Yerel Meclislerin Özellikleri Ve Oluşum Kriterleri

2011 yılından bu yana devam eden Suriye krizinin ışığında, yerel meclisler, rejim kontrolü dışındaki bölgelerin yönetiminde temel araçlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Bu meclisler, hizmet sunumu ve yerel halkın işlerini yönetmede merkezi bir rol oynamış; ancak, kaynak eksikliği ve dış müdahaleler gibi karmaşık zorluklarla karşılaşmıştır. Bu bölüm, bu meclislerin özelliklerini, oluşturulma kriterlerini ve karşılaştıkları zorlukları analiz etmeyi amaçlamakta; Halep ilinin bir örnek olarak ele alınmasına odaklanmaktadır.

Suriye muhalefet bölgelerindeki yerel meclislerin oluşumu üzerine yapılan araştırmalar, kısmen değişebilen bazı ortak özellikler ve kriterler ortaya koymuştur. Suriye muhaliflerinin kontrolündeki bölgelerdeki yerel konseyler, savaşın dayattığı karmaşık toplumsal ve siyasi gerçekliği yansıtıyor. Zor şartlar altında görünmelerine rağmen bazı başarılar elde ettiler; Ancak, aynı zamanda etkinliklerini etkileyen önemli zorluklarla da karşı karşıya kaldılar. Ayrıca bunun için özellikler ve kriterler de belirlenebilir.

- **Yerel Meclislerin Özellikleri**

Yerel meclisler, yerel gerçeklikler ve güç dinamiklerinden etkilenecek birçok özellikte öne çıkmıştır. En önemli özellikleri şunlardır:

1. Merkezi olmayan roller ve işlevler: Yerel meclislerin işlevleri ve rollerinin merkezi bir otorite tarafından belirlenmiş veya tek tip olmadığı gözlemlenmiştir. Merkezi bir yönetim veya siyasi denetim organı eksikliğinde, yerel meclisler genellikle doğaçlama kurallar doğrultusunda çalışmıştır.

³⁰² Enab Baladi, "Özerk Yönetim: Suriye'de Merkeziyetçilik Taleplerine Karşın Merkeziyetçilik", 14 Mayıs 2024, <https://www.enabbaladi.net/> ... (Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2024).

2. Sivil toplum örgütlerinin rolü: Suriye’de devrim sırasında sayıları büyük ölçüde artan birçok sivil toplum örgütü, yerel meclislerin kurulduğu bölgelerde de faaliyet göstermiştir. Bu örgütler genellikle benzer ihtiyaçlara yanıt vermiş ve aynı kaynaklar için rekabet etmiştir. Zamanla, yerel meclisler hizmet sunumunda kendilerini kanıtlamış ve yerel ve uluslararası örgütlerle iş birliği ve koordinasyonda liderlik rolü üstlenmiştir.

3. Silahlı gruplar ile sivil aktivistlerin iş birliği: Başlangıçta, muhalefet gruplarının kontrolündeki bölgelerde silahlı gruplar ve sivil aktivistler ortak bir hedef olan Suriye hükümetinin kontrolünü sona erdirmek için birlikte çalışmıştır. Sivil halk hizmet sunumuna odaklanırken, silahlı gruplar güvenliği sağlamak için çaba harcamıştır.

4. Diğer aktörlerin rolü: Şura meclisleri, mahkemeler ve geleneksel liderler gibi başka aktörler de birçok yerel toplumda siyasi ve yargısal roller üstlenmiştir. Şura meclisleri, yerel meclisler, askeri gruplar, kamuya mal olmuş kişiler ve sendikalar gibi çeşitli aktörlerin temsilcilerini içermektedir. Şura meclisleri bazen yerel meclisler üzerinde dış denetim organı olarak da faaliyet göstermiştir.

5. Çatışmanın zorlukları: Genel olarak, hava bombardımanları gibi çatışmanın getirdiği zorluklar, altyapıyı, sivil yerleşim alanlarını ve pazarları hedef almış, bu da yerel meclisleri son derece zorlu bir ortamda çalışmaya zorlamıştır. Cephe hatlarına yakın bölgeler sürekli olarak belirsiz durumlarla karşı karşıya kalmış, bu da yerel veya yabancı savaşçıların muhalefetin kontrolünü güçlendirmek veya savaşlara yardım etmek için yerel toplulukların içine girmesine yol açmıştır.

6. Ayrıca, dışarıdaki siyasi muhalefet ile yerel meclisler arasında büyük bir kopukluk vardı, çünkü yerel meclisler sürekli olarak yerel sahneyi yönetmek ve içinde buldukları acil durumun sonuçlarını önlemekle meşguldü.

7. Zamanla, toplumun artan askerileşmesi ve sosyal çatlaklar, yerel meclislerin gelişimi ve meşruiyet kavramlarıyla ilgili zorlukların artmasına yol açtı.³⁰³

8. Birçok yerel meclisin yapıları genişletildi, 2012'de yerel meclislerin ilk kurulmaya başladığı dönemde, bu genişlemeye yeni uzmanlık ofislerinin açılması da dâhildi. Günümüzde, tek bir yerel meclis genellikle altı ile on bir arasında uzmanlaşmış ofis içermektedir. Her biri belirli görevleri yerine getirir ve kendi alanındaki diğer aktörlerle

³⁰³ Hacı, B. ve diğerleri., a.g.e. s. 1.

koordine olur. Ayrıca bazı durumlarda yerel meclislerin performansını izlemek ve değerlendirmek için bir denetim komitesi bulunmaktadır.

9. Şu anda, neredeyse tüm yerel meclisler, bir meclis başkanlığı ve birkaç uzmanlaşmış ofis tarafından desteklenen bir yürütme seviyesinden oluşmaktadır. Yürütme ofisleri, haftada bir kez toplanarak güncel olayları tartışır ve yeni fikirler sunar. Meclisin tamamı ise ayda bir kez toplanır ve bu toplantılarda kararlar üçte iki çoğunlukla alınır. Bazı vatandaşlara göre, yerel meclislerin yapısındaki bu değişiklik, işlerin profesyonellik ve organizasyon düzeyinde önemli bir artışa yol açmıştır.³⁰⁴

Yerel meclisler, değişen koşullara uyum sağlama konusunda büyük bir esneklik göstermiştir; ancak, merkezi bir koordinasyon eksikliği ve çok taraflı müdahaleler, istikrar ve sürdürülebilir kalkınma sağlama yeteneklerini zayıflatmıştır.

- **Yerel Meclis Üyelerinin Seçim Kriterleri**

Suriye’de yerel meclislerin oluşturulması rastgele bir süreç değil, zamanla siyasi ve sosyal değişimlere bağlı olarak gelişen bir dizi kritere dayanmıştır. Bu kriterler, yeterlilik ile halk temsilini dengeleme çabasını yansıtmaktadır.

Yerel meclis üyelerinin seçim ve atanmasında, adayların karşılaması gereken bazı koşullar ortaya çıkmıştır. Bu kriterler genellikle yazılı değildir ve zamanla değişebilir.

- 1- Başlangıçta, "kişinin devrimci geçmişine" güvenmek, akademik derecelerinden daha önemliydi. Ancak son yıllarda geliştirilen uzman ofisler, kişinin daha yüksek bir teknik yeterliliğe sahip olmasını zorunlu hale getirdi.
- 2- Örneğin "Zamalka" meclisinde, yerel meclisin kuruluşu sırasında üyelerin devrimci aktivistlerden seçilmesi, meclisin meşruiyeti için gerekliydi. Ancak zamanla halkın meclisin meşruiyetine dair görüşleri değişti ve bu da yerel meclisi seçim ve atama kriterlerine daha fazla odaklanmaya itti. Bu süreçte üyelerin teknik yeteneklerine daha fazla vurgu yapıldı.
- 3- Bir kişinin yerel meclis üyesi olabilmesi için en azından "devrimin" başlangıcından beri o şehirde veya kasabada ikamet ediyor olması gerekiyordu. Bu, mültecilerin meclis üyeliği için aday olmasını engelliyordu.

³⁰⁴ Hacar, B. ve diğerleri., a.g.e. s.10

- 4- Yıllar geçtikçe, meclis başkanının üniversite diplomasına sahip olması gibi daha fazla kriter eklendi. Yürütme ofislerindeki çoğu pozisyon için ise en az lise diploması gerekiyordu.
- 5- Artık "vatandaşlar, yerel meclis üyelerinin seçiminde yeterlilik ve deneyimi temel kriterler olarak görmektedirler" ve siyasi ideolojiler yerine tarafsızlığı ve objektifliği tercih etmektedirler. Vatandaşlar, yerel meclis üyelerinin kalifiye, deneyimli ve yetkin olmasını beklemektedir.
- 6- Halk, üyelerin "insanlarla iyi ilişkiler kurma, devrimi destekleme, ahlak, dürüstlük, bilgelik ve şeffaflık" gibi niteliklere sahip olmasını tercih etmektedir.
- 7- Bazı insanlar, bir üyenin sabıkalı olması, yolsuzlukla suçlanması veya Suriye hükümeti (rejim) ile bağlantılı olması gibi nedenlerle yerel meclis üyeliğinden diskalifiye edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Muhaliflerin yerel meclislerde çalışma hakkına sahip olduğu düşünülmektedir.³⁰⁵

Yerel meclis üyelerinin seçilme kriterlerindeki gelişim, daha fazla profesyonellik ve şeffaflığa yönelik bir dönüşümü yansıtmaktadır; ancak, tek bir yasal çerçevenin eksikliği, adalet ve gerçek temsiliyet sağlamanın önünde bir engel olmaya devam etmektedir.

2.2.11.Yerel Meclislerin Karşılaştığı Zorluklar Ve Engeller

Yerel meclislerin elde ettiği başarılarla rağmen, hizmet sunumu ve kaynak yönetimi kapasitelerini etkileyen büyük zorluklarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu zorluklar sadece çatışmalardan değil, aynı zamanda gerekli uzmanlık ve kaynakların eksikliğinden de kaynaklanmaktadır. Bu zorluklar şunlardır:

- Yerel meclislerin çokluğu ve kendi içlerindeki çekişme: Aynı şehirde ya da kasabada birden fazla yerel meclisin varlığı, bu meclisler arasında çatışmalara neden olmuştur.
- Şehirler ve vilayetler arasındaki zayıf koordinasyon: Yerel meclisler arasında koordinasyonun zayıf olması, aynı yerleşim yerinde bile kamu hizmetlerinin aksamasına yol açmıştır.

³⁰⁵ Hacı, B. ve diğerleri., a.g.e. ss. 13-14.

- Yerel meclisler arasındaki siyasi rekabet: Meclisler arasında siyasi bir rekabet yaşanmış, bu rekabetin amacı şehrin veya kasabanın kamu hayatında tek bir siyasi renk hâkim kılmak ve kamu hizmetlerinin sunulmasını bu siyasi hedefe bağlamak olmuştur.

Bu gelişmelerin uzun vadeli olumsuz etkileri olabilir ve eğer devam ederse, ülkenin birliğini tehdit ederek ulusal düzeyde kamu yönetiminin geri dönülemez şekilde parçalanmasına yol açabilir. Ayrıca, demokratik derinliği olan, yeni bir ulusal siyasi alanın oluşumunu engeller. Bu da, bölgesel ve uluslararası çekişmelerin, ne yazık ki, devrimci hareketin hem sahadaki hem de siyasi alandaki gelişimini belirleyen temel faktörler haline gelmesine neden olur.³⁰⁶

- Yerel meclislerin karşılaştığı diğer zorluklar, deneyim, işleyiş ve yapısal sorunlarla ilgilidir. Bu zorluklardan bazıları şunlardır:
 - Zayıf uygulama kapasitesi: Daha önce belirtildiği gibi, yerel meclisler genellikle devrimci meclislerden gelir ve üyeleri cesur, hizmet sunmaya istekli kişiler olsa da, seçimleri genellikle mevcut deneyim veya gerekli niteliklere dayanmadığından, belediye hizmetlerini yönetme yetenekleri çoğu durumda zayıf kalmıştır.
 - Belediye hizmetlerini yönetmede deneyim eksikliği: Yerel meclisler, gelişen bir kriz ortamında kurulduklarından, meclis üyelerinin çoğu daha önce bu tür bir çalışmaya katılmamıştır ve gereken deneyimden yoksundur.
 - Net bir örgütsel yapı eksikliği: Sorumluluklar ve yetkilendirmeler konusunda belirgin ve düzenli bir yapı olmaması, işleyişi zorlaştırmıştır.
 - Karar verme kapasitesinin net olmaması: Karar verme süreçlerinde belirlenmiş kılavuzlar yerine bireylerin inisiyatifine bırakılması, yardımların ve hizmetlerin kime sağlanacağına dair belirsizlik yaratmıştır.
 - İhtiyaçların tespiti ve iş planının net olmaması: Bilgi eksikliği, yerel meclislerin karşılaştığı ana zorluklardan biridir. Kritik ve riskli koşullarda sunulan bilgilerin doğruluğunu teyit etmek zor olduğundan, yardımlara ve hizmetlere yönelik talepler her geçen gün artmakta, ancak bu bilgilerin doğrulanması için yeterli zaman ve imkan

³⁰⁶ *Aljmhuriya.net*, "Suriye'deki Yerel Konseylerin Faaliyetlerini Koordine Etme İlkeleri", Aktivistler ve Hukukçulardan Oluşan Bir Grup Tarafından Yazılmıştır, 6 Haziran 2013, <https://www.aljmhuriya.net/ar/7651> (Erişim Tarihi: 19 Eylül 2021).

bulunmamaktadır. Birçok durumda sunulan bilgilerin güvenilirmez olduğu ortaya çıkmıştır.³⁰⁷

- **Yerel Meclislerin Karşılaştığı Zorluklar (Suriye Muhalefet Koalisyonu'na göre):**
 - Zayıf uygulama kapasitesi ve deneyim eksikliği: Yerel meclisler mevcut kriz sırasında kurulmuş olup, bu meclislerde görev alan kişilerin çoğu daha önce bu tür hizmetleri yürütmemiştir. Bu nedenle hizmet sunumunda yetersizlik yaşanmaktadır.
 - Sorumluluklar ve yetkiler konusunda net bir örgütsel yapı eksikliği: Meclisler, sorumlulukların ve yetkilerin açıkça tanımlandığı bir örgütsel yapıya sahip değildir.
 - Net bir karar alma mekanizmasının eksikliği: Karar alma süreçleri belirli standartlara dayalı bir mekanizmaya bağlı değildir³⁰⁸. Hizmetlerin veya yardımların nasıl ve kime sunulacağına dair kararlar tamamen ilgili sorumlu kişinin inisiyatifine bırakılmıştır.³⁰⁹

Yerel meclislerin karşılaştığı zorluklar, güçlü kurumsal kapasite inşasına ve yerel ve uluslararası aktörler arasındaki iş birliğinin artırılmasına duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Bu zorlukların çözülememesi, bu meclislerin kalkınma ve istikrarın itici güçleri olarak rollerini zayıflatabilir.

2.3. Suriye'deki Çözüm İçin Potansiyel Bir Dinamik Olarak Yerel Yönetim

Devam eden Suriye krizi ve karmaşıklığıyla birlikte, yerel yönetim, istikrar sağlama ve devletin yeniden inşasında dinamik bir rol oynayabilecek temel bir araç haline gelmiştir. Bu bölüm, kriz için siyasi ve sosyal bir çözümün parçası olarak yerel yönetimin sunduğu potansiyellere odaklanmaktadır.

³⁰⁷ *Ulusal Suriye Devrim Koalisyonu, "Yerel Konseyler", Resmi Web Sitesi, 2021, <https://en.etilaf.org/soc-components/syrian-local-councils> (Erişim Tarihi: 23 Eylül 2021).*

³⁰⁸ **a.g.e.**

³⁰⁹ *Ulusal Suriye Devrim ve Muhalefet Güçleri Koalisyonu, "İllerin Temsil Konseyleri", Resmi Web Sitesi, 2023, <https://www.etilaf.org/syriancoalitioncomponents/> ... (Erişim Tarihi: 5 Haziran 2023).*

Suriye'deki mevcut yönetim modelleri arasında siyasi ve hukuki meşruiyet krizi, özellikle rejim kontrolündeki bölgeler ile IŞİD'in kontrolündeki bölgelerde en belirgin sorundur. Kürt özyönetim bölgelerinde bu kriz daha az olmakla birlikte, bu yönetim modeli de, özellikle Arap çoğunluğun bulunduğu bölgelerde, coğrafi genişlemeyle ilgili zorluklarla karşı karşıyadır. Öte yandan, muhalefet kontrolündeki yerel yönetimlerde bu meşruiyet krizi daha az görülmektedir. Çünkü bu yönetimler, doğrudan seçimler veya yerel mutabakatlarla meşruiyet kazanmaktadır ve iktidarın devrini sağlama ilkesi uygulanmaktadır. Ancak bu yönetimler, topluluklarını yönetme yeteneklerini ispat etme ve yerel hizmetlerle birlikte siyasi itici gücü geliştirme konusunda ciddi bir sınavla karşı karşıyadır.

Bu bölümde ele alınan yerel yönetim modelleri, Suriye krizine yönelik siyasi ve sosyal bir çözümün temellerini oluşturma potansiyeline sahiptir. Yerel yönetimlerin, toplumsal uyumu destekleyen ve devletin yeniden inşa sürecine katkı sağlayan dinamik bir araç olarak oynayabileceği roller detaylandırılacaktır.

Bu farklı yönetim modelleri, Suriye krizine yönelik siyasi yaklaşımlar nedeniyle göz ardı edilen ve krizle birlikte daha da derinleşen bazı temel meseleleri gündeme getirmektedir:

- Merkezi yönetim sisteminin aşınması ve mevcut koşullara karşı yetersiz kalması.
- Suriye'nin çeşitliliğini daha iyi yönetebilecek yeni bir sosyal sözleşmenin oluşturulması gerekliliği.
- Kuvvetler ayrılığı ilkesinin benimsenmesi ve devlet kurumlarının siyasi rejimleri güçlendirmek için kullanılmaması.
- Temsili meşruiyetin güçlendirilmesi yollarının araştırılması.
- Hem hizmet hem de siyasi boyutlarıyla yerel yönetim anlayışının gelişmesi.

Bu nedenle, devletin yeniden inşası, temel hizmet ihtiyaçlarının karşılanması ve yerel güvenliğin sağlanması gibi gereklilikler, toplumsal uyumun yeniden tesis edilmesini ve yerel kalkınmanın desteklenmesini sağlamak için bir yönetim modelinin bulunmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, bölünme ve federalleşme projelerine karşı yerel bir dinamik olarak **idari adem-i merkeziyetçilik** önemli bir seçenek olarak öne çıkmaktadır. Bu model, aynı zamanda toplumsal barışın sağlanması için bir güvence teşkil etmektedir.

Bunun yanında, devletin merkezi yapısının korunması, ancak yeni bir tarzda yönetilmesi gerekmektedir. Bu yeni yönetim şekli, farklı sektörlerin çıkarlarını yönetmeyi ve aralarındaki

ilişkileri düzenlemeyi hedeflemelidir. Aynı zamanda bu yapı, çevresiyle ve dünya ile olan ilişkileri de düzenlemelidir. Bu çerçevede, egemen kurumlar ve merkezi otorite organları, yerel çekişmelerden uzak durarak etkin bir yönetim sağlamalıdır.³¹⁰

Suriye'de Mart 2011 devriminden sonra ortaya çıkan farklı yönetim modellerine rağmen, Suriye krizinin devam etmesi, karmaşıklaşması ve uluslararası bir dosya haline gelmesiyle birlikte, askeri nüfuz sınırlarının sabitlenmesine yönelik bölünme önerileri giderek artmıştır. Bu süreçte, farklı yönetim modellerinin sorumluları, yerel düzeyde güç kazandıracak tüm nedenleri aramakta ve bu doğrultuda çalışmaktadır.

Rejimin bölgelerinde giderek büyüyen ****güvenlik-askeri**** yönetim modeli dışında, merkeziyetçiliği zayıflamış ve hükümranlık araçlarını güçlendiren unsurlardan biri olarak görülmektedir. Buna ek olarak, uluslararası, yerel ve bölgesel düzeyde IŞİD gibi meşru olmayan yönetimlere karşı verilen savaş da onların kaynaklarını kurutmuş ve etkilerini sınırlandırmıştır. Bu noktada ****idari adem-i merkeziyetçilik****, yerel güçlerin güçlendirilmesi yolunda gerçekçi bir temel olarak ortaya çıkmaktadır. Bu, gelecekteki Suriye yönetim sisteminin türü ve doğasına ilişkin siyasi vizyonun şekillendirilmesinde kullanılabilir bir dayanak olacaktır. Suriye'nin demografik yapısının çok çeşitliliği nedeniyle ****federalizm**** ya da ****bölünme**** gibi önerilerin gerçekçi olmadığı daha net anlaşılmaktadır. Suriye'nin tüm bölgeleri, farklı etnik, dini ve kültürel bileşenlere sahip olup, tek bir bileşene ait homojen bölgelerin bulunmaması bu önerilerin uygulanabilir olmadığını göstermektedir. Ayrıca, ekonomik kaynakların dağılımı ve çevresel tamamlayıcılık gereksinimleri de bu tür bölünme modellerine karşı çıkmaktadır.³¹¹

Yerel yönetimler, vatandaşlar ile devlet kurumları arasında güvenin yeniden inşası için benzersiz bir fırsat sunmaktadır; ancak, bu potansiyelin gerçekleştirilmesi, bağımsızlıklarını ve etkinliklerini artıran bir yasal ve düzenleyici çerçevenin sağlanmasına bağlıdır.

Bu bölümde ele alınan sürdürülebilir kalkınma inisiyatifleri, önceki bölümlerde tartışılan yerel yönetim modelleri ile ilişkili olarak sunulacaktır.

³¹⁰ *Arap Merkezi – Katar, "Suriye'de Devrim Sonrası Yerel Yönetim Modelleri: Bir Durum Değerlendirmesi", Politika Analiz Birimi, 2016, ss. 10-11.*

³¹¹ *a.g.e.*, s.11

2.3.1. Özgür Halep İl Meclisi Modeli Ve Geçici Hükümetin Şekillendirilmesi

Özgür Halep İl Meclisi modeli, kurtarılmış bölgelerdeki yerel yönetimin nasıl organize edildiğine dair önde gelen örneklerden biridir. Bu model, idari yapıların gelişimini ve yerel zorluklarla nasıl başa çıktıklarını göstermektedir.

Araştırmacı, 2021 yılında Halep İl Meclisi Genel Sekreteri ile bir görüşme gerçekleştirmiştir.³¹² 2021 yılı itibarıyla meclis dördüncü dönemindeydi. Meclisin resmi olarak kurulma süreci ise 2016 yılının Nisan ayında başlamıştır. Bu süreçten önce, Halep Özgür İl Merkezi'nde genel kurulun oluşturulması süreci 2015 yılının Ağustos ayında başlamıştır. Bu aşamada, kurulun oluşturulmasından sorumlu bir hazırlık komitesi görev yapmıştır.

Halep Özgür İl Meclisi Modeli, yerel yönetimlerin işleyişini destekleyen açık bir yasal ve organizasyonel çerçevenin önemini göstermektedir. Ancak, dış müdahalelerin ve iç bölünmelerin etkisi, bu hedeflerin tam anlamıyla gerçekleştirilmesini engellemektedir.

2.3.1.1. Halep Özgür İl Meclisi Oluşum Modeli ve Geçici Hükümetin

Halep Özgür İl Meclisi'nin kuruluşu, farklı bölgelerin adil bir şekilde temsil edilmesini sağlayan mekanizmaların tasarlanmasıyla birden fazla aşamada gelişmiştir. Ayrıca, meclisin faaliyetlerini desteklemek ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla yasal ve düzenleyici çerçeveler oluşturulmuştur.

1. Genel Kurulun Oluşum Mekanizması

- 2017 Öncesi: Genel Kurul, nüfus sayısına dayalı olarak oluşturulmuştur. Devrimci bölgeler (yani isyan eden bölgeler) daha fazla temsil hakkına sahipti. Temsilciler, Halep iline bağlı her köy, kasaba ve şehirdeki yerel meclisler tarafından aday gösterilmiştir. Hazırlık komitesi, her yerel meclis için belirlenen sayıda aday listesini alarak Genel Kurul'u oluşturmuştur. Bu süreç sonunda, 351 üyeden oluşan bir genel kurul ortaya çıkmış ve beş bölgeye ayrılmıştır: Halep İli, Batı Kırsal, Kuzey Kırsal, Doğu Kırsal, Güney Kırsal. Her bölgedeki genel kurul üyeleri, Halep İl Meclisi'nde toplamda 41 üye ile temsil edilen üyeleri seçmiştir.

³¹² Jalo, M., a.g.e.

- 2017 Dönemi: Suriye Geçici Hükümeti'nin yönetmeliklerinin kabul edilmesiyle birlikte, Halep Özgür İl Meclisi'nin mevcut yapısı yeniden düzenlenmiştir. Önceki yapı, 2013 yılında kurulan ilk Halep Meclisi'nin mevcut kuralları ve iç yönetmeliklerine dayanıyordu. Ancak, 2017'de yapılan değişikliklerle birlikte, Halep İl Meclisi'nin Genel Sekreteri seçilmiş bir pozisyona dönüştürülmüş, ancak Geçici Hükümet'in yönetmeliklerine uyum sağlamak için Genel Sekreter adayları atanmıştır. Ayrıca, yürütme kurulunun üyeleri 17'den 10'a düşürülmüş, böylece 12 kişilik bir yürütme kurulu oluşmuştur (başkan, başkan yardımcısı ve 10 yürütme kurulu üyesi).³¹³

2. Halep İl Meclisi'nin Yasal Temeli (2015 İdari Yönetmelik)

Suriye Geçici Hükümeti, 2011 tarihli Suriye Rejimi'nin 107 sayılı yasasına dayanarak çalışmayı kabul etmiştir. Ancak, merkeziyetçiliği artıran maddeler, özellikle vali atamaları gibi, iptal edilmiştir. Bu maddeler yerine, 2015 yılında İdari Yönetmelik çıkarılmış ve 2016 yılında, yerel meclisler ve yürütme ofislerinin işleyişine dair bir iç yönetmelik hazırlanmıştır.³¹⁴ Bu düzenlemeler, mevcut yerel yönetim yapılarının ve il meclislerinin nasıl çalışacağını belirlemektedir.

3. İdari Yönetmelik Ve İç Yönetmelik

Suriye Geçici Hükümeti, idari yönetmelik ve iç yönetmelikleri yayımlamıştır. Bu belgeler, genel meclislerin yapısını ve her bir ofisin yetkilerini detaylandırmakta ve üyelerin seçilmesi, güven oylamaları, hesap verebilirlik ve denetim mekanizmalarını belirlemektedir. Örneğin:

- Madde 1: İç yönetmelikte tanımlar ve idari birimlerin düzenlemeleri yapılır.
- Madde 2: Bu iç yönetmelik, idari yönetmeliklerin hükümlerini açıklayıcı niteliktedir.
- Madde 17: Yürütme kurulunun yapısını belirler. Yürütme kurulu; meclis başkanı, başkan yardımcısı ve yürütme kurulu üyelerinden oluşur. Yürütme kurulu, planlama, meclis işleri, tedarik gibi sektörel alanlarda yetkiler paylaşılır.

Bu düzenlemeler, Halep İl Meclisi'nin etkin ve düzenli bir şekilde işleyebilmesi için gerekli olan çerçeveyi sağlamaktadır.

³¹³ Jalo, M., a.g.e

³¹⁴ Jalo, M., a.g.e

Suriye muhalefetine bağılı Geçici Hükümet, yürütme yönetmeliğı ve birleşik iç yönetmeliğı yayımlamıştır. Bu yönetmeliklerde, özellikle idari birimlerin tanımları, seçim mekanizmaları ve yetki dağılımları gibi konular ele alınmaktadır.

Madde 17'de, yürütme kurulunun yapısı tanımlanmış olup, başkan, başkan yardımcısı ve yürütme kurulu üyelerinden oluştuğı belirtilir. Ayrıca yetkiler, planlama, konsey işleri ve lojistik gibi çeşitli sektörler arasında dağıtılır. Madde 18 ise seçim mekanizmasına dair önemli ayrıntılar içermektedir. Bu maddeye göre, konsey başkanı gizli oyla ve mevcut üyelerin çoğunluğuyla seçilir. Eğer oylar eşit çıkarsa, kura yöntemiyle sonuç belirlenir. Başkan yardımcısı da aynı şekilde seçilir ve bu seçim onu yürütme kurulu üyesi yapar.

Kanun 107 ile ilgili olarak, yürütme yönetmeliğinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Esas olarak, valinin yürütme kurulunu yönetme yetkisi kaldırılmış ve yerel yönetimlere daha fazla yetki verilmiştir. Bu değişiklik, merkezi hükümet ve yerel yönetimler arasında yetki ve sorumluluk dağılımını yeniden düzenlemektedir.³¹⁵

Seçmen Kurulu ise, her yerel yönetim birimi için oluşturulmaktadır ve temsilciler, bu birimlerdeki nüfusa göre belirlenmektedir. Örneğin, bir yerel yönetim biriminde her 10.000 kişi için bir temsilci seçilirken, bu sayı işgal altındaki bölgelerde yarıya indirilmektedir. Temsilciler, yerel yönetim birimlerinden gelen öneriler doğrultusunda belirlenmekte ve geçici hükümetin yerel yönetim bakanlığına sunulmaktadır.³¹⁶

Bu mekanizma, Halep'in özgür bölgelerinde de uygulanmakta olup, örneğin "Etarib" kenti için 6 temsilci atanmış ve bu temsilciler, yerel meclis ve diğer aktörler tarafından belirlenmiştir. Adayların belirlenmesinin ardından, itiraz süreci tamamlanarak, adaylar resmen seçmen kurulunun üyeleri olarak kabul edilmektedir.

Bu sistem, Suriye'nin mevcut koşullarında yerel yönetimlerin işleyişini düzenlemek ve temsil yetkisini daha adil bir şekilde dağıtmak amacıyla geliştirilmiştir.

³¹⁵ Jalo, M., a.g.e

³¹⁶ a.g.e

Özgür Halep İl Meclisi modeli, yerel meclisleri destekleyen net bir düzenleyici çerçevenin önemini göstermektedir; ancak, dış müdahaleler ve iç bölünmeler, hedeflerini tam olarak gerçekleştirme kapasitesini sınırlamıştır.

Özgür Halep İl Meclisi'ni desteklemek için geliştirilen yasal ve düzenleyici çerçeve, yerel yönetimi güçlendirmek için ciddi çabaları yansıtmaktadır. Ancak, merkezi bir koordinasyonun olmaması ve devam eden çatışmalar, bu çerçevelerin sahadaki uygulanabilirliğini zorlaştırmaktadır.

2.3.1.2. Temsilcilerin Seçim Süreci

Özgürleştirilmiş bölgelerde yerel meclis temsilcilerinin seçimi süreci, nispeten şeffaflıkla yürütülmektedir. Bu süreç, yerel halkın temsilcilerini seçme sürecine katılımını sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Ancak bu süreç, bazı zorluklar içermektedir.

Örnek olarak, Halep'in batı kırsal bölgesindeki bir seçim bölgesini ele alalım. Eğer bu bölgenin seçmen listesi 60 kişi ise, seçmenler toplanır (toplantının tarihini önceden hazırlık komitesi belirlerdi, şu an ise geçici hükümetin yerel yönetim bakanlığı belirlemektedir).

Bu toplantıda bir seçim komitesi ve bir itiraz komitesi seçimi yönetir. Seçim kurulu üyelerinden adaylık başvuruları alınır (adaylık başvurusu yalnızca seçmen kurulunun bir üyesi tarafından yapılabilir). Bu, adayların yalnızca seçmen kurulu üyeleri arasından seçilmesini sağlar.

Adaylık başvuruları alındıktan sonra, eğer aday sayısı, belirlenen koltuk sayısını aşarsa, oylama yapılır. Kazananlar, belirli koltuk sayısına göre açıklanır ve bu kişiler, ilçe konseyinin temsilcileri olarak ilan edilir.³¹⁷

Özgürleştirilmiş bölgelerde yerel meclis temsilcilerinin seçim mekanizmaları, halk katılımını artırma yolunda önemli bir ilerleme göstermektedir. Ancak, tek bir yasal çerçevenin olmaması, bu mekanizmaların farklı bölgelerde uygulanmasında eşitsizliklere neden olabilmektedir.

³¹⁷ Jalo, M., a.g.e

2.3.2. Halep'in Özgürleştirilmiş Bölgesindeki Yerel Konseylerin Durumu

Halep'in özgürleştirilmiş bölgelerindeki yerel konseylerin mevcut durumu, sürekli değişen siyasi ve askeri koşullarla birlikte karşılaştıkları zorlukları yansıtmaktadır. Bu zorluklara rağmen, bu konseyler halka hizmet sunma rolünü sürdürmeye çalışmaktadır. Halep'in özgür bölgesindeki ilçe konseyinin kuralları doğrultusunda, toplamda 155 yerel konsey bulunmaktaydı. Bunların yaklaşık 132'si kayıtlı olup, bakanlık tarafından onaylanan karara sahipti. Ancak, Şam Kurtuluş Cephesi'nin (Heyet Tahrir Şam) Halep'in batı kırsalındaki bölgeleri ele geçirmesiyle birlikte, bu bölgedeki ilçe konseyinin merkezi olan Ancarah ve Kafr Lahe bölgeleri de bu gruba geçmiştir. Şam Kurtuluş Cephesi'nin kurtuluş hükümeti, bu bölgelere hakim olmuş ve ilçe konseyinin kaynaklarına ve araçlarına el koymuştur.³¹⁸

Sonuç olarak, ilçe konseyinin altındaki yerel konseyler, Heyet Tahrir Şam'ın kurtuluş hükümetine bağlılıklarını ilan etmek zorunda kalmıştır. Bu durum, ilçe konseyinin üyelerini Halep'in kuzey kırsalına taşınmaya zorlamıştır. "Azez" şehrinde bir şube ofisi açılmış, ve bu ofis aracılığıyla konseyin rolü yeniden canlandırılmıştır. Ancak, konsey, çoğu kaynağını ve araçlarını kaybettiği için sıfırdan başlamıştır. Konsey, yalnızca temsili bir rol üstlenmiş ve geçici hükümete bağlı olarak kalmıştır. Geçici hükümete bağlı Halep ilçe konseyine ait yerel konseyler, pratikte, kurtuluş hükümetinin bölgelerdeki kontrolüyle sona ermiştir. Onların yerlerine, Şam Kurtuluş Cephesi/Heyet Tahrir Şam tarafından atanan alternatif konseyler (belediyeler) gelmiştir.³¹⁹

Kurtarılmış bölgelerdeki yerel meclislerin devamlılığı, büyük ölçüde değişen koşullara uyum sağlama kapasitelerine ve uluslararası ve yerel desteğe bağlıdır. Bu destek, sürekliliklerini artırabilir. Halep'teki yerel konseylerin mevcut durumu, uluslararası toplum ve yerel kuruluşların bu konseylerin devamlılığını desteklemek için daha fazla çaba göstermesi gerektiğini göstermektedir. Özellikle güvenlik ve siyasi zorluklar, bu konseylerin sürdürülebilirliği için kritik bir tehdit oluşturmaktadır.

Mevcut Durum ve Sorunlar: Özgürleştirilmiş Halep bölgelerindeki yerel konseyler, karmaşık siyasi ve askeri koşullar nedeniyle hizmetleri etkili bir şekilde sunma konusunda büyük zorluklarla karşı karşıyadır. Halep İl Konseyi'nin alt konseylerinin mevcut durumu, büyük

³¹⁸ Jalo, M., a.g.e

³¹⁹ a.g.e

zorluklar içermektedir. Bu konseylerin çoğu, işgal altında olan veya kontrol altındaki bölgelerde etkinlik gösterememektedir. Çoğu konsey, Halep İl Konseyi ve geçici hükümet için temsili bir yapı olarak kalmıştır. yerel konseylerin devamlılığı büyük ölçüde değişen saha koşullarına uyum sağlama yeteneklerine bağlıdır. Ayrıca, farklı aktörlerden gelen destek, bu konseylerin istikrarını artırmada önemli bir rol oynamaktadır.

Özgürleştirilmiş bölgelerdeki yerel konseylerin karşılaştığı zorluklar, temel hedeflerini gerçekleştirmelerinde ana bir engel oluşturmaktadır. Bu zorluklar, hizmet sunma kapasitelerini ve kaynak yönetimini doğrudan etkilemektedir.

Temsili Sınırlamalar: İşgal altındaki bölgelerdeki konseyler, genellikle sadece temsili bir işlev görmektedir. Örneğin, Tel Rifaat, PKK'nin kontrolünde olup, sadece mülteciler ve bölgedeki halk için temsil görevi görmektedir. Benzer şekilde, Hayyan ve Ancara gibi bölgeler de sadece temsili bir yapı olarak varlıklarını sürdürmektedir.

Halep'in özgür bölgelerinde 39 onaylı konsey bulunmaktadır. İşgal altındaki bölgelerde ise yaklaşık 12 konsey vardır. Halep İl Konseyi ile ilişkili olarak yaklaşık 50 konsey mevcuttur, ancak bu konseylerin etkisi büyük ölçüde sınırlıdır.

Halep'teki yerel konseylerin karşılaştığı problemler, temsil eksikliği ve kaynaklara erişim zorlukları gibi unsurları içermektedir. Bu sorunlar, konseylerin sürdürülebilirliğini sağlamak ve istikrar rollerini güçlendirmek için daha sürdürülebilir stratejilerin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURİYE İÇİN BİR YEREL YÖNETİM MODELİ

2011 yılından bu yana Suriye'nin karşı karşıya olduğu siyasi, sosyal ve ekonomik zorluklar göz önüne alındığında, etkin bir yönetim sistemi kurmak için ülkenin çeşitliliğini kapsayan ve istikrar ile kalkınmayı destekleyen yerel bir yönetim modeli üzerinde düşünmek gerekmektedir. Bu bölüm, Suriye için merkeziyetçilik ile adem-i merkeziyetçilik arasında bir denge kurmayı hedefleyen, güçlü ve zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri dikkate alan kapsamlı bir yerel yönetim modeli önerisi sunmayı amaçlamaktadır. Bu model, yerel katılımı artırma, toplulukları güçlendirme, kaynak ve hizmetlerin adil dağıtımını sağlama ve idari ademimerkeziyetçiliğe dayalıdır.

Giriş

Bu bölümde sunulan öneriler, birinci ve ikinci bölümde tartışılan kavramsal ve teorik bağlamlara dayanarak geliştirilmiştir. Mülakatlardan elde edilen veriler, önerilerin çerçevesini oluşturmuştur

2011 sonrası Suriye için etkili bir idari model önermek amacıyla, bu modelin güçlü ve zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri dikkate alarak mevcut zorlukların üstesinden gelinmesi ve yerel yönetimin iyileştirilmesi desteklenmelidir. Bu hedefe ulaşmak için tez, nitel bir yöntem izlemiştir. Önerilen modele ulaşmak amacıyla, Suriye'deki yerel yönetimin tarihsel gelişimi, Osmanlı İmparatorluğu'nun sona ermesinden sonra Suriye devletinin kurulmasından 2011 yılına kadar incelenmiştir. Ayrıca, 2011'den sonra Suriye'deki yerel yönetim ele alınmış ve rejim kontrolündeki bölgelerin yanı sıra üç yeni farklı bölge şekillenmiştir.

Tezin önceki bölümlerinde, bu bölgelerdeki yerel yönetimin tarihsel gelişimi, oluşum mekanizmaları, idari yapıları ve yasal çerçeveleri tartışılmıştır. Ayrıca, her bölgedeki yerel yönetimin olumlu ve olumsuz yanları araştırılmış ve bu olumsuzluklardan kaçınarak, pozitif yönleri güçlendiren ve taraflarca kabul edilebilir bir model geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu model, Suriye'nin birliğini koruyan idari bir adem-i merkeziyetçilik çerçevesinde düşünülmüştür.

Bu bağlamda, önerilen modelin başarı ya da başarısızlık ihtimali taşımakta olup, uygulanabilirliği ve test edilmesi için mevcut Suriye durumuna ve gelecekteki değişikliklere göre uyarlanması ve gözden geçirilmesi gerekebilir.

Tez, özellikle Suriye'nin kuzeybatısındaki muhalefet kontrolündeki bölgelerde, özellikle İdlib'de yerel yönetimlerin incelenmesine odaklanmıştır. Rejimin kontrolündeki bölgelerde ve özerk yönetim bölgelerinde (PYD/SDG) görüşme yapma imkanı olmadığından, veriler "Zoom" ve "WhatsApp" gibi modern iletişim araçlarıyla yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Yerel meclis üyeleri, toplum liderleri ve yönetim uzmanları gibi kilit paydaşlarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Bu görüşmeler, yerel yönetimle ilgili güçlü ve zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler (SWOT) hakkında ayrıntılı yanıtlar almak için önceden belirlenmiş açık uçlu sorularla yönlendirilmiştir. Araştırmacı, katılımcılar üzerinde herhangi bir etki yaratmamak için tarafsız bir duruş sergilemiş ve güvenilir veriler sağlamak amacıyla rasyonel ve olgulara dayalı sorulara odaklanmıştır. Toplanan veriler daha sonra SWOT çerçevesine göre tematik olarak düzenlenmiştir.

Yerel yönetim ve ilgili kavramlar, Suriye'deki yerel yönetim gerçeği ve mevcut zorluklar üzerine önceki bölümlerde yapılan incelemelerin ardından, sosyal ve siyasi değişikliklere uyum sağlayacak etkili bir yönetim modelinin geliştirilmesine acil bir ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, bu bölüm, Suriye'nin yeni durumu için önerilen bir yerel yönetim modelini ele alacak ve güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler (SWOT) analizi üzerine odaklanacaktır.

Önerilen model, Suriye'deki yerel yönetim gerçeklerine, yerel yönetim üzerine yapılmış önceki çalışmalara ve Suriye'deki yerel yönetimle ilgili çalışanlar, uzmanlar ve paydaşlarla yapılan derinlemesine görüşmelerin sonuçlarına dayanmaktadır. Bu model, mevcut değişim bağlamında yerel yönetimin nasıl iyileştirileceğini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, bölüm, bu modelin gelecekte uygulanmasında karşılaşılabilecek

Yerel meclislerin esnekliği ve uyum sağlama yetenekleri ile birleştirici bir iç sistemin eksikliği gibi güçlü ve zayıf yönler dijital araçlardan yararlanma potansiyeli gibi fırsatlar ve devam eden çatışma ve dış müdahaleler gibi tehditler belirlenmiştir. Suriye'nin 2011 sonrası siyasi, sosyal ve ekonomik manzarası içinde mevcut verileri anlamak için bağlamsal bir analize başvurulmuştur.

Analizin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak için, görüşmelerden elde edilen veriler uluslararası raporlar, akademik çalışmalar ve hükümet yayınları gibi ikincil kaynaklarla karşılaştırılarak üçgenleme yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, ön bulgular bir grup paydaşa sunulmuş ve onların geri bildirimleri alınarak analiz daha da geliştirilmiştir.

3.1. Suriye'de Yerel Yönetim: SWOT Analizi

Yerel yönetim ve ilgili kavramlar, Suriye'deki yerel yönetim gerçeği ve mevcut zorluklar üzerine önceki bölümlerde yapılan incelemelerin ardından, sosyal ve siyasi değişikliklere uyum sağlayacak etkili bir yönetim modelinin geliştirilmesine acil bir ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, bu bölüm, Suriye'nin yeni durumu için önerilen bir yerel yönetim modelini ele alacak; başlangıç olarak, ikinci bölümde ele alınanlara dayanarak Suriye'deki yerel yönetimin güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri (SWOT) analiz edilecektir.

Önerilen model, Suriye'deki yerel yönetim gerçeklerine, yerel yönetim üzerine yapılmış önceki çalışmalara ve Suriye'deki yerel yönetimle ilgili çalışanlar, uzmanlar ve paydaşlarla yapılan derinlemesine görüşmelerin sonuçlarına dayanmaktadır. Bu model, mevcut değişim bağlamında yerel yönetimin nasıl iyileştirileceğini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, bölüm, bu modelin gelecekte uygulanmasında karşılaşılabilecek

Bu analiz, araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş olup, Suriye'deki yerel yönetimlerin mevcut durumu ve karşılaştıkları zorluklar kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, yerel yönetim temsilcileri, uzmanlar ve ilgili paydaşlarla yapılan mülakatlardan elde edilen bulguların yanı sıra, önceki akademik çalışmalar ve Suriye'deki yerel yönetimlere ilişkin resmi belgelerin incelenmesine dayanmaktadır. Yapılan analizler sonucunda, sosyal ve siyasi değişikliklere uyum sağlayacak etkili bir yönetim modelinin geliştirilmesine acil bir ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, bu modelin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için mevcut yönetim eksikliklerinin giderilmesi ve yerel yönetimlerin kapasitesinin artırılması gerekmektedir.³²⁰

3.1.1. Suriye'deki Yerel Yönetimlerin Güçlü Yönleri

Suriye'de etkili bir yönetim modeli inşa etmek için yerel yönetimin iyileştirilmesi için sağlam bir temel oluşturmak için birçok güçlü yön kullanılabilir. Yerel meclislerin esneklikleri ve uyum sağlama yetenekleri, çatışma boyunca gösterdiği başarılar, bu yapıların zorlu koşullar altında bile etkili bir şekilde toplumun ihtiyaçlarını karşılayabildiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, kriz süresince yönetim konusunda pratik bilgi ve deneyim kazanmış yerel liderlerin varlığı, bu liderlerin getirdiği değerli bakış açıları ve becerilerle güçlü bir temel oluşturmaktadır.

³²⁰ Analiz ve öneri araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş olup Suriye'deki yerel yönetimlerin statüsü ve karşılaştıkları zorluklara ilişkin birincil veriler 2021-2022 yıllarında gerçekleştirilen mülakat sonuçlarına dayanmaktadır. Ayrıca Suriye'deki yerel yönetimlere ilişkin daha önce yapılmış akademik çalışmalar ve resmi belgeler incelenerek kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır. Bkz: Görüşmelerin ve görüşme sorularının ayrıntıları için Ek 1 ve Ek 2. İlgili akademik ve resmi kaynaklar Tez referanslarında belgelenmiştir.

Buna ek olarak, çatışmanın pekiştirdiği güçlü topluluk aidiyeti ve dayanışma duygusu, kapsayıcı ve katılımcı yönetim modelleri geliştirmek için kullanılabilir. Yerel meclislerin, kısıtlı kaynaklara rağmen hizmet sunmaya ve operasyonlarını sürdürmeye devam etmelerini sağlayan çeşitli finansman kaynakları da bu yapının bir başka güçlü yönüdür. Bu finansal yetenekler, yerel yönetim için sürdürülebilir bir finansman modeli oluşturmak üzere daha da geliştirilebilir.

Mevcut kurumsal yapılar, her ne kadar parçalanmış olsa da, birleştirici ve tutarlı bir yönetim sistemi geliştirmek için başlangıç noktası takdim etmektedir. Dijital araçların ve teknolojilerin artan erişilebilirliği, idari süreçleri modernize etme, verimliliği artırma ve e-yönetim girişimleri aracılığıyla hizmet sunumunu iyileştirme fırsatı sunmaktadır.

Yerel yöneticilerin kapasitesini artırmaya yönelik taahhüt, yönetim modelinin etkinliğini ve profesyonelliğini önemli ölçüde artırabilecek niteliktedir. Ayrıca, uluslararası destek ve işbirliği, yeni yönetim çerçevesine temel kaynaklar, uzmanlık ve meşruiyet kazandırabilir.

Mevcut yerel meclislerden alınan derslere dayanan yasal ve düzenleyici reformların yapılması, yönetimde tutarlılık, adalet ve şeffaflığı sağlayabilecektir. Suriyeli yerel meclislerin çatışma sırasında karşılaştığı benzersiz zorlukların analizi, Suriye halkının ihtiyaç ve beklentilerini karşılayabilecek yenilikçi ve bağlama özgü yönetim çözümleri geliştirmek için değerli fırsatlar sunmaktadır. Bu güçlü yönler aracılığıyla Suriye'de istikrarı, kalkınmayı ve kapsayıcı yerel yönetimi teşvik edecek etkili bir yönetim modeli oluşturulması mümkündür.

Yerel meclislerin esnekliği ve zorluklarla başa çıkma yetenekleri, daha sürdürülebilir bir yönetim modeli geliştirme açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır. Ancak, bu başarının devamını sağlamak için kurumsal ve organizasyonel destek gereklidir.

3.1.2. Suriye'deki Yerel Yönetimlerin Zayıf Yönleri

Yerel meclislerin elde ettiği başarılarla rağmen, tek bir düzenleyici çerçevenin olmaması, farklı aktörler arasındaki koordinasyon eksikliği ve mali-idari zorluklar gibi belirgin zayıflıkları bulunmaktadır.

Yapılan mülakatların analizi, Suriye'deki muhalif yerel meclislerin sayısının her zaman askeri kontrol değişikliklerine bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin, Doğu Guta bölgesi Şam'da rejimden çıktığında, bölgede 42 yerel meclis bulunurken rejim kontrolü yeniden ele geçirdiğinde, bu meclisler ortadan kalkmıştır. Aynı model, "İŞİD" kontrolünden önce Rakka, Deyr ez-Zor ve doğu bölgesinde de gözlenmiş, Humus ve Suriye'nin güneyindeki Dera ile Kuneytra'da da benzer bir durum yaşanmıştır. Bu bölgelerde Rus müdahalesi, kontrolü Suriye rejimi lehine

değiştiren önemli bir faktör olmuştur. Sonuç olarak, 2015-2016 yıllarından sonra yerel meclislerin sayısı önemli ölçüde azalmıştır. Kesin istatistikler bulunmamakla birlikte, 2015 yılında Rusya'nın müdahalesinden önce muhalefet bölgelerinde yaklaşık 400-500 yerel meclis olduğu düşünülmektedir. Günümüzde ise Halep kırsalında 17 ana meclis, Rakka ve Haseke'de ise birer meclis olmak üzere toplamda 19 meclis bulunmaktadır.

Araştırmacının gerçekleştirdiği mülakatlar, yerel meclisler arasında bir iç tüzük birliğinin olmadığını, bu durumun yönetim uygulamaları ve yöntemlerinde çeşitliliğe yol açtığını ortaya koymuştur. Örneğin "Azez" gibi bölgelerde uygulamalar büyük ölçüde kabile ve aile içi uzlaşmalara dayanmaktadır. "Ahtarın" gibi bazı bölgelerde meclisler alt bölümler olarak faaliyet göstermekte, ancak "Bab" ve "Afrin" gibi yerlerde bu meclislerin şubeleri bulunmamaktadır. Bu da tek tip bir modelin mevcut olmadığını göstermektedir.

Mülakatlar ayrıca, bir mali sistemin, yasal çerçevelerin ve bütçe hazırlama ve onaylama süreçlerini düzenleyen prosedürlerin eksikliğini de ortaya çıkarmıştır. Sonuçlar, yerel meclislerin bütçe hazırlama deneyimlerinin çeşitlilik gösterdiğini göstermiştir. Yaklaşık yarısı, mali açığı önlemek, bağımsızlıklarını korumak ve kamu beklentilerini gerçekçi bir şekilde yönetmek için mevcut kaynaklara dayalı mali politikalar benimsemiştir. Bütçe hazırlama ve onaylama sorumluluklarının farklı kurumlarca yerine getirilmesi, rol çatışmalarına neden olmuş ve mali şeffaflığı olumsuz etkilemiştir.

Mülakatlara göre (*Araştırmacının 2021 sonu ile 2022 başı arasında, Halep İl Meclisi Genel Sekreteri ve Suriye'nin kuzeybatısındaki ve İdlib'deki diğer yerel idari yetkililerle gerçekleştirdiği derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen verilerden alınmıştır. Görüşmeler sırasında yerel hükümetler ve karşılaştıkları zorluklar ayrıntılı olarak incelendi. Ayrıntıları Röportaj ekinde gösterilmektedir.*), yerel meclislerin bütçeleri genellikle gelirler ve harcamalar biçiminde iki ana bölümden oluşmaktadır. Bu meclislerin mali kaynakları arasında yerel vergiler ve harçlar, uluslararası örgütlerden gelen dış yardımlar, kamu mülklerinden elde edilen yatırımların getirileri, kalkınma projelerinden elde edilen gelirler, bağışlar ve muhalif kurumlar ile askeri gruplardan gelen destekler yer almaktadır. Meclisler, vergi ve harçları toplamak için farklı mekanizmalar kullanmakta; yerel vergi tahsildarları atamakta, hizmetler için ücretler koymakta veya tahsilat görevini polis ya da sivil toplum kuruluşları gibi yerel kuruluşlara devretmektedir. Yerel vergi toplama oranının artmasına rağmen, meclisler düşük yerel gelir seviyeleri, halkın iş birliği

yapmaması, uygulama mekanizmalarının yetersizliği ve düzenleyici çerçevelerin eksikliği gibi birçok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır.

Yapılan incelemelerde (Bu inceleme araştırmacı tarafından yukarıda detayları belirtilen görüşmelerden elde edilen bilgiler, yerel yönetim belgelerinin detaylı analizi ve özellikle ikinci bölümde tez kaynaklarında yer alan ilgili bazı çalışmalar esas alınarak yapılmıştır. İncelemede yerel yönetimlerin hukuki çerçeveleri ve mali kaynakları incelenmiştir), yerel meclislerin mali denetim ve şeffaflık mekanizmalarından yoksun olduğu ortaya çıkmıştır. Suriye Geçici Hükümeti'nin kuzey Suriye'deki yerel meclisler üzerinde herhangi bir mali yetkisi ya da rolü bulunmamaktadır. şura Meclisi bazı denetim görevlerini yerine getirmiş olsa da, yerel meclisler genellikle kendi iç tüzüklerine göre hareket etmiş ve meclisin yetkilerini, sorumluluklarını ve idari prosedürlerini belirlemiştir. Kapsamlı düzenlemelerin eksikliğinde, meclisler ilk başta yerleşik geleneklere dayanmış, ardından vilayet meclislerinin koyduğu kuralları benimsemiş ve nihayetinde uzmanların yardımıyla detaylı düzenlemeler oluşturmuştur.

Muhalefet kontrolündeki bölgelerde yerel meclislerin yapısı ve oluşum yöntemleri, bölgenin koşullarına ve karşılaştığı zorluklara göre farklılık göstermektedir. Bu yöntemler seçimlerden, uzlaşmaya ve atamaya kadar geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Teorik olarak bu meclisler Suriye Geçici Hükümeti'nin Yerel Yönetim Bakanlığı'na bağlı olsalar da, pratikte bağımsız çalışmakta ve hükümetle minimum düzeyde koordinasyon sağlamaktadırlar.

Yerel meclislerin organizasyonel yapısında bir standart bulunmamıştır. Bazı bölgeler, örneğin "Bab" bölgesi, komitelere dayalı bir sistem kullanırken, diğer yerlerde (19 meclisten 14'ü) ofis bazlı sistemler uygulanmıştır. Örneğin, "Azez" bölgesinde Türkiye'nin müdahalesinden önce yerel meclisler geçici hükümetin prosedürlerine göre şekillendirilmişken pratikte yerel güçler ve Türk ortaklarının etkisine tabi olmuştur.

Yerel meclislerin daha detaylı yapıları ve resmi prosedürleri iç tüzüklerle belirlenmiş olmasına rağmen, birçok meclis yürütme gücünden ve iç koordinasyondan yoksundur, ayrıca nepotizm sorunu ile yüz yüzedir. Ancak, bu meclisler muhalefet kontrolündeki bölgelerde vatandaşlar tarafından hizmet sağlama açısından geniş çapta tanınmaktadır. Yine de karar alma süreçleri ve önceliklerin belirlenmesi genellikle bağışçıların ve bölgeyi kontrol eden güçlerin çıkarlarına göre şekillenmektedir.

Yerel meclislerin zayıf yönleri arasında, bu meclislerin bağımsız hareket edememesi, karar alma süreçlerinin merkezi hükümetin kontrolü altında olmasını saymak da mümkündür. Ayrıca,

yolsuzluk yaygındır, birçok raporda nepotizm ve kaynakların kötüye kullanılması dile getirilmiştir. Meclisler içindeki verimsizlik, yavaş yanıt verme süreleri ve yetersiz hizmet sunumuna yol açmaktadır. Finansal ve lojistik kaynak eksikliği de etkin işleyişlerini engellemektedir. Siyasi grupların müdahaleleri, meclislerin tarafsızlığını ve etkinliğini zayıflatmaktadır. Karar alma süreçlerindeki şeffaflık eksikliği ise vatandaşlar arasında güvensizliği artırmaktadır. Yetersiz temsiliyet ise bazı toplumsal kesimlerin marjinalleşmesine yol açmaktadır. Süregelen çatışmalar ve istikrarsızlık ise meclislerin çalışmasını ve güvenliğini tehdit etmektedir. Ayrıca, bu meclisler genellikle teknik uzmanlığa sahip personelden ve projeleri etkin bir şekilde yönetip uygulayacak eğitilmiş kadrolardan yoksundur. Diğer hükümet ve sivil toplum kuruluşlarıyla zayıf koordinasyon, hizmetlerin bölünmesine ve verimsizliğe yol açmaktadır.

Yerel meclislerdeki koordinasyon eksikliği ve zayıf yasal çerçeve gibi zayıf yönler, etkinliklerini ve verimliliklerini artırmak için köklü reformlara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

3.1.3. Suriye'deki Yerel Yönetimler İçin Fırsatlar

Suriye'deki mevcut durum, çatışma sırasında kazanılan tecrübelerden yararlanarak, toplumsal katılımı artırmaya ve idari performansı iyileştirmek için teknolojiyi kullanmaya odaklanan bir yönetim modeli kurma fırsatı sunmaktadır.

Suriye'de etkili bir yerel yönetim modeli önerisi, özellikle 2011 sonrası bağlamında birçok önemli fırsat sunmaktadır. Çatışma sırasında birçok yerel meclisin kazandığı deneyim, yerel yönetim alanında zengin bir pratik bilgi birikimi sağlamıştır ve bu bilgi birikimi geliştirilebilir ve standartlaştırılabilir. Çatışmanın teşvik ettiği güçlü topluluk katılımı hissi, kapsayıcı ve ortak yönetim modelleri için bir temel sağlar. Ayrıca, yerel meclislerin çeşitli finansman kaynakları sağlamadaki başarısı, sürdürülebilir bir finansman modeli oluşturma fırsatı yaratmıştır. Mevcut kurumsal yapılar, parçalanmış olmalarına rağmen, birleşik bir yönetim sistemi için bir temel olabilirken, artan dijital araçların mevcut olması, elektronik yönetim yoluyla idari süreçlerin modernize edilme fırsatını sunmaktadır. Yerel yetkililer arasında kapasite inşası, yönetimin etkinliğini artırabilir ve uluslararası destek, gerekli kaynakları ve uzmanlığı sağlayabilir. Hukuki ve düzenleyici reformlar, tutarlılık ve adaleti sağlayabilir ve yerel meclislerin karşılaştığı eşsiz zorluklar, yenilikçi yönetim modelleri geliştirmek için bir fırsat sunar.

Şeffaf ve hesap verebilir bir sistem oluşturmak, hükümet ile halk arasındaki güveni yeniden inşa edebilir ve yerel meclislerin meşruiyetini artırabilir. Son olarak, sürdürülebilir kalkınma

hedeflerinin yerel yönetime entegrasyonu, uzun vadeli zorlukları ele alabilir ve daha kapsayıcı ve öngörücü yönetim modelleri oluşturabilir. Bu fırsatları değerlendirerek, etkili bir yönetim modeli önerilebilir ve uygulanabilir, böylece yerel yönetimin iyileştirilmesi, istikrarın ve gelişmenin desteklenmesi sağlanabilir.

Yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılmasında, kazanılan tecrübelerden yararlanılması ve yenilik ile teknolojinin ön plana çıkarılması uzun vadeli sürdürülebilirlik için kritik öneme sahiptir.

3.1.4. Suriye'deki Yerel Yönetimler İçin Tehditler

Yerli yönetim modeli inşa etme süreci, Suriye'de birçok önemli tehdit ile karşı karşıyadır: Süregelen çatışmalar ve istikrarsızlık, yerel yönetim yapılarını oluşturma ve sürdürme açısından sürekli bir risk oluşturmaktadır. Farklı silahlı grupların ve çıkarlarının varlığı, güç mücadelelerine neden olabilmekte ve tutarlı bir yönetim modelinin uygulanmasını zorlaştırabilmektedir.

Ulusal düzeyde birleşik bir hükümetin eksikliği ve farklı bölgelerdeki parçalanmış kontrol, etkili yönetim için gerekli birleşme ve koordinasyonu engellemektedir. Bu parçalanmışlık, yolsuzluk ve kaynakların kötüye kullanımını artırabilmektedir. Yerel meclisler sınırlı bir denetim ve hesap verebilirlik içinde çalışmaktadır.

Çatışmalar sonucu ortaya çıkan ekonomik zorluklar ve yoksulluk, yerel meclislerin mali kapasitelerini zorlayabilmekte, temel hizmetlerin sağlanmasını ve altyapının bakımını kısıtlamaktadır. Ekonomik istikrarsızlık, halkın yerel yönetim girişimlerine olan güvenini ve katılımını azaltmaktadır.

Dış güçlerin müdahale olasılığı, siyasi manzarayı daha da karmaşık hale getirebilmektedir. Çünkü farklı paydaşların çatışan gündemleri ve çıkarları olabilmektedir. Bu dış etki, önyargılı kararların alınmasına ve dış gündemlerin yerel ihtiyaçların önüne geçmesine yol açabilmektedir.

Suriye toplumundaki köklü mezhebi ve etnik bölünmeler, kapsamlı ve temsili bir yönetim modeli kurma konusunda büyük tehditler oluşturmaktadır. Bu bölünmelerin, gerilim ve çatışmaları körüklemesi, böylece tüm nüfus kesimlerini eşit şekilde hizmet eden birleşik bir yönetim kurma çabalarını baltaması mümkündür.

Genel yönetim alanında deneyimli ve eğitilmiş personelin eksikliği, özellikle yetenekli profesyonellerin göçü yerel meclislerin etkin performans ortaya koymasını engellemektedir. Kapasite inşası çabaları gerekli olsa da, devam eden çatışma ve sınırlı kaynaklar nedeniyle zorluklarla karşılaşabilmektedir.

Eski yönetim kalıntıları ve yeni kurulan otoriteler, reformları ve yeni bir yönetim modelinin uygulanmasını engelleyebilir. Bu güç yapıları, değişiklikleri kendi etkilerini ve kontrolünü tehdit olarak görebilir, bu da aktif bir muhalefet veya sabotaja yol açabilir.

Özetle, Suriye'de etkili bir yönetim modeli inşa etme süreci, sürekli çatışma ve istikrarsızlık, parçalanmış kontrol ve yönetim, ekonomik zorluklar, dış müdahale, mezhebi ve etnik bölünmeler, deneyimli personel eksikliği ve mevcut güç yapılarından gelen direniş gibi tehditlerle karşı karşıyadır. Bu tehditlere yanıt vermek için kapsamlı stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir. Stratejiler istikrar, kapsayıcılık, kapasite inşası ve farklı paydaşlar arasında koordinasyonu teşvik etmelidir.

Yerel yönetimlerin karşı karşıya olduğu tehditler, çatışma ve dış müdahalelerle başa çıkacak kapsamlı stratejilerin yanı sıra ulusal birliği güçlendirmeye yönelik çabaları gerektirmektedir.

3.2. Veri Değerlendirme Ve SWOT Analizi

Veri analizini yaparken, etkili bir yönetim modeli geliştirmek için SWOT analizinin doğruluğunu ve kapsamını sağlamak amacıyla birçok önemli husus dikkate alınmıştır:

Veriler, Suriye'nin 2011 sonrası siyasi, sosyal ve ekonomik koşulları göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Sürekli çatışmanın, parçalanmış hükümet yapılarının ve ekonomik dönüşümlerin etkileri dikkate alınmıştır.

Suriye'nin coğrafi ve demografik çeşitliliği, önerilen modelin tüm kesimlerin ve bölgelerin ihtiyaçlarını ve beklentilerini yansıtmasını sağlaması gerekliliği göz önünde bulundurulmuştur. Kapsamlı bir bakış açısı sağlamak için kişisel mülakatlar, uluslararası raporlar, akademik çalışmalar ve hükümet yayınları gibi çeşitli kaynaklara başvurulmuştur.

Yolsuzluk, kaynak eksiklikleri, dış müdahaleler ve siyasi kısıtlamalar gibi yerel meclislerin karşılaştığı gerçek zorluklar dikkate alınarak, önerilen modelin uygulanabilir ve gerçekçi olması sağlanmıştır.

Yerel halkın görüşleri ve geri bildirimleri, önerilen yönetim modelinin gerçekten yerel halkın ihtiyaçlarını ve beklentilerini yansıtmasını sağlamak amacıyla göz önünde bulundurulmuştur.

Artan dijital araçlar ve teknolojiler, idari süreçlerin modernize edilmesi ve geliştirilmesi için bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Uluslararası destek ve işbirliği, yerel meclislerin kapasitesini geliştirmek için gerekli kaynaklar ve uzmanlık sağlama fırsatları olarak görülmüştür. Tutarlılık, adalet ve şeffaflığı sağlamak için gerekli hukuki ve düzenleyici reformlar olması gerektiği

hatırlatılmıştır. Sürekli çatışma, yolsuzluk ve siyasi istikrarsızlık gibi olası riskler ve tehditler analiz edilmiştir.

3.2.1. Suriye’de Etkili Bir Yönetim Modeli Geliştirme

Suriye’de etkili bir yönetim modeli geliştirmek, istikrar ve kalkınma için temel bir adımdır. Bu model, yerel ve ulusal ihtiyaçlara uygun bir şekilde merkeziyetçilik ve adem-i merkeziyetçilik arasında bir denge sağlamayı hedeflemektedir.

Veri değerlendirmesi ve SWOT analizi sırasında, Suriye’de etkili bir yönetim modeli geliştirmek için bir dizi kriter ve seçenek kullanılmıştır. Bu kriterler yoluyla hedeflere ulaşmak ve kapsamlı çözümler sunmak amaçlanmıştır:

- Verimlilik ve Etkililik: Yönetim performansını artırma ve hizmetleri etkili bir şekilde sunma kapasitesi.
- Finansal Sürdürülebilirlik: Önerilen modelin finansal olarak sürdürülebilir bir şekilde finanse edilebilmesi ve yönetilebilmesi.
- Kapsayıcılık ve Temsil: Tüm toplumsal kesimlerin ve bölgelerin yönetim sürecinde temsil edilmesi ve toplumsal katılımın teşvik edilmesi.
- Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik: Yönetim ve mali süreçlerde şeffaflık ve hesap verebilirliğin artırılması.
- Uyumluluk ve Esneklik: Değişen koşullara ve yerel zorluklara uyum sağlama kapasitesi.
- Uluslararası Destek ve İşbirliği: Uluslararası destek ve dış deneyimlerden yararlanarak kapasite geliştirme ve kalkınmayı sağlama.
- Adalet: Kaynakların ve hizmetlerin çeşitli bölgeler ve toplumsal kesimler arasında adil bir şekilde dağıtılması.

Etkili bir yönetim modeli geliştirmek, merkeziyetçilik ile adem-i merkeziyetçilik arasında bir denge kurulmasına, yerel katılımın artırılmasına ve kaynakların adil dağıtımının sağlanmasına dayanmalıdır.

3.2.2. Olası alternatifler

Uluslararası yerel yönetim standartlarının Suriye’de uygulanabilirliği, mevcut siyasi ve idari yapıya bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.³²¹ Avrupa Yerel Özerklik Şartı, yerel yönetimlerin

³²¹ Bu değerlendirme araştırmacı tarafından yapılmış olup, Suriye’de yerel yönetim standartlarının uygulanabilirliği 2021-2022 yıllarında yapılan görüşmelere, daha önce yapılmış akademik çalışmalara ve yerel yönetimle ilgili resmi

bağımsızlığını desteklerken, Suriye'deki merkezîyetçi yapı nedeniyle doğrudan uygulanması mümkün olmayabilir. Dünya Bankası'nın iyi yönetim ilkeleri, şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından önemli olmakla birlikte, yerel yönetimlerin mali bağımsızlık eksikliği bu süreci zorlaştırmaktadır. UNDP'nin yerel yönetim reformları ise, kriz sonrası ülkelerde yönetim kapasitesini artırmayı hedefler, ancak uygulamada güçlü bir merkezî çerçeveye ihtiyaç duyar.³²² Bu nedenle, doğrudan uygulama yerine, bu standartların Suriye'ye özgü bir modele uyarlanması gerekmektedir.

Suriye'deki yerel yönetim, mevcut sosyal ve siyasi değişimlere uygun etkili modeller geliştirilmesi gereken önemli konulardan biridir. Bu bağlamda, yerel yönetime yönelik üç önerilen model incelenecektir: merkezîleştirilmiş birleşik model, merkezîleştirilmiş heterojen model ve karma model. Bu seçeneklerin analiz edilmesiyle, yerel ihtiyaçların nasıl karşılanabileceğine ve toplumsal katılımın nasıl artırılacağına odaklanılarak Suriye için en uygun model belirlenmeye çalışılacaktır. Şu alternatifler var denilebilir:

1. Merkezî Birleştirilmiş Model: Merkezî bir yapı sunarak parçalanmayı azaltır ve koordinasyonu kolaylaştırır, ancak yerel ihtiyaçları karşılama konusunda zorluklar yaşanabilir ve yetkilerin merkezîleşmesine neden olabilir.
2. Merkezî Olmayan Katılımcı Model: Yerel yönetimi güçlendirir ve toplulukların karar alma süreçlerine katılımını teşvik eder. Ancak, ek kaynaklar ve koordinasyon gerektirebilir.
3. Karma Model: Merkezîyetçilik ve merkezî olmayan yapı arasında bir denge sağlar; merkezî hükümet bazı yetkileri saklarken diğer yetkiler yerel yönetimlere devredilir. Ancak, uygulama açısından karmaşık olabilir ve etkili koordinasyon mekanizmaları gerektirebilir.

En uygun seçeneği belirlemek için, belirtilen kriterlere dayalı olarak analiz yapıldığında, *merkezîyetçi olmayan katılımcı model* tercih edilmiştir. Bu modelin yerel ihtiyaçları karşılayabilme kapasitesi, yerel halk arasında mülkiyet ve katılım duygusunu artırmak, şeffaflık ve hesap verebilirliği teşvik etmek, uluslararası destek ve işbirliği ile sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak konusundaki avantajları öne çıkmıştır.

belgelere dayandırılmıştır. Görüşmelerin ayrıntıları için, ilgili akademik ve resmi kaynaklar için Ek 1 ve Ek 2'ye bakın. Bunlar tez referanslarında uygun şekilde belgelenmiştir.

³²² United Nations, Peacebuilding in the Aftermath of Conflict: Report of the Secretary-General, United Nations Digital Library, New York, 2012, s. 14, <https://digitallibrary.un.org/record/740644>.

Suriye için önerilen yönetim modeli arasında İsviçre, Almanya ve İspanya modelleri incelenmiştir:

- *İsviçre Modeli:* Federal bir yapı sunar ve geniş yetkilere sahip kantonlarla merkezi hükümet arasında bir denge sağlar. Bu model, yerel toplulukların iyi temsil edilmesini ve yerel ihtiyaçlara uyum sağlamayı destekler. Ancak merkezi hükümet ile kantonlar arasındaki koordinasyon için büyük kaynaklar gerektirebilir.³²³
- *Almanya Modeli:* Federal bir sistemdir; merkezi hükümet bazı temel yetkileri elinde tutarken, diğer yetkiler eyaletlere devredilir. Bu model, merkeziyetçilik ve merkezi olmayan yapı arasında denge sağlar ve verimliliği ve şeffaflığı artırır.³²⁴ Ancak, merkezi hükümet ile eyaletler arasında koordinasyon zorlukları yaşanabilir.
- *İspanya Modeli:* Özellikle Katalonya ve Bask bölgelerinde geniş özerklik sağlayan merkezi olmayan bir sistem sunar,³²⁵ Bu model, yerel aidiyet duygusunu ve etkili katılımı artırır ancak artan özerklik taleplerine neden olabilir.

Suriye için merkeziyetçi olmayan katılımcı modelin seçilmesinin nedeni, modelin yerel bağlamla uyum sağlama ve Suriye'nin farklı bölgelerindeki çeşitli ihtiyaçları karşılama kapasitesidir. Bu model, yerel toplulukların karar alma süreçlerine katılımını artıracak ve aidiyet duygusunu güçlendirecek niteliktedir. Ayrıca, çatışma dönemindeki yerel yönetimlerin başarılı deneyimlerinden faydalanarak, şeffaflık ve hesap verebilirliği artırma, uluslararası destek ve işbirliği ile sürdürülebilir kalkınmayı sağlama potansiyeline sahiptir.

Bunun yanı sıra, merkezi olmayan katılımcı modelin bazı zayıf noktaları da bulunmaktadır. Farklı yerel meclisler ile merkezi hükümet arasındaki çabaların etkili bir şekilde koordine edilmesinde zorluklar yaşanabilmektedir. Bu model, yerel kapasiteyi geliştirmek ve hizmetlerin etkin bir şekilde sunulmasını sağlamak için önemli finansal ve insan kaynakları gerektirmektedir. Ayrıca, yerel meclisler, projeleri etkili bir şekilde yönetmek ve uygulamak için gerekli olan deneyim ve yönetim becerilerinde yetersizlik yaşayabilmektedir. Savaşın devam etmesi ve siyasi

³²³ Al Jazeera Net. (2015). Konfederasyon. Erişim tarihi: 1 Ekim 2024, <https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/11/30/%D8%A7%D9%84%D9%83%D9%88%D9%86%D9%81%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D9%84%D9%8A%D8%A9>

³²⁴ **Yılmaz, H.** (2021). ALMANYA'NIN FEDERAL VE PARLAMENTAR YAPISININ KUVVETLER AYRILIĞI İLKESİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ. *Analytical Politics*, 1(2), pdf, s.1. Erişim tarihi: 20 Ekim 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1248379> .

³²⁵ Pekmez, E. (2021). İspanya'da Asimetrik Federalizm ve Yeni Talepler. Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Erişim tarihi: 20 Ekim 2024, <https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/ET002774.pdf>. s.1

istikrarsızlık, modelin etkin bir şekilde uygulanmasını engelleyebilmekte; yabancı güçlerin dış müdahalesi siyasi durumu karmaşıklştırabilmektedir.

Ayrıca, bölgeler arasındaki kaynak ve hizmet farklılıkları ekonomik ve sosyal uçurumların derinleşmesine yol açmaktadır. Model, şeffaflık ve hesap verebilirlik üzerinde olumsuz etkileri olabilecek yolsuzluk ve kayırmacılık ile mücadelede de zorluklarla karşılaşmaktadır.

3.3. Yönetim Modeli Önerisi

Yönetim model önerisi, idari adem-i merkeziyetçiliği güçlendirmeye, devletin birliğini korumaya ve tüm gruplar ile bölgeler için adil temsili sağlamaya odaklanmaktadır.³²⁶

Bu modelin uygulanabilir bir strateji olduğu düşünülmektedir. Ancak Suriye'deki mevcut yerel yönetim sistemi, idari kapasite ve bütçe sürdürülebilirliği açısından önemli zorluklarla karşı karşıyadır.³²⁷ Yapılan saha araştırmaları ve derinlemesine mülakatlar göstermektedir ki, Suriye'deki mevcut yerel yönetim sistemi, idari kapasite ve finansal sürdürülebilirlik açısından ciddi kısıtlamalarla karşı karşıyadır. Özellikle yerel meclisler, merkezi otoritenin kısıtlamaları nedeniyle bağımsız olarak hareket edememektedir.³²⁸

Bu model uygulanabilir bir strateji olarak düşünülebilir, Suriye'deki yerel yönetim modeline yönelik net metodolojik ve niceliksel belirleyici faktörlerin oluşturulması gerekmektedir. Metodolojik belirleyiciler, mevcut idari bölünmenin kapsamlı bir değerlendirmesiyle başlamaktadır. Niceliksel belirleyiciler, il ve yerel meclis sayısı ile ilgilidir. Şu anda Suriye, 14 il içermektedir; Halep veya Şam kırsalı gibi büyük illerin idari etkinliği artırmak ve daha iyi hizmet sunmak amacıyla bölünmesi gerekebilir. Diğer yandan, az sayıda kaynak ya da düşük nüfuslu küçük illerin, hizmetleri etkin bir şekilde sunma kapasitesini artırmak için birleştirilmesi mümkün olabilir. Ancak mülakat bulgularına göre, yerel yöneticiler bu tür bir idari bölünmenin hizmet sunumunu geliştirebileceğini ancak aynı zamanda yeni bürokratik engeller yaratabileceğini belirtmektedir.³²⁹

Yerel meclisler açısından, mevcutta yaklaşık 1400 meclis bulunmaktadır ve nüfusun artış gösterdiği bölgelerde hizmetlerin daha etkili bir şekilde sunulabilmesi için meclis sayısının

³²⁶ Araştırmacı, 2021-2022 Yıllarında Yapılan Mülakatların Sonuçları. Bkz. EK 1 ve EK 2: Mülakat Kayıtları.

³²⁷ UNDP. (2020). Local Governance Report in Syria. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-09/syria_cpd_2022-2024.pdf. S:2. Erişim tarihi: 1 Ekim 2024,

³²⁸ Araştırmacı, 2021-2022 Yıllarında Yapılan Mülakatların Sonuçları. Bkz. EK 1 ve EK 2: Mülakat Kayıtları

³²⁹ a.g.e

artırılması, nüfusun azaldığı bölgelerde ise sayının azaltılması önerilebilir. Her meclisin büyüklüğü, nüfus sayısı ve mevcut kaynaklara dayalı olarak belirlenmelidir, böylece her yerel meclis, uygun politikaları uygulama ve karar alma kapasitesine sahip olacaktır. Yönetimi karmaşık olan veya kapsamlı hizmetler gerektiren bölgelerde büyük meclisler korunabilir. Bu durumda, bu meclislere geniş yetkiler verilmeli ve merkezi hükümetten yeterli destek sağlanmalıdır. Küçük veya düşük nüfuslu bölgelerde ise daha küçük meclisler daha uygun olmaktadır, meclislerin görev ile yetkilerinin, halkın ihtiyaçlarına göre belirlenmesi her durumda şarttır.

Suriye için en uygun ve etkili yönetim modeli, uyum sağlama yeteneğine sahip, kapsayıcı ve ülkenin karşılaştığı benzersiz zorlukları ele alabilen bir model olmalıdır. Önerilen model, çeşitliliğe sahip Suriye manzarasını dikkate almaktadır. Bu model, bölgelere ve belediyelere önemli ölçüde özerklik tanıyan merkezi olmayan bir idari sistemi öngörmektedir. Yerel meclislerin, yerel ihtiyaçları ve tercihleri ele alarak, halk arasında sahiplik ve aktif katılım duygusunu artırmaları mümkün olmaktadır. Bu yaklaşım, sadece yerel yönetimi güçlendirmekle kalmamakta, aynı zamanda toplumsal katılımı güçlendirme ve ulusal politikalar arasında tutarlı bir koordinasyon temin etmektedir. Bu denge, yerel yönetimlerin etkin bir şekilde işlemesine olanak tanırken, ulusal stratejinin de bütünleşmesini sağlamaktadır.

Modelin temel yönlerinden biri, belediyeler ve yerel meclislerin yönetim yapısına entegrasyonudur. Yapılan saha çalışmaları, mevcut yerel yönetim sisteminin mali ve idari olarak merkezi otoriteye bağlı olduğunu ve hizmet sunumunun koordinasyonsuzluk nedeniyle aksadığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, idari yetki dağılımının netleşmesi gerekmektedir.³³⁰

Bu yerel birimler, politikaların uygulanmasında, hizmetlerin sunulmasında ve vatandaşlarla etkileşimde kritik bir rol oynamaktadır. İdari sorumlulukların merkezileştirilmesi sayesinde, belediyeler ve meclisler yerel zorlukları daha iyi yönetebilir ve toplumsal kalkınmayı destekleyebilir bir pozisyona ulaşmaktadır.

Bu modelde, bölge ile belediyeler arasındaki ilişki, hizmetlerin sunulması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için iş birliği ve entegrasyon olarak ortaya çıkmaktadır. Bölge, bölgenin genel gelişimine katkıda bulunacak stratejik ve kalkınma planlarını hazırlar, belediyeler ise bu planları yerel düzeyde mevcut ihtiyaçlara ve kaynaklara göre uygulamaktadır. Bölge ile belediyeler arasında bilgi alışverişi yapılmakta, böylece politikaların entegrasyonu

³³⁰ Şerbeci, M. a.g.e

gerçekleştirilmekte ve ortak hedeflere ulaşmak için yapılan çabaların tek bir yöne aktarılması mümkün olmaktadır. Belediye, yerel işlerini yönetmede geniş yetkilere sahipken, eğitim, sağlık ve ulaşım gibi temel hizmetlerin sunulması gibi konularda merkezî yönetim politikalarının uyumu için düzenleyici ve koordine edici yetkilere sahip olmaktadır.

Bölge/il idaresi, merkezi hükümet ile belediyeler arasında bir ara bulucu olmakta, politikaların ve kalkınma planlarının uygulanmasını koordine ederek denetlemektedir. Bölge/il; belediyelere mali ve fiziksel kaynakları yerel ihtiyaçlara ve ulusal önceliklere göre dağıtarak, projelerin uygulanmasına ve vatandaşlara sunulan hizmetlerin iyileştirilmesine yardımcı olmaktadır. Belediye, vatandaşlara daha yakın olduğundan, ihtiyaçlarını daha iyi anlayabilmektedir. Ancak yerel yöneticilerle yapılan görüşmelerde, merkezi hükümetin yetki devri konusunda isteksiz olduğu ve yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde bağımsız hareket edemediği belirtilmiştir.³³¹

Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen stratejik planların hazırlanmasına yardımcı olacak verileri toplamaktadır. Bu bağlamda, bölge/il idaresi performansı izlemekte ve ulusal standartlara uyumu sağlamaktadır. Belediyeler ise şeffaflık ve etkinliği güvence altına almak için hesap verebilirlik mekanizmalarına tabi olmaktadır.

Bu modelde merkez, merkezi hükümeti veya devletin en yüksek yürütme yetkisini ifade eder, ulusal politikaların ve yasaların bölgelere ve belediyelere dağıtımını denetler. Bu nedenle, genel politikaları ve belediyelerin hizmet sunumunda uyması gereken standartları belirler. Belediyelere yasalar ve yönetmelikler çıkararak rehberlik eder. Ayrıca, genellikle belediyelere mali kaynaklar sağlamakla, ulusal bütçeden yerel projeler ve kamu hizmetleri için bütçe tahsislerini dağıtmakla sorumludur. Ulusal ve stratejik planlamada da önemli bir rol oynar, çok düzeyli iş birliğini gerektiren büyük kalkınma planlarının hazırlanmasına katılır. Ayrıca, belediyelerin faaliyetlerini yöneten yasal çerçeveyi oluşturmakla ve belediyelerin yetkilerini ve sınırlarını belirlemekle sorumludur, böylece belediyelerin bu çerçeve içinde çalışmasını sağlayarak yasal ve idari istikrarı güvence altına alır.

Önerilen modelde, parlamentoda belediyelere veya bölgelere özel bir temsil hakkı verilmesi öngörülmektedir. Mülakat bulgularına göre, yerel yöneticiler bu tür bir sistemin yerel temsil gücünü artıracığını, ancak merkezi otoritenin yetki paylaşımı konusunda isteksiz

³³¹ El-hafi, a.g.e

olabileceğini belirtmiştir.³³² Böylelikle belediyelerin çıkarlarını savunmasına ve ulusal yasaların belirlenmesinde dikkate alınmasını sağlamasına olanak tanınmaktadır. Bu temsil hakkı, kaynak dağılımı veya ulusal bütçe üzerinde müzakereler yapılmasını garanti ederek, belediyelerin hizmet sunumu için yeterli finansmanı almasını, ihtiyaçlarının ve çıkarlarının yasama ve yürütme sürecinde uygun şekilde değerlendirilmesini temin etmektedir.

Önerilen çerçeve, belediyeler ve yerel meclislerdeki tüm etnik, dini ve sosyal grupların adil bir şekilde temsil edilmesini sağlayacak mekanizmaları içermektedir. Bu kapsamda, Avrupa Konseyi'nin Yerel Özerklik Şartı'nda belirtildiği gibi, yerel yönetimlerin tüm vatandaşlar için kapsayıcı olması ve eşit temsil sağlaması demokratik bir gerekliliktir.³³³ Bu kapsayıcılık, mezhebi gerilimleri azaltmak ve ulusal birliği güçlendirmek için gereklidir. Karar alma süreçleri çeşitli grupları içerecek şekilde tasarlanarak, tüm seslerin duyulmasını ve daha adil ve uyumlu bir topluma katkıda bulunulmasını öngörmektedir.

İl meclisleri ile şehir/belde meclisleri arasındaki yetki dağılımına gelince, her bir organın yetkilerinin net bir şekilde belirlenmesi önemlidir, böylece yerel yönetimde denge sağlanması mümkün olmaktadır. Genellikle, il meclisleri bölgesel planlamayı ve il içindeki şehirler ile kasabalar arasında kaynakların dağılımını denetleyen daha geniş yetkilere sahiptir. Bu rol, bölgesel kalkınma, altyapı ve bölgeler arasında adil hizmet dağılımı konularında stratejik kararlar almayı içermektedir. Diğer taraftan, şehir meclisleri, atık yönetimi, şehir planlaması ve su, elektrik ve eğitim gibi kamu hizmetlerinin sunumu gibi günlük yerel hizmetlerin yönetimi ile ilgili daha ayrıntılı yetkilere sahiptir.

Belediyeler için önerilen yapı, tek seviyeli bir sistem yerine, birkaç seviyeye dayalı bir örgütlenmedir. Bu yaklaşım, toplumun büyüklüğü ve mevcut kaynaklar dikkate alınarak yetkilerin dengeli bir şekilde dağıtılmasını sağlamaktadır. İlk seviye, köyler ve küçük kasabaları yöneten küçük belediyelere odaklanmakta ve yerel sorunların doğrudan ele alınmasına öncelik vermektedir. İkinci seviyede ise büyük şehirlerin belediyeleri, kentsel alanları yönetmekten sorumlu olmakta, büyük şehirler içinde mahalle ve bölgelerin yönetilmesine yönelik alt bölümler oluşturulmaktadır. Üçüncü seviyede ise, kırsal alanlar ve küçük şehirler üzerinde yetkiye sahip

³³² Araştırmacı, 2021-2022 Yıllarında Yapılan Mülakatların Sonuçları. Bkz. EK 1 ve EK 2: Mülakatlar

³³³ Avrupa Konseyi (1985). *Avrupa Yerel Özerklik Şartı*. Avrupa Konseyi Yayınları, s. 14-15.

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/122> . Erişim tarihi: 1 Ekim 2024,

bölgesel belediyeler yer almaktadır. Bu belediyeler, faaliyetlerin koordinasyonunu sağlayarak entegre hizmet sunumunu garanti etmektedir.

Belediyeler, il meclisleri ve merkezi yönetim arasında sorumluluk çatışması yaşandığında, bu sorunları çözmek için açık bir sistemin mevcut olması gerekir. Özellikle Dünya Bankası'nın 'İyi Yönetişim İlkeleri' kapsamında, belediyeler ile merkezi hükümet arasındaki güç dengesinin sağlanması için etkili denetim ve koordinasyon mekanizmaları geliştirilmesi gerekmektedir.³³⁴ Bu yönetim birimleri arasındaki kurumsal koordinasyon, kararların uyumlu olmasını sağlamak için kritik öneme sahiptir. Her yönetim seviyesinden temsilcilerin katıldığı koordinasyon komiteleri oluşturularak sürekli iletişim ve erken aşamada sorun çözümü mümkün kılınabilmektedir. Bu doğrultuda her yönetim biriminin yetkilerini açıkça belirleyen ve sorumlulukların çakışmasını önleyen bir yasal ve hukuki çerçevenin olması gereklidir. Bu mekanizmalara rağmen çatışmalar devam ederse, sorunlar önceden belirlenmiş yasalar ve standartlara dayanarak bağımsız bir organ aracılığıyla çözülmelidir.

Bu şekilde, yerel yönetim düzeyleri arasında denge sağlanması ve hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde sunulması mümkün olmaktadır. Aynı zamanda belediyeler, yerel meclisler ve merkezi yönetim arasında iyi bir koordinasyon sağlanmış olmaktadır.

Modelimizde tüm hükümet seviyelerinde adaleti ve hesap verebilirliği desteklemek amacıyla güçlü bir yasal çerçeve ve bağımsız bir yargı şarttır. Ekonomik politikalar ise kaynakların adil dağıtımına, eşitsizliklerin giderilmesine ve dengeli büyüme ve sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesine odaklı bir şekilde icra edilmelidir. Bu kapsamda, OECD'nin 'Yerel Yönetimlerde Mali Sürdürülebilirlik' raporu, yerel yönetimlerin mali bağımsızlığını güçlendirmek için merkezi ve yerel gelir kaynaklarının adil bir şekilde paylaşılması gerektiğini vurgulamaktadır.³³⁵

Sürdürülebilir kalkınma girişimleri modelin temel unsurlarından biri olmaktadır. Modelde iş yaratma, altyapının geliştirilmesi ve yaşam standartlarının iyileştirilmesine odaklanılmaktadır. Tavsiye edilen entegre güvenlik güçleri ve barışçıl çatışma çözüm mekanizmaları ise ulusal uyumu ve istikrarı güçlendirmektedir. Avrupa Birliği'nin 'Yerel Güvenlik Yönetimi' raporu, çatışma

³³⁴ World Bank (2021). Good Governance in Local Governments: Best Practices. World Bank Publications, s. 45-48 <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/543991468337915436>
Erişim tarihi: 5 Ekim 2024,

³³⁵ OECD (2020). Yerel Yönetimlerin Mali Sürdürülebilirliği. OECD Yayınları, s. 10-12. <https://www.oecd.org/gov/fiscal-sustainability-local-governments.pdf>. Erişim tarihi: 6 Ekim 2024,

sonrası ülkelerde yerel yönetimlerin güvenlik ve istikrarı sağlamak için merkezi hükümet ile iş birliği içinde olması gerektiğini vurgulamaktadır.³³⁶

Her yerel meclis için geçerli olacak tek bir ideal büyüklük yoktur. Bu durum yerel toplumun büyüklüğüne, karşılaşılan sorunların doğasına ve meclisin bütçesine bağlıdır. Küçük veya kırsal toplumlar için küçük meclisler daha etkili bulunabilirken kentsel alanlarda veya yoğun nüfuslu bölgelerde büyük meclisler, tüm kesimlerin ve bölgelerin temsil edilmesini sağlamak için daha uygun olabilmektedir.

Meclisin tasarımının, verimlilik ve kapsayıcı temsili dengeleyecek şekilde olması gerekmektedir. Yerel bağlamda en uygun boyutu belirlemek için toplum danışmaları ve fizibilite araştırmalarının kullanılması mümkündür. Bu bağlamda, OECD'nin yerel yönetimlerde kamu katılımına ilişkin raporuna göre, vatandaş katılımı olmadan belirlenen meclis yapıları, yönetim etkinliğini azaltabilir ve yerel düzeyde meşruiyet sorunlarına yol açabilir.³³⁷

Suriye'deki mevcut siyasi sorunlar göz önüne alındığında, yerel yönetim modeli önerisinin uygulanması dengeli bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu yaklaşım, ülkenin karşı karşıya olduğu güvenlik, siyasi, ekonomik ve sosyal zorlukları dikkate almalıdır. Bu bağlamda, mevcut siyasi ve güvenlik durumunun anlaşılması zorunludur. Modelin kademeli olarak uygulanabileceği, daha istikrarlı bölgeler belirlenmeli ve yerel, bölgesel ve uluslararası aktörlerle işbirliği yapılarak siyasi dinamikler kavranmalı, uygulamayı engelleyebilecek çatışmaların önüne geçilmelidir. Hedeflenen bölgelerdeki yerel meclisler ve sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışılarak sürecin katılımcı olması ve yerel halkın ihtiyaçlarına uygun bir şekilde ilerlemesi sağlanmalıdır. Yerel personelin kapasitesini artırarak modelin etkin ve verimli bir şekilde uygulanması ve yönetilmesi mümkün kılınmalıdır.

Ayrıca, modelin uygulanması için gerekli mali ve teknik desteğin sağlanması amacıyla, Suriye'de faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlar ve bağışçılarla işbirliği yapılması zorunludur. Savaş sonrası yeniden inşa süreçlerinde uluslararası tecrübelerden faydalanmak, yaygın hatalardan kaçınmayı ve sürdürülebilir sonuçlar elde etmeyi sağlayacaktır. Birleşmiş Milletler Kalkınma

³³⁶ Avrupa Birliği (2021). Çatışma Sonrası Toplumlarda Yerel Güvenlik Yönetimi. AB Yayınları, s. 30-33.
<https://www.eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0123> Erişim tarihi: 11 Ekim 2024,

³³⁷ OECD (2017). Engaging Citizens in Local Decision-Making. OECD Publications, s. 22-24.
<https://www.oecd.org/gov/engaging-citizens.pdf> Erişim tarihi: 11 Ekim 2024,

Programı (UNDP) ve Avrupa Birliği (EU), çatışma sonrası toplumlarda yerel yönetimlerin sürdürülebilirliği için dış finansman mekanizmalarının oluşturulması gerektiğini belirtmektedir.³³⁸

Bu nedenle, modelin uygulanmasına daha az karmaşık bölgelerde başlanması ve kademeli olarak diğer bölgelere genişletilmesi önerilir. Değişimlerin ani veya zorlayıcı bir şekilde dayatılmasından kaçınılarak, yerel toplulukların yeni modele kabul göstermeleri sağlanmalıdır. Ayrıca, yerel yönetimi iyileştirme çabalarına destek vermek amacıyla, farklı siyasi ve sosyal taraflar arasında ulusal diyalog ve uzlaşma teşvik edilmelidir. Karar alma süreçlerine sivil toplum ve yerel aktörlerin katılımı sağlanarak, yenilikçi ve sürdürülebilir çözümler üretilmelidir. Bunun yanı sıra, etkilenen topluluklara ekonomik ve sosyal destek sağlanmalı, bu toplulukların istikrarı artırılmalı ve modelin uygulanmasına işbirliğiyle katılmaları teşvik edilmelidir. Yaşam standartlarının iyileştirilmesine ve sosyal istikrarın güçlendirilmesine odaklanan kalkınma programları uygulanmalıdır.

Suriye’de yerel yönetim modelinin başarılı bir şekilde uygulanması için çeşitli güvence ve müzakereler dikkate alınmalıdır. Mevcut kurumlarla nasıl etkileşimde bulunulacağı da bu sürecin bir parçası olmalıdır. Güvenlik ve istikrar sağlanması için yerel ve uluslararası güvenlik güçlerinden teminatlar alınmalı, şiddetin ve çatışmaların önüne geçilmelidir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı’nın (AGİT) raporuna göre, merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasındaki koordinasyon, kamu güvenliğini sağlamak için hayati öneme sahiptir.³³⁹ Aynı zamanda, yerel toplulukların karar alma sürecine katılımı garanti altına alınmalı, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri benimsenerek yolsuzluğun önüne geçilmeli ve toplum ile yerel hükümet arasındaki güven güçlendirilmelidir. Dünya Bankası’nın İyi Yönetişim İlkeleri’ne göre, yerel yönetimlerde hesap verebilirlik mekanizmalarının oluşturulması, kamu kaynaklarının etkin kullanımı için kritik öneme sahiptir.³⁴⁰ Uluslararası toplumun ve bağışçılarının mali ve teknik desteğinin alınması da büyük önem taşır.

³³⁸ United Nations Development Programme (2021). Post-Conflict Local Governance Financing Mechanisms. UNDP Publications, s. 10-12. <https://www.undp.org/publications/local-governance-post-conflict> . Erişim tarihi: 11 Ekim 2024,

³³⁹ Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) (2019). Local Governance and Security Coordination. OSCE Reports, s. 15-17. <https://www.osce.org/publications/local-governance-security> Erişim tarihi: 1 Ekim 2024,

³⁴⁰ World Bank (2020). Accountability in Local Governments: Best Practices. World Bank Publications, s. 33-35. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/543991468337915436>. Erişim tarihi: 9 Ekim 2024,

Farklı siyasi taraflarla müzakereler yapılarak, yerel yönetimin nasıl yönetileceği, yetki ve kaynakların nasıl dağıtılacağı konusunda bir uzlaşmaya varılmalıdır. Silahlı gruplarla da ateşkesin sağlanması ve modelin uygulanmasına izin verilmesi için görüşmeler yapılmalı, aynı zamanda yerel liderlerle reformların kabul edilebilirliğini sağlamak için istişareler gerçekleştirilmelidir. Birleşmiş Milletler Barış İnşası Komisyonu, yerel yönetimlerin çatışma çözme mekanizmaları geliştirmesi gerektiğini ve taraflar arasında güven artırıcı önlemler alınmasını önermektedir.³⁴¹

Mevcut kurumlarla etkileşimde bulunurken, onların güçlü ve zayıf yönlerini anlamak amacıyla kapsamlı bir değerlendirme gerçekleştirilmektedir. Bu değerlendirme, bu kurumların nasıl geliştirilebileceğini veya yeniden yapılandırılabilirliğini tespit etmeye yardımcı olacaktır. Bu sayede, dönüşüm sürecine dahil edilmeleri, çalışanların teknik destek ve eğitimle güçlendirilmesi, farklı çabalar arasındaki iş birliğinin artırılması ve entegrasyon sağlanarak uyumlu bir çalışma ortamı oluşturulması mümkün hale gelecektir. Böylelikle, Suriye'deki yerel yönetim ve yaşam kalitesinde belirgin bir iyileşme sağlanabilir.

Adem-i merkeziyetçi bir yönetim modeli benimsenmesi, yerel bölgelerin kendi ihtiyaçlarına yanıt verme kapasitesini artırırken, ulusal koordinasyonu sağlayarak kapsamlı kalkınmayı destekleyecektir.

3.3.1. İdari Yetki Dağılımı

Yerel yönetimlerde yetkilerin belediyeler, yerel meclisler ve merkezi yönetim arasında dağıtılması, farklı bölgelerin ihtiyaçlarının etkili bir şekilde karşılanmasını sağlarken devletin birliğini korumak için önemli bir adımdır. Avrupa Konseyi'nin Yerel Yönetimler Avrupa Şartı'na göre, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve yetki paylaşımı, kamu hizmetlerinin verimliliğini artırırken aynı zamanda merkezi hükümetin yükünü azaltmaktadır.³⁴²

3.3.1.1. Belediyeler Ve Meclisler İçin Özerklik

Önerilen sistem, yetkilerin farklı bölgeler arasında dağıtıldığı bir idari yetki dağılımı çerçevesinde oluşturulacaktır. Bu sistemde, her bölge yerel düzeyde kendi bağımsız hükümetine sahip olacak, merkezi hükümet ise ulusal düzeydeki meselelerle ilgilenecektir. Böylece, ülkenin çeşitli bölgeleri belli bir özerklik kazanırken, merkezi hükümet ulusal birliği ve bütünlüğü sağlayacak şekilde genel konuları yönetecektir.

³⁴¹ United Nations Peacebuilding Commission (2021). Conflict Resolution at the Local Level. UN Reports, s. 20-23. <https://www.un.org/peacebuilding/publications/conflict-resolution>. Erişim tarihi: 1 Ekim 2024,

³⁴² Council of Europe (1985). European Charter of Local Self-Government. Council of Europe Publications, s. 5-7. <https://rm.coe.int/168007a088>. Erişim tarihi: 1 Ekim 2024,

Suriye bağlamında, idari yetki dağılımı, bağımsız idari ve mali yapıya sahip belediyeler ve meclisler oluşturulmasını içerecektir. Dünya Bankası'nın Yerel Yönetim Reformları raporuna göre, yerel yönetimlerin mali özerkliği olmadan sürdürülebilir bir idari yapı oluşturmak mümkün değildir. Bu nedenle, Suriye'de yerel yönetimlere bağımsız gelir kaynakları sağlanmalıdır.³⁴³ Her belediye ve meclis, iç işlerinden sorumlu olacak, merkezi hükümet ise ulusal meselelerin denetimini sağlayacaktır. Bu şekilde, yerel yönetimler ile ulusal birlik arasında bir denge sağlanmış olacaktır.³⁴⁴

İdari yetki dağılımının uygulanmasındaki ilk adım, Suriye'nin bağımsız belediye ve meclislere bölünmesi olacaktır. Bu bölünmeler, mevcut idari sınırları, kültürel kimlikleri ya da ekonomik ihtiyaçları baz alacaktır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na (UNDP) göre, yerel yönetimlerin sınırlarının belirlenmesi, nüfus yoğunluğu, ekonomik kapasite ve tarihi/kültürel faktörler gibi unsurlara dayalı olarak yapılmalıdır.³⁴⁵ Her belediye ve meclise belli bir özerklik verilecek, böylece yerel yönetimler eğitim, sağlık hizmetleri ve altyapı gibi konularda karar alma yetkisine sahip olacaktır. Bu özerklik, yerel yönetimlerin, topluluklarının belirli ihtiyaç ve tercihlerine daha etkili bir şekilde yanıt vermelerini sağlayacak, böylelikle daha duyarlı ve verimli bir yönetim anlayışı teşvik edilecektir.

Her bağımsız belediye ve meclis, kendi yerel hükümetini kurarak merkezi otoriteden bağımsız bir şekilde işlerini yürütecektir. Bu yerel hükümet, politika belirleme ve uygulama, kamu hizmetlerinin yönetimi ve yerel kalkınma projelerinin denetiminden sorumlu olacaktır. Yerel hükümetlerdeki görevliler, şeffaf bir süreçle, demokratik ilkelere uygun olarak ve yerel halkın beklentilerini yansıtan seçimler ya da atamalarla belirlenecektir. Bu sistem, karar alma süreçlerine yerel katılımı ve yerel liderlerin hesap verebilirliğini artıracaktır. Transparency International'ın Küresel Yolsuzluk Raporu'na göre, yerel yönetimlerde şeffaf atama ve seçim süreçleri, kamu güvenini artırırken yolsuzluk riskini azaltmaktadır.³⁴⁶

³⁴³ World Bank (2020). Decentralization and Local Government Finance. World Bank Publications, s. 45-48. <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/publication/decentralization-and-local-government-finance>.

Erişim tarihi: 11 Ekim 2024,

³⁴⁴ Abdülata, S., "Yerel Yönetimlerde İdari Merkeziyetçilik", *Mali ve Ticari Araştırmalar Dergisi*, cilt 22, sayı 3, 2021, ss. 50-70.

³⁴⁵ United Nations Development Programme (2018). Local Governance Assessment Framework. UNDP Reports, s. 30-33. <https://www.undp.org/publications/local-governance-assessment-framework>. Erişim tarihi: 11 Ekim 2024,

³⁴⁶ Transparency International (2022). Global Corruption Report: Local Governance. Transparency International, s. 12-15. <https://www.transparency.org/en/publications/global-corruption-report-local-governance>. Erişim tarihi: 9 Ekim 2024,

Belediyeler ve meclisler bağımsızlık/özerklik kazanırken, merkezi hükümet savunma, dış politika ve ulusal ekonomik stratejiler gibi ulusal meselelerde yetkiyi elinde tutacaktır. Merkezi hükümet ayrıca, bölgeler arasında politika koordinasyonundan sorumlu olacak ve yasaların ve ulusal standartların her yerde tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlayacaktır. Potansiyel yetki çatışmalarını çözmek için etkili koordinasyon mekanizmalarının oluşturulması gereklidir. Bu, merkezi ve yerel yönetimler arasındaki çıkar dengelerini gözeterek diyalog ve anlaşmazlık çözme süreçlerini kolaylaştıracak kurumlar ya da komitelerin kurulmasını içerecektir.³⁴⁷

İdari yetki dağılımını desteklemek için yeni bir anayasa hazırlanmalıdır. Bu anayasa, merkezi ve yerel hükümetlerin yetki ve sorumluluklarını net bir şekilde tanımlamalıdır. Anayasa, her belediye ve meclise verilen özerklik kapsamını, anlaşmazlık çözme mekanizmalarını ve gerektiğinde anayasa değişikliği süreçlerini belirlemelidir. Bu anayasa, belirsizliği önlemek ve tüm tarafların hak ve yükümlülüklerini anlamalarını sağlamak için açık bir yasal çerçeve sunmalıdır.

İdari yetki dağılımının kritik bir unsuru, mali kaynakların yönetimidir. Her belediye ve meclis, yerel vergi ve harçlar gibi kendi gelirlerini toplama ve yönetme mekanizmalarını geliştirmek zorunda olacaktır. Merkezi hükümet ise, bölgeler arasındaki eşitsizlikleri gidermek ve adil bir kalkınma sağlamak için kaynakların dağıtımını konusunda adil ve şeffaf bir süreç oluşturmalıdır. Bu, her bölgenin ihtiyaçlarını ve katkılarını dikkate alan bir kaynak tahsis formülü oluşturmayı içerebilir.

Tüm bölgelerin merkezi hükümette yeterli temsile sahip olması, ulusal birliğin korunması açısından hayati öneme sahiptir. Bu durum, bölgelerin ulusal bir yasama organında ya da ulusal bir mecliste temsil edildiği bir sistemle sağlanabilir. Yerel yönetimler vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını teşvik eden ve halkın endişelerini dile getirmesine olanak tanıyan nitelikte kurulur. Bu katılımcı yaklaşım, hükümetle halk arasında güven inşa edilmesine yardımcı olur ve daha demokratik ve kapsayıcı bir yönetim sistemine katkı sağlar.³⁴⁸

³⁴⁷ Sarah Yerkes ve Marwan Muasher, *"Tunus'ta Merkeziyetsizlik: Bölgeleri Güçlendirmek, İnsanları Yetkilendirmek"*, Malcolm H. Kerr Carnegie Orta Doğu Merkezi, 11 Haziran 2018, <https://carnegieendowment.org/research/2018/05/decentralization-in-tunisia-empowering-towns-engaging-people?center=middle-east&lang=ar> (Erişim Tarihi: 11.6.2024).

³⁴⁸ Saeb Khader ve diğerleri, *"Irak için Yeni Bir Anayasal Vizyon Formüle Etmek"*, Uluslararası Demokrasi ve Seçim Yardımı Enstitüsü, 2022, PDF, ss. 42-44, <https://constitutionnet.org/sites/default/files/2023-11/2022.12%20-%20Dialogue%20process%20%28Arabic%29.pdf> (Erişim Tarihi: 10.09.2024).

Suriye’de idari yetki dağılımının (adem-i merkeziyet) uygulanması çeşitli zorluklarla karşılaşması mümkündür. Zorluklar, bölgeler arasındaki ekonomik farklılıklar, kaynakların adil bir şekilde dağıtılmaması durumunda daha da belirgin hale gelebilmektedir. Politikaların koordinasyonu ve merkezi ile yerel yönetimler arasında iş birliğinin sürdürülmesi karmaşıktır, dikkatli bir yönetim gerektirir. Ayrıca, yolsuzluk ve adam kayırma tehlikesi bulunmakta, bu da şeffaflığı ve hesap verebilirliği sağlamak için güçlü denetim mekanizmalarının hayata geçirilmesini zorunlu kılmaktadır.

İdari yetki dağılımını benimsemek, Suriye’nin farklı bölgelerinin çeşitli ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak için umut verici bir çözüm sunmaktadır. Yerel yönetimlere bağımsızlık verilirken ulusal birliğin korunmasıyla, adem-i merkeziyetçilik, yönetimi güçlendirecek, hizmet sunumunu iyileştirip istikrarı artıracaktır. Başarılı bir uygulama, net bir anayasal çerçeve oluşturulmasına, etkin mali yönetim ve koordinasyon mekanizmalarının yaratılmasına ve geniş kapsamlı vatandaş katılımının ve temsilinin sağlanmasına dayanacaktır.

İdari yetki dağılımının temel mantığı, her bölgenin kendi özel ihtiyaçlarını ve koşullarını daha etkili bir şekilde ele alabilmesidir. Suriye gibi çeşitlilik gösteren bir ülkede, bölgeler coğrafya, ekonomi, kültür ve sosyal yapı açısından büyük farklılıklar arz edebilir. Merkeziyetçi yaklaşımın aksine, idari yetki dağılımı her bölgeye kendi bağlamına en uygun politikaları ve programları uyarlama imkanı tanır. Örneğin, tarıma dayalı bir ekonomiye sahip bir bölge, tarım altyapısı ve kırsal kalkınmaya yönelik yatırımlara öncelik verebilirken, bir kentsel bölge sanayi geliştirme ve kamu hizmetleri alanına odaklanabilir. Bu şekilde, bölgelerin yerel bağamlarını doğrudan etkileyen kararlar almasına olanak tanınarak, idari yetki dağılımı yönetimin etkinliğini ve önemini artırır.³⁴⁹

Belediyelere kendi işlerini yönetme yetkisi verilmesi, yerel halk arasında sahiplenme duygusunu güçlendirir. Bireylerin, günlük hayatlarını etkileyen kararlar alacak ve politikalar uygulayacak yetkiye sahip olduğunu gördüğünde, hükümetleriyle bağlarını ve sorumluluklarını hissetmeleri olasıdır. Bu sahiplenme duygusu, sivil katılımı artırabilir ve halkın kendi bölgelerinin başarısına ve gelişimine daha fazla yatırım yapmasını sağlayabilir niteliktedir. Ayrıca, yerel liderlerin, performanslarının siyasi desteklerini ve meşruiyetlerini doğrudan etkileyebileceğini bilerek daha duyarlı ve hesap verebilir olmalarını teşvik edecek tarzdadır.

³⁴⁹ *Birleşmiş Milletler, Irk Ayrımının Tüm Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi*, 1965.

Adem-i merkeziyetçiliğin yerel katılımı artırması, karar verme yetkisinin dağılımı anlamına gelir. Bölgeler kendilerini yönetme yetkisine sahip olduğunda, yerel topluluklar, kendilerini etkileyen politikalar ve programlara daha fazla etki eder. Bu etki, dernekler, yerel meclisler veya kamu danışmaları gibi çeşitli mekanizmalar aracılığıyla sağlanır. Halkın karar alma sürecine dahil olması yönetsel merkeziyetçilik farklı bakış açıları ve çıkarların göz önünde bulundurulmasını garanti eder. Böylelikle katılımcı yaklaşım sadece demokratik süreçleri güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda yerel sorunların daha etkili bir şekilde ele alınmasına da yardımcı olur.³⁵⁰

Bölgelere bağımsızlık verilmesi, kimliklerin ve kültürlerin tanınmasını sağlar. Suriye gibi etnik ve kültürel çeşitliliğe sahip bir ülkede, yönetsel merkeziyetçilik, geleneklerin, dillerin ve kültürel uygulamaların korunmasına ve teşvik edilmesine yardımcı olabilir. Sosyal uyumu artırabilir ve farklı gruplar arasındaki gerilimleri azaltabilir. Farklılıkları saygıyla karşılayarak ve benimseyerek, yönetsel merkeziyetçilik, halk arasında bir birlik ve aidiyet duygusunu teşvik eder.

Genellikle yerel yönetimler, topluluklarının belirli ihtiyaçlarını anlama ve bunlara yanıt verme konusunda daha iyi bir konumda olur. Yönetsel Âdem-i merkeziyetçilik, karar alma süreçlerini etkilenenlere yaklaştırarak daha verimli bir yönetim sağlar. Yönetimler, merkezi otoriteden talimat beklemeden yerel sorunları hızlıca ele alır. Bu verimlilik, daha etkili hizmet sunumu, daha hızlı politika uygulamaları ve genel olarak daha iyi bir yönetimi sağlar.³⁵¹

İdari adem-i merkeziyetçilik bölgelerin gelişim önceliklerine odaklanmalarına ve kaynakları buna göre tahsis etmelerine izin vererek eşitsizliklerin ele alınmasına yardımcı olur. Ekonomik olarak dezavantajlı bölgeler veya benzersiz zorluklarla karşılaşan bölgeler, durumlarını iyileştirmek için hedeflenmiş stratejiler geliştirebilir. Ayrıca, merkezi hükümet ihtiyaç duyan bölgelere destek verir ve kaynakları ülke genelinde dengeli bir şekilde tahsis ederek eşit bir gelişim modeli ortaya koyar.

Adem-i merkeziyetçi yaklaşım, bölgelerin bir dereceye kadar özerklik kazanması yoluyla çatışmaların çözülmesine yardımcı olur. Bu durum farklı grupların kendi yönetimlerinde söz sahibi

³⁵⁰ Shentir, M. A., "Mısır'da 2014'ten Bu Yana Coğrafi Eşitsizlik ve Desantralizasyon", Arap Reform Girişimi, 2022, <https://www.arab-reform.net/ar/publication/> (Erişim Tarihi: 1.5.2024).

³⁵¹ Abdulvahhab, S., "Mısır Yerel Yönetim Sistemi: Merkeziyet ve Desantralizasyon Arasında 1960-1988 Yılları Arasındaki Yerel Yönetim Yasaları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma", *Politika Araştırmaları Serisi*, Kahire Üniversitesi Siyasi Araştırmalar ve Çalışmalar Merkezi, 1991.

olmalarına izin vererek gerilimlerin ve şikayetlerin hafifletilmesine katkıda bulunur. Taleplerin anlaşılması ve yerel endişelerin ele alınması yoluyla, siyasi istikrar ve uyuma yardımcı olur.

Birçok avantajı olan idari adem-i merkeziyetçilik özerklik ile ulusal birlik arasındaki dengeyi sağlamak titiz bir koordinasyon ve net anayasal düzenlemeler gerektirmektedir. Kaynakların adil bir şekilde dağıtılması bu bağlamda kritik bir endişedir. Çatışma çözüm mekanizmaları ve uluslararası işbirliği, Suriye özelinde zorlukları ele almak ve sistemin uyumlu bir şekilde çalışmasını sağlamak için gereklidir.

Suriye'de adem-i merkeziyetçiliği benimsemenin mantığı, ihtiyaçları karşılama ve yerel sahiplenmeyi artırma, katılımı iyileştirme potansiyelidir. Yetkilerin merkeziyetçiliği ve bölgelerin kendilerini yönetme yeteneği ile daha etkili ve duyarlı bir yönetim sağlanabilmektedir. Ancak potansiyel zorlukların üstesinden gelmek ve sistemin uyumlu bir şekilde çalışmasını sağlamak için dikkatli bir planlama ve koordinasyon gereklidir.

belediyelere ve meclislere idari ve mali özerklik tanınması, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak için etkili kararlar alma kapasitesini artırır. Ancak, bu modelin başarısı, net bir yasal çerçevenin ve merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında etkili koordinasyon mekanizmalarının varlığına bağlıdır.

3.3.1.2. Belediyeler Ve Meclisler İçin Merkezi Koordinasyon

Başarılı bir yerinden yönetim sistemi, ulusal politikaların yerel ihtiyaçlarla bütünleşmesini sağlamak için güçlü bir merkezi koordinasyonu gerektirir. Bu özellikle savunma, dış politika ve ekonomik kalkınma alanlarında önemlidir.

İdari adem-i merkeziyetçilik bağlamında, merkezi hükümet, ulusal politikalar üzerinde yoğunlaşarak ülkenin tutarlı ve birleşik kalmasını garanti eder. Tüm ülkeyi etkileyen yasaların, düzenlemelerin ve girişimlerin şekillendirilmesini ve uygulanmasını üstlenir.³⁵² Merkezi politika üretimi, bölgeler arasında tutarlı standartlar ve uygulamalar sağlar. Ortak ulusal standartlar sağlık hizmetleri, eğitim ve altyapı gibi konular için özellikle önemlidir. Dengeli bir gelişim çerçevesi oluşturmaya yardımcı olur, bütün vatandaşların temel hizmetler ve fırsatlara erişimini sağlar.³⁵³

³⁵² 1 Abdül Mu'ti Muhammed Assaf, *Yerel Meclislerin Organizasyonu: Karşılaştırmalı Bir Çalışma ve Ürdün Durumuna Özel Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Kahire Üniversitesi, İktisat ve Siyasal Bilimler Fakültesi, 1974, s. 5-6.

³⁵³ Assaf, A. M. M., (1974) "*Yerel Konseylerin Organizasyonu: Ürdün Durumunun Özel Bir İncelemesi ile Karşılaştırmalı Bir Çalışma*", Yüksek Lisans Tezi, İktisat ve Siyaset Bilimi Fakültesi, Kahire Üniversitesi.

Ulusal bir hükümet altında merkezi bir savunma gücünün oluşması, ülkenin egemenliğini ve güvenliğini korumak için kritik öneme sahiptir. Merkezi hükümet, silahlı kuvvetlerin kurulması ve sürdürülmesi, savunma stratejilerinin geliştirilmesi ve ülkenin dış tehditlere karşı hazırlıklı olmasını sağlamakla sorumludur. Bu merkezi kontrol, koordine bir savunma mekanizması, kaynakların verimli bir şekilde tahsis edilmesi ve güvenlik tehditlerine hızlı yanıt verme yeteneği sağlar. Ayrıca, birleşik bir savunma stratejisi, vatandaşların farklı bölgelerde ulusal bir savunma sisteminin parçası olarak korunma duygusunu güçlendirir.³⁵⁴

Dış ilişkilerin merkezi hükümet düzeyinde yönetilmesi, ülkenin uluslararası arenada tek bir sesle konuşmasını garanti eder. Merkezi hükümet, anlaşmalar yapar, diplomasi ile ilgilenir ve ülkeyi Birleşmiş Milletler gibi uluslararası organizasyonlarda temsil eder. Bu birleşik yaklaşım, tutarlı dış politikaların sürdürülmesi, uluslararası ilişkilerin kurulması ve korunması ile ülkenin yurtdışındaki çıkarlarının korunması için gereklidir. Ayrıca, yabancı yatırım, turizm ve işbirliği çekmek için önemli sayılan ülke imajına, uluslararası topluma istikrarlı ve uyumlu bir ülke algısının sunulmasına yardımcı olur.

Merkezi hükümet, ekonomik stratejilere odaklanarak ülkenin ekonomik politikasını şekillendirmekten sorumludur. Bu sorumluluk para politikası, mali politika, ticaret düzenlemeleri ve ulusal ekonomik planlama gibi alanları içerir. Merkezi ekonomik strateji, ekonomik kalkınma için koordine bir yaklaşım benimsemeyi sağlar, ülkenin kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasını garanti eder. Ayrıca, bölgeler arasındaki ekonomik farklılıkları ele alır, geri kalmış bölgeleri destekler ve genel ekonomik istikrar ile kapsayıcı büyümeyi teşvik eder. Ayrıca, merkezi hükümet, bölgeler arasında koordinasyon gerektiren büyük ölçekli ekonomik projeleri, ulusal ulaşım ağları, enerji altyapısı ve teknolojik ilerleme gibi projeleri kolaylaştırabilir. Merkezi yaklaşımın avantajları arasında tutarlılık ve standardizasyon bulunur; ulusal politikalar, savunma, dış ilişkiler ve ekonomik stratejiler üzerinde merkezi kontrolü sağlar ve ülke genelinde birlik ve uyumun sağlanmasına yardımcı olur. Bu, özellikle tüm nüfus için fayda sağlayan ulusal standartların ve düzenlemelerin korunması açısından önemlidir.³⁵⁵

Merkezi yaklaşımın avantajları arasında kaynakların verimli bir şekilde tahsis edilmesi, bölgeler arasında koordinasyon sağlanması ve ulusal düzeyde işbirliği gerektiren politikaların

³⁵⁴ **Abdullah**, A. G. B., "*İdari Hukukun Genel Teorisi: İdari Hukukun Temelleri ve İlkelerinin Mısır'da Uygulanması Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*", El-Maaref Eğitim Kurumu, İskenderiye, 2003.

³⁵⁵ **Assaf**, A. M. M., a.g.e.

uygulanması yer alır. Merkezîyetçilik ülke genelini etkileyen geniş ölçekli projeler ve girişimlerde kritik öneme sahiptir.

Ana işlevlerin merkezîleştirilmesi, ulusal birliğin ve kimliğin güçlendirilmesine yardımcı olur. Vatandaşlar, dünya sahnesinde kendi çıkarlarını temsil eden ve güvenliklerini garanti eden tek bir ulusal hükümetle bağ kurarlar. Dış ilişkilerde ortak yaklaşım, ülkenin diğer ülkelerle etkili bir şekilde etkileşimde bulunmasını, faydalı anlaşmalar yapmasını ve uluslararası organizasyonlarda yer almasını sağlar, böylece uluslararası prestij ve etki güçlenir.

Merkezi yaklaşımın başlıca zorluklarından biri, yerel ihtiyaçların ihmal edilme riskidir. Uygun mekanizmalar ve girdiler olmadan, merkezi hükümet yerel sorunları etkili bir şekilde ele alamaması olasıdır. Merkezîyetçilik bazen bürokraside verimsizliklere yol açabilir, karar alma süreçlerinde gecikmelere ve merkezi hükümet ile yerel gerçeklik arasında kopukluklara neden olabilir. Ayrıca, aşırı merkezîyetçilik, güç yoğunlaşmasına ve yönetim sorunlarına, hesap verebilirlik eksikliklerine ve vatandaş ihtiyaçlarına duyarsızlığa götürebilir.³⁵⁶

Bu zorluklara rağmen, merkezi hükümetin ulusal politikalar, savunma, dış ilişkiler ve ekonomik stratejiler üzerindeki odaklanması, ülkenin bütünlüğünü ve birliğini koruma konusunda kritik bir rol oynar. Ayrıca, tutarlı standartların sağlanmasını, kaynakların verimli tahsis edilmesini ve ulusal ve uluslararası zorluklar için koordineli bir yaklaşımı garanti eder. İdeal bir yönetim için merkezi kontrolü, yerel ihtiyaçları ele alacak ve yerel katılımı teşvik edecek mekanizmalarla dengelemek önemlidir. Denge sağlandığında, merkezi hükümet ülkenin temel işlevlerini etkili bir şekilde yönetir ve ulusal birliği ve gelişimi teşvik eder. Böylesi bir dengeli yönetim modelinin rasyonel arka planı ulusal birliği sağlamak, Suriye gibi çeşitliliğe sahip bir ülkenin karmaşık ihtiyaçlarını ele almaktır. Ulusal politikalar, savunma, dış ilişkiler ve ekonomik stratejiler gibi kapsamlı görevlerden sorumlu bir merkezi hükümetin korunması önemlidir. Yerel hükümetlere yerel meseleleri yönetme esnekliği sağlamak da aynı derecede önemlidir. Yerel hükümetler genellikle bölgelerindeki belirli ihtiyaçlar, zorluklar ve fırsatlarla daha uyumlu olabilirler. Bu meseleleri doğrudan ele almalarına izin verilerek, daha etkili ve yanıt veren bir yönetim

³⁵⁶ **Abd al-Ati, S. S.**, "Yerel Yönetimde Yönetişim Sistemi", *Mali ve Ticari Araştırmalar Dergisi*, cilt 22, sayı 3, 2021, s.s. 50-70.

sağlanabilir. Yerel yönetim, vatandaşlar arasında sahiplenme ve katılım duygusunu artırarak sosyal istikrarın korunmasına ve sivil katılımın teşvik edilmesine katkıda bulunur.³⁵⁷

Ayrıca, yerel yönetimlerin yerel sorunlarla başa çıkmasına izin vermek, ulusal düzeyde uygulanamayacak daha yenilikçi ve ayrıntılı çözümler geliştirilmesini sağlar. Bu, her bölgenin kendine özgü özelliklerine en iyi uyacak politikalar ve uygulamalar konusunda deney yapma fırsatı sunar. Bu esneklik, genellikle aşırı merkezileşmiş sistemlerde karşılaşılan bürokratik verimsizlik risklerini azaltabilir, çünkü karar alma süreçleri yavaşlayabilir ve yerel gerçeklikten kopabilir.³⁵⁸

Bu modelin mantığı, ulusal birlik ile yerel bağımsızlık arasında bir denge kurmaktır. Ulusal temel işlevlerin merkezileştirilmesi ve yerel yönetimlerin yetkilendirilmesi yoluyla, sistem, ulusal meselelerde etkili koordinasyonu sağlamayı ve yerel işlerin esnek ve yanıt veren bir şekilde yönetilmesini hedefler. Bu çift yönlü yaklaşım, tüm vatandaşların refahını artıran ve gelişimi teşvik eden kapsamlı bir yönetim çerçevesi oluşturmaya çalışır.

Suriye'de belediyeler ile hizmet müdürlükleri arasındaki ilişki temeldir. Belediyeler, yerel işlerin yönetimiyle sorumlu olan ve yerel halk tarafından seçilen organlardır; bu, kentsel planlama, temel hizmetlerin düzenlenmesi ve altyapının korunmasını içerir. Hizmet müdürlükleri ise ilgili bakanlıklara bağlı hükümet kurumlarıdır ve sağlık, eğitim, su, elektrik gibi belirli hizmetleri sunar.

Belediyeler ile hizmet müdürlükleri arasındaki etkileşimli ilişki, topluma entegre ve etkili hizmetler sunmak amacıyla koordinasyon ve işbirliğini içerir. Bu koordinasyon, projelerin ortak planlanmasını, bilgi ve veri alışverişini ve nüfusun gerçek ihtiyaçlarına dayalı önceliklerin belirlenmesini kapsar.³⁵⁹

Bu ilişkide karşılaşılan zorluklar arasında yetki örtüşmeleri, etkili koordinasyon eksiklikleri ve aşırı bürokrasi bulunabilir; bu da çabaların tekrarına veya kaynak israfına yol açar. Ayrıca, belediyeler, özellikle Suriye'nin karmaşık ve sürekli değişen koşullarında, etkili koordinasyon için gerekli kaynak ve yetenek eksikliği yaşayabilir.

Bu ilişkiyi güçlendirmek ve hizmet sunumunu iyileştirmek için şu stratejiler izlenebilir:

³⁵⁷ **Havvas, A.**, *Kalkınma Teorileri*, İbn Haldun Üniversitesi, Ekonomi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Cezayir, 2021.

³⁵⁸ **Besyuni Abdullâh, A. G.**, *İdare Hukuku Genel Teorisi: Mısır'da İdare Hukukunun Temelleri ve İlkelerinin Karşılaştırmalı Bir İncelemesi*, El-Maaref Yayınevi, İskenderiye, 2003, s. 1, 160.

³⁵⁹ **Araştırmacı**, Sonuçları, a.g.e.

1. Resmi Koordinasyon Mekanizmaları Kurma: Belediyeler ile hizmet müdürlükleri arasında düzenli olarak toplanan ortak komiteler gibi resmi koordinasyon mekanizmaları oluşturmak, planlar, projeler ve ortak zorlukları tartışmak.
2. Ortak Bilgi Sistemleri Geliştirme: Verilerin ve bilgilerin sorunsuz ve etkili bir şekilde paylaşılmasını sağlayan ortak bilgi sistemleri geliştirmek; bu, planlama ve karar verme süreçlerini kanıta dayalı hale getirir.
3. Yerel Personelin Kapasitesini Artırma: Koordinasyon, planlama ve proje yönetimi becerilerini artırmak için yerel personelin eğitim ve geliştirilmesi.
4. Bürokrasiyi Basitleştirme: Projelerin uygulanma sürecini hızlandırmak ve hizmetlerin daha verimli bir şekilde sunulmasını sağlamak için bürokrasiyi azaltmak.
5. Toplum Katılımını Teşvik Etme: Hizmetlerin gerçek ihtiyaçları karşılama ve hesap verebilirlik ile şeffaflığı artırmayı sağlamak amacıyla toplumu planlama ve hizmetlerin izlenmesine dahil etmek.
6. Uluslararası ve STK İşbirlikleri: Kaynak ve altyapı eksikliği çeken bölgelerde teknik ve finansal destek sağlamak için sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak.

Belediyeler ile sağlık ve eğitim sektörleri arasındaki ilişki, yerel organlar ile merkezi bakanlıklar arasındaki yetki ve sorumluluk dağılımına bağlıdır. Belediyeler, yerel öncelikleri belirleme ve sağlık ile eğitim gibi toplumsal ihtiyaçları karşılamak için ilgili kurumlarla koordinasyon sağlama rolü oynar.³⁶⁰

Bu modelde sağlık sektörü, esas olarak Sağlık Bakanlığı tarafından yönetilir, il ve bölge sağlık müdürlükleri aracılığıyla hizmet sunar. Ancak, yerel düzeyde belediyeler, sağlık hizmetlerinin sunumunu kolaylaştırmak için sağlık merkezleri gibi altyapı sağlar; hizmetlerin vatandaşlara uygun bir şekilde ulaşmasını garanti eder.

Eğitim sektörü, sağlık sektörü gibi, esas olarak kamu kurumlarınca, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilir. Bakanlık okulları denetler, eğitim müfredatlarını belirler ve öğretmen kadrosunu yönetir. Ancak, yerel meclisler, eğitim tesislerinin yönetimi ve bakımında tamamlayıcı bir rol oynar, eğitim müdürlükleri ile koordinasyon sağlayarak eğitim sürecinin kesintisiz devamını ve yerel okulların ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar.

³⁶⁰ Araştırmacı, Sonuçları, a.g.e.

Sağlık ve eğitim hizmetleri, devletin sunduğu kamu hizmetlerinin bir parçasıdır ve bu nedenle devlet mülkiyetindedir ve ilgili bakanlıklar tarafından yönetilmektedir. Ancak yerel meclisler, bu hizmetlerin vatandaşlara etkili bir şekilde ulaşmasını sağlamak için denetim ve koordinasyon katkısında bulunur. Ayrıca, yerel meclisler, kaynak tahsisi veya yerel projelerin önceliklendirilmesi gibi yerel kararlar üzerinde etkili olabilir.

Bu bağlamda, denetim ortak bir şekilde yapılır. Merkezi bakanlıklar, uygulamanın ve kalite güvence süreçlerinin denetimini üstlenirken, yerel meclisler, hizmetlerin yerinde uygulanmasını izler ve vatandaşların bu hizmetleri alırken karşılaşılabilecekleri sorunları çözmeye çalışır.

merkezi koordinasyon, devletin birliğini korumak ve kaynakların adil dağıtımını sağlamak için gereklidir. Ancak, yerel ihtiyaçların göz ardı edilmemesini ve bürokratik süreçlerin karmaşıklaştırılmamasını sağlayacak mekanizmalara ihtiyaç vardır.

3.3.2. Belediyeler Ve Meclislerde Kapsayıcı Yönetim

Belediyeler ve yerel meclislerde tüm toplumsal kesimlerin temsilini sağlayan kapsayıcı yönetim, ulusal birliği güçlendirmek ve istikrarı sağlamak için önemli bir adımdır.

3.3.2.1. Çeşitli Grupların Belediyelerde Ve Meclislerde Temsili

Kapsayıcı yönetim, Suriye gibi çeşitli bir ülkede ulusal birliği ve istikrarı güçlendirmek için gereklidir. Hem yerel hem de ulusal düzeyde tüm etnik, dini ve sosyal grupların adil bir şekilde temsil edilmesini sağlamak, bu yaklaşımın temel bir yönüdür.

Kapsayıcı yönetimi sağlamak için, hükümetin tüm seviyelerinde temsili garanti eden bir sistem oluşturulmalıdır. Bu, meclislerde, yerel hükümetlerde ve ulusal parlamento düzeyinde tüm grupların adil bir şekilde temsil edilmesini sağlamak için mekanizmaların kurulmasını içerir. Bu mekanizmalar arasında oranlı temsil, ayrılmış koltuklar veya nüfus demografisini yansıtan kontenjanlar yer alır. Ayrıca, farklı topluluklardan temsilciler içeren danışma meclisleri oluşturulur; böylelikle farklı toplulukların karar alma süreçlerine katkı sağlaması da mümkün olur.³⁶¹

³⁶¹ Muhayyu, A., *İdari Kurumlar Üzerine Dersler* (A. Saçıyal, çev.), Üniversite Basımevi, Ben Aknun, Cezayir, 2006, ss. 112-113.

Bu stratejiler, tüm toplulukların seslerini duyurabilmeleri ve politikaların tüm vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde şekillendirilmesi için önemlidir. Bu temsili sağlamak, toplumsal uyumu artırır ve farklı grupların yönetim sürecine katılımını teşvik eder.

yerel yönetimlerde tüm toplumsal kesimlerin adil bir şekilde temsil edilmesi, katılım ve adalet duygusunu güçlendirir. Bu da toplumsal gerilimlerin azalmasına ve istikrarın artmasına katkı sağlar.

3.3.2.2. Kapsayıcı Yönetimin Temel Mantığı

Kapsayıcı yönetimin temel mantığı, sosyal uyumu güçlendirmek ve mezhebi gerilimleri azaltmak için tüm grupların yönetim sürecinde pay sahibi olmasını sağlamaktır. Tüm topluluklar kendilerini temsil edilmiş ve duyulmuş hissettiklerinde, aidiyet ve karşılıklı saygı duygusu artar. Bu kapsayıcılık, çatışma ve kargaşanın ana nedenleri olan dışlanma ve ayrımcılık duygularını hafifletir.³⁶²

Adil temsili sağlamak, karar alma sürecini de iyileştirir çünkü çeşitli bakış açılarını politikaya entegre eder, bu da daha kapsamlı ve etkili çözümler üretir. Tüm grupların yönetime katılmasıyla, politikalar toplumun tüm kesimlerinin ihtiyaçlarını ve endişelerini daha iyi ele alır, bu da daha adil ve sürdürülebilir bir kalkınmaya yol açar.

Kapsayıcı yönetimin Faydaları: ³⁶³

- Sosyal Uyumu Güçlendirme: Kapsayıcı yönetim, tüm toplulukların siyasi süreçte bir sesi olduğundan emin olarak ulusal birliği teşvik eder. Bu, çatışma olasılığını azaltır ve barış ile istikrarı destekler.
- Mezhep Gerilimlerini Azaltma: Adil temsil, mağduriyetleri ele alır ve tüm gruplar arasında adalet ve eşitlik duygusunu artırır.
- Politika Sonuçlarını İyileştirme: Çeşitli temsil, farklı toplulukların ihtiyaçlarını daha iyi ele alan politikalar sağlar ve bölgeler arasında dengeli kalkınmayı garanti eder.
- Marjinal Grupları Güçlendirme: Kapsayıcı yönetim, marjinal grupları ve azınlıkları yaşamlarını ve refahlarını etkileyen kararlar üzerinde etkili olabilecekleri bir platform sağlar.
- Demokratik Kurumları Güçlendirme: Tüm grupların siyasi süreçte yer almasını sağlamak, demokratik kurumları ve süreçleri güçlendirir, böylece daha temsili ve hesap verebilir hale getirir.

³⁶² Şatnâvî, A. H., *İdare Hukuku Özeti*, Vail Yayınevi, Amman, Ürdün, 2003, ss. 168-169.

³⁶³ a.g.e., ss. 168-169.

Kapsayıcı yönetimi Uygulamak İçin Gerekli Reformlar: ³⁶⁴

- Anayasal Entegrasyon: Kapsayıcı yönetim ilkelerinin anayasaya dahil edilmesi, uzun vadeli taahhüdü sağlamak için gereklidir.
- Seçim Sistemleri: Oranlı temsilin teşvik edildiği ve azınlıkların adil bir şekilde temsil edildiği seçim sistemlerinin benimsenmesi.
- Kurumsal İzleme: Kapsayıcı temsili hükümet yapılarına entegre etmek ve bunu izlemek için kurum ve organların oluşturulması.
- Kamu Bilinci: Kapsayıcı yönetişimin önemini vurgulamak ve halkı siyasi sürece etkili bir şekilde nasıl katılacakları konusunda bilgilendirmek.

3.3.3. Katılımcı Karar Alma Süreci Belediyelerde Ve Meclisler

Katılımcı karar alma, vatandaşların politikalar ve genel kararları şekillendiren süreçlere doğrudan katılımını içeren bir yönetim yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, hükümetin meşruiyetini önemli ölçüde artırabilir ve toplumda sahiplenme ve kapsayıcılık duygusunu güçlendirerek güveni pekiştirebilir.³⁶⁵

vatandaşların karar alma sürecine dahil edilmesi, şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırır. Aynı zamanda alınan kararların toplumsal sahiplenme duygusunu güçlendirerek yerel kalkınmanın sürdürülebilirliğini destekler.

3.3.3.1. Katılımcı Karar Almayı Uygulamak İçin Kullanılabilecek Araçlar

Katılımcı karar alma araçları, yerel topluluklarda demokrasiyi güçlendirmek için olmazsa olmaz unsurlardır. Bunlara dahildir:

- Yerel Meclisler: Yerel meclislerin, toplulukla ilgili konularda karar verme yetkisine sahip olması ve vatandaşların endişelerini ve tercihlerini ifade edebilecekleri bir platform sağlaması önemlidir.

³⁶⁴ Muhayyu, a.g.e., ss. 112-113.

³⁶⁵ İsmail Bakan ve Burcu Erşahan,(2013) "Katılımcı Karar Verme ile Çalışanların İşe Yönelik Davranışları Arasındaki İlişki: Bir Alan Araştırması," *Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences*, Cilt/Volume VI, Sayı/Number 1 , pdf., s.107. [Erişim linki.](#), Erişim Tarihi: 10.07.2024

- Kamu Danışmanlıkları: Kamu danışmanlıkları düzenli olarak yapılmalı ve çeşitli politik meseleler hakkında geri bildirim toplamak için kullanılmalıdır. Bu, farklı bakış açılarını dikkate alarak kararların daha kapsayıcı olmasını sağlar.
- Referandumlar: Kritik kararların kamuoyunun doğrudan onayını gerektirdiği durumlarda referandumlar kullanılabilir. Bu, demokratik süreci güçlendirir ve halkın karar süreçlerinde doğrudan etkisini artırır.
- Dijital Platformlar: Özellikle fiziksel toplantılara erişimin sınırlı olduğu bölgelerde, daha geniş ve kapsayıcı bir katılım sağlamak için dijital platformlar geliştirilebilir. Bu platformlar, vatandaşlara tartışmalara katılma, öneriler sunma ve önemli konular üzerinde oy kullanma fırsatları sunar. Böylece, katılımcı karar alma süreci daha erişilebilir ve etkili hale gelir.³⁶⁶

Katılımcı karar alma, demokratik meşruiyeti artırma amacını taşır. Vatandaşlar karar alma süreçlerine aktif olarak katıldıklarında, seslerinin önemli olduğunu ve sonuçlarda pay sahibi olduklarını hissederler. Bu katılım duygusu, kamuoyunun hükümet kurumlarına olan güvenini artırabilir ve ilgisizlik ve ayrımcılığı azaltabilir.

3.3.3.2. Katılımcı Karar Almanın Ekstra Yararları Ve Uygulama Adımları

Katılımcı karar alma sürecinin etkinliği için vatandaşların aktif katılımını sağlayacak net adımlar gereklidir. Bu süreç, kararların kalitesini artırır ve toplumun uygulamalara bağlılığını güçlendirir.

- Geliştirilmiş Politika Bilgisi ve Etkililik: Katılımcı karar alma, geniş bir topluluk kesiminin görüşlerini ve bilgilerini bir araya getirerek, hükümetlerin seçmenlerinin ihtiyaçlarını ve önceliklerini daha iyi anlamasını sağlar. Bu kapsamlı yaklaşım, yukarıdan aşağıya yalnızca bakış açısıyla ortaya çıkabilecek zorlukları ve olası çözümleri belirlemede yardımcı olur.³⁶⁷

³⁶⁶ Farhat, F.,(2004) *Genel İdare Hukuku, Birinci Kitap: İdari Düzenleme - İdari Faaliyet*, 1. Baskı, Halabi Hukuk Kitabevi, Beyrut, Lübnan, s. 6.

³⁶⁷ AMAN, *Bütünlük*, (2016) *Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Yolsuzlukla Mücadelede*, 4. Baskı, https://www.amanpalestine.org/cached_uploads/download/migratedfiles/itemfiles/a3c017f867420a33612e724d8a4bd640.pdf (Erişim Tarihi: 10.07.2024).

- Güçlendirilmiş Meşruiyet: Vatandaşları karar alma süreçlerine dahil etmek, hükümet işlemlerinin ve kararlarının meşruiyetini artırır, çünkü bu süreçler halkın iradesini ve katkılarını yansıtır. Vatandaşlar görüşlerinin değerlendirildiğini ve dikkate alındığını gördüğünde, hükümet kurumlarına olan güven artar.
- Kapsayıcı ve Etkili Politikalar: Çeşitli bakış açılarını birleştirmek, toplumların farklı ihtiyaçlarını ele alan daha kapsamlı ve etkili politikaların oluşmasına katkıda bulunur.
- Artan Vatandaş Katılımı: Katılımcı karar alma, vatandaşlara yönetimde aktif bir rol oynama imkanı tanıyarak, sivil katılımı teşvik eder.
- Çatışmaların Önlenmesi: Karar alma süreçlerine tüm paydaşların sesini dahil ederek, katılımcı yönetim çatışmaları önleyebilir ve toplumsal ilişkilerin daha uyumlu hale gelmesine yardımcı olabilir.³⁶⁸

katılımcı karar alma süreçlerinin güçlendirilmesi, kamu politikalarının kalitesini artırır ve etkinliğini yükseltir. Ancak bunun için yerel kapasitenin geliştirilmesi ve katılımı artırmak için dijital platformların sağlanması gereklidir.

3.3.3.3. Etkin Ve Sürdürülebilir Katılımcı Karar Alma Adımları

- Hukuki ve Kurumsal Çerçevelerin Oluşturulması: Kamu katılımını zorunlu kılan hukuki düzenlemeler oluşturulmalı ve bu katılımcı mekanizmaları destekleyen ve denetleyen kurumlar kurulmalıdır. Bu tür çerçeveler, kamu katkılarının yönetime entegrasyonunu düzenli ve tutarlı bir şekilde sağlar.
- Yetkili ve Toplum Liderlerinin Eğitimi: Kamu görevlileri ve toplum liderlerinin katılımcı yöntemler ve araçlar konusunda eğitilmesi, katılımcı süreçlerin etkin bir şekilde uygulanması ve yönetilmesi için gereklidir. Bu eğitimler, halkla etkili bir şekilde iletişim kurma ve katılımcı yönetimin karmaşıklıklarını yönetme yeteneklerini sağlar.
- Genel Eğitim: Vatandaşları katılımlarının önemine ve karar alma süreçlerine nasıl katılabileceklerine dair bilgilendirmek, katılım kültürünü teşvik etmek için kritik öneme sahiptir. Bu tür kampanyalar, farkındalık oluşturabilir, ilgiyi artırabilir ve aktif kamu katılımını teşvik edebilir.³⁶⁹

³⁶⁸ Hemidi, A. A., "Kamu Sektörü Organizasyonlarındaki Stratejik Liderlik ve Şeffaflığın Yönetim Yolsuzluğuyla Mücadeledeki Rolü: Kerbela İli Kamu Sektörü Yöneticileri ve Bu Hizmetlerden Yararlananlar Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma", İktisat ve İdare Fakültesi, Kerbela Üniversitesi, Irak, 2010.

³⁶⁹ Farhat, a.g.e., s.6.

3.4. Belediyeler Ve Meclislerde Güçlü Hukuki Çerçeve

Birleştirici bir hukuk sistemi geliştirmek, tüm vatandaşlar arasında eşitlik ve adaleti sağlamak için temel bir adımdır. Bölge veya kültürel geçmiş fark etmeksizin herkes için ortak bir hukuki temel sağlayarak hukukun üstünlüğünü güçlendirir ve ulusal istikrarın inşasına katkı sağlar.

3.4.1. Birleştirici Hukuk Sistemi

Birleştirici bir yasal çerçevenin geliştirilmesi, insan hakları, sivil özgürlükler ve hukukun üstünlüğü gibi temel alanlarda bütünlük sağlaması açısından büyük önem taşır. Bu çaba, tüm bölgelerde tutarlı yasaların oluşturulması ve uygulanmasını, ulusal düzeyde güvenilir ve birleştirici bir hukuki temel oluşturmayı içerir.³⁷⁰

Birleştirici hukuk sistemi birçok önemli avantaj sunar. Tüm vatandaşların, nerede olurlarsa olsunlar, aynı yasal koruma ve yükümlülüklerle sahip olmasını sağlar. Bu tutarlılık, hukukun üstünlüğünü desteklemek ve adaletin adil ve tarafsız bir şekilde yönetilmesini güvence altına almak açısından kritik öneme sahiptir. Ayrıca, yasalar arasındaki farklılıklardan kaynaklanabilecek hukuki muameledeki eşitsizlikleri önleyerek, eşitlik ve adaleti güçlendirir.³⁷¹

Bunun yanı sıra, birleştirici yasal çerçeve ülke genelinde istikrarı ve öngörülebilirliği artırır. Yasalar tutarlı ve bir şekilde uygulandığında, bireylerin ve şirketlerin hak ve yükümlülüklerini anlaması kolaylaşır, karışıklık ve belirsizlik azalır. Yasal netlik, insanların kendilerini güvende hissettiği ve hukuk sistemine güven duyduğu bir ortamı toplumsal istikrar ve ekonomik kalkınma teşvik eder.³⁷²

Birleştirici hukuk sistemi, ulusal birliği de büyük ölçüde güçlendirir. Farklı bölgelerden ve topluluklardan oluşan bir ülkede, herkesin uymak zorunda olduğu ortak yasaların bulunması, ortak bir kimlik ve amaç duygusunu pekiştirir. Aynı zamanda, tüm ülkenin ortak hedeflere ve standartlara ulaşması için çalışmasını sağlar ve aradaki boşlukları kapatır.³⁷³

Güçlü bir yasal çerçeve, insan hakları ve sivil özgürlüklerin korunmasında da merkezi bir rol oynar. Bu temel ilkeleri destekleyen açık ve tutarlı yasalar belirleyerek, hükümet vatandaşlarının haklarını koruyabilir ve ihlalleri önleyebilir. Bu koruma, hükümet ile halk

³⁷⁰ Assaf, A. M., a.g.e. ss. 5-6.

³⁷¹ Hembree, H. & Shelton, M., "Yerel Yönetim Gelir Fonları: Teori ve Pratik Arasındaki Karşılaştırma", *Public Management*, cilt 81, sayı 2, 1999, ss. 16-122.

³⁷² Arkorful, V. E., Lugu, B. K., Hammond, A., & Basiru, I., "Merkeziyetçilik ve Vatandaşların Yerel Yönetimdeki Katılımı", *Küresel Kamu Yönetimi, Kamu Politikası ve Yönetim Ansiklopedisi*, 2020, ss. 1-17.

³⁷³ Nasser, H., *Modern Yönetim: Teori ve Uygulama*, Osama Yayıncılık, Amman, Ürdün, 2005, s. 54.

arasındaki güveni inşa etmek ve sağlıklı, etkili bir demokrasinin temel taşıını oluşturmak için gereklidir.³⁷⁴

Sonuç olarak, tutarlı ve birleştirici bir yasal çerçevenin oluşturulması, etkili bir yönetim modeli kurmanın temel bir unsuru olarak karşımıza çıkar. Bu, tüm bölgelerde yasal koruma ve yükümlülüklerin tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlayarak istikrarı, öngörülebilirliği ve ulusal birliği güçlendirir. Ayrıca, hukukun üstünlüğünü destekler, insan hakları ve sivil özgürlükleri korur ve daha adil ve eşit bir toplum inşa edilmesine katkıda bulunur. Bu temel alanlara odaklanarak, birleştirici hukuk sistemi, etkili yönetim ve sürdürülebilir kalkınma için sağlam bir temel sağlayabilir.³⁷⁵

Birleştirici bir hukuk sistemi oluşturmak, yargı sistemine olan kamu güvenini artırır ve ekonomik ve sosyal kalkınmayı teşvik eden istikrarlı bir ortam yaratır. Ancak, bu hedefin başarılması, geniş bir siyasi uzlaşa ve tüm tarafların katılımını garanti eden şeffaf bir yasal çerçeveye gerektirir.

3.4.2. Yargı Bağımsızlığı

Uyuşmazlıkların adil bir şekilde çözülmesi ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için bağımsız bir yargının kurulması hayati öneme sahiptir. Yerel yönetimler bağlamında bu bağımsızlık, yerel düzeyde güçler ayrılığının sağlanması ve yerel kanunların etkin ve adil bir biçimde uygulanmasının temel dayanağıdır.

Yargı bağımsızlığı, hukuk devleti ve adaletin temel direklerinden biridir ve yürütme, yasama ve yargı erklerinin ayrılığını garanti eder. Bağımsız bir yargı sayesinde, anlaşmazlıklar siyasi veya mali baskılardan ziyade yasalar çerçevesinde tarafsız bir şekilde çözülebilir.

Bağımsız bir yargı, yerel yönetimin belediyeler arasındaki veya vatandaşlar ile yerel yönetimler arasındaki anlaşmazlıkları tarafsız ve etkili bir şekilde çözmesini sağlar ve böylece vatandaşların yerel hukuk sistemine olan güvenini artırır. Bu, yerel bütçeler, kaynak dağıtımı, ve arazi yönetimi.

Bu hedefe ulaşmak için gerekli olan birkaç unsur vardır:

³⁷⁴ Al-Ghwairi, A., *Ürdün'deki Yerel Ulusal Birimler: Merkeziyetçilik ve Merkeziyetin Azaltılması Üzerine Bir İnceleme*, 1996, s. 8.

³⁷⁵ Al-Halo Raghb, M., *"İdare Hukuku"*, *Duygu Çalışmaları Dergisi*, cilt 23, sayı 1, 2004, s. 68.

Yargıçların siyasi bağlantılardan ziyade hukuki yetkinlikleri ve mesleki deneyimlerine dayanarak seçilmesi gereklidir. Bu sürecin şeffaflığı ve adil olması için bağımsız kurumlar tarafından denetlenmesi tercih edilir.

Yargıçların keyfi olarak görevden alınmaya karşı koruma altında olmaları gerekir. Ancak kötü davranış ya da yetersizlik gibi durumlarda görevden alınabilmelidirler. Bu iş güvencesi, yargıçların dış baskılardan bağımsız olarak karar vermelerini sağlar.³⁷⁶

Yerel yargının verimliliğinin sağlanması için mali ve idari bağımsızlığının garanti altına alınması büyük önem taşımaktadır. Bu, yerel mahkemelere bağımsız bütçeler tahsis edilmesi ve ulusal ve yerel yasalara uygun olarak insan ve lojistik kaynaklarını yönetmeleri için onlara tam idari yetkiler verilmesiyle gerçekleştirilebilir. Mahkemelerin; diğer hükümet organlarının müdahalesi olmaksızın, idari görevlerini, personel istihdamını ve yargılamaları yönetme yetkisine sahip olmaları gerekir.

Bağımsız bir yargının kurulmasının mantığı çok yönlü olup adalet, hesap verebilirlik ve yönetim üzerinde derin etkileri vardır. Bağımsız yargı, yasaların adil ve tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlamak için gereklidir. Dış baskılardan bağımsız olan yargıçlar, yalnızca yasalar ve her davanın gerçekleri doğrultusunda karar verebilirler. Bu tarafsızlık, hukuk sistemine olan kamu güveninin korunması ve adaletin sağlanması açısından son derece önemlidir. Bağımsız mahkemeler, bireyleri ve kurumları eylemlerinden sorumlu tutmada önemli bir rol oynar. Anlaşmazlıkları tarafsız bir şekilde çözerek ve yasaları yorumlayarak, yargı organı herkesin, hükümet yetkilileri dahil, yasalara tabi olmasını garanti eder. Bu hesap verebilirlik, hukukun üstünlüğü için esastır ve güç kötüye kullanımını önlemeye yardımcı olur.³⁷⁷

Bağımsız mahkemeler, bireyleri ve kurumları eylemlerinden sorumlu tutmada önemli bir rol oynar. Anlaşmazlıkları tarafsız bir şekilde çözüp yasaları yorumlayarak, yargı organı herkesin, hükümet yetkilileri de dahil, yasalara tabi olmasını sağlar. Bu hesap verebilirlik, hukukun üstünlüğü için esastır ve güç kötüye kullanımını önlemeye yardımcı olur. Bağımsız yargı, yolsuzluğa karşı güçlü bir caydırıcı işlevi görür. Yargıçlar siyasi ve mali baskılardan izole olduklarında, yolsuzluk yapma ya da dış taraflardan etkilenme olasılıkları azalır. Bağımsız yargı,

³⁷⁶ Shreesta, R., "Hukukun Üstünlüğü: Tanım, İlkeler, Özellikler, Önemi, Avantajları ve Zorlukları", *Muatinun*, 2023, <https://moatinoon.com/cgi-bin/sales?arlang=Arabic&arcod=230803172422&type=article> (Erişim Tarihi: 11.05.2024).

³⁷⁷ Mahmoud, H. A., "Hukuki Güvenliğin Sağlanmasında Anayasal Unsurlar", *Fıkıh ve Hukuk Araştırmaları Dergisi*, cilt 39, *Şeriat ve Hukuk Fakültesi Dergisi*, El-Ezher Üniversitesi Şubesi, Damanhur, Beheira Valiliği, Mısır, 2022, ss. 2854-2952.

yolsuzluğu etkin bir şekilde araştırma ve kovuşturma kapasitesine sahiptir, bu da hukuk sistemi ve daha geniş toplum içinde dürüstlüğü artırır.

Bağımsız yargı, diğer hükümet organları üzerinde denetim işlevi görerek, güç yoğunlaşmasını ve kötüye kullanımını engeller. Yürütme ve yasama organlarının eylemlerini gözden geçirerek, yargı, bu organların hukukun sınırları içinde çalışmasını ve anayasal ilkelere uymasını sağlar.³⁷⁸

Ayrıca, yerel yönetimlerin hesap verebilirliğini sağlamada ve kanun ve düzenlemelere uymalarını güvence altına almada bağımsız yerel yargının önemli bir rolü vardır. Bağımsız çalışan mahkemeler, bireysel hakları ve özgürlükleri daha etkin bir şekilde koruyabilir. Anayasal hakları ihlal eden yasaları veya uygulamaları sorgulayıp iptal etme yetkisine sahiptir, bu da tiranlık ve baskıya karşı kritik bir garanti sunar. Bağımsız bir yargının kurulması, güçlü ve etkili bir idari modelin temel taşı oluşturur. Bu, yargı sisteminin tarafsız bir şekilde çalışmasını ve hukukun üstünlüğünü korumasını sağlar; bu da adalet, hesap verebilirlik ve iyi yönetim için gereklidir. Yargının bağımsızlığını, liyakat esasına dayalı atamalar, iş güvencesinin sağlanması, mali bağımsızlık ve idari özerklikle koruyarak, devlet, adaleti artıran, yolsuzluğu sınırlayan ve güç kötüye kullanımını önleyen bir hukuki ortam yaratabilir. Sonuç olarak, bağımsız yargı, tüm vatandaşların hak ve özgürlüklerinin korunduğu daha adil, istikrarlı ve demokratik bir toplumun inşasına katkıda bulunur.

Dolayısıyla bağımsız bir yargının tesisi, güçlü ve etkili bir idari modelin temel taşı oluşturmaktadır. Adalet, hesap verebilirlik ve iyi yönetim için olmazsa olmaz olan hukukun üstünlüğünü koruyarak yargı sisteminin tarafsız bir şekilde işleyebilmesini sağlar. Yerel yönetimler bağlamında bu bağımsızlık, yerel yönetimlerin görevlerini yerine getirmedeki etkinliğini artırmakta ve uyuşmazlıkların adil bir şekilde çözümlenmesini kolaylaştırmaktadır.

Yerel yargının mali ve idari bağımsızlığının sağlanmasıyla, hükümetin her düzeyinde istikrar ve şeffaflığı destekleyen bir hukuki ortam sağlanabilir, daha adil ve demokratik bir toplumun inşasına katkıda bulunulabilir.

³⁷⁸ Shreeta, R., a.g.e.

3.4.3. Ekonomik Gelişim Ve Kaynak Yönetimi Belediyelerde Ve Meclislerde

Ekonomik kaynakların adil ve etkili bir şekilde yönetilmesi, belediyeler ve yerel meclislerde sürdürülebilir kalkınmanın temel taşlarından biridir. Bu hedefe ulaşmak, kaynakların dağıtımında şeffaf mekanizmaların oluşturulmasını, farklı bölgelerin ihtiyaçlarının karşılanmasını ve sosyal-ekonomik eşitliğin güçlendirilmesini gerektirir. Böylece bölgeler arası kalkınma dengesinin sağlanması, adaletin ve ulusal istikrarın temeli haline gelir.

3.4.3.1. Kaynakların Adil Dağılımı

Adil bir kaynak ve gelir dağıtım sisteminin kurulması, dengeli ekonomik gelişim ve sosyal adalet sağlamak için zorunludur. Adil paylaşım coğrafi veya ekonomik durumlarına bakılmaksızın tüm bölgelerin ihtiyaçlarını karşılamak ve gelişimlerini desteklemek için yeterli kaynaklara sahip olmasını sağlamak amacıyla kapsamlı ve sistematik bir yaklaşım gerektirir.³⁷⁹ Bu gelişimin temel unsurları arasında gelir paylaşım mekanizmaları, hibe fonları, hedefe yönelik kalkınma programları, şeffaflık ve hesap verebilirlik ile yerel kapasite inşasına yatırımdan bahsetmek mümkündür.

Gelir paylaşım mekanizmaları, tüm bölgelerin ülkenin zenginliklerinden faydalanmasını sağlamak için ulusal gelirlerin yeniden dağıtımında kritik bir öneme sahiptir. Bu çerçevede nüfus büyüklüğü, ekonomik ihtiyaçlar ve gelişim seviyeleri gibi faktörleri göz önünde bulunduran formüller geliştirilmelidir.³⁸⁰

Hibe fonlarının oluşturulması, daha zengin ve daha yoksul bölgeler arasındaki farkları azaltmaya yönelik önemli bir adımdır. Bu fonlar, daha az gelişmiş bölgelere ek mali destek sağlayarak altyapı inşasını, kamu hizmetlerinin iyileştirilmesini ve ekonomik büyümeyi teşvik etmeye yardımcı olur.

Belirli bölgelerin ihtiyaçlarını ve potansiyellerini ele alan hedefe yönelik kalkınma programlarının geliştirilmesi de önemlidir. Bu programlar, yerel güçlü yönlerden ve fırsatlardan yararlanarak benzersiz zorlukları ele almayı hedefler.

Kaynak tahsisinde şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması da son derece kritiktir. Fonların ve kaynakların dağıtımında net standartlar ve süreçlerin uygulanması, yolsuzluğu ve kötü yönetimi önlemek için denetim mekanizmaları ile desteklenmelidir. Yerli kapasite inşasına yatırım

³⁷⁹ Assaf, A. M., a.g.e. ss. 5-6.

³⁸⁰ Auvich, C., "From Convergence to Divergence: Reforming Australian Local Government", *Australian Journal of Public Administration*, cilt 58, sayı 3, 1999, ss. 12-24.

yapmanın da hayati önemi bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin ve kurumların kaynakları etkili bir şekilde yönetme ve kullanma yeteneklerini artırmak için eğitim, teknik yardım ve mali destek sağlanması gerekmektedir.

Kaynakların adil dağıtımını sağlama politikalarının uygulanmasının temeli, eşitlik, sosyal adalet ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerinden kaynaklanmaktadır.³⁸¹

Adil kaynak dağılımı, farklılıkları azaltmaya ve ülke genelinde dengeli kalkınmayı teşvik etmeye yardımcı olur. Tüm bölgelerin gerekli kaynaklara ulaşmasını sağlamak, zenginlik ve fırsatların yalnızca birkaç bölgede yoğunlaşmasını engellerken diğer bölgelerin geri kalmasını önler. Bu durum, sosyal uyumu ve ulusal birliği artırır. Tüm bölgeler adil bir şekilde muamele gördüğünü ve ihtiyaçlarının karşılandığını hissettiğinde, dışlanma ve hoşnutsuzluk duyguları azalır. Bu durum sosyal huzursuzluk riskini azaltır.

Ayrıca, tüm bölgelerin ulusal ekonomiye katkıda bulunmasına ve ondan faydalanmasına olanak tanıyarak ekonomik istikrarı ve büyümeyi destekler. Bu durum, belirli bölgeler veya sektörler üzerindeki aşırı bağımlılıkla ilgili riskleri azaltarak daha çeşitli ve esnek bir ekonomi yaratmaya yardımcı olur.

Kaynakların adil paylaşımı, kalkınma çabalarının sürdürülebilirliğini ve kapsayıcılığını garanti eder. Altyapı, eğitim, sağlık hizmetleri ve yaşam kalitesini ve uzun vadeli ekonomik perspektifleri artıran diğer hayati alanlara yatırım yapma imkanı tanır. Bölgelerin ihtiyaç duyduğu kaynaklarla donatılması, yerel kalkınma girişimlerini teşvik eder. Bu da yenilik, girişimcilik ve toplumsal gelişimi destekleyerek, yerel bilgi ve becerilerin kullanılmasıyla büyümeyi hızlandırır.

Sonuç olarak, kaynakların adil dağıtımını, etkili ekonomik gelişim ve kaynak yönetimi için temel bir unsurdur. Adil gelir ve ulusal kaynak dağılımını garanti eden politikaların uygulanması, bir ülkenin dengeli kalkınmayı teşvik etmesine ve sosyal uyumu artırmasına yardımcı olabilir. Şeffaf tahsis süreçleri, hedefe yönelik kalkınma programları ve yerel kapasite inşasına yapılan yatırımlar bu hedeflere ulaşmak için gereklidir. Nihayetinde, kaynakların adil dağıtımını sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeyi destekler, bu da ulusun genel istikrar ve refahına katkıda bulunur.

³⁸¹ Assaf, A. M., a.g.e. ss. 5-6.

Adil paylaşım coğrafi veya ekonomik durumlarına bakılmaksızın tüm bölgelerin ihtiyaçlarını karşılamak ve gelişimlerini desteklemek için yeterli kaynaklara sahip olmasını sağlamak amacıyla kapsamlı ve sistematik bir yaklaşım gerektirir

3.4.3.2. Sürdürülebilir Kalkınma İnisyatifleri

Bu öneriler, saha araştırmasından elde edilen verilere dayanmaktadır ve kavramsal çerçeve ile uyumlu olarak geliştirilmiştir.

Sürdürülebilir kalkınma inisiyatiflerinin uygulanması, istihdam fırsatları yaratmaya, temel altyapıyı inşa etmeye ve yaşam standartlarını iyileştirmeye yönelik projeleri öncelik veren stratejik bir yaklaşım gerektirir. Bu çok yönlü yaklaşım, acil ekonomik ihtiyaçların ele alınmasıyla birlikte uzun vadeli büyüme ve istikrar için zemin hazırlamak açısından kritik öneme sahiptir.

Bu çerçevenin ana bileşenleri arasında istihdam yaratma projeleri, altyapı geliştirme, yaşam standartlarını iyileştirme, çevresel sürdürülebilirlik, toplumsal katılım ve kamu-özel ortaklıkları yer almaktadır. İstihdam yaratmak, sürdürülebilir kalkınmanın temel hedeflerinden biridir. İstihdam, yenilenebilir enerji, teknoloji ve sürdürülebilir tarım gibi sektörlere yapılan yatırımlarla gerçekleştirilebilir; bu sektörler, potansiyelle bilinir. Bu sektörler odaklanarak, yerel yönetimler işsizlik ve istihdam eksikliği azaltılabilir, böylelikle büyük ekonomik istikrar ve bireysel refah sağlanır.³⁸²

Altyapının inşası ve güncellenmesi, sürdürülebilir kalkınmanın hayati bir yönüdür. Bu, yollar, köprüler, toplu taşıma sistemleri ve su ile elektrik gibi temel hizmetlerin inşa ve bakımını içerir. Etkili altyapı, iletişimi geliştirir, hizmetlere erişimi artırır ve ekonomik faaliyetleri destekler; tüm bunlar yaşam standartlarını ve ekonomik büyümeyi artırır.

Yaşam standartlarını iyileştirmeyi amaçlayan projeler, toplulukların genel refahı için kritik öneme sahiptir. Sağlık hizmetleri, eğitim kurumları ve uygun fiyatlı konut gibi temel hizmetlere yapılan yatırımlar, yaşam kalitesini doğrudan etkiler. Bu temel hizmetlere erişimi artırarak, yerel yönetimler toplumsal refahı ve ekonomik istikrarı güçlendirebilir, tüm toplum üyelerinin kalkınma çabalarından faydalanmasını sağlayabilir. Çevresel sürdürülebilirliğin kalkınma projelerine entegre edilmesi, ekonomik büyümenin çevresel sağlığı olumsuz etkilemediğinden emin olmak için gereklidir. Sürdürülebilir tarım, etkili atık yönetimi ve yenilenebilir enerji projeleri gibi

³⁸² Auvich, a.g.e., s.s. 12: 24.

inisiyatifler, doğal kaynakları korumaya ve çevresel ayak izini azaltmaya yardımcı olur. Bu yaklaşım, uzun vadeli sürdürülebilirlik ve iklim değişikliğine karşı dayanıklılığı destekler.³⁸³

Başarılı sürdürülebilir kalkınma projeleri, aktif toplumsal katılımı gerektirir. Toplum üyelerinin proje planlama ve uygulama süreçlerine dahil edilmesi, inisiyatiflerin yerel ihtiyaçları ve öncelikleri karşılmasını sağlar. Bu katılımcı yaklaşım, sahiplik ve hesap verebilirlik duygusunu güçlendirir, kalkınma çabalarının etkinliğini ve sürdürülebilirliğini artırır.

Özel sektör kuruluşlarıyla işbirliği, sürdürülebilir kalkınma projelerinin kapsamını ve etkisini önemli ölçüde artırır. Kamu-özel ortaklıkları, her iki sektörden kaynaklar, uzmanlık ve yenilikler kullanarak etkili projelerin hayata geçirilmesine olanak tanır. Bu ortaklıklar, aynı zamanda ilave yatırımları ve destekleri çekerek kalkınma hedeflerini daha da güçlendirir. Sürdürülebilir kalkınma inisiyatiflerine odaklanmanın temel nedeni, acil ekonomik ihtiyaçları ele alırken uzun vadeli büyüme için zemin hazırlamaktır. Sürdürülebilir kalkınma projeleri, istihdam yaratma ve altyapı geliştirme gibi acil ekonomik zorluklara doğrudan çözümler sunar. Ekonomik faaliyetleri teşvik ederek ve altyapıyı iyileştirerek, bu projeler ekonomik istikrarı ve bireylerin ile toplulukların yaşam kalitesini artırır.³⁸⁴

Kısa vadeli ihtiyaçların yanı sıra, sürdürülebilir kalkınma inisiyatifleri gelecekteki büyümenin temelini atar. Altyapı ve insan sermayesine yapılan yatırımlar, sürekli ekonomik gelişim için güçlü bir zemin oluşturur. Yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve çevresel sürdürülebilirlik, daha dayanıklı ve gelecekteki zorluklara uyum sağlayabilen bir ekonomi oluşturur.

Sürdürülebilir kalkınma projeleri genellikle ekonomik faaliyetlerin ve sektörlerin çeşitlendirilmesini içerir. Bu çeşitlendirme, bireysel endüstrilere veya kaynaklara olan bağımlılığı azaltarak daha dengeli ve esnek bir ekonomi yaratır. Farklı sektörlerde büyümeyi teşvik ederek, yerel yönetimler ekonomik riskleri daha iyi yönetebilir ve sürdürülebilir kalkınmayı artırabilir. Dünya Bankası'na göre, ekonomik çeşitlendirme, düşük gelirli ülkelerde ekonomik dayanıklılığı artıran en önemli faktörlerden biridir. Sektörler arasında yatırımların dengeli bir şekilde dağıtılması, krizlere karşı direnci artırır ve büyümeyi sürdürülebilir kılar.³⁸⁵

³⁸³ Hawas, A., *Gelişim Teorileri*, Ekonomi ve Ticaret Bilimleri Fakültesi, İbn Khaldun Üniversitesi, Cezayir, 2021.

³⁸⁴ a.g.e.

³⁸⁵ World Bank (2021). *Economic Diversification for Resilience and Growth*. World Bank Publications, s. 27-30. <https://www.worldbank.org/en/publication/economic-diversification>. Erişim Tarihi: 11.07.2024

Yaşam standartlarını artıran ve istihdam fırsatları yaratan projelere öncelik vermek, sosyal adalet ve kapsayıcılığa katkıda bulunur. Kalkınma faydalarının toplumun her kesimine ulaşmasını sağlamak, eşitsizliği azaltmaya ve sosyal uyumu teşvik etmeye yardımcı olur. Kapsayıcı kalkınma, kaynakların ve fırsatların adil dağılımını destekler. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na (UNDP) göre, kapsayıcı kalkınma, yalnızca ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda yoksulluğun azaltılmasını ve fırsat eşitliğini sağlamayı amaçlamalıdır. Bu, dezavantajlı grupların ekonomik faaliyetlere tam katılımını teşvik eder.³⁸⁶

Entegre bir güvenlik kuvvetinin oluşturulması, ülkedeki farklı bölgelerden ve topluluklardan bireylerin bulunduğu askeri ve polis birliklerinin bir araya getirilmesini gerektirir. Bu yaklaşım, ulusal birliği güçlendirmeyi ve güvenlik güçlerinin nüfusu tam olarak temsil etmesini amaçlar. Uluslararası Güvenlik Araştırmaları Merkezi'ne (CSIS) göre, toplumsal çeşitlilik içeren güvenlik kuvvetleri, daha adil ve tarafsız bir hukuk sisteminin oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Farklı etnik ve dini grupların dahil edilmesi, güvenlik güçlerine olan halk güvenini artırır.³⁸⁷

Bu çerçevenin ana bileşenleri arasında işe alım ve eğitim, güvenlik yayılma stratejisi, liderlik ve denetim, toplumsal katılım ve ajanslar/yetkililer arası işbirliği yer almaktadır.

İşe alım ve eğitim, çeşitli etnik, dini ve sosyal geçmişlerden adayları aktif bir şekilde arayarak çeşitliliğe öncelik vermelidir. Kapsayıcı eğitim programları, ulusal birliği, insan haklarına saygıyı ve mesleki davranışı vurgulamalıdır. Eğitim, çeşitli geçmişlere sahip yeni çalışanlar arasında dayanışmayı güçlendirmeye, ekip çalışmasını teşvik etmeye ve karşılıklı anlayışı artırmaya odaklanmalıdır.

Güvenlik personelinin stratejik olarak yerleştirilmesi, bireylerin kendi topluluklarından farklı bölgelerde konuşlandırılmasını sağlamak açısından kritiktir. Bu strateji, yerel önyargıları hafifletmeye yardımcı olur ve kanunun uygulanmasında ve askeri operasyonlarda tarafsızlığı garanti eder. Ayrıca, yerel gerginlikleri artırabilecek homojen birliklerin oluşumunu engeller.

Entegre güvenlik kuvvetlerinde liderlik ve denetim pozisyonları, liyakat ve ulusal birliğe bağlılık temelinde doldurulmalıdır. Uluslararası Kriz Grubu'na göre, güvenlik güçlerinde liyakat

³⁸⁶ UNDP (2022). Inclusive Growth and Sustainable Development. UNDP Reports, s. 18-22.

<https://www.undp.org/publications/inclusive-growth>. Erişim Tarihi: 11.07.2024

³⁸⁷ CSIS (2023). Diversity in Security Forces: Enhancing Public Trust and Stability. CSIS Reports, s. 10-14.

<https://www.csis.org/publications/diversity-in-security>. Erişim Tarihi: 11.07.2024

esasına dayalı atamalar, yolsuzluğun önlenmesine ve kurumsal verimliliğin artırılmasına yardımcı olmaktadır. Liyakat bazlı sistemler, askeri disiplinin ve kamu düzeninin korunmasını destekler.³⁸⁸ Güvenlik personelinin davranışlarını izlemek ve hesap verebilirliği sağlamak için denetim mekanizmalarının kurulması hayati önem taşır. Bağımsız denetim organları, kötü davranışları araştırabilir ve şikayetleri ele alabilir, böylece kamu güvenini güvenlik güçlerine koruyabilir.

Toplumsal katılım, güven ve işbirliği inşa etmek için hayati öneme sahiptir. Toplumla güvenlik güçlerinin yerel güvenlik endişelerini ele aldığı toplumsal polislik inisiyatifleri, güvenlik güçleri ile kamu arasında ilişkiyi güçlendirebilir. Bu katılım, karşılıklı saygıyı artırır ve kanunun ve düzenin korunmasında işbirliğini destekler.³⁸⁹

Farklı güvenlik makamları, örneğin ordu, polis ve istihbarat servisleri arasındaki işbirliği, etkili koordinasyon ve güvenlik tehditlerine yanıt vermek için gereklidir. Ortak tatbikatlar ve entegre komuta yapıları, birlikte çalışabilirliği ve operasyonlarda etkinliği artırır. Entegre güvenlik kuvvetlerine odaklanmanın gerekçesi, çeşitli geçmişlerden bireylerin dahil edilmesiyle ulusal birliği güçlendirmektir. Bu entegrasyon, ortak bir amaç ve kimlik duygusunu ve güveniğin toplumsal bir sorumluluk olduğu fikrini pekiştirir. Güvenlik personeli ulusun tamamını temsil ettiğinde, bu durum farklı topluluklar ve bölgeler arasındaki bağları sıkılaştırır.

Güvenlik kuvvetlerinin, nüfusun çeşitliliğini yansıtmaması, güven ve meşruiyet inşa etmek için kritik öneme sahiptir. Vatandaşlar, kendilerini ordu ve poliste temsil edildiğini gördüklerinde, bu kurumları kendi çıkarlarının koruyucuları olarak daha fazla görme eğilimindedir. Bu temsil, aşırı gruplar tarafından istismar edilebilen marjinalleşme ve yabancılaşma duygularını azaltır.³⁹⁰

Bireylerin, kendi topluluklarından farklı bölgelerde konuşlandırılması, güvenlik kuvvetleri içinde yerel güç temellerinin oluşumunu önlemeye yardımcı olur. Bu yaklaşım, güvenlik personelinin yerel dinamiklerden etkilenme olasılığını azaltır ve onların bağımsız ve nesnel bir şekilde çalışabilmelerini sağlar. Aynı zamanda, bağlılıklar temelinde ayrımcılık veya kayırmacılık riskini de azaltır.

³⁸⁸ International Crisis Group (2021). Merit-Based Security Reform: Reducing Corruption and Improving Efficiency. ICG Reports, s. 22-25. <https://www.crisisgroup.org/publications/security-reform> Erişim Tarihi: 11.07.2024

³⁸⁹ Abbas, J. A., "Yeşil Finansmanın Afrika'da Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini Gerçekleştirmedeki Rolü", *Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Dergisi*, cilt 24, sayı 2, 2023, ss. 139-172.

³⁹⁰ **a.g.m.** ss. 139-172.

Güvenlik kuvvetleri içindeki çeşitlilik, bakış açılarını ve deneyimleri genişleterek birimlerin profesyonel yeteneklerini zenginleştirir.

Özetle, farklı bölgelerden ve topluluklardan bireylerden oluşan entegre güvenlik kuvvetlerinin kurulması, ulusal birliği güçlendirmek ve geniş temsil sağlamak için kritik bir stratejidir. Bireylerin, çeşitliliği ve tarafsızlığı teşvik eden yöntemlerle işe alınması, eğitilmesi ve yerleştirilmesi, hükümetlerin güvenlik kurumlarına güven ve meşruiyet inşa etmesine olanak tanır. Entegre güvenlik kuvvetleri, ulusal birliğe katkıda bulunur, gerginlikleri azaltır ve kamu güvenliğini tarafsız bir şekilde koruyucu olarak işlev görür. Bu yaklaşım, yalnızca güvenlik operasyonlarının etkinliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda ülkede istikrar ve kapsayıcı gelişmeyi de destekler. Toplumsal katılım, kurumlar arası işbirliği ve denetim aracılığıyla entegre güvenlik kuvvetleri, insan haklarını destekleyebilir, hukuku koruyabilir ve güvenli ve uyumlu bir toplumu güçlendirebilir.

Bu çok yönlü yaklaşım, acil ekonomik ihtiyaçların ele alınmasıyla birlikte uzun vadeli büyüme ve istikrar için zemin hazırlamak açısından kritik öneme sahiptir.

3.5. Belediyeler Ve Meclisler Arasındaki Anlaşmazlıkların Çözümüne Yönelik Mekanizmalar

Çatışmaların barışçıl çözümüne yönelik etkili mekanizmaların oluşturulması, uyuşmazlıklarda arabuluculuk ve tahkim etme yeteneğine sahip özel organların ve süreçlerin oluşturulmasını gerektirir. Bu çerçevede mekanizmalar ve programlar, çatışmalara yönelik şiddet içermeyen yöntemler sağlamak ve silahlı çatışma potansiyelini azaltmak için tasarlanır.

Bu çerçevenin temel bileşenleri arasında arabuluculuk organları, tahkim kurulları, uyuşmazlık çözümü eğitimi, erken uyarı sistemleri, kamuoyunu bilinçlendirme kampanyaları ve destekleyici yasal ve kurumsal çerçeveler yer almaktadır.

Yerel ve ulusal düzeyde arabuluculuk organları oluşturulmalıdır. Bu organlar, çatışan taraflar arasındaki diyalogu kolaylaştırabilecek eğitimli arabuluculardan oluşmalıdır. Arabuluculuk organları topluluk liderlerini, hukuk uzmanlarını ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerini içerebilir.

Daha resmi bir çözüm süreci gerektiren anlaşmazlıkların çözümü için tahkim mahkemeleri/kurulları gereklidir. Bu organların ilgili hukuki ve sosyal konularda deneyime sahip tarafsız hakemlerden oluşması gerekmektedir. Tahkim kararları bağlayıcı ve uygulanabilir olmalı ve anlaşmazlıkların açık ve güvenilir çözümünü sağlamalıdır (Murphy & McKenna, n.d.).³⁹¹

Erken uyarı sistemlerinin, çatışmaların tırmanmadan önce tespit edilmesi için geliştirilmesi gerekmektedir. Bu sistemler, gerilimlerin artışı işaret edebilecek sosyo-ekonomik ve politik göstergelerin izlenmesini içerebilir. Erken müdahale, çatışmaların şiddete dönüşmesini engelleyebilir.

Ayrıca, kamu farkındalığı kampanyaları, halkı mevcut çatışma çözme mekanizmaları hakkında bilgilendirmek ve bu mekanizmaların kullanılmasını teşvik etmek açısından önemlidir. Bu kampanyalar, bu mekanizmalara olan güveni artırmaya ve diyalog ve müzakere kültürünü teşvik etmeye yardımcı olabilir. Arabuluculuk ve tahkim organlarının çalışmalarını destekleyecek yasal ve kurumsal çerçeveler de gereklidir. Çatışma çözme çabalarını denetleyecek, koordine edecek ve farklı bölgelerde tutarlılık ve etkinlik sağlayacak kurumların kurulması zorunludur.³⁹²

Tahkim ve arabuluculuk olgusunun temel mantığı, çatışmaların barışçıl yollarla ele alınmasını sağlamaktır. Düzenli çatışma çözüm mekanizmaları, çatışmaların silahlı çatışmalara dönüşme olasılığını azaltır. Şikayetleri şiddet içermeyen yollarla ele alma imkânı sunan bu mekanizmalar gerilimleri hafifletebilir ve daha istikrarlı bir ortamı teşvik eder.

İnsanlar, anlaşmazlıklarını çözmek için adil ve etkili yollara eriştiklerinde, sisteme ve hukukun üstünlüğüne olan güven artar. Güven, sosyal uyumun sürdürülmesi ve çoğunlukla çözülmemiş çatışmalarla bağlantılı sistemlerin çökmesini önlemek için gereklidir.³⁹³

Çatışma çözüm mekanizmaları, toplumları kendi çatışmalarını yönetmede aktif bir rol oynamaya iter. Bu yetkilendirme, sahiplenme ve sorumluluk duygusunu güçlendirir ve toplumların barış ve istikrarı koruma konusunda yatırım yapmalarını teşvik eder.³⁹⁴

³⁹¹ Murphy, C., & McKenna, P., *Polis Yönetimi, Kültürü ve Yönetimini Yeniden Düşünmek*, Dalhousie Üniversitesi, Kanada, t.y. (tarih yok).

³⁹² Modise, M., "Polislikte Topluluk Katılımı", *Uluslararası Yenilikçi Bilim ve Araştırma Teknolojisi Dergisi*, cilt 8, sayı 6, South African Police Services, 2023, ss. 3894-3906, <https://www.researchgate.net/.../Community-Engagement-in-Policing-A-Path1.pdf> (Erişim Tarihi: 10.06.2024).

³⁹³ Amerika Birleşik Devletleri Barış Enstitüsü, "Kırılğan Devletlerde Aşırıçılığı Önleme: Yeni Bir Yaklaşım. Kırılğan Devletlerde Aşırıçılık Görev Gücünün Son Raporu", *Final Report of the Task Force on Extremism in Fragile States*, 2019.

³⁹⁴ Zein Eldin, S., "Ekonomik Güvenliğin 25 Ocak 2011 Devrimi Sonrası Mısır'da Sosyal Barışın Sağlanmasındaki Önemi", *Uluslararası Bilimsel Konferansı: Hukukun Toplumda Güvenlik ve İstikrar Sağlamadaki Rolü*, Hukuk Fakültesi, Tanta Üniversitesi, Mısır, 2014.

Barışçıl bir şekilde çatışmaları çözmek için düzenli mekanizmaların oluşturulması, silahlı çatışma olasılığını azaltmak ve sosyal istikrarı teşvik etmek açısından çok önemlidir. Arabuluculuk kurumları, tahkim komiteleri, çatışma çözme eğitimi, erken uyarı sistemleri, kamu farkındalık kampanyaları ve destekleyici yasal çerçeveler, bu yapının temel bileşenleridir. Bu mekanizmalar, çatışmaları şiddet içermeyen yollarla ele almak, hukukun üstünlüğüne olan güveni inşa etmek, toplulukları güçlendirmek ve sosyal uyumu artırmak için araçlar sunar.

Diyalog, işbirliği ve karşılıklı anlayışı teşvik ederek, etkili çatışma çözüm mekanizmaları daha uyumlu ve istikrarlı bir toplumun inşasına katkıda bulunur. Bu mekanizmalara yatırım yapan hükümetler, adalete ve vatandaşlarının refahına olan bağlılıklarını kanıtlar; bu da nihayetinde uzun vadede daha iyi yönetim, barış ve kalkınmayı sağlar.

3.5.1. Belediyeler Ve Meclislerle Uluslararası İşbirliği Ve Destek

Belediyeler ve yerel meclislerle uluslararası işbirliği, çatışmalar sonrası barış ve istikrar inşasında önemli bir unsurdur. Çok taraflı ortaklıklar aracılığıyla, yerel kurumların kapasiteleri artırılabilir ve yeniden yapılanma ile kalkınma için gerekli kaynaklar sağlanabilir. Bu yaklaşım, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmanın temel adımıdır. Belediyeler ve yerel meclislerle uluslararası işbirliği, özellikle çatışmalar sonrası toplumlarda barış ve istikrar inşasında önemli bir rol oynamaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na (UNDP) göre, çatışma sonrası bölgelerde yerel yönetimlerin uluslararası ortaklıklar aracılığıyla güçlendirilmesi, demokratik yönetimi ve hizmet sunumunu iyileştirmede kritik bir adımdır.³⁹⁵

Bu süreç, yerel yönetimlerin kapasitelerini artırarak kamu hizmetlerinin kalitesini yükseltir ve ekonomik kalkınmayı teşvik eder. Dünya Bankası'nın verilerine göre, uluslararası yardımların doğrudan belediyelere yönlendirilmesi, merkezi yönetimin zayıf olduğu bölgelerde istikrarı artırmakta ve yerel yönetim kapasitesini güçlendirmektedir.³⁹⁶

Bu çerçevede, uluslararası aktörlerin yerel yönetimlerle daha yakın işbirliği içinde olması için çok taraflı katılım mekanizmaları oluşturulmalıdır. Avrupa Birliği, Dünya Bankası, UNDP ve OECD gibi kuruluşlar yerel yönetim alanlarında teknik ve mali destek sağlamaktadır.³⁹⁷

³⁹⁵ UNDP (2021). Post-Conflict Local Governance and Capacity Building. UNDP Publications, s. 15-19. <https://www.undp.org/publications/local-governance-post-conflict>.

³⁹⁶ World Bank (2022). Decentralization and Development: Lessons from Post-Conflict States. World Bank Reports, s. 45-50. <https://www.worldbank.org/en/topic/decentralization>.

³⁹⁷ European Commission (2023). EU Support for Local Governance in Fragile Contexts. European Union Reports, s. 32-37. <https://ec.europa.eu/international-partnerships/local-governance>.

3.5.1.1. Çok Taraflı Katılım

Uluslararası işbirliği ve desteğin sağlanması, bir çatışma sonrası ülkenin yeniden inşası ve kalkınmasında kritik bir unsur oluşturur. OECD'ye göre, uluslararası işbirliği mekanizmaları yerel yönetimlerin mali sürdürülebilirliğini artırarak uzun vadeli kalkınma hedeflerine ulaşmalarını sağlamaktadır. Aynı zamanda, dış aktörlerle işbirliği içinde oluşturulan kamu-özel ortaklıkları (PPP), altyapı projelerinin finansmanı için önemli bir modeldir.³⁹⁸ Bu destek, uluslararası örgütler, müttefikler ve bağışçı ülkelerle düzenli bir işbirliği kurulmasını gerektirir. Uluslararası işbirliği olgusunda uluslararası kuruluşlarla ortaklıklar, ikili anlaşmalar, bağışçılar konferansları, teknik yardım ve kapasite geliştirme, insani yardımların koordinasyonu, izleme ve değerlendirme yer alır.

Uluslararası işbirliği bağlamında Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi küresel kuruluşlar ve Avrupa Birliği, Arap Birliği gibi örgütlerle stratejik ortaklıklar kurulmalıdır. Bu kuruluşlar, yeniden inşa ve kalkınmanın temel alanlarında teknik yardım, mali destek ve uzmanlık sağlama imkanına sahiptir.³⁹⁹

Önemli müttefikler ve bağışçı ülkelerle yapılan ikili anlaşmalar, altyapı geliştirme, sağlık hizmetleri, eğitim ve ekonomik reform gibi işbirliği alanlarının belirlenmesi mümkündür. İkili ortaklıklar, teknoloji transferini ve bilgi alışverişini de kolaylaştırabilecek niteliktedir.⁴⁰⁰

Bağışçı konferansları/toplantıları, yeniden inşa projeleri için mali taahhütlerin ve desteklerin sağlanması açısından gereklidir. Bu konferanslar, hükümetleri, uluslararası kuruluşları ve özel sektör kuruluşlarını bir araya getirerek finansman ve destek çabalarının koordinasyonunu sağlar. Bağışçı konferansları, çatışma sonrası yeniden inşa sürecinde finansal kaynakları harekete geçiren en önemli mekanizmalardan biridir. Birleşmiş Milletler (BM) ve Dünya Bankası'nın raporlarına göre, bu konferanslar, hükümetleri, uluslararası kuruluşları, özel sektör temsilcilerini ve sivil

³⁹⁸ OECD (2020). Public-Private Partnerships for Sustainable Development. OECD Policy Papers, s. 10-14.

<https://www.oecd.org/gov/public-private-partnerships.htm>. Erişim Tarihi: 11.08.2024

³⁹⁹ Jabareen, Y., "Post-Conflict Reconstruction ve Ongoing Conflict Reconstruction Kavramsallaştırması", *International Journal of Politics, Culture, and Society*, cilt 26, 2013, DOI: 10.1007/s10767-012-9118-3.

⁴⁰⁰ Juan, M. Y., Larrabure, J. L., & Terzi, C., "Birleşmiş Milletler Sistemindeki Gönüllü Katkılar: Program Uygulaması ve Kaynak Toplama Stratejileri Üzerindeki Etkisi", (JIU/REP/2007/1), 2007, https://www.unju.org/sites/www.unju.org/files/jiu_document_files/products/en/reports-notes/JIU%20Products/JIU_REP_2007_1_English.pdf (Erişim Tarihi: 12.05.2024).

toplum aktörlerini bir araya getirerek, sürdürülebilir kalkınma için mali destek taahhütlerini koordine etmektedir.⁴⁰¹

Bir ülkenin yeniden inşa sürecine destek olmak isteyen kurum ve yapılar tarafından uluslararası uzmanların, teknik yardım ve kapasite geliştirme programları sunmak için devreye sokulması gerekmektedir. Onlarca sunulan programlar, yerel kurumların yeteneklerini artırarak, yeniden inşa ve kalkınma projelerini daha etkili bir şekilde yönetmelerini sağlamak durumundadır. İnsani yardımın etkilenen nüfuslara etkin bir şekilde ulaştırılmasını temin için uluslararası insani yardım kuruluşlarıyla işbirliği yapmak kritik öneme sahiptir. Örneğin, Suriye krizinde insani yardım koordinasyonu, Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (OCHA) tarafından yürütülmektedir. OCHA, sahada yerel aktörlerle iş birliği yaparak, kaynakların adil dağıtımını sağlamaya çalışmaktadır.⁴⁰² Çabaların tekrarlanmasını önlemek ve yardımların ihtiyacı olanlara ulaşmasını sağlamak için koordinasyon mekanizmaları oluşturulmalıdır.

Güçlü izleme ve değerlendirme çerçeveleri, uluslararası destek girişimlerinin ilerlemesini izlemek için de gereklidir. Kontrol ve denetim araçları, hesap verebilirlik ve şeffaflığı garanti altına alır ve işbirliği stratejilerinde iyileştirmeler yapılmasına olanak tanır. Dünya Bankası tarafından yürütülen projeler, iyi yönetim ve hesap verebilirlik ilkelerine dayalı izleme ve değerlendirme mekanizmalarının önemini vurgulamaktadır. Özellikle, Uluslararası Şeffaflık Örgütü gibi kurumlar, kamu fonlarının nasıl harcandığını izleyerek yolsuzluğun önlenmesine yardımcı olmaktadır.⁴⁰³

Uluslararası işbirliğinin en önemli avantajlarından biri, finansal kaynaklara erişim sağlamaktır. Avrupa Birliği'nin Suriye'ye yönelik 2021 yılı finansman paketinde, yeniden yapılanma projeleri için 560 milyon Euro'luk bir bütçe ayrılmıştır. Bu tür uluslararası yardımlar, altyapı projelerinin hayata geçirilmesini mümkün kılmaktadır.⁴⁰⁴ Çatışma sonrası yeniden inşa genellikle bir ülkenin kapasitesini aşan büyük bir finansman gerektirir. Uluslararası destek, altyapının yeniden inşası,

⁴⁰¹ United Nations (2021). International Donor Conferences: Their Impact on Reconstruction and Development. UN Reports, s. 12-20. <https://www.un.org/donor-conferences> Erişim Tarihi: 11.08.2024

⁴⁰² United Nations OCHA (2022). Humanitarian Response in Conflict Zones. <https://www.unocha.org/publications/humanitarian-response-conflict>. Erişim Tarihi: 11.08.2024

⁴⁰³ World Bank (2022). Governance and Anti-Corruption in Post-Conflict Reconstruction. <https://documents.worldbank.org/governance-anti-corruption>. Erişim Tarihi: 11.08.2024

⁴⁰⁴ European Commission (2021). EU Humanitarian Aid and Reconstruction Fund for Syria. <https://ec.europa.eu/syria-reconstruction>. Erişim Tarihi: 11.08.2024

hizmetlerin geri kazandırılması ve ekonomik büyümenin teşvik edilmesi için gerekli mali yardımı sağlayabilir.

Uluslararası kuruluşlar ve bağışçı ülkeler, kentsel planlamadan halk sağlığına, ekonomik politikadan yönetime kadar çeşitli alanlarda geniş deneyime sahiptir. Örneğin, Dünya Sağlık Örgütü (WHO), çatışma sonrası ülkelerde halk sağlığı hizmetlerinin yeniden yapılandırılması konusunda uzmanlaşmıştır. Bu bağlamda, Suriye'de yürütülen sağlık projeleri, WHO tarafından desteklenmekte ve uluslararası sağlık standartları doğrultusunda yürütülmektedir.⁴⁰⁵ Bu uzmanlıktan faydalanmak, ülkenin belirli ihtiyaçlarına uygun en iyi uygulamaların ve yenilikçi çözümlerin uygulanmasına yardımcı olabilir.

Uluslararası iş birliği yoluyla kapasite geliştirme girişimleri, yerel kurumların güçlenmesine katkı sunar. Örneğin, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), çatışma sonrası toplumlarda yerel kapasiteyi artırmaya yönelik eğitim programları geliştirmekte ve bu süreçte yerel yönetimlerin teknik kapasitelerini artırmaya odaklanmaktadır. Bu tür programlar, yerel yönetimlerin kendi hizmetlerini bağımsız şekilde yönetebilmesini sağlamak açısından kritik öneme sahiptir.⁴⁰⁶ Kurumsal kapasite geliştirme, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması ve yerel kuruluşların kalkınma projelerini uzun vadede etkili bir şekilde yönetip sürdürme yeteneğini güvence altına almak açısından uluslararası işbirliğinin rolü yadsınamaz.

Ayrıca, uluslararası katılım, çatışmaların temel nedenlerini ele alarak ve kapsayıcı kalkınmayı destekleyerek istikrar ve barışı güçlendirebilir. Çok taraflı iş birliği, ortak sorumluluk ve dayanışma duygusunu artırarak uzun vadeli barış inşası çabalarına katkıda bulunur.

Uluslararası toplumla iş birliği yapmak, sürekli destek ve iş birliği sağlayabilecek ittifaklar ve ortaklıklar kurmaya yardımcı olur. Bu ittifaklar, ülkenin küresel arenadaki çıkarlarını savunmak ve sürekli yardım sağlamak açısından önemli olabilir. Uluslararası iş birliği, kalkınma çabalarının kapsamlı ve entegre olmasını sağlar. Kaynaklar ve uzmanlıklar bir araya getirilerek, uluslararası ortaklar altyapıdan yönetime, sosyal hizmetlerden ekonomik kalkınmaya kadar yeniden yapılanmanın çeşitli yönlerini ele alabilir. Görünür uluslararası destek, yeniden yapılanma sürecine olan halk güvenini artırabilir. Uluslararası iş birliği, toplumun küresel toplumun onların

⁴⁰⁵ World Health Organization (2022). Post-Conflict Health Systems Reconstruction. <https://www.who.int/post-conflict-health> Erişim Tarihi: 11.08.2024

⁴⁰⁶ United Nations Development Programme (2023). Capacity Development in Post-Conflict Countries. <https://www.undp.org/publications/capacity-development-post-conflict>. Erişim Tarihi: 11.08.2024

iyileşmesine ve kalkınmasına kararlı olduğunu görmesini sağlayarak umut ve iyimserlik duygusunu pekiştirir.

Uluslararası iş birliği genellikle iyi yönetim, şeffaflık ve hesap verebilirliği teşvik eden koşullarla birlikte gelir. Bu koşullar, demokratik kurumların ve süreçlerin güçlenmesine yardımcı olabilir ve daha etkili kalkınma sonuçlarına katkıda bulunabilir.

3.5.1.2. İnsani Yardımlar Ve Kalkınma Destekleri

İnsani yardım ve kalkınma yardımlarının verimli bir şekilde sunulması, acil ihtiyaçların karşılanması ve uzun vadeli kalkınma hedeflerinin desteklenmesi açısından büyük önem taşır. Ayrıca, uluslararası kurumlar ve yerel paydaşları içeren iyi koordine edilmiş bir yaklaşım gerektirir. Kalkınma desteği merkezi bir koordinasyon kurulu, ortaklık anlaşmaları, sektörel çalışma grupları, veri ve bilgi paylaşım sistemleri, izleme ve değerlendirme çerçeveleri, yerel kurumların kapasitesini geliştirme ve kamu iletişim stratejilerini içerir (Swithern & Schreiber, 2023).⁴⁰⁷

Hükümet içinde insani yardım ve kalkınma desteklerinin sunumunu denetleyen ve kolaylaştıran merkezi bir koordinasyon kurulu oluşturmak, kaynakların etkili bir şekilde tahsis edilmesini ve dağıtılmasını sağlar. Dünya Bankası'nın raporlarına göre, insani yardım koordinasyonu için merkezi kurulların başarısı, yetkilerinin net tanımlanması ve bağımsız bir denetim mekanizması ile desteklenmesine bağlıdır. Bu çerçevede, yerel ve uluslararası paydaşlar arasında bilgi paylaşımını teşvik eden şeffaf platformlar oluşturulmalıdır.⁴⁰⁸ Bu kurulun, uluslararası kurumlar, bağışçı kuruluşlar ve yerel yetkililerle işbirliği yaparak ortak çabaları koordine etmesi gerekir.

Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi, Dünya Gıda Programı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı gibi önemli uluslararası kurumlarla yapılacak ortaklık anlaşmaları, sorumlulukları ve işbirliği mekanizmalarını belirlemelidir. Dünya Gıda Programı'nın 2022 raporuna göre, insani yardımların dağıtımında başarının sağlanması için uluslararası kuruluşlar ile yerel yönetimler arasındaki koordinasyon mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle çatışma bölgelerinde, yerel yönetimler aracılığıyla yapılan yardımların daha hızlı ve etkin ulaştığı gözlemlenmiştir.⁴⁰⁹

⁴⁰⁷ Swithern, S., & Schreiber, D., "İnsani Yardım-Kalkınma-Barış Üçgeninde Koordinasyon", OECD Gelişim İşbirliği Çalışma Raporları, No. 113, OECD Yayıncılığı, Paris, 2023.

⁴⁰⁸ World Bank (2021). *Humanitarian Coordination in Conflict-Affected Regions*. [Erişim](#). Erişim Tarihi: 11.07.2024

⁴⁰⁹ World Food Programme (2022). *Humanitarian Assistance and Local Government Coordination*.

Yerel kurumların kapasite geliştirme programlarına yatırım yapmak, bu kurumların yardım projelerini yönetme ve yürütme yeteneklerini artırır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), yerel yönetimlerin kriz durumlarında esnekliğini artırmak için kapsamlı eğitim programlarının gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, proje yönetimi, finansal denetim ve katılımcı yönetim alanlarında eğitim verilmesi, yardım projelerinin etkin yönetilmesini sağlar.⁴¹⁰ Bu, proje yönetimi, mali denetim ve toplumsal katılım konularında eğitimleri içerir.

Kamu iletişim stratejileri, topluluklara mevcut yardımları ve bunlara nasıl erişileceğini bildirmek için gereklidir. Etkili iletişim, güven inşa eder ve yardımların en çok ihtiyaç duyanlara ulaşmasını sağlar.

İnsani yardım ve kalkınma desteği programlarının kuruluş mantığı, acil insani ihtiyaçları ele alırken uzun vadeli kalkınmayı desteklemektir. Çatışmalar veya doğal felaketlerin ardından, acil insani yardımlar hayati önem taşır; bu yardımların hayat kurtarma ve acıyı hafifletme işlevi vardır. OECD tarafından yapılan araştırmalara göre, acil insani yardımın başarısı, kalkınma süreçleriyle entegre edilmesine bağlıdır. Bu nedenle, uzun vadeli kalkınma planları, kriz müdahale programlarıyla paralel olarak uygulanmalıdır.⁴¹¹ Uluslararası ajanslarla koordinasyon, gıda, barınma, tıbbi bakım ve temiz su gibi kritik ihtiyaçlara hızlı ve etkili bir yanıt sağlanmasını garantiler. Etkili insani müdahaleler, insani durumun daha da kötüleşmesini önleyebilir.

Acil ihtiyaçların karşılanması kritik olsa da, uzun vadeli kalkınmanın temellerinin atılması da bir o kadar önemlidir. Koordine edilmiş kalkınma yardımları, yeniden inşa çabalarını destekleyebilir, kurumları güçlendirebilir ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik edebilir. Kalkınma projeleri altyapı, eğitim, sağlık hizmetleri ve ekonomik fırsatlar üzerine odaklanarak toplulukların iyileşmesine ve gelişmesine yardımcı olabilir.

Uluslararası ajanslarla/kurumlarla yapılan koordinasyon, kaynakların daha iyi tahsis edilmesini sağlar. Kaynakları ve uzmanlıkları bir araya getirerek, merkezi koordinasyon kurulu yardımların en çok ihtiyaç duyulan yerlere yönlendirilmesini garanti eder ve çabaların tekrarlanmasını önler. Bu durum, mevcut fonların ve kaynakların daha etkili kullanılmasına yol açarak etkiyi artırır.

⁴¹⁰ **United Nations Development Programme (2021).** *Building Local Governance Capacity in Crisis Settings.*

⁴¹¹ **OECD (2021).** *The Humanitarian-Development Nexus in Crisis Response*

İyi organize edilmiş bir koordinasyon mekanizması, hesap verebilirliği ve şeffaflığı artırır. Transparency International'ın raporlarına göre, insani yardım fonlarının etkili bir şekilde kullanılması için şeffaflık mekanizmalarının güçlendirilmesi zorunludur. Bağımsız izleme ve denetleme sistemleri, fonların kötüye kullanımını engellemek için kritik bir rol oynamaktadır.⁴¹² Roller ve sorumlulukların açık bir şekilde belirlenmesi ve izleme sistemlerinin uygulanması, yardımların etkin bir şekilde kullanılmasını ve hedeflenen alıcılara ulaşmasını sağlar. Bu, yolsuzluk ve fonların kötüye kullanılması riskini azaltarak, bağışçılar ve alıcılar arasında güven inşa eder.

Yerel kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi, sürdürülebilir kalkınma için gereklidir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), yerel kapasitelerin artırılmasının sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kritik bir faktör olduğunu belirtmektedir. Yerel yönetimlerin kapasitelerinin geliştirilmesi, hizmetlerin etkin sunulmasını ve toplumun kendi kendine yeterliliğini artırmasını sağlamaktadır.⁴¹³ Yerel yönetimlerin ve toplulukların yardım projelerini yönetme ve uygulama yeteneklerinin artırılması, uzun vadede başarılı olmalarını sağlamak için gerekli becerileri ve bilgiyi kazandırır. Örneğin, Ruanda'da uygulanan topluluk temelli kalkınma projeleri, yerel yönetimlerin eğitim ve teknik destek alarak insani yardımları daha etkili yönetmesine yardımcı olmuştur. Bu durum, dış finansman bağımlılığını azaltırken, yerel ekonominin canlanmasına katkıda bulunmuştur.⁴¹⁴ Bu, dayanıklılığı artırır ve zamanla dış yardıma bağımlılığı azaltır.

Uluslararası ajanslarla etkili bir koordinasyon, yerel toplulukların da sürece dahil edilmesini sağlar. Dünya Bankası'nın yayımladığı rapora göre, etkili uluslararası koordinasyon, yalnızca yardımların etkin yönetimini değil, aynı zamanda yerel toplulukların kendi gelecekleri üzerinde daha fazla söz sahibi olmalarını da sağlamaktadır. Bu süreç, yerel sahiplenmeyi artırarak projelerin

⁴¹² **Corruption in Humanitarian Assistance in Conflict Settings, U4 HELPDESK ANSWER 2024: 26 Corruption in humanitarian assistance in conflict settings pdf. S.27**

https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Corruption-in-humanitarian-assistance-in-conflict-settings_2024_Final.pdf?utm_source=chatgpt.com Erişim Tarihi: 11.09.2024

⁴¹³ United Nations Development Programme (UNDP, 2017). Local Governance and Sustainable Development. <https://www.undp.org/publications/local-governance-and-sustainable-development> Erişim Tarihi: 11.09.2024

⁴¹⁴ World Bank (2019). Decentralization and Local Development: Lessons from Rwanda. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/521231468299701293> Erişim Tarihi: 11.09.2024

sürdürülebilirliğini g⁴¹⁵üvence altına alır. Toplulukların karar alma süreçlerine katılımı, yardım projelerinin belirli ihtiyaçlarını ve önceliklerini karşılamasını garanti eder. Bu durum, sahiplenme ve güçlenme hissini artırarak daha başarılı ve sürdürülebilir sonuçlar elde edilmesine yol açar.

İnsani ve kalkınma yardımlarının entegrasyonu, iyileşme ve kalkınma için kapsamlı bir yaklaşım sunar. Uluslararası yardım kuruluşlarının tecrübelerine göre, insani yardımların kısa vadeli ve kriz odaklı olmasına karşın, kalkınma yardımları uzun vadeli sürdürülebilir çözümler sunmayı hedeflemektedir. Bu nedenle, iki yardım türü arasındaki entegrasyon, etkili bir geçiş stratejisi oluşturur.⁴¹⁶ İnsani yardımlar acil ihtiyaçları karşılarken, kalkınma yardımları yerel kapasitelerin ve dayanıklılığın inşasına odaklanır. Bu entegre yaklaşım, kısa vadeli yardım çabalarının uzun vadeli kalkınma hedefleriyle uyumlu olmasını sağlar.⁴¹⁷

İnsani ve kalkınma yardımları, yeniden yapılanma sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Acil ihtiyaçların karşılanmasına odaklanırken, yerel toplulukların kapasitelerini güçlendirerek kalkınmanın uzun vadede sürdürülebilir olmasını sağlar.

Sonuç olarak, insani yardımlar için uluslararası ajanslarla koordinasyon, acil ihtiyaçları ele almak ve kriz sonrası uzun vadeli kalkınmayı desteklemek için hayati öneme sahiptir. Merkezî bir koordinasyon organı oluşturmak, ortaklık anlaşmaları geliştirmek, sektör bazlı çalışma grupları kurmak, güçlü veri ve izleme sistemleri uygulamak ve yerel kapasiteleri güçlendirmek için yatırım yapmak, hükümetlerin yardımları etkin ve verimli bir şekilde sunmasını sağlar. Bu yaklaşım, sadece acil insani ihtiyaçları karşılamakla kalmaz, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın temellerini atar.

Yerel kapasitelerin güçlendirilmesi, şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması, yerel toplulukların katılımı bu stratejinin temel bileşenleridir. Sonuç olarak, insani yardım ve kalkınma desteği bağlamında uluslararası yapılarla koordineli çaba daha dayanıklı ve kendi kendine yeterli topluluklara yol açabilir ve bu da kalıcı barış ve istikrarı.⁴¹⁸

⁴¹⁵ World Bank (2020). Community Engagement and Development Assistance.

<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/672931587603477933>

Erişim Tarihi: 11.09.2024

⁴¹⁶ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA, 2018). Humanitarian-Development Nexus: Bridging the Gap. <https://www.unocha.org/publications> . Erişim Tarihi: 11.09.2024

⁴¹⁷ Castañer, X., & Oliveira, N., "Organizasyonlar Arasında İşbirliği, Koordinasyon ve Ortaklık: Bu Terimlerin Ayrı Anlamlarını Sistemik Bir Literatür İncelemesi ile Belirleme", *Journal of Management*, cilt 46, sayı 6, 2020, ss. 965-1001, <https://doi.org/10.1177/0149206320901565>. Erişim Tarihi: 11.09.2024

⁴¹⁸ Dijkzeul, D., & Addis, A., "Humanitarian-Development Integration? Comparing 'Linking Relief, Rehabilitation and Development', 'Early Recovery', 'Resilience' and the 'Triple Nexus'", 2022, DOI: 10.1007/978-3-658-32902-0_4.

Yukarıda belirtilenlere dayanarak bu tezde Suriye'de ulusal birliği sağlarken yerel ihtiyaçları ele alan bir model olması gerektiği vurgulanmaktadır. Sunulan model, bölgelerin yerel hükümetleriyle özerkliğe sahip olduğu merkezi olmayan bir yönetim sistemini öngörmektedir. Bu sistem, bölgelerin kendine özgü ihtiyaçlarını karşılamasına olanak tanırken, yerel halk arasında sahiplenme ve katılım duygusunu artıracaktır. Merkezi hükümet ise ulusal politikalar, savunma, dış ilişkiler ve ekonomik stratejiler üzerinde yoğunlaşacak, ulusal ve uluslararası zorluklara karşı tutarlı standartlar ve koordine yanıtlar sağlamaya çalışacaktır.

Kapsayıcı yönetim, tüm etnik, dini ve sosyal grupların adil temsilini sağlayacak ve tüm grupları yönetime dahil ederek toplumsal gerilimleri azaltacaktır. Katılımcı karar alma mekanizmaları, yerel meclisler ve referandumlar gibi, vatandaşları doğrudan yönetime dahil ederek hükümete olan meşruiyeti ve halkın güvenini artıracaktır.

Kapsamlı bir hukuk çerçevesi, birleştirilmiş hukuk sistemi ve bağımsız yargı ile birlikte adalet, hesap verebilirlik ve hukukun üstünlüğünü tüm bölgelerde sağlayacak, yolsuzluğu ve güç istismarını azaltacaktır. Ekonomik kalkınma politikaları ve kaynak yönetimi, kaynakların ve gelirlerin adil dağılımını sağlayacak, eşitsizlikleri ele alacak ve dengeli ekonomik büyümeyi teşvik edecektir.

Sürdürülebilir kalkınma girişimleri, istihdam yaratma, altyapı inşası, yaşam standartlarını yükseltme ve acil ekonomik ihtiyaçları karşılarken uzun vadeli büyüme ve istikrar için zemin oluşturma üzerine odaklanacaktır. Farklı bölgelerden ve topluluklardan üyeleri içeren entegre güvenlik güçleri, ulusal birliği artıracak ve güvenlik güçlerinin toplumun temsilcisi olmasını sağlayacaktır.

Barışçıl çatışma çözüm mekanizmaları, arabuluculuk ve tahkim gibi, çatışmaları şiddet içermeyen yollarla ele alacak ve silahlı çatışma olasılığını azaltacaktır. Uluslararası iş birliği ve destek, uluslararası kuruluşlar ve müttefiklerle yapılan ortaklıklar aracılığıyla yeniden inşa ve kalkınma için küresel kaynakların ve uzmanlıkların faydalanılmasını sağlayacak, acil insani ihtiyaçları ve uzun vadeli kalkınma hedeflerini ele alacaktır.

Bu model, teorik olarak merkezi kontrolü güçlendirirken yerel özerkliği merkezi devletle birleştirmekte ve yerel makamları güçlendirmeyi ulusal politikalarla etkili bir şekilde sağlamaktadır. Böylelikle Suriye için istikrarlı, adil ve kapsayıcı bir yönetim yapısı oluşturmayı hedeflemektedir. "Uygulanabilir"

SONUÇ

Bu tez çalışmasında, Suriye’de yerel yönetim sisteminin tarihsel gelişimi, hukuki çerçevesi ve özellikle 2011 sonrasında yaşanan değişim süreçleri ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı, Suriye’de merkeziyetçi sistemin yerel yönetimler üzerindeki olumsuz etkilerini değerlendirmek ve adem-i merkeziyetçi bir yönetim sistemine geçişin gerekliliğini bilimsel yöntemlerle ortaya koymaktır. Bu doğrultuda tezde yer alan varsayımlar, araştırma soruları ve hipotezler, tarihsel analiz, saha araştırmaları, SWOT analizi ve uzman görüşmelerinden elde edilen nitel veriler ışığında titizlikle değerlendirilmiştir.

Çalışmanın temel bulgularından ilki, Suriye’nin kuruluşundan itibaren güçlü bir merkeziyetçi sistemin var olduğu, yerel yönetimlerin ise sadece şekilsel olarak yer aldığıdır. Anayasal düzenlemelerde yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları teorik olarak belirtilmesine rağmen, gerçek uygulamalarda bu yetkiler büyük ölçüde merkezde toplanmış, yerel yönetimlerin etkinliği sürekli olarak zayıflatılmıştır. Bu durum, merkezî hükümetin ülke genelindeki idari kararları tek merkezden (Şam’dan) almasıyla daha da belirginleşmiş, yerel toplulukların gerçek ihtiyaçlarının karşılanması ve bölgesel kalkınmanın gerçekleşmesini önemli ölçüde engellemiştir.

2011 yılında başlayan siyasi kriz ve çatışmalar sonrasında, merkezi hükümetin birçok bölgedeki kontrolünü kaybetmesiyle yerel meclislerin bağımsız olarak yönetim işlevlerini yerine getirmeye çalıştıkları yeni bir süreç başlamıştır. Ancak bu yeni oluşan yönetim yapılarının çoğu, hukuki ve kurumsal altyapının eksikliğinden dolayı sürdürülebilir bir başarı elde edememiştir. Tez kapsamında yürütülen saha çalışmaları, birçok yerel meclisin başlangıçta kamu hizmetlerinin sunumunda başarılı olduğunu, ancak uzun vadede dış müdahaleler, finansal kaynakların yetersizliği ve kurumsal kapasite eksikliği nedeniyle sorunlarla karşılaştığını ortaya koymuştur. Özellikle uluslararası ve bölgesel aktörlerin siyasi çıkarları doğrultusunda yerel yönetimlere yaptıkları müdahaleler, bu yapıların bağımsızlıklarını aşındırmış ve sürdürülebilir hizmet sunumunu büyük ölçüde engellemiştir.

Bu kapsamda tezde öne sürülen temel varsayımların doğruluğu detaylı analizlerle teyit edilmiştir. Merkeziyetçi yönetim sisteminin başarısızlığı ve hukuki altyapı eksikliğinin olumsuz sonuçları, çalışma bulgularıyla açıkça ortaya konmuştur. Aynı zamanda adem-i merkeziyetçilik ile

merkeziyetçilik arasında denge sağlayacak bir modelin benimsenmesi durumunda, yerel yönetimlerin daha etkin, şeffaf ve sürdürülebilir olacağı da yine elde edilen veriler ışığında doğrulanmıştır.

Bu tezde önerilen yeni yerel yönetim modeli, merkezi yönetimin sınırlı ama etkin denetimini korurken, yerel yönetimlere daha fazla bağımsızlık ve yetki sağlayarak dengeli bir yönetim sistemini önermektedir. Bu sistem, yerel hizmetlerin daha etkin sunulmasına, kaynakların daha iyi yönetilmesine ve vatandaşların yönetime katılımının artmasına imkân tanıyacaktır. Aynı zamanda dış finansmana bağımlılığı azaltacak sürdürülebilir mali kaynakların oluşturulması ve yerel vergi sistemlerinin geliştirilmesi, önerilen modelin temel unsurları arasında yer almaktadır.

Tez çalışması, ayrıca çatışma sonrası dönemde yerel yönetimlerin Suriye'nin yeniden yapılanmasında kritik bir rol oynayacağını da açıkça ortaya koymuştur. Güçlendirilmiş yerel yönetimler, bölgesel kalkınma eşitsizliklerinin azaltılmasında, demokratik katılımın teşvik edilmesinde ve toplumsal istikrarın yeniden tesis edilmesinde temel bir araç olacaktır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin kurumsal ve hukuki çerçevesinin güçlendirilmesi, mali ve idari kapasitelerinin artırılması ve vatandaşların karar alma süreçlerine katılımının teşvik edilmesi hayati öneme sahiptir.

Tezin ilk kısmında ortaya koyduğumuz **amaç, kapsam, araştırma soruları** ve **hipotezler** doğrultusunda yürütülen ayrıntılı analizler ışığında çeşitli değerlendirmeler yapmak mümkündür. Bu bağlamda çalışmanın doğrudan sonuçlarına geçmeden önce, genel durumu özetleyerek, belirtilen başlıklar açısından ulaşılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

Amaç Bakımından Değerlendirme

Bu çalışma, temel olarak Suriye'deki yerel yönetim sisteminin tarihsel gelişimini ve özellikle 2011 sonrası dönemde ortaya çıkan yeni yerel yönetim deneyimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın temel hedeflerinden biri, Suriye'deki mevcut merkeziyetçi idari yapının yerel düzeyde hizmet sunumu ve demokratik katılım açısından oluşturduğu sorunları belirlemek ve buna alternatif olarak adem-i merkeziyetçi bir model önermektir. Çalışma boyunca yapılan analizler, yerel yönetimlerin güçlendirilmesinin Suriye'nin siyasi istikrarı ve sürdürülebilir kalkınması açısından kaçınılmaz bir gereklilik olduğunu ortaya koymuştur.

Kapsam Açısından Değerlendirme

Araştırmanın kapsamı, Suriye'nin modern tarihinde yerel yönetimlerin gelişimini, hukuki altyapısını ve 2011 sonrası süreçte oluşan yeni yerel yönetim deneyimlerini içermektedir. Bu kapsam içinde özellikle merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki ilişki, yerel yönetimlerin hukuki ve mali bağımsızlığı, dış müdahalelerin etkileri ve yerel kapasiteler derinlemesine analiz edilmiştir. Çalışmada, farklı bölgesel koşulların ve yerel yönetim deneyimlerinin incelenmesiyle kapsam geniş tutulmuştur.

Bu kapsamda ulaşılan temel sonuç, merkezi yönetimin aşırı kontrolünün yerel yönetimlerin gelişimini engellediği ve merkeziyetçilik ile adem-i merkeziyetçilik arasında hassas bir denge kurulmasının gerekli olduğudur. Ayrıca, dış müdahalelerin azaltılması ve yerel kapasitenin artırılmasının yerel yönetimlerin sürdürülebilirliğini sağlamak açısından önemi vurgulanmıştır.

Araştırma Soruları Açısından Değerlendirme

Tezde yer alan temel araştırma soruları şunlardır:

- Suriye’de yerel yönetim sisteminin tarihsel gelişimi nasıl gerçekleşmiştir?
- 2011 sonrasında yerel yönetimler hangi sorunlarla karşılaşmıştır?
- Adem-i merkeziyetçi bir yönetim modeli Suriye’de nasıl uygulanabilir ve sonuçları ne olabilir?

Yapılan analizler, tarihsel olarak Suriye’de yerel yönetimlerin gerçek anlamda gelişemediğini, hukuki altyapının sadece şekilsel kaldığını ve merkezi yönetim tarafından sürekli kısıtlandığını göstermiştir. Ayrıca 2011 sonrasında ortaya çıkan yönetim deneyimlerinin başta olumlu etkiler yaratsa da hukuki altyapı ve mali kaynakların eksikliği, dış müdahaleler ve idari kapasite sorunları nedeniyle uzun vadede sürdürülebilir olmadıkları tespit edilmiştir.

Bu sorulara verilen cevaplar ışığında, Suriye için en uygun çözümün dengeli bir adem-i merkeziyetçilik modeli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Böylece yerel yönetimlerin yetkileri

artırılarak, hem hizmet sunumunun etkinleşmesi hem de demokratik katılımın güçlenmesi mümkün olacaktır.

Hipotezler Açısından Değerlendirme

Çalışmada ele alınan üç temel hipotez bulunmaktadır:

1. Merkeziyetçi yönetim anlayışı, yerel yönetimlerin başarısızlığında temel etkindir.
2. Hukuki ve kurumsal altyapının eksikliği, yerel yönetimlerin sürdürülebilir başarılarını engellemektedir.
3. Merkeziyetçilik ile adem-i merkeziyetçilik arasında sağlanacak dengeli bir yönetim modeli, sürdürülebilir kalkınma ve istikrar açısından daha faydalıdır.

Gerçekleştirilen teorik ve saha analizleri, birinci hipotezin doğruluğunu açıkça ortaya koymuştur. Merkeziyetçilik nedeniyle yerel yönetimlerin yetkilerinin kısıtlandığı ve bunun yerel ihtiyaçların karşılanmasında ciddi sorunlara yol açtığı tespit edilmiştir. İkinci hipotez de doğrulanmış olup, özellikle rejim dışı bölgelerde kurulan yeni yerel yönetimlerin hukuki ve kurumsal altyapı yetersizliği nedeniyle sürdürülebilirlik açısından sorunlar yaşadığı gözlemlenmiştir. Üçüncü hipotez ise çalışmada sunulan yeni yönetim modelinin analizleri ve karşılaştırmalarıyla doğrulanmış, adem-i merkeziyetçi ve merkeziyetçi unsurların dengeli bir kombinasyonunun etkin bir yönetim yapısı oluşturacağı sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak bu tez, Suriye'nin mevcut idari ve siyasi durumunu ayrıntılı biçimde analiz ederek, merkeziyetçi sistemin ülkenin sürdürülebilir kalkınması ve demokratik gelişimine engel teşkil ettiğini belirlemiştir. Çalışma boyunca elde edilen sonuçlar, adem-i merkeziyetçi bir sistemin benimsenmesinin sadece yerel hizmetlerin iyileştirilmesi açısından değil, aynı zamanda toplumsal barış ve demokratikleşme açısından da büyük önem taşıdığını ortaya koymuştur.

Tezin sunduğu yeni yönetim modeli, gelecekte yapılacak araştırmalar ve uygulamalar açısından temel bir referans noktası olacaktır. Ancak bu model nihai değildir, aksine geniş çaplı ve katılımcı bir diyalogun başlangıç noktasıdır. Bu süreçte devlet, toplum ve akademi iş birliği içinde çalışmalı, demokratik değerler ve şeffaflık ilkelerini temel almalıdır.

Bu çerçevede, aşağıda çalışma kapsamında geliştirilen öneriler sunulmaktadır:

ÖNERİLER

Bu tez çalışması kapsamında ulaşılan sonuçlar ışığında, çatışma sonrası dönemde Suriye'deki yerel yönetimlerin daha etkin ve sürdürülebilir şekilde yeniden yapılandırılması amacıyla aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

1. Yasal Düzenlemeler

- Yeni anayasal düzenlemeler aracılığıyla adem-i merkeziyetçilik güçlendirilmeli, yerel yönetimlerin yetkileri artırılarak merkezi otoritenin müdahalesi net biçimde sınırlandırılmalıdır.
- Yerel yönetimlerin işleyişini düzenleyen kapsamlı, şeffaf ve bütüncül bir hukuki altyapı oluşturulmalı, yerel yönetimlerin bağımsız hareket etmelerini sağlayacak biçimde anayasal ve yasal değişiklikler gerçekleştirilmelidir.

2. Finansal Bağımsızlık

- Yerel yönetimlere sürdürülebilir mali kaynaklar tahsis edilmeli, merkezi hükümetin mali kontrolü azaltılarak yerel yönetimlerin doğrudan kaynaklara erişimi sağlanmalıdır.
- Yerel vergi sistemi güçlendirilerek yerel meclislerin gelir kaynakları artırılmalı ve vergi toplama yetkileri genişletilmelidir.

3. Kapasite Geliştirme ve Uluslararası Destek

- Yerel meclis üyelerine yönelik kapsamlı eğitim ve kapasite geliştirme programları başlatılmalıdır. Bu programlar, yerel yönetimlerin etkin işleyişini sağlamak açısından kritik öneme sahiptir.
- Yerel yönetimlerin kapasitesini artırmak için uluslararası kuruluşlarla iş birliği içerisinde eğitim ve finansman programları uygulanmalı, altyapı projelerine yönelik uluslararası destek ve ortaklıklar teşvik edilmelidir.

4. Katılımcı Yönetim ve Toplumsal Katılım

- Vatandaşların yerel karar alma süreçlerine aktif katılımını sağlayacak mekanizmalar geliştirilmeli, özellikle kadınlar ve gençler gibi dezavantajlı grupların temsiliyeti artırılmalıdır.
- Yerel yönetime olan güvenin artırılması ve toplumla sürekli iletişimin sağlanması için şeffaf ve katılımcı süreçler tesis edilmelidir.

5. Yerel ve Merkezi Yönetim Arasında Etkin İş Birliği

- Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında dengeli yetki paylaşımı sağlanmalı, etkin koordinasyon mekanizmaları geliştirilmelidir.
- Yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde daha etkili olmalarını sağlamak üzere düzenli diyalog toplantıları yapılmalı, ortak planlama süreçleri desteklenmelidir.

6. Bölgesel Kalkınmada Denge Sağlanması

- Ülkenin tüm bölgelerinde dengeli kalkınma politikaları izlenmeli, özellikle çatışmalardan zarar gören bölgelerin kalkınmasına öncelik verilerek bölgesel eşitsizliklerin giderilmesine çalışılmalıdır.

7. Dış Müdahalelerin Azaltılması ve Bağımsızlığın Korunması

- Dış aktörlerin yerel yönetimler üzerindeki etkisi azaltılmalı, dış müdahaleler yerine yerel yönetimlerin bağımsız hareket kabiliyeti güçlendirilmelidir.
- Yerel yönetimlerin sürdürülebilir finansman ve bağımsızlıklarını koruyan mali mekanizmalar oluşturulmalıdır.

Son olarak, bu tez, Suriye'nin idari ve siyasi yeniden yapılanmasında adem-i merkeziyetçi bir yönetim sisteminin benimsenmesinin kaçınılmaz olduğunu ortaya koymuştur. Bu sistem sayesinde demokratikleşme, sürdürülebilir kalkınma ve sosyal adaletin sağlanması mümkün olacaktır. Çalışma, gelecekte yapılacak akademik araştırmalar ve saha uygulamaları açısından temel bir referans niteliği taşımakta ve Suriye'nin yeniden inşasında etkin ve sürdürülebilir bir yerel yönetim anlayışının gelişimine katkı sunmaktadır.

Çalışmada gerçekleştirilen kapsamlı analizler sonucunda, mevcut idari sistemdeki eksikliklerin giderilmesi için merkezi otorite ile yerel yönetimler arasında kurulacak hassas bir dengenin önemi vurgulanmıştır. Önerilen yeni yönetim modeli, politika yapıcılar, akademisyenler ve sivil toplum arasında geniş çaplı ve katılımcı bir diyalogun başlangıç noktasıdır. Bu diyalogun sürdürülmesi, devlet kurumlarına güvenin yeniden tesis edilmesine, gerçek reformların uygulanmasına ve istikrarlı bir geleceğin inşasına katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın ortaya koyduğu temel bir sonuç ise, idari reformların ancak devlet ile toplum arasındaki etkin iş birliğiyle başarıya ulaşabileceğidir. Demokratik değerlerin ve şeffaflık ilkelerinin benimsenmesi, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi ve karmaşık, sürekli değişen siyasi ortamda ulusal birliğin korunması açısından kritik önem taşımaktadır.

Özetle bu tez, Suriye'nin geleceğine yönelik etkin bir yerel yönetim modelinin geliştirilmesi için bilimsel temelli, uygulanabilir ve sürdürülebilir çözüm önerileri sunmaktadır. Böylece hem akademik hem de uygulamalı çalışmalar için değerli bir kaynak teşkil edecek ve ülkenin demokratik, ekonomik ve toplumsal kalkınmasına destek olacaktır.

Önerilen model, Suriye'nin ulusal birlik çerçevesinde yeniden inşasını destekleyebilecek ve yerel yönetim mekanizmalarını güçlendirebilecek bir yönetim yapısı öngörmektedir. Yerel yönetim reformlarının başarılı olması ise demokratik değerler ve şeffaflık ilkelerinin benimsenmesine bağlıdır. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi ve karmaşık, değişken bir ortamda ulusal birliğin güçlendirilmesi için bu ilkelerin korunması kaçınılmazdır.

Ek. 1

Görüşmeler Bilgileri

Aşağıda görüşme yapılan kişilerin isimleri ve görüşmelerin tarihleri ve yöntemleri yer almaktadır:

1. **Mohammed Jalo**, Suriye Geçici Hükümeti'nde Yerel Yönetimler ve Hizmetler Bakanlığı'nda Yerel Yönetimler Müdürü (1-4-2021'de bakanlıkta çalışmaya başladı ve 2017-2020 yılları arasında Halep İli yerel yönetim sektöründe Genel Sekreter olarak görev yaptı ve öncesinde Halep İl Meclisi'nin İdari İcra Ofisi Müdürü olarak görev yaptı.)
Görüşme tarihi: 23-12-2021, **Görüşme yöntemi:** Zoom uygulaması üzerinden online.
2. **Ryan Ahmad**, Yerinden Edinme Hareketi ile ilgilenen saha izleme ve araştırma ekibinde sosyal ve ekonomik meselelerden sorumlu kişi ve yerel meclislerin oluşumunun başından bu yana insani alanda çalışan aktivist, Hama İl Meclisi'nde muhalif yönetici olarak görev yapmış bir kişi, **Görüşme tarihi:** 04-01-2022, **Görüşme yöntemi:** Zoom uygulaması üzerinden online.
3. **Abdullah El-Hafi**, Yerel Yönetimler Birimi'nde yönetim ve kapasite geliştirme uzmanı,
Görüşme tarihi: 15-1-2022, **Görüşme yöntemi:** Zoom uygulaması üzerinden online.
4. **Abdullah El-Hafi**, İkinci görüşme, takip ve bilgi güncelleme amacıyla, **Görüşme tarihi:** 24-07-2024, **Görüşme yöntemi:** WhatsApp uygulaması üzerinden online.
5. **Mazhar Şerbeci**, Yerel Yönetimler Birimi'nde yönetim ve kapasite geliştirme sorumlusu,
Görüşme tarihi: 5 Ocak 2022, **Görüşme yöntemi:** WhatsApp uygulaması üzerinden online.
6. **Yasser Hamdou**, 2015'ten beri Azez İl Meclisi'nde medya ofisi müdürü, **Görüşme tarihi:** 22-12-2021, **Görüşme yöntemi:** Zoom uygulaması üzerinden online.
7. **Cemal Osman**, 2017'den 2020'ye kadar Bab İl Meclisi'nde önceki başkan, **Görüşme tarihi:** 15-12-2021, **Görüşme yöntemi:** Zoom uygulaması üzerinden online.
8. **Omar Zaar**, 2021 yılı Kuzey Halep kırsalı Marea İl Meclisi üyesi, **Görüşme tarihi:** 12-08-2022, **Görüşme yöntemi:** Zoom uygulaması üzerinden online.
9. **Izad Osman**, 2021 yılında Afrin İl Meclisi üyesi, **Görüşme tarihi:** 23 Kasım 2022, **Görüşme yöntemi:** Zoom uygulaması üzerinden online.

10. **Motaz Nasir**, aktivist ve gazeteci blogger, Bab şehrinde yaşayan bir göçmen, **Görüşme tarihi:** 17-12-2021, **Görüşme yöntemi:** Zoom uygulaması üzerinden online.
11. **Abd Al-Khalil**, Cerablus İl Meclisi'nde önceki başkan, **Görüşme tarihi:** 17-12-2021, **Görüşme yöntemi:** Zoom uygulaması üzerinden online.
- 1- **Mohammed Faris**, Bab İl Meclisi'nde Hukuk Komitesi başkanı, **Görüşme tarihi:** 25-12-2021, **Görüşme yöntemi:** Zoom uygulaması üzerinden online.

Ek. 2

MÜLAKAT SORULARI

SURİYE'NİN KUZEYİNDEKİ MUHALİF BÖLGELERİNDEKİ YEREL YÖNETİM BİRİMLERİNE YÖNELİK MÜLAKAT SORULARI

YAPI ve TEŞKİLATLANMA

1. Yerel mecliste yürürlükte olan mevzuat (kanun - tüzük -yönetmelik) nedir?
2. Konsey için idari referans nedir?
3. Meclisin çalışmalarının hukuki dayanağı nedir (konsey meşruiyetini nereden almaktadır)?
4. Geçici Hükümete bağlı Mahalli İdareler Bakanlığı'nın mahalli meclisin oluşumunda, işleyişinde veya yapısında bir rolü veya etkisi var mıdır?
5. Meclisin çalışma yapısı nasıldır?
 - a. İcra dairesinin kaç üyesi vardır?
 - b. Yürütme Kurulu kaç kişiden oluşur?
 - c. Genel Sekreterlikte kaç üye vardır?
 - d. Yetkilerinin sınırı nedir?
6. Yerel meclisin oluşumunda izlenecek mekanizma nedir?
7. Atanırsa? Mahalli meclisin ataması nasıl, atama nasıl, atamada aktörlerin rolü nedir?
(Türk valisi, mahalli hizipler, eşraf, şeyhler....)
 - a) Uzlaşma ilkesi varsa? Uyumluluğun temelleri nelerdir?
 - b) Eğer seçimse? Seçimler nasıl ve neye göre yapılıyor?
8. Yerel meclislerin oluşumunda atama mekanizması nasıldır?
9. Meclis üyeleri nasıl seçilir? Konu, yetkinlik, eğitim düzeyi, deneyim, bağlılık, uyumluluk temelli mi?
10. Farklı toplumsal grupların (aydınlar, yerinden edilmiş kişiler, İslamcılar, işçiler, kadınlar, askerler, Araplar, Kürtler, Türkmenler, (dini azınlıklar) meclisteki temsil yüzdesi nedir?
11. Meclis üyelerinin nüfusa göre temsil oranı nedir?

MALİ DURUM

12. Yerel meclisin gelir kaynakları nelerdir? (vergiler, telif hakları, bağışlar, fatura tahsilatı, destek...)
13. Meclisteki mali kontrol mekanizması nedir?
 - a. Muhasebe dahili mi? Meclis bünyesinde mi, genel sekreterlikten mi, komiteden mi, meclis başkanından mı?
 - b. Muhasebe harici mi? Kim idare eder
 - c. Yerel meclisin sorgulandığı üst kurul kimdir?
 - d. Denetim ve hesap verebilirliği kim yürütür? (Bakanlık, Türk, hizipler, aktörler...)
14. Finansman harcamalarının miktarı nasıl belirlenir? (Eğitim için - temizlik, yollar, kültür...)

YEREL HİZMET

15. Kaçak yapı ihlalleri nasıl ele alınır?
16. Eğitimde trafik ihlalleri nasıl ele alınır? (Kurulun yargı ve polisle ilişkisinden de anlaşılıyor).
17. Yerel meclisin bölgedeki yargı organları üzerinde denetleyici bir rolü var mı? Onunla ilişkinin biçimi nedir?
18. Meclisin polis üzerinde denetleyici bir rolü var mı? 18- Eğitim kurumlarında Yerel meclisin rolü var mı?

KURUMSAL İLİŞKİLER

19. Yerel meclisin hiziplerle bir rolü veya ilişkisi var mı?
20. Meclisin diğer hizmet kurumları ile bir rolü var mı? (posta, telefon, külliir merkezi, organizasyonlar...)
21. -Yerel meclisin sivil toplum oluşumları (öğretmen birlikleri- aşiret, siyasi oluşumlar...) ile ilişkisi veva rolü nedir?
22. Yerel meclisin bölgedeki siyasi organın faaliyetleri ile ilişkisi nedir'?
23. Yerel meclisin Türk aktörle ilişkisinin niteliği nedir'?
24. Yerel meclisin Türk aktörle ilişkisinin niteliği nedir? Makamlarının yetkili Türk bakanhkları ile ilişkisinin niteliği nedir?

VATANDAŞ KATILIMI ve MEMNUNİYET DÜZEYİ

25. Őikayet kutunuz var mı?
26. Őikayet mekanizması nedir?
27. Bu Őikayetler nasıl değerlendirilir?
28. Kurul temerrüt halinde tehdit alır mı?
29. Őikâyetlerin ele alınmasındaki başarı öyküleri nelerdir?
30. Sosyal paylaşım siteleri izleniyor ve sorular cevaplanıyor mu?
31. Kurul için yayın veya tanıtım ve tanıtıcı materyaller var mı?
32. En önemli tamamlanan işler nelerdir ve tanımlandı mı?
33. Yerel halkla görüşme ve toplantılar yapılıyor mu?
34. Meclisin çalışmalarından memnuniyet endeksini ölçmek için anketler (alan, elektronik) yapılıyor mu?

KAYNAKÇA

(Mecmau'l-Luga el-'Arabiyye. (1970). Mecmuat el-Mustalahat el-İlmiyye ve'l-Fenniyye. Kahire.)

Arap Dil Akademisi, Bilimsel ve Teknik Terimler Koleksiyonu.

AANES Medya. (2024, 30 Nisan). *Özerk Yönetim Bölgeleri İçin İdari Bölümler Kanunu* *Yayınladı.* AANES Medya Haber Portalı.

Aasi, A. W. (2021). *Suriye'deki Muhalefet Alanındaki Yerel Meclislerin Modelleri.* Cısır Araştırmalar Dergisi.

Abbas, J. A. (2023). **Yeşil Finansmanın Afrika'da Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini Gerçekleştirmedeki Rolü.** Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Dergisi, 24(2), ss. 139-172.

Abd al-Ati, S. S. (2021). **Yerel Yönetimde yönetim Sistemi.** Mali ve Ticari Araştırmalar Dergisi, 22(3), pdf . Erişim adresi: https://jsst.journals.ekb.eg/article_161210_62e625040cc8e3509f4f857e6c8998b6 .

Abdullah, A. B. (2004). **(et-Tanzim el-İdari)/İdari Örgütlenme.** Kahire: Menşet el-Mearif.

Abdullah, A. G. B. (2003). **İdari Hukukun Genel Teorisi: İdari Hukukun Temelleri ve İlkelerinin Mısır'da Uygulanması Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma.** İskenderiye: El-Maaref Eğitim Kurumu.

Abdulvahhab, S. (1991). **Mısır Yerel Yönetim Sistemi: Merkeziyet ve Desantralizasyon Arasında 1960-1988 Yılları Arasındaki Yerel Yönetim Yasaları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma.** Politika Araştırmaları Serisi. Kahire Üniversitesi Araştırmalar ve Çalışmalar Merkezi.

Abdunnur, N. (2009, Haziran). **Kamu Hizmetlerinin Sağlanmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Cezayir Belediyelerinin Deneyimi.** Politika ve Hukuk Defterleri, Kasdi Merbah Üniversitesi, Ouargla, 1.

Abdurrezzak, A. H. N. (1975). **(Nazratu'l-Hukmi'l-Mahalli ve Tatbikatuha fi'd-Duveli'l-Muasıra) / Çağdaş ülkelerdeki yerel yasalar ve uygulamaları.** İskenderiye: Menşetu'l-Mearif.

Abdülata, S. (2021). **Yerel yönetimlerde idari merkezileşme.** Finans ve Ticaret Araştırmaları Dergisi, Cilt (22) - Sayı 3 - Temmuz 2021 - Port Said Üniversitesi – Mısır.

Abdülata, S.,2021 *"Yerel Yönetimlerde İdari Merkeziyetçilik"*, *Mali ve Ticari Araştırmalar Dergisi*, cilt 22, sayı 3, 2021,

Ahmad, R. (4 Ocak 2022). *Sosyal ve ekonomik konular ile insani yardım alanında çalışan Saha İzleme ve Araştırma Ekibi üyesi ile Mülakat*. Zoom üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Ahmed, M. ve diğerleri. *Merkezi İdare Kavramı ve Onun Kamu Yönetimi ile İlişkisi*. ASJP (Algerian Scientific Journal Platform). Erişim adresi: <https://www.asjp.cerist.dz/en/downArticle/417/4/3/85798>

Al Jazeera Net. (2015). Konfederasyon. Erişim tarihi: 1 Ekim 2024, <https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2015/11/30/%D8%A7%D9%84%D9%83%D9%88%D9%86%D9%81%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D9%84%D9%8A%D8%A9>

Al-Abdullah, M. (2018, 3 Ekim). *İdlib'deki Yerinden Edilen Kişiler: Türk-Rus Mutabakatının Işığında Zorluklar ve Sonuçlar Üzerine Bir Okuma*. Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Al-Dessouki, A. (2017, 8 Aralık). *Yerel Konseylerin Mali Yönetiminin Gerçekliği ve Zorlukları Üzerine Anketin Analitik Okuması*. Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Al-Ghwairi, A. (1996). **Ürdün'deki Yerel Ulusal Birimler: Merkezîyetçilik ve Merkezîyetin Azaltılması Üzerine Bir İnceleme**.

Al-Halo Raghb, M. (2004). **İdare Hukuku. İskenderiye, Mısır: Yeni Üniversite Yayınları**. Duygu Çalışmaları Dergisi, 23(1).

Aljumhuriya.net. (2013, 6 Haziran). *Suriye'deki Yerel Konseylerin Faaliyetlerini Koordine Etme İlkeleri*. Aljumhuriya Analiz.

Al-Khalil, A. (17 Aralık 2021). *Cerablus Yerel Meclisi eski başkanı ile Mülakat*. Zoom üzerinden gerçekleştirilmiştir.

AMAN. (2016). *Bütünlük, Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik: Yolsuzlukla Mücadelede* (4. Baskı). AMAN Kurumsal Raporu.

Amerika Birleşik Devletleri Barış Enstitüsü. (2019). *Kırılgan Devletlerde Aşırırcılığı Önleme: Yeni Bir Yaklaşım*. Kırılgan Devletlerde Aşırırcılık Görev Gücünün Son Raporu, USIP Yayınları.

Anbarlı Bozatay, Ş., & Kızılkaya, K. (2016). **Merkezden yönetim-yerinden yönetim tartışmalarının odağında** bir düzenleme: 6360 sayılı yasa hakkındaki değerlendirmeler. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari, 6(1), 612. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/382452>

Anbarlı Bozatay, Ş., ve Kızılkaya, K. (2016). Merkezden Yönetim-Yerinden Yönetim Tartışmalarının Odağında Bir Düzenleme: 6360 Sayılı Yasa Hakkındaki Değerlendirmeler. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1).pdf.

Arap Araştırma ve Politika Çalışmaları Merkezi – Katar. (2016). Suriye'de Devrim Sonrası Yerel Yönetim Modelleri: Bir Durum Değerlendirmesi. Politika Analiz Birimi Raporu.

Araştırmacı, 2021-2022 Yıllarında Yapılan Mülakatların Sonuçları. Bkz. EK 1 ve EK 2: Mülakatlar

Araştırmacı. (2021-2022). Yapılan Görüşmelerin Sonuçları. Birincil Kaynak.

Arkorful, V. E., Lugu, B. K., Hammond, A., & Basiru, I. (2020). Merkeziyetçilik ve Vatandaşların Yerel Yönetimdeki Katılımı. In Küresel Kamu Yönetimi, Kamu Politikası ve Yönetim Ansiklopedisi.

Arta FM. (2024, 1 Mayıs). Kuzey ve Doğu Suriye Bölgeleri İçin Yeni İdari Bölünmeler. Arta FM Haber Portalı. Erişim adresi: <https://www.artafm.com/news/33869>

Assaf, A. M. M., (1974)"Yerel Konseylerin Organizasyonu: Ürdün Durumunun Özel Bir İncelemesi ile Karşılaştırmalı Bir Çalışma", Yüksek Lisans Tezi, İktisat ve Siyaset Bilimi Fakültesi, Kahire Üniversitesi. Mısır.

Attar, F. (1976). (Kanun el-İdari)/ İdari Hukuk (3. baskı). Kahire: en-Nahda el-Arabiyye.

Attar, M. (1955). (Mebadiu fi'l-Kanuni'l-İdari)/ İdare Kanunu'nun İlkeleri. Dar en-Nahdati'l-'Arabiyye, Kahire.

Auvich, C. (1999). From convergence to divergence: Reforming Australian local government. Australian Journal of Public Administration, 58(3).

Auvich, C. (1999). From convergence to divergence: Reforming Australian local government. Australian Journal of Public Administration, 58(3).

Avde, D., & diğerleri. (2021). (El-Lamerkeziyye min Vicheti Nazari'l-Ba's)/ Baas Partisi Açısından Âdem-i Merkeziyet. Enab Baladi Elektronik Dergisi. Erişim tarihi: 07 Mart 2021. Erişim adresi: <https://www.enabbaladi.net/archives/249544>

Avrupa Birliği (2021). Çatışma Sonrası Toplumlarda Yerel Güvenlik Yönetimi. AB Yayınları,. <https://www.eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0123>

Avrupa Konseyi (1985). *Avrupa Yerel Özerklik Şartı*. Avrupa Konseyi Yayınları, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/122>

Bahl, R. (1999). **Implementation rules for fiscal decentralization**. International Studies Program, School of Policy Studies, Georgia State University, Working Paper 99-1.

Bahl, R. (1999). *Implementation Rules for Fiscal Decentralization*. International Studies Program, School of Policy Studies, Georgia State University, Working Paper 99-1.

Balan, R. (2018, 18 Ocak). *(El-İdara el-Mahalliyye fi Suriya ve Hiyaru'l-La Merkeziyye el-İdariyye – Müvessa) / Suriye'de Yerel Yönetimler ve Genişletilmiş İdari Âdem-i Merkeziyet Seçeneği*. Suriye Ulusal Demokratik Kongresi Web Sitesi. Erişim tarihi: 07 Mart 2021. Erişim adresi: <http://syndc.net/blog/article10/>

BBC Arapça. (2017, 8 Haziran). *Demokratik Suriye Güçleri Hakkında Özet*. BBC Arapça Haber Portalı. Erişim tarihi: 1 Temmuz 2024. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/arabic/middleeast-40172429>

Bedran, M. M. (1991). **(el-Hukmu'l-Mahalli fi'l-Memleke el-Muttheide: Dirase Tahliliyye)/Birleşik Krallıkta Yerel/Bölgesel yönetim, Karşılaştırmalı Bir Çalışma**. Kahire: Daru'n-Nahda el-'Arabiyye.

Bekri, S. (2000). **(İdaratu'l-İntac ve'l-'Ameliyyat)/ Operasyon ve Üretim Yönetimi** Medhalunnuzum. Kahire: ed-Dar el-Camiiyye.

Belediye Kanunu ve Demokratik Belediyeler Birliği. (2023, Aralık). *Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Özerk Yönetimi için Belediye Kanunu*. Erişim adresi: <https://rojavainformationcenter.org/ar/2024/05/%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%84%D8%AF%D9%8A%D8%A9%D9%88%D8%A7%D8%AA%D8%AD%D8%A7%D8%AF%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%84%D8%AF%D9%8A%D8%A7%D8%AA%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%8A%D9%85%D9%82/>

Berkün, S. (2017). **Kamu Açısından Yönetim, Emek ve Toplum**. 21 Kasım 2017, pdf.<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/390927>

Berkün, S. (2017, 21 Kasım). *Kamu Açısından Yönetim, Emek ve Toplum*. EMEK ve TOPLUM Dergisi. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/390927>

Bird, R. (1998). **Fiscal Décentralization in Developing Countries**. Cambridge University Press, İngiltere.

Bittih, R. (1998). (el-İdara el-Mahalliyye fi'n-Nuzum el-Federaliyye)/ Federal sistemlerde yerel yönetim. El Ayn Yayınevi, Abudabi.

Bumedyen, T. (2010, Haziran). (el-Hükmü'r-Raşid ve Müşkilet Kaderi Binaat el-İdara el-Mahalliyye fi'l-Cezayir)/İyi yönetim ve Cezayirde Yerel Yönetim Yapılarının Geleceği Sorunu. Mecellet et-Tevasul, Bekr Ebu Belkayid Üniversitesi.

Cebdur, A. S. (2009). (el-İdara el-Amme el-Mukarane)/Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi. (1. basım). Amman: Yayıncılık ve Dağıtım için Dar Al-Masirah. 21- Akdoğan, A. (2003). Kamu Maliyesi. Ankara: Gazi Kitabevi.

Chaib, B. (2016, Nisan). **Yerel yönetim ve yerel yönetişim kavramı.** https://www.researchgate.net/publication/308961690_mfhwm_aladart_almhlyt_walhkm_almhly

Chaib, B. (2016, Nisan). *Yerel Yönetim ve Yerel Yönetişim Kavramı*. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/308961690_mfhwm_aladart_almhlyt_walhkm_almhly

Charlick, R. (2001). **The concept of Governance and its Implication For Aid's Assistance Programme in Africa**. Burlington, VT: Associates in Rural Development.

Council of Europe (1985). European Charter of Local Self-Government. Council of Europe Publications,. <https://rm.coe.int/168007a088>.

Cuma, S. Ş., ve diğerleri. (2007). (Mefhumu İdarati Şuuni'd-Devleti ve'l-Müctema)/Devlet ve Toplum İşlerinin Yönetimi Kavramı. Kahire: Merkez Dirasat ve İstişarat el-İdarati'l-'Amme.

Damas Post. (2024, 6 Haziran). *SDG, Kontrol Ettiği Kuzey ve Doğu Suriye Bölgelerinde Belediye Seçimlerinin Ertelenmesini Duyurdu*. Damas Post Haber Portalı. Erişim adresi: <https://damaspost2.com/%D9%82%D8%B3%D8%AF%D8%AA%D8%B9%D9%84%D9%86%D8%AA%D8%A3%D8%AC%D9%8A%D9%84%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%AE%D8%A7%D8%A8%D8%A7%D8%AA%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%84%D8%AF%D9%8A%D8%A7%D8%AA-%D8%A8%D9%85%D9%86/>

Daraci, İ. (2021). *Suriye: Anayasal Alternatifler*. UNESCWA. Erişim tarihi: 6 Mart 2021. Erişim adresi: <https://xeber24.org/archives/123524>

El-Desuki, E. (2017). *Yerel Yönetimlerin Mali Yönetim Gerçekleri ve Zorlukları Üzerine Analitik Bir Okuma*. Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi. Erişim adresi: <https://linkshortcut.com/NeQQj>

El-Desuki, E. (2017, 8 Aralık). *Yerel Yönetimlerin Finansal Yönetim Gerçekleri ve Zorlukları Üzerine Analitik Bir Okuma*. Omran Stratejik Araştırmalar Merkezi. Erişim adresi: <https://linkshortcut.com/NeQQj>

El-Hafi, A. (15 Ocak 2022). *Yerel Meclisler Birimi, Kapasite Geliştirme ve Yönetişim Uzmanı ile Mülakat*. Araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

El-Hafi, A. (24 Temmuz 2024). *Bilgi Güncelleme ve İzleme Mülakatı*.

El-Kaysi, K. (2019). *(Merkeziyet ve Âdem-i Merkeziyet Arasında Kamu Finansmanı ve Harcamalar)/ Kamu Maliyesi ve Harcamaları Merkeziyetçilik ve Yerinden Yönetim Arasında*. Erişim tarihi: 20 Haziran 2019. Erişim adresi: [http://www.siironline.org/alabwab/edare-%20eqtesad\(27\)/1103.htm](http://www.siironline.org/alabwab/edare-%20eqtesad(27)/1103.htm)

El-Kıyam, R. (2023). *Merkeziyet ve Âdem-i Merkeziyetin Avantaj ve Dezavantajları*. Mawdoo3. Erişim tarihi: 6 Ağustos 2023. Erişim adresi: <https://mawdoo3.com/%D9%A%D9%A%A%Y%D%A%A999%D%B1%D9%9%D%A%D%A%D9%A%A99999%A9%D%A>

El-Kordy, A. (2019). *Yönetimde Merkeziyet ve Âdem-i Merkeziyet*. Erişim adresi: <http://kenanaonline.com/users/ahmedkordy/posts/249590>

El-Kürdo, B. (Erişim tarihi: 25 Şubat 2021). *Suriye'de Tarihsel Gelişim ve Âdem-i Merkeziyet*. Erişim adresi: <http://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=609581&r=0&fbclid=IwAR1fzOA9mm3jhU6AmPsfoVV5Bc>

El-Mecalis el-Mahalliyye fi'l-Menatik Harice Seytarati'n-Nizami's-Suri. (2021). *Suriye Rejiminin Kontrolü Dışındaki Bölgelerde Yerel Meclisler*. Suriye Hukuk Platformu. Erişim adresi:

https://acu-sy.org/ar/imu_reports/imu-local-councils-in-the-areas-non-held-by-the-syrian-regime-01-narrative-2021/

Emel el-Ferhan & Eymen el-Meani. (2001). (*İdarat el-Müessesat el-‘Amme*) / **Kamu Kurumları Yönetimi.** Birinci baskı, Ürdün Üniversitesi. Ürdün.

Enab Baladi. (2023, 29 Haziran). *İdlib'de Yerel Konseylerin Rolünün Azaltılması: 'Kurtarma' Gelecek Belediye Seçimleri ve Belediyelere Bina Lisansı Verme Görevi.* Enab Baladi Haber Portalı. Erişim tarihi: 10 Mart 2024. Erişim adresi:

<https://www.enabbaladi.net/648147/الإدارة-البلدية-تطالب-بشروط-جديدة-لترخيص-بنا-البلديات-في-إدلب>

Enab Baladi. (2024, 1 Mayıs). *Özerk Yönetim Seçimlere Hazırlık Olarak İdari Bölümler Kanunu Çıkarıldı.* Enab Baladi Haber Portalı. Erişim adresi: <https://www.enabbaladi.net/697757/الإدارة-التقسيمات-قانون-تصدر-الذاتية>

Enab Baladi. (2024, 14 Mayıs). *Özerk Yönetim: Suriye'de Merkezîyetçilik Taleplerine Karşın Merkezîyetçilik.* Enab Baladi Haber Portalı. Erişim adresi:

<https://www.enabbaladi.net/699367/ب-تطالب-شديدة-مركزية-الذاتية-الإدارة>

Enab Baladi. (2024, 6 Haziran). *Özerk Yönetim Belediye Seçimlerini İkinci Kez Neden Erteledi?* Enab Baladi Haber Portalı. Erişim adresi: <https://www.enabbaladi.net/703198/الإدارة-أجلت-لماذا-انتخابات-الذاتية>

Enab Baladi. (2024, 8 Nisan). *Özerk Yönetim, Kontrolü Altındaki Bölgelerde Belediye Kanunu Duyurdu.* Enab Baladi Haber Portalı. Erişim adresi: <https://www.enabbaladi.net/694975/الإدارة-البلدي-قانون-عن-تعلمن-الذاتية>

Enab Baladi. (2024, 8 Nisan). *Özerk Yönetim, Kontrolü Altındaki Bölgelerde Belediye Kanunu Duyurdu.* Enab Baladi Haber Portalı. Erişim adresi: <https://www.enabbaladi.net/694975/الإدارة-البلدي-قانون-عن-تعلمن-الذاتية>

Erkmen, S. (2022, 5 Eylül). *PYD Kontrolündeki Devlet İnşasının Dünü-Bugünü-Yarını*. Fikir Turu. Erişim adresi: <https://fikirturu.com/jeo-politika/pyd-kontrolundeki-devlet-insasinin-dunu-bugunu-yarini/>

Eş-Şentavi, A. (2007). (el-İdara el-Mahalliyye)/ **Mahalle yönetimi**. Amman: Dar Vail.

Et-Taamine. (2005). **Arap Dünyasında Yerel Yönetim ve Kalkınma Eğilimleri**. Arap İdari Kalkınma Örgütü, Araştırma ve Çalışmalar, Ürdün.

Et-Taamine. (2005). **Arap Dünyasında Yerel Yönetim ve Kalkınma Eğilimleri**. Arap İdari Kalkınma Örgütü, Araştırma ve Çalışmalar, Ürdün.

Et-Tammavi, S. (1980). (**Şerhu Nizami'l-Mahalli el-Cedid**)/ **Yeni Yerel Sistemin Şerhi**. Kahire: Daru'l-Fikri'l-'Arabi.

Et-Tammavi, S. (1981). (**Mebadiu'l-Kanuni'l-İdari**)/**İdari Kanunun Prensipleri**. Daru'l-Fikri'l-'Arabi, Kahire.

European Charter of Local Self-Government (ETS No. 122). (1985, 15 Ekim). *Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı*. Strasbourg: Avrupa Konseyi. Erişim adresi: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=122>

European Charter of Local Self-Government (ETS No. 122). (1988, 1 Eylül). *Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (Yürürlüğe Giriş)*. Strasbourg: Avrupa Konseyi. Erişim adresi: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=122>

European Commission. (2023). *Strengthening local governance in the EU neighborhood*. Brussels, Belgium: European Union Press.

European Commission. (2023). *Strengthening local governance in the EU neighborhood*. Brussels, Belgium: European Union Press.

Faham, F. (2024, 29 Temmuz). *Kuzeydoğu Suriye'de Yerel Seçimler Neden İptal Edildi? Al Jazeera Haber Portalı*. Erişim adresi: <https://www.aljazeera.net/politics/2024/7/29/الغيت-لماذا-في-المحلية-الانتخابات>

Fakir, M. el. (2021). *Suriye'de Âdem-i Merkeziyet ile Anayasal ve Hukuki Etkileşim ve Mevcut Fırsatlar*. Noon Post. Erişim tarihi: 4 Şubat 2021. Erişim adresi: <https://www.noonpost.com/content/17862>

Farahat, F. (2004). **Genel İdari Hukuk: İdari Düzenleme ve İdari Faaliyet** (1. Baskı). Halabi Hukuk Kitabevi, Beyrut, Lübnan.

Faris, M. (25 Aralık 2021). *Bab Yerel Meclisi Hukuk Komitesi Başkanı ile Mülakat*. Zoom üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Fatıma Rababia. (1995). **(Devru Mecalisi'l-Hidemati'l-Müşterake fi't-Tenmiye)/Ortak Hizmet Kurullarının Kalkınmaya Katkısı**. Lisans tezi, Ürdün Üniversitesi. Amman.

Friedman, V. J. (2001). **The Individual As Agent of Organizational Learning**. Oxford: Oxford University Press.

Garbi, V. (2014-2015). **(İstihdamu's-Şerake li-Tahkiki Hidmetin Mütameyyize fi'l-İdara el-Mahalliyye)/Yerel Yönetimde Üstün Bir Hizmet Sunmak için Ortaklığı Kullanmak**. Ekonomi, İşletme ve Yönetim Fakültesi, Yönetim Bilimleri Bölümü, Cezayir, basılmamış doktora tezi.

GÜNGÖR, Sezen. (2012). **"Yerel Yönetim ve Merkezi Yönetim Görev Paylaşımı"**. Akademik Bakış Dergisi, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, ISSN: 1694-528X, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN. Erişim adresi: <https://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423867936.pdf>

Hacar, B. ve diğerleri. (2017, Ocak). **"Suriye'de Muhalif Bölgelerdeki Yerel Yönetim Konseylerinin Deneyimi: Yönetişim Algıları"**. Swiss Peace ve Yerel Konseyler Birimi. İsviçre Barış Kurumu. PDF. Erişim adresi: <https://www.swisspeace.ch/assets/publications/downloads/Articles/046872c539/The-Experience-of-Local-Administrative-Councils-in-Oppositionheld-Syria-Arabic-17-swisspeace-mediation.pdf>

Halid ez-Zu'bi. (1993). **(Teşkilu'l-Mecalisi'l-Mahalliyye ve Eseruha ala Kifayetiha fi Nuzumi'l-İdarati'l-Mahalliyyeti - Dirase Mukarane)/ Yerel Örgütlenme ve Yerel Yönetim - Karşılaştırmalı Bir Çalışma**. Mahalli Meclislerin Oluşturulması (3. baskı), Dar es-Sekafe, Amman.

Halid ez-Zuğbi. (1986). **(el-Kanunu'l-İdari ve Tatbikatuhu fi'l-Memleke el-Ürdüniyye)/ İdare Kanunu ve Ürdün Krallığında Uygulanması**, Dar es-Sekafe, Amman.

- Halid Zuğbi.** (1985). (et-Temvil el-Mahalli li'l-Vahdat el-İdariyye el-Mahalliyye) /**Yerel İdari Birimlerin Yerel Finansmanı.** Amman: el-Munazzame el-Arabiyye li'l-'Ulumi'l-İdariyye.
- Hamdi Al-Qubailat.** (2006). “**Seçim ve Atama Arasında Haşimi Krallığında Belediye Meclisi Üyeliği**”, Yarmouk Araştırma Dergisi, Cilt 22, Sayı 02. Ürdün.
- Hamdi Kubeylat.** (2008). (el-Kanun el-İdari)**İdare Kanunu.** Amman: Dar Vail.
- Hamdo, Y.** (2021, Aralık 22). **Azez Yerel Konseyi Medya Ofisi** Müdürü olarak yapılan bir röportaj.
- Hamdou, Y.** (22 Aralık 2021). *Azez Yerel Meclisi Medya Müdürü ile Mülakat.*
- Hamrawi Wada Allah.** “Uygulamalı Modellerle Teori ve Pratik Arasında Yönetişim ve Yönetimin Desantralizasyonu”. Kamu Yönetimi Dergisi, Ürdün, (43).
- Hasan Avada.** (1983). (el-İdara el-Mahalliyye ve Tatbikatuha fi'd-Duveli'l-'Arabiyye)/**Yerel Yönetim ve Arap Devletlerindeki Uygulamaları.** Lubnan: el-Müessese el-Camiiyye li'n-Neşr.
- Hasan el-Alvani.** (2007), Devlet ve Toplum İşlerini Yönetme Kavramı İçerisinde Yerel Karar Alma, Çalışma, Ekonomi ve Siyaset Bilimi Fakültesi - Kahire Üniversitesi, Mısır.
- Hawas, A.** (2021). Gelişim Teorileri. Ekonomi ve Ticaret Bilimleri Fakültesi, İbn Khaldun Üniversitesi, Cezayir.
- Hembree, H., & Shelton, M.** (1999). Yerel Yönetim Gelir Fonları: Teori ve Pratik Arasındaki Karşılaştırma. *Public Management*, 81(2).<https://www.proquest.com/docview/204173219?sourcetype=Trade%20Journals>
- Hemidi, A. A.** (2010). Kamu Sektörü Organizasyonlarındaki Stratejik Liderlik ve Şeffaflığın Yönetim Yolsuzluğuyla Mücadeledeki Rolü: Kerbela İli Kamu Sektörü Yöneticileri ve Bu Hizmetlerden Yararlananlar Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. İktisat ve İdare Fakültesi, Kerbela Üniversitesi, Iraq.
- Hyden, G.** (1985). **Development administration: The Kenyan experience.** University of Nairobi, Kenya. <http://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/LocalGovernmentAct.pdf>
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/626269>
- IMPACT - Civil Society Research and Development e.V. & EastWest Institute.** (2019). *Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi: Çerçeve ve Kaynakları, Arka Plan Belgesi (Ekim 2019).* Erişim adresi:
https://impactres.org/reports/PolicyPapers/Structure_and_resource_mapping_of_automous_administration_EN.pdf

Indicators: Methodology and Analytical Issues. *World Bank Policy Research Working Paper 5430*.

İbrahim, Ş. (2021, 13 Ocak). *Suriye'nin Kuzeydoğusunda Gerçekleşebilecek Seçimler Hakkında*. El-Araby El-Cedid Haber Portalı. Erişim tarihi:

<https://www.alaraby.co.uk/opinion/سورية-شرق-شمال-في-تجري-ربما-انتخابات-عن>

İsa, H. (2021). *Suriye'de İdari Âdem-i Merkeziyet ve Yerel Yönetim Kanunu*. Recherches Syriennes. Erişim tarihi: 25 Şubat 2021. Erişim adresi:

<http://www.recherchessyriennes.fr/language/ar/قانون-سورية-في-الإدارية-اللامركزية>

İsmail Bakan ve Burcu Erşahan,(2013) "Katılımcı Karar Verme ile Çalışanların İşe Yönelik Davranışları Arasındaki İlişki: Bir Alan Araştırması," *Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences*, Cilt/Volume VI, Sayı/Number 1 , pdf. [Erişim linki](#).

İttifak. (2021). *Yerel Meclislerin Hedefleri*. Suriye İhtilal ve Muhalefet Ulusal Koalisyonu.

Erişim adresi: <https://linksshortcut.com/IOSaC>

Jabareen, Y. (2013). “**Post-Conflict Reconstruction**” ve “Ongoing Conflict Reconstruction” Kavramsallaştırması. *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 26.

<https://doi.org/10.1007/s10767-012-9118-3>

Jalo, M. (23 Aralık 2021). *Geçici Suriye Hükümeti Yerel Yönetim ve Hizmetler Bakanlığı Yerel Meclisler Müdürü ile Mülakat*.

JESSOP, Bob. (2005). **Hegemonya, Post-Fordizm ve Küreselleşme Ekseninde Devlet** (Derleyenler: Alev Özkazanç - Betül Yarar). İstanbul: İletişim Yayınları.

Juan, M. Y., Larrabure, J. L., & Terzi, C. (2007). *Birleşmiş Milletler Sistemindeki Gönüllü Katkılar: Program Uygulaması ve Kaynak Toplama Stratejileri Üzerindeki Etkisi (JIU/REP/2007/1)*. Birleşmiş Milletler Ortak Denetim Birimi (JIU). Erişim adresi:

https://www.unjiu.org/sites/www.unjiu.org/files/jiu_document_files/products/en/reports-notes/JIU%20Products/JIU_REP_2007_1_English.pdf

Keleş, R. (2000). **Yerinden Yönetim ve Siyaset**. İstanbul: Cem Yayınevi. Aktaran: Eryılmaz, B. (2017). Kamu Yönetimi. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Kemal Dib. (2011). (Tarihu Suriya el-Muasır mine'l-İntidab el-Firansi ila Sayfi 2021)/**Fransız Mandası'ndan 2011 Yazına Suriye Tarihi**. Dar Al Nahar – Beyrut.

Kenan, N. (2002). (el-Kanun el-İdari)/ İdari Hukuk, (1. Baskı). Amman: Daru's-Sekafe.

Khaddour, K. (2017, 28 Mart). *Yerel Savaşlar ve Suriye'de Merkezi Olmayan Barışa Yönelik Beklentiler*. Carnegie Orta Doğu Merkezi. Erişim adresi:

https://carnegieendowment.org/research/2017/03/local-wars-and-the-chance-for-decentralized-peace-in-syria?center=middle-east&lang=ar&utm_source=chatgpt.com

Khader, S. ve diğerleri. (2022). *Irak İçin Yeni Bir Anayasal Vizyon Formüle Etmek*.

Uluslararası Demokrasi ve Seçim Yardımı Enstitüsü (International IDEA). Erişim adresi:

<https://constitutionnet.org/sites/default/files/2023-11/2022.12%20-%20Dialogue%20process%20%28Arabic%29.pdf>

Kıyam, R. el. (2023). (Mezaya ve Uyubu'l-Merkeziyye ve ellamerkeziyye)/ **Merkeziyet ve Âdem-i Merkeziyetin Avantaj ve Dezavantajları**. mawdoo3.com .

Kurd Online. (2023). *Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi için Demokratik Sosyal Sözleşmenin Tam Metni*. Erişim adresi: <https://kurd-online.com/>

Kurtuluş Hükümeti. (2023). *Mülki İdare Yetkilerini Yerel Meclislerden Merkez Belediyelere Devrediyor*. Konut, Arazi ve Mülkiyet Hakları Web Sitesi. Erişim adresi:

<https://hlp.syriareport.com/>

Kuvaşi Atika. (2011). **Mağrip Ülkelerinde İdari Yerelleşme**. Hukuk ve Siyaset Bilimi Fakültesi - Siyaset Bilimi Bölümü, Kasdi Merbah Üniversitesi, Ouargla, Cezayir. Yüksek Lisans Tezi.

Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Özyönetimi. (2024). *13/2024 Sayılı Kanun: Konseyler ve Kurumlarının Görev ve Yetkilerini Düzenleyen Kanun (Değiştirilmiş Versiyon)*. Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Özyönetimi Yayınları.

Kuzeydoğu Suriye Özerk Yönetimi. (2023, 12 Ocak). *Kuzeydoğu Suriye Özerk Yönetimi için Demokratik Sosyal Sözleşme*. Erişim adresi:

<https://aanesprod.wpenginepowered.com/wpcontent/uploads/2023/12/>

Landel-Mills. (1988). *Governance and The External Factor*. Washington: The World Bank.

LAWS OF KENYA. (2010). **The Local Government Act, Chapter 265, Part IX-Certain Powers, Duties and Provisions Relating to all Local Authorities.** Revised Edition 2010 (1998).

Erişim adresi:

Lebal Nasruddin. (2011-2012). (el-Hükume el-Mahalliyye fi İrsai'l-Müdüni'l-Müstedame)/Kılcı Şehirleri Kurmada Yerel yönetimin Rolü. Basılmamış lisans tezi, Mirbah Varakle Üniversitesi.

Lebekr, R. (2010). (el-İhtiyar eş-Şüca beyne'l-Hükmi'l- Mahalli ve'l-İdara el-Mahalliyye)/ **Yerel kuralların ve yerel yönetimin cesur tercihi.** . Ceridet el-Mesa, Fas.

Lovelock, C. (1996). *Service Marketing* (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall, Englewood Cliffs, Inc.

Macid el-Hulv. (1987). Son baskı, el-Kanun el-İdari/İdare Kanunu. İskenderiye Üniversitesi Yayın Evi, İskenderiye.

Mahmoud, H. A. (2022). **Hukuki Güvenliğin Sağlanmasında Anayasal Unsurlar.** Fıkıh ve Hukuk Araştırmaları Dergisi, 39. Şeriat ve Hukuk Fakültesi Dergisi, El-Ezher Üniversitesi Şubesi, Damanhur. Beheira Valiliği, Mısır.

Mahmud Mahrizi. (2008). (İktisadiyyat el-Maliye el-Amme)/ Kamu Mali Yönetimi. Cezayir, Divanu'l-Matbuat.

Mansur, Ş. T. (1980). (el-Kanun el-İdari)/**İdare Kanunu.** 1. Baskı, Irak: Bağdat Üniversitesi.

Marefa.org. (2021, 13 Mart). *Suriye'deki İdari Bölümler.* Erişim adresi: <https://www.marefa.org/>

Mazin Bilal. (2017, May). (Suriye: Ezmetu'l-Kanun 107/Suriye)/ **107 Sayılı Kanun Krizi.** Al-Feniq Elektronik Dergisi, Sayı 003. Erişim adresi:

Raşid, M. ve diğerleri. (2013). *Suriye'deki Yerel Yönetimlerin Çalışmalarını Koordinasyon İlkeleri*. Al-Jumhuriya. Erişim adresi: <https://www.aljumhuriya.net/ar/7651>

Rondinelli, D. A. (1982). *Analysis Decentralization Policies In Developing Countries*. In Political Economy Framework (Vol. 20). Sage, Londra.

Ruzeyka, Y. (2001). (Devru'l-Belediyye fi Takdimi'l-Hidemati'l-Umumiyye el-Mahalliyye fi'l-Cezayir)/**Cezayir Yerel Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Belediyenin Rolü**. Cezayir Üniversitesi.

Salwa Shaarawy Jumaa ve diğerleri. (2007). *Devlet ve Toplum İşlerini Yönetmek*. Kahire: Kamu Yönetimi Çalışmaları ve Danışma Merkezi.

Shentir, M. A. (2022). *Mısır'da 2014'ten Bu Yana Coğrafi Eşitsizlik ve Desantralizasyon*. Arap Reform Girişimi. Erişim adresi: <https://www.arab-reform.net/ar/publication/>

Shreesta, R. (2023). *Hukukun Üstünlüğü: Tanım, İlkeler, Özellikler, Önemi, Avantajları ve Zorlukları*. Muatinun. Erişim adresi: <https://moatinoon.com/cgibin/sales?arlang=Arabic&arcode=230803172422&type=article>

Suriye 1973 Anayasası. (1973, 13 Mart). (*Ed-Düstur es-Suri ed-Daim en-Nafiz*)/ **Kalıcı Suriye Anayasası yürürlükte**. Wikisource. Erişim adresi: https://ar.wikisource.org/wiki/1973_دستور_سوريا

Suriye Cumhurbaşkanlığı. (2021). *107 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*. Suriye Parlamentosu Yayınları.

Suriye Müzakere Organı. (2021, 13 Temmuz). *Suriye Arap Krallığı Anayasası (1920)*. Erişim adresi: <https://syriancc.org/2021/09/02/1920-العربية-السورية-المملكة-دستور/>

Şari, S. (2024, 4 Nisan). *Suriye'nin Doğusu: Olasılıklara Açık Bölge*. Al Jazeera. Erişim adresi: <https://www.aljazeera.net/politics/2024/4/4/على-المفتوحة-المنطقة-سوريا-شرق/>

Şatnâvî, A. H. (2003). *İdare Hukuku Özeti*. Amman, Ürdün: Vail Yayınevi.

Şehinaz, V. (2014-2015). (el-Hükümü'r-Raşid ve Mütetallabat İslahi'l-İdarati'l-Mahalliyye fi'l-Cezayir)/İyi İdare ve Cezayir'de Yerel Yönetimin Islah Gerekçesi. Muhammed Huydar Üniversitesi, Beskere. Cezayir.

Şelebi, M. İ. (1977). (el-Mirfak el-Mahalli – Dirase Mukarane) /Yerel Hizmet - Karşılaştırmalı Araştırma. Birinci Baskı, Daru'l-Fikri'l-'Arabi, Kahire.

Şerbeci, M. (5 Ocak 2022). *Yerel Yönetim Biriminde Yönetişim ve Kapasite Geliştirme Sorumlusu ile Mülakat.*

Şevvaf, S. (1989). (Kıyas Mütegayyirat el-Failiyye et-Tanzimiyye: el-İdara el-Amme)/**Örgütsel Etkinlik Değişkenlerinin Ölçümü.** Kamu Yönetimi, Suudi Arabistan Krallığı, Sayı 61, Yıl 28, Şubat 1989.

Şeyhli, A. (2002). (el-Alaka beyne'l-Hükümeti'l-Merkeziyye ve'l-İdara el-Mahalliyye)/**Merkezi Hükümet ve Yerel Yönetim - Karşılaştırmalı Bir Çalışma.** Merkezi ve Yerel Yönetim Arasındaki İlişki Semineri, Arap Kentsel Kalkınma Enstitüsü, Beyrut.

Şeyho, K. (2023). *Suriye'nin Kuzeydoğusunda 'Özerk Yönetim' İsmi Değiştirildi ve Bölgeleri Tek Bir İdari Bölge Olarak Birleştirildi: Sivil Yapıdaki Değişiklikler Siyasi İtirazlarla Karşılaşıyor.* Ortadoğu Gazetesi. Erişim adresi: <https://aawsat.com>

Taamine, M. M. (2003). (Nuzumu'l-İdara el-Mahalliyye)/ Arap Dünyasında Yerel Yönetim Sistemleri Üzerine Birinci Arap Forumu, Salale – Umman Krallığı.

Taamna, M. M. (2003). Yerel Yönetim Sistemleri (Kavram, Felsefe ve Hedefler). Arap İdari Kalkınma Örgütü, Birinci Arap Forumu: Arap Dünyasında Yerel Yönetim Sistemleri, Salalah - Umman Sultanlığı.

Takhaubi, A. R. S. (2020, 20 Ocak). *Suriye'deki Kürt Projesinin Geleceği.* Jusoor Araştırma Merkezi.

Talebe, A. (2021). *Yerel Yönetim (el-İdara el-Mahalliyye).* el-Mevsua el-'Arabiyye (Arap Ansiklopedisi). Erişim adresi: <http://arab-ency.com.sy/detail/69>

The local government act chapter 257. (1998). **Government Printing Office,** Nairobi, Kenya.

The Syria Report. (2023, 12 Eylül). *Kurtarma Hükümeti, Yerel Konseylerden Merkezi Belediyelere Sivil Yönetim Yetkilerini Aktarıyor.*. Erişim adresi: <https://hlp.syriareport.com>

Tişori, A. (2021). *Suriye’de Yönetimin Gelişim Aşamaları (Merahil Tetavvuri’l-İdara fi Suriya)*. Ahewar.org.

Transparency International (2022). Corruption Risks in Humanitarian Aid.

Transparency International (2022). Global Corruption Report: Local Governance.

Transparency International <https://www.transparency.org/en/publications/global-corruption-report-local-governance>.

Transparency International. (2021). *Corruption Perceptions Index 2021*. Berlin, Germany.

TRT Arapça. (2019). *Fransa, Suriye'yi Böyle Bölmeye ve Toplumsal Olarak Parçalamaya Çalıştı*. Erişim adresi: <https://www.trtarabi.com/issues/>

Türkiye’nin Yerel Yönetim Portalı. (2020). *Yerel Yönetim Nedir?* Erişim tarihi: 26 Şubat 2021. Erişim adresi: <https://www.yerelyonetim.net/tag/mahalli-idare>

Türkoğlu, İ. (2012-2013). *Yerel Yönetimlerin Mali Özerkliği*. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 17-18(41), 43. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/21403>

Türkoğlu, İ. (2013). **Yerel yönetimlerin mali özerkliği**. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 64. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/214037>

Ulusal Suriye Devrim Koalisyonu. (2021). *Yerel Konseyler*. Resmi Web Sitesi. Erişim tarihi: 23 Eylül 2021. Erişim adresi: <https://en.etilaf.org/soc-components/syrian-local-councils>

Ulusal Suriye Devrim ve Muhalefet Güçleri Koalisyonu. (2023). *İllerin Temsil Konseyleri*. Resmi Web Sitesi.. Erişim adresi: <https://www.etilaf.org/syriancoalitioncomponents/>

UN System Task Team on the Post-2015 UN Development Agenda. (2012). *Governance and Development, Thematic Think Piece*. UNDESA, UNDP, UNESCO. PDF formatında erişim: www.un.org/millenniumgoals/pdf/Think%20Pieces/7_governance.pdf

UN Women. (2022). *Gender and local governance: Increasing women's representation*. New York, NY: United Nations.

UNDP. (2019). *Citizen participation and good governance in developing economies*. New York, NY: United Nations

UNDP. (2020). *Building institutional capacity for transparent governance*. New York, NY: United Nations.

UNDP. (2020). *Local Governance Report in Syria*.

https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-09/syria_cpd_2022-2024.pdf.

UNDP. (2021). *Local governance reform initiatives*. New York, NY: United Nations.

UNDP. (2023). *Global governance trends and policy recommendations*. New York, NY: United Nations.

United Nations Development Programme (2018). *Local Governance Assessment Framework*. UNDP Reports, <https://www.undp.org/publications/local-governance-assessment-framework>.

United Nations Development Programme (2021). *Post-Conflict Local Governance Financing Mechanisms*. UNDP Publications, <https://www.undp.org/publications/local-governance-post-conflict>

United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP). (2008; UN, 2009). *What is Good Governance? Accountable (Rothstein and Teorell)*. Erişim adresi: www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (t.y.). *What is Good Governance?* Erişim adresi: <https://www.unodc.org/e4j/en/anti-corruption/module-2/key-issues/what-is-good-governance.html>

United Nations Peacebuilding Commission (2021). *Conflict Resolution at the Local Level*. UN Reports, <https://www.un.org/peacebuilding/publications/conflict-resolution>.

United Nations. (2020). *Conflict resolution and governance rebuilding strategies*. New York, NY: United Nations.

Uşşi, A. (2009). (Medhal el-Kanun el-İdari)/**İdari Kanuna Giriş**. Birinci Bölüm, Dar Al-Hoda, Cezayir,. Cezayir.

Uysal, Y., ve Atmaca, Y. (2018). **Türkiye’deki Merkezi ve Yerel Yönetim İlişkilerinin Yönetişim Modeli** Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 1(3), pdf. Erişim adresi:

Wikideck. (t.y.). *Suriye İdari Taksimi (et-Taksim el-İdari fi Suriya)*. Erişim tarihi: 26 Mart 2021. Erişim adresi: <https://wpar.wikideck.com>

World Bank (2020). Accountability in Local Governments: Best Practices. World Bank Publications,<https://documents.worldbank.org/en/publication/documentsreports/documentdetail/543991468337915436>.

World Bank (2020). Decentralization and Local Government Finance. World Bank Publications, <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/publication/decentralization-and-local-government-finance>.

World Bank (2021). Good Governance in Local Governments: Best Practices. World Bank Publications,<https://documents.worldbank.org/en/publication/documentsreports/documentdetail/543991468337915436>

World Bank. (1992). **Governance and Development**. Washington, DC: The World Bank.

World Bank. (1994). **Decentralization in Developing Countries: A Review of Recut Experience**. World Bank staff working papers, No. 581. Washington.

World Bank. (1994). **Governance: The World Bank's Experience**. Washington, DC: The World Bank.

World Bank. (2006). **Strengthening Bank Group Engagement on Governance and Anticorruption**. Washington, DC: The World Bank.

World Bank. (2022). *Participatory budgeting and local governance efficiency*. Washington, DC: World Bank Group.

World Bank. (2022). *Participatory budgeting and local governance efficiency*. Washington, DC: World Bank Group.

World Bank. (t.y.). *Worldwide Governance Indicators*. Erişim adresi: <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators#home>

Yerel Kalkınma Örgütü (Munazzamet et-Tenmiye el-Mahalliyye). (2021). *Yerel Meclislerin Yönetişimindeki Hukuki Sistem*. Erişim tarihi: 29 Kasım 2021. Erişim adresi: <https://linksshortcut.com/LoqHy>

Yerel Kalkınma ve Küçük Projeleri Destekleme Ofisi. (2020). *Yönetişim Deneyimleri Suriye'de: Yerel Meclislerin Oluşumu ve Çalışmaları Üzerine Bir Bakış*. PDF formatında erişim. Erişim tarihi: 27 Eylül 2021. Erişim adresi: <https://linksshortcut.com/iIPxZ>

Yerkes, S. & Muasher, M. (2018, 11 Haziran). *Tunus'ta Merkezizetsizlik: Bölgeleri Güçlendirmek, İnsanları Yetkilendirmek*. Malcolm H. Kerr Carnegie Orta Doğu Merkezi. Erişim adresi: <https://carnegieendowment.org/research/2018/05/decentralization-in-tunisia-empowering-towns-engaging-people?center=middle-east&lang=ar>

Yılmaz, H. (2020). ALMANYA'NIN FEDERAL VE PARLAMENTOYER YAPISININ KUVVETLER AYRILIĞI İLKESİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ. *Analytical Politics*, 1(2), pdf, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1248379> .

Zare, O. (8 Kasım 2022). *Yerel Yönetimlerin İşleyişi ve Toplumsal Sorunlar Üzerine Mülakat*.

Zein Eldin, S. (2014). Ekonomik Güvenliğin 25 Ocak 2011 Devrimi Sonrası Mısır'da Sosyal Barışın Sağlanmasındaki Önemi. Uluslararası Bilimsel Konferansı: Hukukun Toplumda Güvenlik ve İstikrar Sağlamadaki Rolü. Hukuk Fakültesi, Tanta Üniversitesi, Mısır.

Zeyneddin, B. (2008). (el-Ceyş ve's-Siyase fi Suriya)/ Suriye'de Ordu ve Siyaset (1918-2000), (1. basım). Londra: Dar el-Cabiye.

Zuneybat, M. C. M. (2003). (el-Veciz fi'l-Kanun el-İdari)/**İdare Kanununda Özlü Anlatım**. Uluslararası Bilim Evi ve Yayıncılık ve Dağıtım Kültür Evi, Amman.